UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato In primam Codicis Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Transactionibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96119

Visual Library

ALIA LECTVRA.

De queſtione. Pactum interpoſitū ſuper hereditate viuentis certo modo diſponēda, licet tollatur poſt mortē illius, nō tamē valet, niſi ipſe, de cuius hereditate tractatur, conſenſerit, ⁊ in cōſenſu permāſerit vſque ad mortē. hoc dicit. Et diuiditur in quatuor partes. Nam in prima parte ponitur thema, ⁊ queſtio. In ſecunda parte ponitur dubitatio. In tertia parte ponitur deciſio queſtionis. In quarta ⁊ vltima ponitur quedā extenſio. Secūda ibi, faciebat autem. Tertia ibi, ſed nobis. Quarta ibi. iubemus. ¶ Opponi. ⁊ videtur, quod hec lex nullum habeat dubiū quia ex nudo pacto non oritur actio, vt l. legē. ſ. eod. Huius timore dicit glo. quod hic fuit interpoſita ſtipulatio. Item oppo. ⁊ videtur ꝙ nullo modo valeat pactum, poſito quod ille, de cuius hereditate tractatur cōſenſerit. Ratio eſt, qr tunc pactum valet quando aliquid eſt dandū, vel faciendum ab vno paciſcētium alteri, vt l. j. ⁊ quod ibi no. ff. eod. Huius timore eſt facta glo. que incipit, per ſtipulationē ⁊ pone caſum, vt in gloſſ. reprobādo opi. quorundam. ¶ Item oppo. dicitur hic, quod pactum valet, quia ille cuius eſt hereditas, conſentit contra de l. pactum. ſ. eo. Sol. glo, quod licet ille, de cuius hereditate tractatur, non poſſet paciſci de ſucceſſione ſua, poteſt tamen cōſentire paciſcenti, vt l. ſi. pater. in fi. ff. de manu. vin. Et intrat glo. aliam materiam, de qua vide in c. qui poteſt, extra de reg. iu. lib. vj. ¶ Item oppo. de l. ij. §. illud. ff. de here. vel act. vendi. Sol. vt in glo. ¶ Item opp. de l. ſi quis ſeruum, de act. emp. Sol. vt ibi no. pro quorum declaratione dic, quod quādoque ille, de cuius hereditate tractatur, facit pactū de ſucceſſione ſua, quādoque alij faciunt pactū de ſucceſſione tertij. Primo caſu, aut aliquis paciſcitur quod ſibi ſuccedatur, vel nō ſuccedatur, ⁊ iſtud non valet, vt l. pactū. ſ. eod. Quādoque non paciſcitur per hunc modum, ſed per modū ſtipulationis, vt puta bona mea poſt mortē meā tibi dono. Iſtud valet, quia ceſſat ratio legis, ⁊ iſtud ſentit gloſ. que incipit, ſed ipſe. circa fi. Secundo caſu principali aduerte, quia aut paciſcuntur de hereditate tertij incerti, ⁊ iſtud valeret, vt l. iij. §. de illo. ff. pro ſo. Aut paciſcūtur de hereditate tertij certi, ⁊ tunc aut cum conſenſu illius tertij certi, aut ſine. Primo caſu valet ſi in cōſenſu perſeuerat, alias non, vt hic. ſi vero ſine conſenſu, non valet, vt hac. l. ¶ Aduerte tamen ad vnum, quandoque hereditas tertij incerti venit ex neceſſitate preambuli contractus, ⁊ tunc tale pactū valet, vt l. ſi quis ſeruum. de act. emp. Quandoque venit propter quandam conſequētiam, ⁊ tunc etiam iſto caſu pactū valet. Ita debet intelligi. l. ij. §. illud. de here. vel act. vend. licet gloſ. ſoluat hic, ⁊ ibi, quod abūdat maxime. ¶ Querit gloſſ. nunquid hec lex habeat locum in filijs. Videtur quod non, quia filij non captant mortem patris. Tamen gloſſ. determinat in contrarium. Item querit gl. nunquid paciſcentes puniuntur alio modo? Dic quod ſic, eo quod hereditas aufertur eis vt ab indignis. Caſus eſt in l. quidā. §. fi. de do. ⁊ ſigna gloſſ. que incipit, ſed potius. ¶ Item gloſ. querit, vtrum aliquo modo poſſet fieri quod hereditas mea veniet ad te. Glo. que incipit. ſed ipſe dicit quod poteſt fieri per ſtipulationem, quod ſi promittā tibi bona mea poſt mortem meam, valet, ⁊ erit donatio cauſa mor. vel inter viuos. Iſta glo. dicit verum per iura allegata per eam, ⁊ per l. heredi. de bono. auth. iud. poſ. ⁊ vtrū ſit donatio cauſa mortis, eſt gloſ. in l. que dotis. ſol. matri. Et aduerte ad vnum, quia dicit gloſ. bona mea, ⁊ non dicit, omnia bona mea, refertur ad preſentia tātum, arg. l. ſi ita. de aur. ⁊ ar. lega. ⁊ eſt caſus in l. fina. §. qui indiuiſam. de leg. ij. Nam ſecūdum gloſſ. ceſſat ratio legis, quia potero inſtituere heredem, ⁊ heres habebit Falcidiam, vt in l. in dona. infra, ad legem Falcidiam. ¶ Querūt hic quidā, quid ſi dico, promitto tibi omnia bona mea preſentia, ⁊ futura, vtrū valeat ſtipulatio? Et tenēt quod non. Nam per eam videtur auferri libera teſtandi facultas, ⁊ ideo ſtipulatio nō valet. vt l. ſtipulatio hoc modo. ff. de verbo. obli. Ratio differentie inter queſtionē iſtam, ⁊ queſtionē gloſſ. ſit iſta, quia ibi ſimpliciter promittendo omnia bona, refertur ad illa ſola bona ſtipulatio, que ſunt promittētis tempore ſtipulationis per ea que no. in l. fina. §. qui indiuiſam. de leg. ij. Sed quando promitto bona etiam futura, tūc nihil remanet de quo teſtari, ⁊ heredem inſtituere poſſet. iſta eorum opi. mihi placet. Ratio patet, cum iſte contractus ſit cauſa mortis donatio, vt ſ. eod. ⁊ in donatione cauſa mortis detrahitur Fal. vt in l. in donationibus. j. ad le. Falc. adhuc eſt de quo teſtari poſſit, ⁊ heredē inſtituere, qr in Falcidia, maxime cū ipſa lex ipſo iure reſecet legata, vt l. lineam margaritarū. ff. ad l. fal. Et iſtud puto pro veritate tenēdū. Nec ob. l. ſtipulatio hoc modo, qr ibi venit in ſtipulatione, vt me heredē faceret, ꝙ quidē non eſt libera teſtādi facultas, ſecus hic, vt ſ. dixi. ¶ Nam promittēs alicui bona poſt mortem ſuam, etiam futura, no eſt promittere heredem facere, cum verbū bona, ad heredē, ſeu ad hereditatē, non adaptaretur, vt ſ. dixi. ¶ Sed contra hoc opp. de eo quod habetur in l. his verbis. ff. de heredi. inſtitu. ⁊ gloſſ. in §. ſi vero nulla. in authen. de here. ⁊ falcid. Azo in ſumma de heredi. inſtitu. Ad quod dico, ꝙ aut eſt diſpoſitio. in qua quis omnia bona ſua relinquit, dicēdo, omnia bona mea relinquo, confero omnia bona mea vniuerſaliter ⁊ in illum ſolum ea cōfero, ⁊ tunc dico quod eſt inſtitutio, ⁊ importat hereditatem. Aut illa diſpoſitio non cōfertur vniuerſaliter ad omnia bona ſua, quia ſolum ſub nomine bona, ⁊ in aliam partem hereditatis ſue diſponit ſub nomine hereditatis, tūc diſpoſitio per verbum relinquo bona mea, vel partem bonorū meorum, non importat inſtitutionem, vt l. ſi quis ſeruū. cum l. ſeq. de lega. ij. Quod enim dicitur in l. his verbis, ⁊ ſimilibus, obtinet vbi aliqua pars hereditatis relinquitur ſub nomine hereditatis. Nunquid autem debet habere ſolum quartam partem bonorum, eorum que erant teſtantis tempore teſtamenti tantum, an etiam eorū que erant tempore mortis? Et videbatur quod ſolum eorum que eſſent tempore teſtamenti, arg. l. ſi ita. de aur. ⁊ argen. leg. ⁊ eorum que no. in l. fi. que res pigno. obl. poſſ. ¶ In contrarium eſt veritas. Ratio. quia nomen hereditatis eſt quedam vniuerſitas, ⁊ vniuerſitas ſemper dicitur eadem. licet aliquid creſcat, vel minuatur, ergo ſemper eadem quarta, ſicut dicitur in peculio, quod eſt vniuerſitas, ⁊ tamen creſcit, ⁊ decreſcit, vt in l. peculium. ff. de peculio, ⁊ tamen idem eſt peculium. hic hereditas augetur fructib. vt l. item veniunt. §. cum prediximus. ff. de petitio. hereditatis.

☞ ¶ Non valeret. Aduerte quod omnium bonorū ſuorum donatio preſentium ⁊ futurorum, nō valet. Ita bar. hic in hac. l. fi. in l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obli. quaſi auferat liberā teſtandi facultatem. Sed Domi. Alexan. alle. Bar. tenere cōtrarium in l. queſitum. §. pe. ff. de legat. j. Tu dic, Bart. format diuerſas queſtiones, quia in hac l. fi. ⁊ in d. l. ſtipulatio. format queſtionē de qua. ſ. in d. §. pe. format queſtionem quando donās vtitur verbo, hereditatem meam dono ⁊c. quaſi erret in hoc nomine appellatiuo hereditatis, que non dicitur eſſe viuentis, vt in iuribus prealle. ⁊ ſic concludit valere, non obſtante illo errore, quaſi ſint cōformia verba, dicere omnia bona, ⁊ dicere hereditatē. Vel dic ⁊ ſecūdo, quod in d. §. pe. recitat opin. Vel vltimo ſolu. ſecundum Domi. Alexan. Aut intellexit de hereditate ſcilicet, ſecūdum bona. que tunc preſentialiter habebat, ⁊ valet, ⁊ procedat ſecūda opi. Aut voluit donās referre ad omnem hereditatē, hoc eſt, ad omnia bona preſentia, ⁊ futura, ⁊ tunc non valet, ⁊ procedat j. opi. eſt ſubtilis ſolutio, ſed tutior prima. Adde ad ea que habentur ad Angel. ⁊ Pau. de caſt. in l. penales. in princ. ff. ad l. Fal. ad Pau. in l. licet. C. de pact.

De tranſactionibus. Rubrica IIII.

¶ Continua hanc rubricam, vt in gloſſ. vel vt ſ. de pactis. vbi continuaui omnes rubricas vſque ad fi. huius libri, ⁊c.

LEX I.

1 ☞ Plures tutores vel curatores, etiam quando adminiſtratio eſt diuiſa, quomodo, ⁊ qualiter teneantur. ⁊ nu. 4. ⁊ 7. ⁊ 13.

8 Ceſſionis beneficium quando habeat locum inter plures tutores, ⁊ nume. 17.

10 Beneficium vtilis actionis, quando habeat locum inter plures tutores, ⁊ nu. 18.

Neque Pactio. Hic eſt titulus ſubtilis, difficilis, ⁊ vtilis magis, quā aliquis de toto Codice, ⁊ hec lex eſt difficilis. Et primo loquitur in genere. Secundo in ſpecie. Secunda ibi, cum igitur Breuiter h. d. Tranſactio facta cum vno vel plurib. obligatis, ad alios non porrigitur. h. d. hec lex difficilis in tex. ⁊ gl. ¶ Op. ⁊ videtur ꝙ contineat ſuperfluitatē in eo ꝙ dicit neq; pactio, neq; trāſactio cōtra. §. quib. ſ. in prima conſt. Sol. Dicit gloſſ. ꝙ hic loquitur de pactione gratuita. ⁊ de tranſactione non gratuita. ¶ Secundo oppo. ff. de tut. ⁊ ra. diſt. l. ſi ex duob. Sol. Ibi prodeſt alijs, vi ſolutionis, nō vi tranſactionis. Non ſunt plura contraria in glo. tamē quia tex. iſte dicit, ꝙ aliū cōuenire non prohibetur, nec dicit inquantū, ideo eſt facta tota iſta gloſ. vt videamus inquātum, alius, cum quo non eſt tranſactū, poſſit conueniri. Pro cuius declaratione multa ſunt

1 videnda. ¶ † Ad cuius euidētiam eſt ſciendū primo, qualiter plures tutores, ⁊ curatores teneantur. Rū. aut adminiſtratio eſt diuiſa a teſtatore, vel a iudice. aut non. Primo caſu, quilibet tenetur [a]

a pro parte ſua. Fallit in caſib. qui ponuntur in l. ij. j. de di. tut. Si vero non eſt facta diuiſio a teſtatore, vel iudice, tunc omnes tenentur inſolidum, vt l. j. §. nunc tractemus. de tut. ⁊ ra. diſt. Modo ad

2 propoſitū in illis caſib. † in quib. quilibet tenetur pro parte, trāſactio facta cū vno, non porrigitur ad alios. Ita loquitur hic, dū dicit text. in his que ſeparatim, ⁊c. In illis vero caſib. in quib. tenetur inſolidū, remanet magnum dubium. Illud ergo diſcutiamus vnde omnia que infra dicam intelligas diuiſione nō facta a teſtatore, vel a iudice. Et pro huius declaratione licet inſolidū teneātur, videndum

3 eſt qualiter poſſint cōueniri. Et hic aduerte, † debetis ſcire ꝙ

tutores ⁊ curatores habēt quatuor beneficia. Primum eſt benefi-cium ordinis. Secundū eſt beneficiū diuiſionis. Tertiū beneficium ceſſionis Quarto beneficiū vtilis actionis. De quolibet videamꝰ.
4 ¶ Primo de beneficio ordinis.† ⁊ gl.hic^b ⁊ in l.j.§.nunc tractemus.
b de tute.⁊ rat.diſtra.dicit. Aut omnes geſſerūt,aut nullus,aut quidā geſſerūt,⁊ quidā non. Primis duobus caſibus nō eſt locus beneficio ordinis,vt d.l.ij.de diui.tut. Ita dicit gl.nec diſtinguit vtrū diuiſio fuerit facta a ſeipſis,vel nō. Itaēt dicūt cōmuniter doc.noſtri. Iac.de Are.in iſto paſſu dicit aliter, ⁊ meliꝰ iudicio meo, Aut nulla eſt facta diuiſio a ſeipſis, ⁊ verū dicit gloſ. Aut eſt facta a ſeipſis,⁊ tunc aut oēs ſunt eiuſdem ordinis,qꝛ omnes teſtamentarij, vel legitimi,vel omnes datiui,⁊ tunc verū dicit glo. Sed ſi quidam
* ſunt datiui,* ⁊ alij teſtamentarij,vel legitimi,prius cōueniūntur da-
* tiui.ſecundo magiſtratus,* antequā perueniatur ad cōtutorē, vt l. Lucius.§.cū teſtamēto.ff.de admi.tu.licet.gl.j. intelligat ꝙ ibi erat facta diuiſio a teſtatore,qđ tex.non ſonat.in fi. Tertio caſu quādo quidam geſſerunt.⁊ quidā non,dicit gl.primo cōuenitur gerens,ſecundo non gerens,tertio magiſtratus,vt d.§.nunc tractemus,⁊ j. ſi tu.nō geſ.l.j.⁊ ij.ſed iſtud dictū gl.ſuppletur per Dy. ⁊ per vltramon. ¶ Et ideo tu dic melius, Aut quidā geſſerunt ⁊ quidam nō, ſi quidā geſſerunt ex mandato eorū qui non gerebāt, ⁊ tunc nō eſt locus beneficio ordinis.qꝛ omnes geſſiſſe videtur per aliū,vt l.tres tutores.§.non ſolum.de admi.tu. Aut non mandauerunt non gerentes,⁊ tunc aut loquimur de geſtis,aut neglectis. Si de geſtis, verum dicit gl.vt d.l.j.⁊ ij.ſi tuto.non geſſ.⁊ d.§.nunc tractemus. Si de neglectis,⁊ tunc aut ſunt connexa geſtis,⁊ idem,vt l. tutorē qui tutelam.de admi.tu.⁊ d.l.tres tutores.verſi.item in eo.titu. Si verò non ſunt connexa geſtis.⁊ tunc nō erit in eis locus beneficiò ordi-
* nis,* vt l.tutores qui poſt.§.in eum qui.de admi.tu.l.tres tutores.
5 verſi.item in eod. ¶ Nunc ad propoſitum.†quid releuat iſta inueſtigatio in caſu preſenti. Reſpon.aut tranſactū eſt cum eo,qui primo loco debebat conueniri.⁊ tunc ad alium peruenire nōn poteſt, nec de hoc loquitur hic,obſtante beneficiò ordinis. aut fuit tranſactum cū eò,qui ſecundo loco debebat cōueniri.tunc ad aliū poteſt perueniri non obſtante tranſactione,ſaluo in eo quod eſt ſolutū nomine tranſactionis,qꝛ vi ſolutionis prodeſt alteri,nō vi tranſactionis,vt l.ſi ex duobus.in fi.de tu.⁊ ra.diſt.⁊ hoc modo poteſt intelligi hic dum dicit,communiter ve geſſerunt,vel gerere debuerunt.
6 Videamus nunc de beneficio diuiſionis,† ⁊ in hoc eſt opi. quod hi, qui de dolo conueniuntur, nō habent beneficiū diuiſionis. Hug.dicit contra ⁊ melius.vt probatur in l.ſi plures.de admi.tut.⁊ hoc eſt verū,quando conueniuntur ex cōmuni culpa.vel ex cōmuni dolo, nam ſi aliquis cōuenitur ex dolo proprio.vel ex culpa.tunc nō haberet beneficium diuiſiō-
7 nis,vt l.j.⁊ ij.j.ſi tu.nō geſſ. Hoc premiſſo dic ad q.propoſitam inquantum poſſit cōueniri ille cum quo non eſt tranſactū.ſi quidem tranſactio eſt facta cum eo, qui cōueniebatur ex proprio dolo,vel ex propria culpa,⁊ ſic non habebat beneficium diuiſionis non poterit agi cōtra alium,vt l.ſi pupillus.de admi.tu.⁊ iſto caſu non loquitur hic. Si verò tranſactum eſt cum eò qui conueniebatur ex communi culpa,vel dolo.tunc(nō poteſt agi contra aliū. niſi quatenus per beneficiū diuiſionis deberet agi contra eū cū quo tranſactum eſt),⁊ ita loquitur hic dum dicit, communiter ve geſſerunt.
8 Videamus † de beneficio ceſſionis.⁊ in hoc omnes concordant,qꝛ ſi conuenitur ex communi dolo,vel propria culpa,non habet beneficium ceſſionis.ſi ex communi culpa,vel culpa alterius ſic.vt l.ſi plures.de admi.tut.⁊ l.j.§. nunc tractemus.ff.de tute.⁊ ra.diſtra. Sed videndū eſt inquantum fiat iſta ceſſio,⁊ ſi quidem aliquis conuenitur ex propria culpa,tūc nulla fit ceſſio,vt l.j.⁊ ij.j.ſi tutor non geſ. Idem ſi ex communi dolo. Si vero conuenitur ex culpa communi,tunc fit ceſſio pro parte. Si conuenitur ex culpa alterius in totum fit ceſſiò in totum, vt vi-debitis in l.j.j.de duobus reis, ⁊ ibi plenius per doct.ff.de ſolu.l.
9 Modeſtinus.⁊ ibi dixi. ¶ Nunc ad propoſitū inquantum poteſt agi cum eo,cum quo non eſt tranſactum ſic dicas, aut ei debet cedi actio contra eum cum quò tranſactum erat in totum, ⁊ tunc in nullo poterit conueniri obſtante exceptione cedendarū actionum, vt l.itichum aut Pamphilū.§.pe de ſolutiò.⁊ iſto caſu nō loquitur hic. Si vero debebat contra eum fieri ceſſio pro parte, tūc prò illa parte poterit conueniri,⁊ ita poteſt loqui hic in eo ꝙ dicit cōmuniter ve. Sed ſi in nullo deberet fieri ceſſio.poſſet in totū conueniri, niſi obſtarent alia remedia de beneficijs ſupra dictis. Ita debetis
10 intelligere. ¶ Quarto habemus videre de beneficio vtilis actionis.⁊ certe omnia,que ſ.dixi in beneficio ceſſionis, poſſunt hic eodem modo dici,vt l.j.§.nūc tractemus.de tu.⁊ ra diſt. ¶ Nunc habemus expeditam gl.vſqꝫ ibi item no.ꝙ.quā vide ⁊ predicta ponit inuolute,⁊ infraſcate modo poteſt perpendere quāte difficultatis eſt. Quero,dixi ꝙ plures tutores habent inuicem beneficium vtilis actionis. Sed ego reperio,ꝙ inter plures fideiuſſores, non eſt locus huic beneficio, niſi cedatur vt l.vt fideiuſſor.de fideiuſſor.

11 Que eſt ratio?†Glo.hic dicit ꝙ fideiuſſor habet regreſſum contra principalem,ideo lex non curauit ſibi dare actionē contra fideiuſſorem: Que ratiò ceſſat in pluribus tutoribus,⁊ curatoribus,⁊ vide gl.iſtā nō eſt bona ratio. Quid enim ſi principalis eſſet nōn ſoluendò, ⁊ ſic inanis eſt actio vt l.nam is.ff.de dolo? Vel quid ſi tali modò interceſſerat,quod contra principalem non haberet regreſſum vt puta pro pupillo naturaliter obligato,vt l. Marcellus.ff. de fideiuſſo,tunc ſequeretur quod haberent inuicem actionem ꝙ ēſt contra l.vt fideiuſſor. Unde gl.reddit aliam rationem. Dicit gl. Ratio eſt,qꝛ tutores conueniūtur actione bone fidei, fideiuſſores ſtricti iuris vide gl. Iſta ratio(non)eſt bona. Quid in plurib. mandatorib.qui conueniūntur actione mandati, que eſt bone fidei?certe eſt idem quod in fideiuſſorib.vt d.l.vt fideiuſſor. Ideo gl.dat illam rationem.quod fideiuſſor intercedit ſponte,tutor ex neceſſitate,vt no.in d.l.vt fideiuſſor. Iſta ratio nō eſt bona,qꝛ etiam duo rei obligantur ex neceſſitate,⁊ habent inuicem actionem,vt l.j.de duobus reis. Sed rationem veram ponit gl.in l.ex facto in fi.de negotijs geſt.quam a propriat ſibi Iac.de Rau. Nam tutor ſoluens,vt correus hoc aget,vt correum tutorem liberet ſicut ſe,vnde merito habet actionem contra eum: ſed ſi hoc facit ex aliqua neceſſitate, non poteſt habere directam actionem negociorum geſtorum, ſed habet vtilem a lege, fideiuſſor verò principaliter agit, vt liberet reum,ſed confideiuſſores liberantur per quandam cōſequentiam, igitur contra eos non habet actionem, niſi cedatur. non habetis alia. Poſſum querere,⁊ quero vtrum hoc ſit verum, ſiue trāſactio ſit facta per acceptilationem, ſiue per pactum nudum. Breuiter
12 †inter pactum nudum.⁊ gratuitum,⁊ acceptilationem eſt differentia,nam acceptilatio vnius ex plurib.reis porrigitur ad omnes,vt l.⁊ per iuſiurandū,⁊ l.⁊ vnò.ff.de accep.⁊ l.ſi rem.§.j.de noua.quod non eſt in pacto,vt l.ſi vnus.in prin.ff.de pact. Tamen ſi nos preſupponimus tranſactionem eſſe factam,tunc ſiue opponatur acceptilatio,ſiue non:videtur quod non extendatur vltra quam ſe extenderent vires tranſactionis vt j.eo.l.iij.quòd tamen plenius dicam.j.eòd.l.ſi de certa,⁊c.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Primo caſu quilibet tenetur. Vide dom.Franc.in materia latiſſime conſ.xxix.⁊ conſi.lxvj. Item circa iſtam materiam quomodò liberatio facta vni ex tutorib.proſit alijs quando inſolidum tenebantur, Vide Cumanum conſil.xxiiij. incip.teſtator filiò ſuo natò.per totum.vbi concludit quod prodeſt alijs quando in liberationis inſtrumento dictum fuit quod fuit minori ſatiſfactum, ⁊ alia de quibus vide per eum. Et ibi ponit quid ſi liberatio fiat vni de eo quod ab ipſo exigi poſſet,an proſit alijs, poſito quod haberent beneficium diuiſionis.
b ¶ IO. FR. RV. ¶ Et gl.hic inſtit.de ſatiſdat.tut.§.fin.⁊ Angel. de Aret.in §.pen.eo.tit.⁊ Iaſ.hic bene declarantem iſta beneficia.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Secundo magiſtratus. Hodie tamen conſuetudò non admittit vt magiſtratus conueniantur,vt dicit Aret.conſil.xxix.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Beneficio ordinis. Quid autem ſit de pluribus actoribus, ⁊ etiam de alijs adminiſtratoribus voluntarijs,an habeant Beneficium ordinis, Vide Are.conſ.xxix.in iij.dubio,⁊ ſeq.

ALIA LECTVRA.

Neque Pactio Tranſactio facta cū vnò ex plurib. obligatis ad alios non extenditur.hoc dicit. Primo reſpon. ad queſtionē generaliter,ſecundò ſpecialiter. Secūda ibi,cum igitur. ¶ Oppo.nam videtur quod inquantum hec lex facit mentionem de pactione,⁊ trāſactione;committat ſuperfluum,qꝛ tranſactio,⁊ pactio eſt idem,vnde oppo.de §.quib.ſ.in prima conſtitu. Huius timore facta eſt prima glo. Item oppo. de l.ſi ex duob.in fi. ff.de tute.⁊ ratio.diſtra. Sed dic vt in gl.vel dic ꝙ ibi prodeſt alijs vi ſolutionis non tranſactionis,vt hic. ¶ Quero dicitur hic,conuenire non prohiberis,inquantum poſſet conuenire tertium. Pro declaratione huius gl.pono diſtinctionem quam nōt. ¶ Et debes ſcire,quod vbi ſunt plures tutores, vel curatores, vel adminiſtratores,⁊ adminiſtratio eorum diuidatur, aut diuiditur a teſtatore,
13 aut a iudice, ⁊ quilibet eorū tenetur prò parte,niſi in caſu l.ij.j.de diui.tut. Si vero diuidatur ab eis,vel non diuidatur,dic vt in glo. Pro cuius declaratione eſt ſciendum,quod vbi ſunt plures tutores, vel curatores, ⁊ adminiſtratio eorum non ſit diuiſa a ſeipſis,
14 habent plura beneficia. † habent enim beneficium ordinis.v.g.ꝙ conueniatur primo gerens,⁊ habent beneficiū diuiſionis. de quib. beneficijs habetur in l.j.§.nunc tractemus.ff.de tute.⁊ ratio.diſtra. habent beneficium ceſſionis,qꝛ agit vnus tutor ſolus, ſi ſibi cedatur actio contra alios. De hoc beneficio habemus in d.§.nunc tractemus preallег.⁊ l.ſi plures.de admi.tu. habent quartum beneficium
15 cium ſcilicet vtilis actionis,vt d.§.nūc tractemus.† Modo ſi queris quib.tutorib.cōpetat primum beneficiū ordinis,dic quandoqꝫ

omnes

omnes tutores gerūt, quandoq; nō. In primis caſib. dico, ꝙ tutores non habent beneficiū ordinis, ⁊ intelligatur vbi diuiſio nō eſt facta ab ipſis. Ita ſentiūt gl. hic. ⁊ in d. l. j. §. nunc tractemus. p2eale. Aduerte tamen ad vnū ꝙ dicit Iac. de Are. ꝙ iſtud eſt verum, vbi nulla eſſet facta diuiſio. Aut omnes tutores ſunt eiuſdē ordinis, q2 omnes teſtamētarij, vel datiui, vel oēs legitimi, aut diuerſi ordinis, tūc cōuenitur datiuus poſtea magiſtratus, poſtea teſtamētarius, caſus eſt in l. Lucius. §. cū teſtamēto. ff. de admi. tut. Alio caſu, vbi quidā gerunt, quidam non, tunc eſt locus beneficio ordinis, q2 conuenitur primo gerens, poſtea magiſtratus, poſtea nō gerens, vt ſolet tractari in d. §. nunc tractemus. ⁊ in l. j. ⁊ ij. ȷ. ſi tutor nō geſ. Dicebam ꝙ erat beneficium diuiſionis, ⁊ hec fuit opi. inter antiquos. Nam Azo videtur dicere, ꝙ iſtis tutoribus non datur beneficium diuiſionis, licet fuerit in cōtraria opi. vt hic videtur per l. ſi plures.
16 ff. de admi. tu. gl. tenet opin. Azo. † Iſta eſt veritas, quod ſi tutores conueniuntur ex communi dolo, ſeu ex communi culpa, ⁊ tunc habent beneficium diuiſionis. Secus ſi cōueniantur ex ſpeciali dolo, vt l. ſi plures. de admi. tut. ⁊ ita debet intelligi opin. Azo. Unde ad propoſitū queſtionis. Si queramus in quantū cōueniatur iſte tertius, dic ꝙ aut alij fuerūt conuenti ex communi dolo, vel ex communi culpa, ⁊ operatur beneficium diuiſionis, ꝙ competit, vt ſ. dixi, tunc iſte tertius non conuenitur niſi pro virili. Ita poſſet intelligi lex noſtra, q2 cum dicit ſeparatim. ⁊ intelligo ſeparatim, facta diuiſione a ſeipſis. ⁊ cum dicit communiter. expōne vt in gl. Si vero conueniatur ex ꝓprio dolo, non habet locū lex nō. tra. q2 omnes
17 inſolidum tenentur. ¶ † Dicebā, ꝙ erat tertiū beneficiū ceſſionis, ⁊ iſto caſu cōmunis eſt opi. ꝙ in tutoribus doloſis nō competit be-
18 neficiū ceſſionis. hic eſt caſus in d. l. j. §. nunc tractemus. ¶ † Dicebam quod erat quartum beneficiū, ſcilicet vtilis actionis, ⁊ in iſto dicas idem ꝙ in precedenti. ⁊ iſtud dicit tex. in d. §. nūc tractemus, ⁊ no. per gl. in d. l. ſi plures. Quia dixi, quod tutoribus competit be-
19 neficium vtilis actionis, gl. magna circa. fi. † querit de ratione diuerſitatis, quod tutoribus ſolum datur actio vtilis ſine ceſſione cōtra contutores, ſed non fideiuſſoribus contra confideiuſſores. Glo. aſſignat hic duas rationes. Tertia aſſignatur in l. vt fideiuſſor. ff. de fideiuſ. dicit gl. quod ratio eſt, quia fideiuſſor habet regreſſum contra reum principalem, ideo lex non curauit ſibi dare beneficiū vtilis actionis ſine ceſſione. Iſta eſt prima lectura, que nō videtur bona. ¶ Quid enim, ſi reus principalis non eſſet ſoluendo? Iſto caſu non dicitur habere regreſſum, quia inanis eſt actio, vt l. nam is. de dolo. Unde gl. tradit aliam ſol. quia tutor conuenitur actione bone fidei, fideiuſſor ſtricti iuris. ideo ⁊c. Sed iſta ratio nō videtur bona: nam ⁊ in mandatore qui tenetur actione bonefidei mandati, videtur eſſe idem, ꝙ in fideiuſſore, qui tenetur actione ſtricti iuris. Gl. in l. vt fideiuſſor. de fideiuſ. aſſignat aliam rationem, ⁊ eſt talis, quod tutoribus ideo competat vtilis actio ſine ceſſione, q2 lex magis ſubuenit his, qui obligantur ex neceſſitate, quam his qui obligantur ex voluntate. Iſta ratio non eſt bona, q2 duo rei obligātur inſolidum, ⁊ voluntarie, ⁊ tamen inter eos habet locū beneficiū vtilis actionis ſine ceſſione, q2 ſi vnus ſoluat ſine ceſſione, cōpetit ſibi actio vtilis contra correum, vt l. j. ȷ. de duobus reis. Unde doc. aſſignant aliam rationem, ⁊ iſta quarta eſt vera, ꝙ ideo fideiuſſori contra confideiuſſorē nō datur vtilis actio ſine ceſſione, q2 ſi cōfideiuſſor ſoluit, principaliter ſoluit, vt reū principalē liberet, ⁊ per quandam conſequentiam liberet ſuum cōfideiuſſorem, ſed in tutore ceſſat iſta ratio, quia tutor ſoluit, vt liberet ſe, ⁊ contutores, ⁊ ideo nimirum ſi contra cōtutores datur vtilis actio ſine ceſſione, ⁊ iſta eſt vera ratio, ⁊ fuit Ultramontanorum, ⁊ licet ſibi approprient vltramontani, eſt tamen gloſ. originaliter, que videtur innuere iſtam rationem in l. ex facto. in fin. ff. de nego. geſt. Recte intelligenti iſta eſt vera ratio. ¶ Ultimo diſtingue vt per gl. ⁊ doc. ⁊ Cyn. hic.

LEX II.

Cum te proponas Breuiter dicit. Tranſactio facta metu future litis tenet. h. d. ¶ Opp. tranſigere proprie dicitur ex parte actoris, quaſi ab actione reſilire. Innuit ergo, ꝙ hic frater actor erat. Sed tunc contra in tranſactione cōſueuit dari pecunia actori a reo, vt ipſe actionem remitteret, ſed hic dicit expreſſe, ꝙ frater promiſerat pecuniam, ergo innuit quod eſt reus. Huius timore gl. legit duobus modis. Uno modo quod erat actor, ⁊ quod promiſit pecuniam hoc pacto, quod ille daret ſibi hereditatem, ⁊ ſic natura tranſactionis eſt, vt actori detur pecunia a reo, quando ipſe remittit actionem. Sed quando conſequitur illud, quod per actio-
a nem petit, ex natura tranſa. eſt, vt actor det reo pecuniam, vt hic. ⁊ ȷ. eod. l. ſi ſuper poſſeſſione. Secundo modo legitur,[a] quod hic frater erat reus, ⁊ ſic tranſegiſſe ponitur improprie, ⁊ hec ponuntur in primis duabus gloſſellis. ¶ Oppo. de l. j. ff. eod. Solu. quod ibi dicit quod tranſactio debet imponi ſuper lite intelligitur preſenti, vel futura, ⁊ ita hic erat: ergo hic lis ſaltem de facto extra iudicium. ¶ Oppo. de l. in ſumma. in prin. ff. de cond. inde. Sol. Intelligas quod queſtio erat de facto abſque calumnia. tamen dic vt dicam ȷ. eo. l. ſub pretextu. ¶ Quero qualiter fuit promiſſa iſta pecunia. Gl. ij. dicit nuda cautione, ⁊ vide gl. Sed ſi hoc verum eſt, quomodo procedit quod hic dicitur in tex. ſi non ſoluiſſes, iure conuenireris, cum ex pacto nudo quis nō poſſit conueniri. Reſpondeo; intelligitur quod iſtud pactum fuit veſtitum rei interuentu, quia ille promiſit ſibi pecuniam, vt ſoror ſibi daret hereditatem, que ſoror illam hereditatem dedit, vt l. ſiue apud acta. ȷ. eo. ⁊ ibi no. alias haberemus hic neceſſe dicere quod hic ſtipulatio interuenit, ⁊c.

ADDITIO.

a ¶ Secundo modo legitur. Aduerte ad hanc ſecundam lecturam, quia licet doc. videantur fateri etiam hanc poſſe ſtare ad iſtum tex. do. meus Fran. Pepius de Flo. iuriſconſultus celeberrimus dicit hanc ſecundam lecturam falſam. Nam gl. j. huius l. ⁊ communiter omnes dicunt, quod calumnia actoris vitiat tranſactionē, rei non. Et ita limitant text. in l. in ſumma. §. j. ff. de condi. inde. in l. iſta non poteſt negari quin ſit calumnia ex parte huius ſororis, que ſciebat ſe non heredem, vel quia ſciebat ſe eſſe exheredatam, vel aliter excluſam. Et tamen dicitur hic tranſactionem valere, ergo debet intelligi quod iſta ſoror erat rea, ⁊ non actrix, q2 alias vitiatur tranſactio pretextu calumnie, prout eſt communis opin. hic. Et ideo a prima non recedas.

LEX III.

2 ☞ Iudex quando aliquid ſibi conſtat ex inſpectione inſtrumenti, ſupplet de facto.

3 Actio vtilis proueniens ex directo bone fidei, eſt etiam ipſa bone fidei.

Ac cum Geminiano. Breuiter dicit ſecundum vnam lectu. Quando petitio eſt generalis, tranſactio ſpecialis, non preiudicat niſi in his, in quibus eſt tranſactum: hoc dicit ſecundū vna lec. Et hanc proſequuntur omnes gl. excepta vna gl. paruula que eſt ſuper verbo, nominatim. Et primo pono caſum ſecundum iſtam, ⁊ eam expediam. ¶ Primo oppo. hic dicit, age, quod eſt verbum imperatiui modi. ⁊ ſic videtur quod aliquis cogatur agere. contra infra,
1 vt nemo inuitus cogatur agere l. j. Sol. † Quando alicui imperatur aliquid, quod eius priuatam vtilitatem continet, verba imperatiui modi habent vim conſilij. Ita loquitur hic. Ita intelligit gl. tua j. ⁊ hoc probatur in l. ij. circa fi. ff. man. ⁊ ibi in text. ⁊ hic. ¶ Op. ſecundo, hic innuit quod iudex ex officio ſuo, debet hic videre de quanta pecunia ſit tranſactum, ⁊ ſic ſupplet de facto. Contra. ȷ. vt que deſunt aduo. l. j. ⁊ quod ibi no. ⁊ l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. preſi. Sol. Dicunt quidam, quod hoc eſt ideo, quia eſt actio bone
2 fidei. Tu dic, quod hoc ideo, † q2 liquebat ſibi vt iuduci ex inſtrumenti inſpectione. Alia circa hoc dicam in d. l. ij. vt que deſunt aduoc. parti. Dixi plene in l. iiij. §. hoc autem iudicium. de dam. infec. ¶ Op. ȷ. de iudi. l. licet. quidam dicunt, fateor quod hec replicatio opponeretur, quod gl. non placet, ⁊ bene, nam ibi fuit petitio generalis, proſecutio ſpecialis, ⁊ ſententia generalis, vnde quia ſententia omnia continebat, eſt opus replicatione, ſed hic fuit tranſactio ſpecialis, merito non eſt opus replicatione, quia omnia non comprehendit. Huius gratia glo. tua diſtinguit plures caſus, quos vide, quia non dicam hic extra gl. ſed dicam ȷ. eo. l. ſub pretextu ſpecierum. ⁊ l. ſi de certa. ¶ Secundum ergo iſtam lec. hic de vna ſpecie fuit tranſactum, ⁊ de alijs non. Sed contra iſtam lect. videtur tex. qui dicit de quanta pecunia ⁊c. ⁊ infra, quantam pecuniam relinquam, ⁊c. Et ſic innuit quod fuit remiſſa pars quantitatis debita non ſpecies adminiſtra. gl. volens hoc effugere exponit quanta, id eſt, a qua ſpecie. Alij volentes quod litera ſtet proprie, legunt alio modo. Et breuiter ſecundum eos hoc intendit. Si pars debite quantitatis petitur, ⁊ ſuper ea tranſigeretur, in reſiduo non obſtat exceptio hoc dicit. Et iſta lect. ponitur in gloſ. ſuper verbo nominatim. Differt ergo hec lect. a prima, quia ibi ex diuerſis ſpeciebus debebatur, ⁊ de vna fuit tranſactū, hic debebatur ex vna tantum. Item in precedenti fuit generalis petitio, ⁊ ſpecialis tranſactio, hic vero fuit ſpecialis petitio, ⁊ ſpecialis tranſactio.

ALIA LECTVRA.

Ac cum Geminiano. Iſta lex legitur dupliciter in gloſſ. ⁊ ſecundum primam lect. hoc dicit. Ubi petitio eſt generalis, ⁊ tranſactio ſpecialis, non nocet in his, ſuper quibus non apparet eſſe tranſactum. hoc dicit. Legitur ſecundo modo, qui colligitur in gloſſ. que incipit, iubebit. hoc dicit. Ubi petitio eſt ſpecialis, ⁊ eſt tranſactio ſpecialis, tranſactio non nocet in his, ſuper quibus non apparet eſſe tranſactum. ¶ Oppon. de leg. j. vt nemo inuitus. Soluit gloſſ. quod verbum age; hic poſitum, non denotat preceptum; ſed potius quandam prouiſionem.

¶ Ex iſta ſol. nota quod quandoq; verbum imperatiuū continēs

a propriam vtilitatem eius, cui imperatur, non ſtat in propria[a] ſigni
ficatione, ſed denotat quandam prouiſionem ſeu conſiliũ, vt hic fa
cit. l. ij. in fi. ff. manda. ¶ Item oppo. ꝙ iſte tex. videtur innuere qꝺ
iudex poſſit ſupplere defectum, cõtra de l. illicitas. §. veritas. ff. de
offi. preſi. Sol. quod tũc iudex põt cum ſibi eſt aliquid notũ vt iu-
dici, hoc enim poterat iudici eſſe notum ex inſpectione inſtrumen
ti tranſactionis, ⁊ ſic vt iudici. ¶ Item opp. de l. ſub pretextu. j. e.
Sol. vt in glo. fin. ſol. habetur in l. tres fratres. ff. de pac. ¶ Quero,
qua actione agitur. Dicit gl. quod agitur vtili actione neg. geſt. ⁊
eſt gl. j. Ex qua gl. iuncta cum tex. quãdo dicit quod eſt bonefidei,
5 no. ꝙ ſicut ille actiones directe, de quibus fit mentio in §. actionũ.
Inſt. de act. ſunt bonefidei vt ibi, ita vtiles. ¶ Quero quid, nonne
ipſo iure? Dixerunt quidam, ope replicationis, per l. licet. j. de iu-
dic. Iſtud dictum reprobatur per glo. Ratio, qꝛ in lege contraria
petitio fuit generalis, proſecutio fuit ſpecialis, ⁊ ſententia genera
lis. vnde cum ſententia omnia contineat, mirum ſi non ſubueni
tur ipſo iure ſed ope exceptionis, ſeu replicationis.

ADDITIO.

a ¶ Non ſtat in propria ſignificatione. Et ſic non ſemper importat
neceſſitatem. adde tex. in c. ſic enim. xxviij. q. j. ⁊ gl. in c. fi. §. quod pre
cipitur. xiiij. q. j. ⁊ Car. in cle. exiui. §. item quia. de verb. ſigni.

LEX IIII.

3 ☞ Dolus quando videatur remiſſus in generali tranſactione.
5 Quando dolus committitur, in non obſeruando promiſſa, in trãſ
actione, an agi poſſit de dolo, ⁊ nu. 13.
8 Actio de dolo, quando datur ex contractu facio vt des, vel actio
preſcriptis verbis, ⁊ nu. 14.
9 Condictio ob cauſam in contractibus innominatis habet dupli-
cem originem.

ACtione. Hec lex habet ita ſubtilem gl. ⁊ diffici
lem ⁊ de medulla iuris ſicut alia quã
viderim. Breuiter dicit. Ad actionem extinctã nõ da-
tur regreſſus, ſed decepto per actionẽ de dolo ſuccur-
retur niſi ſit de dolo tranſactum. h. d. Primo ponit dictum. Secũ-
do exceptionem. Tertio exceptionem exceptionis. Secunda ibi,
niſi de dolo. Tertia ibi, niſi ſpecialiter. ¶ Nota ꝙ dixi in ſumma-
1 rio. ¶ Nota etiam hic ꝙ dictio niſi[a], quandoqȝ ponit, quandoqȝ
a priuat, vt patet ex tex. qꝛ primum niſi. ponit, ſm niſi. priuat. ¶ Op
po. de hac l. ad ſeipſam. nã prima dictio niſi. ponit, poſtea priuat.
Doctores volentes iſtã materiam explicare, inculcant de dictio-
b ne niſi,[b] que eſt priuatiua, etiam de dictione preter: ⁊ videt mihi
quod non bene faciant: Nam debetis ſcire ꝙ quedã eſt dictio ex-
ceptiua, que reſpicit actum poſitum in oratione, quedã que reſpi-
cit terminos, illa que reſpicit actũ iſta eſt cõiunctio niſi, circa quã
c dicas. Aut precedit oratio negatiua, ⁊ dictio niſi. ponit[c], vt hic in
primo niſi. Aut precedit oratio affirmatiua, ⁊ dictio niſi. priuat, vt
hic in ſecundo niſi, vt in capi. peccatum. in fi. extra de reg. iur. li. vj.
¶ Sed contra hoc opp. de l. Titia. ff. de manu. teſt. dicit Dyn. ibi,
dictio niſi. precedit, non ſequitur, dixit teſtator, niſi rationes diligẽ
ter reddideris, liber ne eſto. Certe hoc nõ placet, qꝛ licet dictio ni-
ſi, in ordine vocis vel ſcripture precedat, tamen in ordine intelle-
ctus ſequitur. Dicendum eſt ergo ſic, ſi precedat oratio negatiua,
dictio niſi. ponit. Sed eſt aduertendum qꝛ quãdoqȝ per orationẽ
precedentem negatur actus, tunc dictio niſi ponit actũ, ita loqui-
tur hic. Quandoqȝ per orationem precedentẽ negatur potentia,
* tunc dictio niſi. ponit potentiam, non actũ. Ita loquit d. l. Titia.*
§. fi. quod enĩ ibi dicitur liber ne eſto, niſi rationes reddideris, hoc
eſt, liber eſſe non poſſis. niſi rationes reddideris, qꝛ tũc poſſis eſſe,
(liber, non quod nunc ſis) qꝛ potentiam ponit, ⁊ nõ actum. ¶ Et
per hoc reſpondetur ad queſtionem quã format gl. ibi. ⁊ dic argu.
qꝺ ibi notaui. ⁊ eſt tale, promitto non vendere iſtũ librum, niſi tibi,
qd importat iſta verba: Certe prima oratio negatiua negauit po-
tentiam: promitto non vendere, hoc eſt, ꝙ non poſſim vẽdere alij,
d niſi tibi, ergo dictio niſi. ponit potentiã, non ꝙ cogar[d] tibi vende-
☞ re, ſed cum velim vendere, vendam tibi, ⁊c. ¶ Quedam eſt dictio
exceptiua, que reſpicit terminos, ⁊ iſta eſt proprie prepoſitio pre-
ter. Exemplũ, lego tibi omnes libros meos preter Codicẽ. iſto ca-
2 ſu dic. j. Aut illud, cui apponitur dictio preter, cõprehendebatur
ſub generalitate precedentiũ terminorũ, ⁊ ponitur exceptiue, vt l.
nam ꝙ. §. fi. de pe. leg. ⁊ priuat. Aut non continebatur ſub genera
litate precedentiũ terminorũ, ⁊ non ponitur exceptiue, ſed magis
additiue, ſeu augmentatiue, ⁊ tunc ponit, vt l. Seio. §. vxori. de an-
nuis lega. Fallit in his que continerent odiũ, vt in c. duorum. extra,
de elec. ⁊ ibi no. p Inn. ⁊ ita debes intelligere hac materiã. ¶ Mo
do veniamus ad apparatum noſtrum. tex. hic dicit, non ſupeſt ali
qua actio, niſi de dolo. Quero de quo dolo loquitur hic. Pro cu-
ius declaratione debetis ſcire, ꝙ dolus cõmittit quãdoqȝ in ipſa
adminiſtratione, quandoqȝ in ipſa tranſactione, quandoqȝ cõmit
titur poſt tranſactionem, non ſeruando promiſſa. De primo dolo
loquitur gl. que eſt hic ſuper verbo tranſactũ ſit, de duobus ſequẽ
3 tibus loquitur precedens gloſſ. magna. ¶ † An autem in generali
tranſactione videatur remiſſus dolus, cõmiſſus in adminiſtratio-
ne: Gl. tangit hic, dicam plenius in l. ſub pretextu ſpecierum. j. eo.
dixi in l. Aurelio. §. fi. de lib. leg. tamen iſtã gl. vide ⁊ nota intellectũ
quem dat ad l. ſi quis rationes. de lib. leg. quia intelligit illã, quan-
do legatur liberatio adminiſtrationis iam facte. ⁊ vide glo. ¶ Se-
4 cundo committitur dolus in ipſa † tranſactione inducendo quem
per dolum ad tranſigendum, an tunc poſſit agi de dolo. Et omnes
communiter intelligunt quod ſic. ⁊ ita intellexit Azo. ⁊ vide gloſſ.
¶ Opp. contra hoc, ſicut dolus dans cauſam contractui bonefi-
dei. reddit contractum ipſo iure nullum, ita reddit tranſactionem
(liberationem) interpoſitam ſuper contractu bonefidei ipſo iure
nullam, vt l. de tutela. j. de in inte. reſt. ⁊ quod ibi not. Sol. vt dicã in
5 d. l. ſub pretextu. j. eo. ¶ † Tertio quero, quid ſi dolus eſt cõmiſſus
in non obſeruando promiſſa in tranſactione, an poſſit agi de dolo.
Placen. dicit ꝙ ſic, ⁊ ita intelligit hanc legem Azo cõtra Placen.
quod probat ſic, Actio de dolo nõ habet locum vbi habet locum
alia, vt l. j. §. verba. ⁊ §. ſi quis. ff. de dolo. ⁊ l. ij. j. de dolo. ſed hic da-
tur huic tranſigenti actio contra eum quem liberaui per accepti-
lationem, vt ſe in priſtinam obligationem reponat, ſcilicet condi-
ctio ob cauſam, vt l. ſi quis accepto. ff. de cond. ob cau. ergo non da
tur de dolo. Preterea, contractus trãſactionis de quo hic fit men-
tio, aſſimilatur contractui, do vt des, hoc eſt, libero te vt des pecu-
6 niam. ⁊ liberare † eſt dare. Cum ergo impleuit contractum ex par-
te ſua liberãdo, debet habere actionem preſcriptis verbis, vt ff. de
condi. ob cau. l. ſi mulier. ⁊ de preſcri. verb. l. ob eam cauſam. ⁊ l. na-
turalis. eod. tit. ⁊ per hoc ipſi damnant opinio. Plac. Quidam vo-
lentes ſuſtinere Placen. reſpondent ad obiecta, per rationem ſub-
tilem, ſic dicunt ipſi, in l. ſi quis accepto, datur cõdictio incerti, que
eſt generalis, que concurrit cum actione de dolo. Hoc non placet,
7 quia illa. l. j. eſt poſita in tit. de condi. ob cauſam. ergo † debet intelli-
gi de illa actione, vt l. Imperator. de in diem addict. no. in l. fi. C. de
condi. indeb. Alij ſoluunt, quod ibi remittebatur obligatio certa,
hic obligatio dubia. ⁊ vide gloſ. Quidam volentes ſuſtinere Pla-
cen. dicunt, quod iſta eſt vera ſol. quando debitum eſt certum, tunc
remittere, eſt dare, Ita loquitur ratio Azo, ſed quãdo debitum eſt
incertum. ⁊ dubium. tunc remittere non eſt dare, ſed eſt facere, ſcili-
cet deſiſtere ab agendo. Eſt ergo tunc contractus iſte tranſactio-
8 nis, facio vt des, id eſt, deſiſto vt des, ſed † ex facio vt des datur
actio de dolo, vt l. naturalis. §. quod ſi faciam. de preſcrip. verb. er-
go ⁊c. ⁊ hoc videbatur tenere Iacob. But. Mihi non placet, quia
tunc eſt verum, ꝙ ex facio vt des, datur actio de dolo, quando ex
facto meo nihil adeſt alteri parti, ſed quando aliquid ei adeſt ex fa
cto meo tũc datur actio preſc. verb. ſicut in do vt des, vt l. cũ mota.
j. eod. ⁊ l. ſiue apud acta. ⁊ ibi vide, ⁊ not. in d. l. naturalis. §. quod ſi
faciã. Sed in propoſito ex tali remiſſione parti aliquid adeſt, ergo
⁊c. Unde alij volẽtes ſuſtinere. Placen. dicũt ſic, ꝙ hic nõ fuit actũ
tantũ, vt acceptilatione liberetur, ſed in perpetuũ deſiſteret. ⁊ ideo
qꝛ iſtud deſiſtere in perpetuum non poteſt impleri per promitten-
tem, qꝛ ſemper poteſt agere, ſaltem de facto, ⁊ pena cõmitteretur,
vt l. vbi pactum. j. eo. ideo nõ habet locũ condictio ob cauſam, vel
preſc. verb. ideo dat actio de dolo. do. Cy. dicit, ꝙ iſta ſol. nõ eſt bo-
na, per l. ſi pecuniam. de condi. ob cau, ⁊ non dicit plus. Sed nõ cre
9 do ꝙ bene dicat, qꝛ in cõtractibus innominatis condictio ob cau
ſam habet duplicem originẽ. Uno modo ex penitẽtia, ita loquitur,
l. ſi pecuniam. de condictio. ob cauſam, ſed licet hoc ſit regulariter
in omnibus contractibus innominatis, tamen in tranſactione non
eſt locus penitentie, vt j. eo. l. quamuis. vnde l. ſi pecuniam. nihil fa-
cit ad propoſitũ, parcat mihi. Cyn. Secũdo modo habet originem
ex mora aduerſarij, nõ implentis pro parte ſua, vt l. de di. §. j. ⁊ ij. de
condic. ob cau. ſed hic nõ eſt in mora ille, qui non dat pecuniã pro-
miſſam, ꝙ apparet, qꝛ cum ille, qui promittit in perpetuũ deſiſtere,
non poſſit implere contractum ex parte ſua, non poteſt me conſti-
tuere in mora, vt no. s. tit. j. in l. j. in fi. mag. gl. ⁊ j. eo. l. ſiue apud acta.
vnde condictio ob cauſam ſecundũ iſtam tertiam ſolutionem, non
poteſt habere originẽ, neqȝ ex mora, neqȝ ex penitẽtia. Item actio
preſcriptis verbis, nõ oritur ei qui nõ impleuit contractũ ex parte
ſua, vt l. naturalis. §. j. de preſcriptis verbis. Conclude ergo ſecun-
dum iſtam iij. ſolutionẽ, quod procedit opinio Placen. dolo enim
facit qui pecuniã incontinenti non dat, qꝛ ſic videtur actũ. ¶ Que
ro, quid ſi ſuper dolo tranſactum ſit per dolum, an valeat tranſa-
ctio: Gl. dicit quod ſic, vt. l. j. j. de plus petit. ⁊ dic vt ibi dictum eſt.

ADDITIONES.

a ¶ Niſi. Adde de hac dictione niſi, ⁊ multis alijs priuatiuis, Oldr.
conſil. xlix. ⁊ de dictione preter, vltra Old. vide Ro. conſ. cccxviij.
b P. PAV. ¶ Dictione niſi. De ſignificatione huius dictionis
niſi, ⁊ dictionis preter. vide omnino Bal. in c. j. §. ſed ⁊ res per quẽ
fiat inueſt. Uide que ſcripſi. in l. ſi cũ §. qui iniuriarũ, ſi quis cautio,
c ¶ Dictio niſi ponit. Adde tu ꝙ contra Bart. videtur text. in l. Do-
uius. in prin. ff. de pe. here. vbi heres cui eſt mota queſtio heredita-
tis

tis,dicit text.ꝙ eſt pꝛohibitus alienare bona hereditaria niſi malit ſatiſdare,ergo dicemus poſſe alienare, ſi ſatiſdat, qꝛ pꝛecedit oꝛatio negatiua.⁊ tamen ibi dicitur,ꝙ etiã ſi caueat,non poſſit. Item videtur text.in regula,peccatũ.de reg.iur.lib.vj.vbi dictio,niſi, habet oꝛationem negatiuam pꝛecedentem,⁊ tamen non ponit,igitur ⁊c.Cogita ⁊ vide doct.in l.ſi cum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis caut.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ D.l.Titia.de illius l.intellectu vide Bald.in c.cum nobis.de electio.
* IO. FR. RV. ¶ Non ꝙ cogar.Adde ꝙ contra Bar.tenet Bal. in c.cum acceſſiſſent.de conſti.cum quo ſimpliciter tranſit Iaſ.hic.

ALIA LECTVRA.

A Ctione. Actio extincta per acceptilationem non poteſt amplius intẽtari,ſed ſi in tranſactione dolus interuenit,agetur de dolo,niſi ſuper dolo ſit tranſactum.h.d.Et diuiditur.nam in j.po nit dictum.in ij.exceptio.in iij.ponitur exceptio exce-
10 ptionis.Secũda ibi,niſi de dolo.Tertia ibi,niſi ſpecialiter.¶ †No. ꝙ vbi oꝛatio negatiua pꝛecedit,dictio niſi,ponit,⁊ econtra vbi pꝛecedit affirmatiua,dictio niſi,negat.circa ꝙ vide que no.per Dy.in c.peccatum.extra de reg.iur.lib.vj.⁊ per Cy.¶ Quero,videtur hic ꝙ agitur de dolo,pꝛo quo dolo aduertatis,quod triplex eſt dolus. Quidam eſt dolus commiſſus in adminiſtratione ante tranſactionem,⁊ de iſto dolo loquitur gl.fi.poſt pꝛin.Quidam eſt commiſſus in ipſa tranſactione,qꝛ per dolũ inducitur quis ad tranſigendum. Quidam eſt dolus commiſſus poſt ipſam tranſactionem, qꝛ pꝛomiſſa in tranſactione non ſeruantur,⁊ de iſtis duobus dolis loqui-
11 tur in gl.magna,poſt pꝛincipiũ.¶ †Venio ad pꝛimũ dolum.Quero,ſi aliquis tranſegit,vtrũ per hanc trãſactionem videatur dolus remiſſus ante tranſactionẽ in adminiſtratione commiſſus:gl.fi.arguit pꝛo ⁊ contra,finaliter facit iſtam differentiam,ꝙ aliud eſt dicere,remitto tibi adminiſtrationem,quo caſu dolus eſt remiſſus,vt l. ſi quis ratione.ff.de lib.legat.aliud eſt dicere,lego tibi librrationẽ. argumentũ l.Aurelio.§.fi.ff.eo.de libe.leg.ſigna iſtã glo.⁊ not.eam.
12 ¶ †Pꝛopter hec verba quidã doctoꝛes ſumunt cautelã, ꝙ poſſit haberi modus pꝛo laudo,vt nõ poſſit reduci ad arbitrium boni viri,videlicet ꝙ partes pꝛomittant remittere, videlicet pꝛomitto nõ
a petere reduci laudum ad arbitrium boni viri,⁊ ex nũc[a] remitto,⁊c. Imo ſi aliquod ius,vel actio ꝯpeteret mihi etiã in futurũ ex nunc illud iuſ vel actionẽ tibi remitto,⁊ imponitur ſuper hoc pactũ per ſtipulationẽ,⁊ ſic iſto modo pꝛecluſa eſt via reducendi ad arbitriũ
13 boni viri.¶ †Quero de quo dolo loquatur gl.noſtra.Plac.intelligit hanc l.ꝙ loquatur de dolo cõmiſſo poſt tranſactionẽ,qꝛ nõ obſeruatur pꝛomiſſa.Hanc opi.repꝛobat,vt patet in ea.Secundo repꝛobat,qꝛ cũ eo poſſet agi,vt debitoꝛ reponat ſe in pꝛiſtinã obligationem,condi.ob cauſ.vt l.ſi quis accepto.ff.de cond.ob cau. videtur etiã competere de dolo actio.Pꝛeterea ſi nõ obſeruantur pꝛomiſſa,videtur competere actio pꝛeſcriptis verbis,vt l.naturalis.§. j.de pꝛeſc.verb.⁊ videtur non cõpetere actio de dolo, vnde ipſe intelligit de dolo cõmiſſo in ipſa tranſactione. Alij volẽtes ſuſtinere Pla.dicunt,ꝙ cõpetit etiã actio de dolo,vbi pꝛomiſſa non obſeruantur in certi cõdictione generali.que cõcurrit cũ actione de dolo,vt not.in l.ſi cum exceptione.§.eũ qui.ff.ꝙ met.cau. Iſta non eſt bona;qꝛ cũ iſta lex ſit in tit.de condi.ab cau.non eſt veriſimile ꝙ loquatur in condictione generali.Unde alij dicunt.⁊ iſtã videtur tenuiſſe do.Iaſ.ꝙ tunc eſt verũ,quãdo remitteretur liquidũ,Ita in-
14 telligit ipſe d.l.ſi mulier.†Sed vbi nõ eſt debitũ liquidum remittere eſt facere,vnde in caſu noſtre legis cũ debitũ nõ eſſet liquidũ,videtur eſſe cõtractus,facio vt des,ex quo oꝛitur actio de dolo.d.l.naturalis,§.ꝙ ſi faciã.Iſtud dictũ non videtur bonũ.tamen qꝛ in cõtractu facio vt des,vbi ex facto meo aliquid adeſt parti, nõ oꝛitur actio de dolo.Unde retẽto caſu legis noſtre,vbi adeſt aliquid parti,qꝛ adeſt liberatio,non habet locũ actio de dolo;ſed actio pꝛeſcriptis verbis.Tene opi.gl.ꝙ loquatur de dolo cõmiſſo in trãſactione.¶ Sed oppo.contra gl.que concludit,ꝙ actio de dolo habeat locũ ꝯtra eũ,ſicut dolus dans cauſam cõtractui bone fidei, annullat contractũ ipſo iure,vt l.iij.§.fi.ff.pꝛo ſocio. Ita quãdo dat cauſam diſtractui,puta tranſactioni, ille diſtractus non habet valere ipſo iure,vt l.de tutela.⁊ ibi no.in gl.j.de in integ.reſtit.Sol.vt ibi.⁊
15 no.iſtã gl.¶ †Ultimo gl.põderat iſtud verbũ niſi,⁊ inducit in arg. ad ea que no.l.ſi eũ.§.fi.ff.ſi quis cau.Unde aduerte,ꝙ quandoque oꝛatio negatiua pꝛecedit,⁊ negat actum,⁊ tunc dictio niſi,ſequẽs, ponit actũ.ita debet intelligi hec lex.Quandoque oꝛatio negatiua pꝛecedit,⁊ negat potentiã,⁊ tũc dictio niſi,ſequẽs, ponit potentiã. l.Titia.§.fin.ff.de ma.teſt.vbi glo.niſi reddideris rationes, liber neſto;licet dictio niſi,pꝛecedat quo ad oꝛdinẽ, veruntamẽ quatenus ad intellectũ ſecus,qꝛ tãtũ eſt dicere niſi reddideris rationes, quãtũ dicere ſic,nõ poſſis eſſe liber,niſi rationes reddideris.hec dictio
b niſi,ponit potentiã,quaſi dicat poſſis eſſe liber.Et iſta materia[b] facit ad queſtionẽ gl.poſite in d.l.eũ.Verbi gratia.pꝛomittis nõ ven-
16 dere†codicẽ tuũ, niſi mihi,an potero cogere vt mihi vẽdas: Certe nõ,qꝛ dictionẽ niſi,pꝛecedit oꝛatio negatiua,poſtea ſequitur dictio niſi,q̃ ponit,quaſi dicat poſſes vẽdere,nõ tamen poſſes cogi.Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Et ex nunc.Adde,⁊ aduerte lectu,ad hanc cautelam,quia arbitroꝛ quod non obtineretur in pꝛactica, tum quia non puto eam Bart.tum per ea que ponit ipſe Bart.in l.Aurelio.§.Caius.ff.de libe.le.⁊ plures cautele ponuntur per Cepo.in ſuis cautelis, per quas impeditur petitio reductionis,quas vide in cautelis.
b ¶ Et iſta materia.De hoc vide per nouiſ.Papi.Inſt.de actio.§.j.

LEX V.

C Um te. Tranſactio ſine ſcriptura valet.hoc dicit.¶ Not.quod dicitur in ſummario. ¶ No.quod pꝛobatio per confeſſionem eſt ſufficiens,ſicut pꝛobatio per inſtrumentum.hic non ſunt alia,⁊c.

LEX VI.

1 ☞ Actio que per lit.conte.tranſit ad heredes,extinguitur,quãdo conuentione partium a lite diſceditur,⁊ num.ij.
4 Contractus innominatus,vt cognoſcatur, an inſpiciẽda ſit foꝛma conuentionis,an vero impletionis.
6 Stipulatio appoſita ſuper aliquo contractu,debet intelligi ſecundum naturam illius contractus,ſuper quo interponitur.
7 Si nõ ſeruat̃ trãſactio an agat̃ actione pꝛima,vel p̃ſcriptis verbis.
8 Actio pꝛeſcriptis verbis, datur a lege, qñ aliter ſubueniri nõ põt.
9 Conſenſu partiũ reſtaurari nõ poteſt,ꝙ conſenſu earũ non oꝛitur.
10 Actio non debet in libello inſeri.

C Um mota. Hec eſt ſubtilis,⁊ ſpeculatiua,⁊ vtilis lex, ⁊ eſt fundamẽtũ noſtre lectionis.breuiter h.d.Ad querelã extinctã nõ datur regreſſus,ſed ſi p̃miſſa nõ ſeruẽtur per actionẽ ex ſtipulatione,vel pꝛeſcriptis verbis ſuccurritur.h.d.Pꝛimo rũdet ad queſtionẽ,ſecundo dat conſiliũ.Secũda ibi,verũ ſi fides.¶ No.ꝙ dixi in ſummario.ſed in recitatione cõtrarioꝛũ colligã multa alia notabilia.Venio ad apparatũ.Et op.ꝙ querela pꝛeparata trãſit ad haredẽ.ff.de inoff.teſt.l.poſthumus.§.fi.⁊ l.ſeq.ſed erat pꝛeparata, qđ apparet ex tex.qui dicit,Cũ mota inofficioſi querela,⁊c.ergo trãſit ad heredes.Sol.gl.Iſta querela pꝛeparata fuit remiſſa per trãſactionẽ,ideo perinde eſt ac ſi pꝛeparata nõ eſſet.⁊ vide gl.j.Et nõ.ex hac ſolutione ꝙ dẽs leges que dicũt ꝙ per litis cõteſtationẽ actio
1 †ſit tranſitoꝛia ad heredes,hoc eſt verũ,niſi a lite cõuentione partiũ ſit receſſum,tũc enim extinguunt̃ etiã illi effectus per litis cõte-
a ſtationẽ inducti.hic eſt caſus,quẽ tene menti.[a] Et ſic debet limitari qđ dixi vobis in l.ij.de fruc.⁊ lit.expen.¶ Cõtra pꝛedicta opp.⁊ videtur,ꝙ nõ requiritur pꝛeparatio.vt l.ſi quis filium.j.de inoff.teſt. Sol.aliud hodie,aliud ſecũdũ tẽpoꝛa huius l.¶ Oppo.⁊ videtur, ꝙ ad q̃relã poſſit rediri.vt ff.de inoff.teſt.l.ſi inſtituta.in pꝛin.Sol.ſ. Per matrẽ,ſi viueret,poſſet rediri ad querelã,qꝛ ſibi cõpeteret,ſed per heredes matris,nõ poteſt rediri ad querelã.qꝛ ad eos nõ tranſit omiſſa pꝛeparatione per tranſactionẽ.iſta j.ſol.gl.eſt vera.⁊ vide eam.Alij dicũt,ꝙ fuit ibi renunciatũ ſub cõditione, hic ſub modo. Iſta ſol.vera eſt in ſe,ſed ꝯtinet diuinationẽ, ex eo ꝙ ibi ſimpliciter
2 loquitur.¶ Pꝛo huius ergo declaratione† eſt videndũ, quãdo ex verbis conuentionis nõ apparet,vtrũ quis recedat ſub cõditione, vel ſub modo,quid intelligatur in dubio exẽplum,conuentũ fuit vt ſi a lite recedere,dares centũ,que verba poſſunt intelligi cõditionaliter,vel ſub modo.(Doctoꝛes dicunt,ꝙ in dubio debet intelligi ſub modo,) vt l.quero.§.inter locatoꝛẽ.ff.loca ꝙ apparet ex eo, ꝙ ibi de exceptione dicit, que non eſſet neceſſaria,ſi intelligeretur cõditionaliter. Fallit quando cauſa in ſe de neceſſitate conditionẽ impoꝛtat,vt p̃mitto tibi centũ pꝛo dote.vt l.ſtipulationẽ.⁊ l.pꝛomittendo.ff.de iur.do.Ex iſtis colligitur ꝙ in l.ſi inſtituta.in dubio dꝫ intelligi ſub modo,ideo hec ſol.nõ eſt bona,ꝙ ibi ſub cõditione,
3 ⁊c.¶ Et iſta inducunt doc.Ultra non ad q.remitto† tibi actionem iniuriarũ pꝛo centum,vtrũ actio ſit ſublata antequã ſoluas centũ: Certe ſic,nã iſta actio cũ ſit ex delicto poteſt tolli per pactũ ipſo iure,vt l.ſi tibi.§.quidã.ff.de pac.⁊ l.ſi vnus.§.pactus.eo.tit.¶ Item iſta verba intelliguntur ſub modo ⁊ de natura modi eſt nõ ſuſpendere effectũ eius de quo agitur quin ipſo iure inducatur,vt l.demõſtratio.§.fi.cũ gl.de cõd.⁊ dem.⁊ l.quib᷒.dieb᷒.§.Termili᷒.e.tit. ¶ Sumus expediti de j.parte,veniamus ad ſecũdã,⁊ hec eſt multũ difficilis.Dicitur hic,ꝙ datur actio pꝛeſcriptis ver.Contra,hic fuit facio vt des,qꝛ fuit ꝯuentũ vt ipſa diſcederet a lite,⁊ acciperet partẽ bonoꝛũ,ergo datur actio de dolo,vt l.naturalis.§.ꝙ ſi faciã. de pꝛeſcrip.verb.glo.vero dicit,hec fuit dona.vt facio,non facio vt des,ꝙ apparet,qꝛ ſi reſpicis verba tex.pꝛius cõuenitur de dando, quã de faciẽ.dicit enim vt partẽ bonoꝛũ ſuſciperet,⁊ a lite diſcederet,licet fuit in faciẽdo pꝛeuẽtũ,qꝛ mater pꝛius receſſit a lite quam ſibi fuerit datũ.h.d.ij.gl.huius l.⁊ vlti.in pꝛin.⁊ vide eas.¶ Ut er-
4 go cognoſcamus† quis cõtractus innominatus ſit,debemus inſpicere foꝛmã conuentionis,magis quã foꝛmã impletionis, ſecũdum gl.hic poſitã,⁊ in lex placito.j.de re.permu.Ultra nõ.ſunt in ꝯtra-

ria opi.ꝙ inſpicitur forma impletionis magis quam cõuentionis,
⁊ ſum ſolit⁹ tenere quaſi idẽ,licet per alia verba ſcilicet ꝙ inſpicia-
mus vtrunqꝫ.Nã ſicut in cõtractu emptionis,⁊ vẽditionis,ex par-
te eius qui dat pretiũ dicitur emptio,⁊ ex parte eius qui dat rẽ di-
citur vẽditio.ita in cõtractu iſto innominato ex parte eius qui fa-
cit.dicitur facio vt des,ex parte eius qui dat dicitur do vt facias,
vnde remanet ꝙ hic eſt facio vt des,ex parte matris, ergo videt̃ ꝙ
debeat dari de dolo actio vt in ꝯtrario. Sol.lex cõtraria loquit̃ qñ
ex facto nihil adeſt cui fit,ſꝫ qñ ex aliqd adeſt, tũc hꝫ locũ actio pre
ſcrip.ver.ſicut ĩ do vt des.⁊ hic eſt caſus.Nã ex eo ꝙ a lite deſiſto,ti
bi adeſt liberatio,vt no.in d.§.ꝙ ſi faciã.dixi vobis in l.actiõe.§.eo.
¶ Ex his habes notare † ꝙ iſta verba ſuſcipere,recipere,⁊ ſimilia
debẽt intelligi iure dñij,ꝙ apparet, qꝛ perinde eſt ac ſi aliqd ſibi p-
mittere dare ſm gl.⁊ doc.de ſimilib.verbis dixi in l.ſi fundum certa
die preſtari.de verb.obl.que tene mẽti.Ante quã ego ſoluã iſtã gl.⁊
iſtud dictũ cõtra eã primo opp. ſi iſta verba importarẽt dationẽ,⁊
fuiſſet ĩterpoſita ſtipulatio,nõ ageret̃ ad intereſſe, ſed ageretur ad
ipſas res,vt l.vbi autẽ.in fi.de ver.obl.Sed hic dicit̃ ꝙ agitur ad in
tereſſe.ergo apparet ꝙ iſta verba ꝯtinẽt factũ, magis quã dationẽ.
⁊ vide tex.Dico gl.bene dicere in hoc.ꝙ iſta verba importãt datio
nẽ probo,qñ promittit̃ aliquid ſimpliciter,nec ponit̃ tradi,dari vel
preſtari.exẽplũ.promitto tibi fundũ,nec adijcit̃ fundũ dari,vel pre-
ſtari.vel fundũ tradi,intelligit̃ de datione,vt eſt tex.in l.ſi ita.§.j.de
cõtrahẽ.emp.ſed hic ex parte ei⁹.q obligat̃ non fuit appoſitũ aliqd
verbũ,ſed dixit,tu recipies fundũ,vel bona, ſed ex parte eius,q de-
bebat recipere.ergo debet intelligi ꝙ obliget̃ ad dandũ.Ad cõtra-
riũ in eo ꝙ dicitur id ꝙ intereſt,reſpõdetur duob.mod. Primo ſic.
in id ꝙ intereſt,vt exponamus.i.ideo qꝛ intereſt, petant̃ ipſa bona,
vel aliter,⁊ melius,⁊ magis placet.In promiſſione ſimplici de dan
b do,procedit cõtrariũ,ſed qñ ſtipulatio † de aliquo dãdo interponi-
c tur ſuper aliquo cõtractu[b] debet intelligi ſecũdũ naturã illius con
d tractus,[c] ſuper quo interponit̃,[d] vt ff.de vſur.l.ſi ſtipulatus.⁊ l.dãni
infecti quidã.in princ.de dam.infec.⁊ l.v.§. ꝯuẽtionales.de ver.obl.
Modo cũ hic fuerit ſtipulatio interpoſita ſuper iſto cõtractu in-
nominato,aſſumit naturã ipſius cuius natura hec eſt,vt dari ſit in
obligatione.agat̃ ergo ad intereſſe,vt l.naturalis.§.j.de preſcr.ver.
habuiſtis no.in l.j.ĩ.de ſent.que pro eo ꝙ intereſt. ¶ Op.vlteri⁹ in
7 gl.⁊ videt̃ ꝙ ſi nõ ſeruat̃ fides,debeat agi actione prima,vt §.tit.j.l.
cũ pponas.la.ij.Gl.† dat hic duas ſo.Prima,ꝙ ſpeciale eſt hic fa-
uore filiorũ,⁊ cũ eis nõ detur querela,qꝛ omiſſa fuit pparatio,⁊ iſta
ſol.põt eſſe bona,vt dicã.Alij dicũt.ꝙ hic ſpeciale odio qrele,nam
ſicut obligatio ex maleficio per pactũ tollitur ipſo iure,ita querela
per pactũ tollit̃ ipſo iure,iõ ad eã nõ põt haberi regreſſus.So.iſta
nõ eſt vera:nã ſecũdũ hoc etiã ſi ipſa mater viueret nõ poſſet habe-
re regreſſum ad querelã.ꝙ eſt ꝯtra.l.ſi inſtituta.ff.de inoff.teſt.Di-
cendũ eſt ergo,ꝙ hic ad primã actionẽ nõ põt haberi regreſſus.qꝛ
ſublata per mortẽ matris.⁊ ſic ꝯtractus innominat⁹.ſ.vt a lite de-
ſiſteret, videt̃ implet⁹ ex parte heredis matris,merito datur actio
preſc.verb.⁊ hoc innuit precedẽs ſol.dñ dicit, ſpeciale eſt fauore fi-
lioꝝ.⁊ vide gl.iſtud nõ videt̃ bene dictũ,qꝛ iſta verba,vt a lite deſi-
ſteret,vel diſcederet,deberẽt intelligi diſcederet in ppetuũ,vt l.ſer-
uus.§.de pac.⁊ l.ſi pact⁹.ff.de pact.ergo ex parte matris, vel here-
8 dũ eius,nõ põt impleri,qꝛ ſaltẽ de facto poterit ad litẽ redire, vt l.
vbi pactũ.ĩ.eo.⁊ habuiſti no.§.eo.l.actione.Concedo cõtrarium,†⁊
ideo dico.ꝙ iſta actio preſcr.ver.nõ oritur ex iſto ꝯtractu innomi
nato,tanq̃ impleto a matre,vel eius heredib.ſed dat̃ a lege abſque
aliqua matris obligatione,vel contractu.⁊ hoc eſt qd dicit tex. dũ
dicit ibi danda.dicit gl.a lege,lꝫ ergo alias natura actionis preſcr.
verbis ſit ꝙ oritur ex ꝯtractu,vt l.iuriſgentiũ.§.j.ff.de pac.tamen
hic nõ orit̃,ſed a lege producit̃ ſine matre.Dicit ergo iſto caſu, iſta
actio datiua,non natiua,⁊ iõ dat̃ iſta actio, qꝛ alio modo iſtis filijs
ſubueniri non põt,⁊ hoc voluit dicere gl.ibi ſpeciale.i. pro filijs.⁊c.
9 ¶ † Sed cõtra hoc inſiſto.imo videtur ꝙ poſſit ſibi ſubueniri per
condictionẽ ob cauſam,vt ſe reponat in priſtinã obligationẽ,vt l.ſi
quis accepto.de cõd.ob.cau.Solue duob.mod.primo ꝙ hic cõdi-
ctio ob cau.nõ cõpetit,qꝛ impoſſibile eſt,ꝙ quis ſe in priſtinã obli-
gationẽ reponat.Cũ enim querela ex cõſenſu partiũ nõ oritur,non
poſſet ex cõſenſu partiũ reſtaurari, vt l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.
Pet.cõtra iſtã ſol.dicit,fateor ꝙ nõ põt reſtaurari,ſed qꝛ põt pati
ſe de facto ꝯueniri.vt l.Iul.§.quãtũ.ff.de exhibẽ.hoc nõ placet,pri-
mo per iſtã l.q̃ videt̃ velle,ꝙ iſta actio vtilis preſcrip.verb.detur in
ſubſidiũ.ſecũdo qꝛ nulla lex dicit,ꝙ ego poſſum agere cõtra aliquẽ
vt patiat̃ ſe cõueniri de facto.ſed põt quis ſi vult ſua ſpõte ad eua-
dendũ illã actionẽ.Ita loquit̃.d.l.Iul.§.quãtũ aũt. facit de ali.iud.
mu.cau.fac.l.iij.§.fi.Vel dic ꝙ cõdic.ob cau.nõ põt habere locum,
neqꝫ ex penitentia,que nõ habet locũ in trãſactione,neqꝫ ex mora,
qꝛ cũ nõ ſit implet⁹ cõtractus ex parte heredũ,vt dixi.§.eo.l.actio.
de neceſſitate ergo recurritur ad actionem preſcript.ver.datiuam.
¶ Itẽ ꝯtra iſtud opp.⁊ videtur ꝙ iſto caſu, ſit dãda actio de dolo
contra eũ,qui nõ ſeruauit fidẽ,vt dixi in l.actione. §.eo. Suſtinẽdo
opin.Plac.ſol.ibi ille qui de dolo volebat agere,ex parte ſua fecit
quicquid potuit,qꝛ liberauit p acceptilationẽ , ⁊ Aquilianã ſtipu-
lationẽ,hic vero hoc non fecit,licet liberatio ſit ſecuta per mortem
matris,tamen hoc fuit caſu magis quam facto ſuo,⁊ nõ poteſt ita
dolus aduerſario impingi,merito recurritur ad actionẽ preſcript.
ver.datiuã.Iſta eſt vera lect.que mihi placet.Poſſemus etiã dice-
re,ꝙ hic loquit̃ de actione preſcri.verbis natiua,q̃ oritur ex cõtra-
ctu innominato.⁊ qd hic dicitur in tex.vtilis,expone.i. efficax.⁊ vi-
det̃ hoc velle quedã gl.ſuper verbo,vtilis.ꝙ ĩ.dicitur dãda eſt.ſ.a l.
ex natura cõtractus preãbuli,vt ſic ſit natiua,nõ datiua,vt l.iuriſ-
gentiũ.§.j.ff.de pac.Et ſi tu dicis,qñ hoc cum hic nõ ſit impletus
cõtractus ex parte matris,⁊ heredũ,reſpõdeo ꝙ hic fuit cõuentũ,
vt diſcederet a lite preſenti,renũciando ei,⁊ hoc fuit expreſſum,vn-
de per illã renunciationẽ contractus videtur impletus.Precedẽs
tamen lec.videtur magis ſubtilis,⁊ magis applaudit litere,ꝙ tene
10 menti.¶ Vltimo no.† ex hac lege tu inuenis ꝙ actio nõ debet in-
ſeri in libello,qꝛ actio ex narratione facti apparet.⁊ vide tex.ibi,vti
lis,⁊ vide gl.ſuper ver.vtilis,dixi in l.edita.§.de edendo. Itẽ quidã
inducunt iſtũ text.ꝙ actio eſt factum,qꝛ res ipſa geſta eſt actio:ſed
truffa eſt , ⁊ eſt opi. Vltramon . qꝛ tex.dicit Inſtitu.de actio.§.j.in
prin.ꝙ eſt ius,ideo nõ curo.de quo per Cyn.in l.edita actio.de edẽ.

ADDITIONES.

a ¶ Tene menti.Adde ſecundum Ange.tex.in l.j.ff.de priua.delict.
⁊ gl.in l.j.ĩ.de preſcr.long.tem.per Abba.in ca.cauſam.el j.extra.de
teſta.per Bene.de Plumb.in l.ij.ne de ſtatu defunctorum.
b STR. ¶ Super aliquo contractu.Et quod ſtipulatio interpoſi-
ta ſuper aliquo contractu intelligatur ſecũdum eius naturam.ad-
de eundem Barto.in l.ſi quis cum aliter.ff.de verb.obli.⁊ Alexan.
in conſil.lxxvj.in prin.in v.vol.⁊ Nouiſſimos in repeti.cap.j.de iud.
c IO.FR.RV. ¶ Naturã illi⁹ contractus.Adde Bar.in l.ij.in fi.ĩ.
de cõd.ob cau.vbi videt̃ cõtrariũ velle ei⁹ qd tenet hic. Sol.vt ha-
bes per Alex.in l.ſtipulationes nõ diuidũtur.in prin.ff. de ver.obl.
d POMA. ¶ Interponit̃.Stipulationẽ interpoſitã ſup aliquo con
tractu debere intelligi ſecundũ naturã ei⁹ cõtractus ſuper quo in-
terponit̃,⁊ imo ſi apponat̃ ſuper contractu innominato,debere re-
gulari ſecũdũ eius naturã. Contra etiã huic dicto videt̃ obſtare il-
lud,qd dicit Bar.in l.ij.ĩ.de cõd.ob cau.qd raro hodie in inſtrumẽ
to publico eſt dare cõtractus innominatos,qꝛ notarij ſup illis ap-
ponũt ſtipulationes,quaſi tunc,vt ipſe ibi ſentit,ſit recurrendũ ad
cõtractus innominatos,⁊ ſic nõ eſſet verũ id,qd ipſe hic dicit.Sed
pro hoꝝ declaratiõe vide Alex.in l.j.in fi.ff.de pac.⁊ in l.ſtipu.ff.de
ver.obl.in xj.op.Bar.Intellige autẽ hoc verbũ ꝙ ſtipulatio debet
ſapere naturã ꝯtractus,pcedit iſta regula qñ ſuper vno interponi
tur,ſup quo fuit interpoſitus, ſecus ſi ſuper diuerſo. Ita Imol.in
l.iiij.§.Cato.in vj.opp.Bar.declarat.de verb.obl.qd dictũ ibi excla
mat Aret.intellige etiã hanc regulã, ꝙ ſtipulatio ⁊c.vt non detur
in plus quã dabatur primus cõtractus,videtur ꝙ lõgioris ſit vite
non autẽ ꝙ nõ poſſit primũ contractũ fortiorem reddere.Ita dicit
egregie Imo.in l.miles.§.decem.ff.de re iudi.per illũ text.⁊ ad hoc
vide etiã Imo.in l.ſi ita quis.§. Seia.ff.de verb.obli.vbi vult hanc
regulam habere locum,etiam ſi ſtipulatio eſſet conditionalis,⁊ in-
terponeretur ſuper contractu puro.⁊ vide Alex.conſi.lxxvj.vol.v.

ALIA LECTVRA.

Cum mota. Vbi querela eſt extincta per tranſ
actionẽ a modo nõ põt agi prime-
ua actione, vel ex ſtipulatione, ſed ſi ſtipulatio interceſſit
agitur ad intereſſe:alias agitur preſcr.ver. ¶ Oppo.dicitur hic ꝙ
heredibus huius matris non competit querela.contra cum fuerit
preparata querela,qꝛ dicit tex.cũ mota,ꝙ debeat cõpetere hered.
vt l.poſthumus.§.fi.ff.de inoffi.teſt.Sol.gl.ꝙ hic non competebat
heredibus quia fuit remiſſa,ſeu ſopita per tranſactionem.Iſta ſol.
eſt no.qꝛ ſicut effectus preparationis perditur per tranſactionem
ſi poſt lit.conteſt.interceſſit tranſactio,puta per lit.conte.actio ef-
ficitur perpetua ad heredes trãſitoria,iſte effectus perditur ſi trã-
ſigatur. ¶ Itẽ op.de l.ſi quis filiũ.ĩ.de inoff.te.So.vt in gl.j. ¶ Itẽ
opp.dicitur hic ꝙ querela iterum intentari nõ poteſt cõtra de l.ſi
inſtituta.ff.de inoffi.te.Gl.dat duas ſol.Prima eſt ꝙ per matrẽ po
teſt intentari,nõ per heredẽ,vt hic Iſta ſo.vera.Aliã ſo.dat glo.ꝙ
ibi fuit renunciatũ ſub cõditione per heredem,hic ſub modo. Iſta
eſt vera in ſe,tamẽ non quatenus ad l.naturam.qꝛ eſt diuinare. Ex
hac ſol.collige,ꝙ vbi remittitur actio ſub aliqua cõditione ea nõn
exiſtente,non dicitur actio extincta ſed remanet,⁊ intentari põt vt
hic,⁊ hec vera,⁊ ibi apparet.Sed quid in dubio.Pone remitto ti-
bi actionẽ meam pro centũ,nunc queritur,an ſit ſub cõditione vel
ſub modo,videtur ꝙ ſub modo.l.quero.§.inter locatorem.ff.loc.cir
ca fi.cõtra iſtud eſt l.promittendo.⁊ l.ſtip.ff.de iure do.potes ibi di
cere,ꝙ ibi fallit in promiſſione dotis,⁊ ratio eſt,qꝛ promittere cen-
tum nomine dotis nõ põt ſine hoc,quin matrimoniũ cõtrahat,ſed
remittere tibi actionẽ meã, hoc poteſt eſſe ſine eo ꝙ det tibi centũ,
⁊ ideo in precedẽti intelligitur ſub cõditione in iſto ſequẽti ſub mo
do.† Ex

13 do.†Ex hoc collige ſi remitto tibi iniuriā pro centū.ꝛ nō des mihi centū,actio iniuriarū non pōt amplius intētari. ¶Itē op.ꝛ ſum in gl.ſi.magis vr̄ ꝙ hic fuerit contractus,facio,vt des,vbi vr̄ ꝙ debeat actio dari de dolo.vt l.naturalis.§.ꝙ ſi faciā.ff.de preſcri.ver. Sol.ꝙ hic fuit cōtractus.do,vt facias non facio,vt des probatur ex ordine tex.cū dicit,bonoꝝ partē.Iſta eſt rō huius glo.Ex qua no.ꝙ ad cognoſcendum quis cōtractus ſit,inſpicitur forma conuentionis,nō forma implementi.Idē ſentit glo.hic,ꝛ in l.ex placito.j.de re.permu.Uerum eſt ꝙ d.Bartolutius eſt ſolitus dicere, ꝙ ex parte,eſt facio vt des,puta in pſona matris,ex alia parte poteſt eſſe do,vt facias,do partem bonorum,vt deſiſtas. Sed cōtra iſtud op.q2 ſi ex parte matris eſt contractus facio vt des ergo vr̄ cōpetere actio de dolo.Dic ꝙ ipſe bn̄ dicit,ratio q2 ex iſto pacto vt velit deſiſtere alteri,adeſt liberatio.quo caſu debet dari preſcr. ver.nō de dolo.¶Itē op.de l.cū proponas.ſ.ti.proxi.gl.dat duas ſo.Prima eſt licet ſit ſecūda in glo.ꝙ ſit ſpeciale rōne querele,que tollitur ipſo iure.Iſta ſo.non videtur vera,q2 ſm hanc ſo.concluditꝙ etiam mater non poſſet ipſam intentare ꝙ eſt falſum,vt ſ.dixi.Unde gl.dat aliam ſolutionem,ꝛ iſta eſt prima in gl.vt ſpeciale pro filijs,ꝛ iſta eſt vera.¶Sed inſtatur,ꝛ vr̄ ꝙ poſſit agi cōdictione ob cauſam,vt fiat reſtitutio in priſtinā obligationē,vt l.ſi quis accepto tulerit.ff.de cond.ob cau.Quidā dixerunt contrarium,q2 patitur agi,ꝛ patitur conuētus ſe poſſe condēnari.Iſta nō eſt vera.Unde dices cum querela tollatur ꝑ pactū,ſicut ꝛ actio iniuriarum,ꝛ furti,non pōt agi,vt fiat reſtitutio in priſtinā obli.ꝛ q2 ſicut actio furti,ꝛ iniuriarum nō oritur ex pacto,ſed ex cōtumelia,vt l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.ita per pactū ſequens non reſuſcitatur actio iniuriarū,nec furti,neq3 in querela pōt peti ꝙ fiat repoſitio in priſtinam obligationem.¶Item op.de l.actione.ſ.eo.q2 debet agi actione de dolo.Sol.ne ꝙ ibi loquitur de actione de dolo cōmiſſo in tranſactione hic de dolo cōmiſſo poſt tranſactionē, q2 nō obſeruantur promiſſa.¶Item op.ꝛ videtur qđ poſſit agi preſcri. ver.q2 ille qui agit,impleuit cōtractus ex parte ſua.d.l.naturalis per totum.Sed retento themate ex parte matris,ꝛ heredum ſuorum non poteſt impleri contractus ex parte ſua, q2 ſi non agunt hodie,agent cras,ꝛ poterunt agere etiā de facto.vt l.vbi.j.eo.Gl. que incipit,danda.ſ.a lege fatetur cōtrarium;q2 eſt verū,ꝙ vbi cōtractus poteſt impleri,actio preſcr.verb.ſi contractus impletur, eſt natiua,ꝛ preſupponit obligationē,vt l.iuriſgētiū.§.j.ff.de pac. ſed vbi non poteſt impleri contractus actio preſcriptis verbis dicitur datiua.Ita debet intelligi iſte tex.ꝛ gloſ.que dicit.ſ.a lege.

LEX VII.

a **TRanſactionis.** Procurator ad litem non pōt tranſigere[a]. h.d.¶Opp.de l.procurator cui generaliter libera.ff. de procu.Solu.quod hic dicitur,fallit in tribus caſibus,qui ponuntur in glo.alias quod quis poſſit tranſigere,requiritur ſpeciale mandatum,vt hic.ꝛ l.mandato.ff.de procura.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶Non poteſt tranſigere.Item nec cōpromittere ſed requiritur ſpeciale mandatum pro quo eſt,ꝛ eius declarationem vide per Pau.conſi.lxxvij.poſt prin.

LEX VIII.

DE alimentis. Hec lex ponit duas regulas,ꝛ nō eget ſummario. ¶Op. de l.cū hi.§.plane.ff.eo.ſol.Ibi de alimentis debitis ex cōtractu.hic ex vltima voluntate debitis. In qua diſtingue.vt hic dicitur.ꝛ plene tractatur per Iuriſconſul.in dicta l.cum hi.per totam.l.ff.eodem.

ALIA LECTVRA.

1 Tranſactio ſuper alimentis preteritis valet.

2 Super alimentis futuris cognoſcitur ſummarie,ſecus ſuper preteritis.

DE alimentis. Tranſactio facta ſup alimētis preteritis,valet,ſuper futuris non valet. ¶Quero de ratione diuerſitatis iſtoꝝ.

1 Ratio eſt,† q2 alimenta preterita nō ſunt neceſſaria,ſicut futura. Nam ſi alimenta relaxētur,quis poſſet mori fame que rō ceſſat in

2 preteritis.Iſta ratio eſt no.ꝛ d.Ia.no.eā ad alia.ſ.ꝙ ſuper † alimentis debet cognoſci ſummarie vt l.ſi quis a liberis.§.ſi vel parens. ff.de li.agno.ꝛ l.iij.§.cauſe.ff.de Car.edi.intelligit ipſe,ꝙ hoc ſit ve

a rū in alimentis futuris[a],in alimētis preteritis non.Eodē modo dicit ipſe,ꝙ licet de alimentis poſſit cognoſci diebus feriatis.l.ij.de ferijs.intelligit de futuris.Itē op.de.l.cū hi.§.plane.ff.eo. Sol.qđ ibi loquitur in debitis inter viuos,hic de alimētis debitis in vltima voluntate.Quero de rōne.Ratio eſt iſta q2 obligatio ex ꝯtractu inter viuos,reſpicit vel tempus preteritū,vel preſens,ar.l.ſi Stichum.§.ſtipulatio.ꝛ qđ ibi no.ff.de verb.obl.Sed obligatio ex vltima voluntate,reſpicit tempus futurum,ſicut alimēta,ꝛ ideo,dicit ipſe,cum debeantur alimenta ex vltima voluntate,que reſpicit tempus futurum,quod tranſactio non valeat.

ADDITIO.

a ¶Futuris.Adde Albe.in l.cum hi.ff.eod.in prin.ꝛ Pet.de Anc. in Clemen.j.de iure patro.ꝛ Fran.de Are.in conſi.xcvij.

LEX IX.

* **SI ſuper.** Breuiter dicit.Ualet trāſactio,* etiā ſi nil ad partē ꝑuenerit,ſi tamē potuit peruenire.ꝛ pactū trāſac.etiā in actionib.realibus exceptionē inducit.h.d.¶Opp.de.l.tranſac.j.eo.Sol.licet hic aliquid nō peruenerit ad actorē,tamen potuit peruenire,vt dixi in ſummario.ꝙ not.¶No.etiam quod dixi per pactum contra actionem in rē paratur excep.¶Not.etiam ꝙ contractus tranſactionis poteſt fieri conditionaliter,vt ſi intra diem ꝛc.tangam.j.eo.l.ſiue apud act.ꝛc.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Ualet trāſactio.* Uide ad intellectum ꝛ confirmationem id quod dicit Bal.in l.iij.circa fi. C.de repud.hered.vbi decidit ꝙ ſi ex cauſa tranſactionis promiſi tibi decem ſub conditione, ꝛ deficiat conditio, quod non poteris agere, licet nihil.dem.

LEX X.

1 ☞Exceptio tranſactionis iuriſiurandi,ꝛ rei iudicate impediunt litis ingreſſum.

a **FRatris.** [a]Breuiter dicit,Tranſactionis exceptio impedit lit.conte.h.d.Not.ꝙ exceptio tranſactionis ꝛc.vt dixi in ſummario.¶Not.generalius,ꝙ omnis exceptio que eſt inducta vt ſit litium

1 finis,impedit lit.conte.† de exceptione tranſactionis probatur hic, de exceptione iuriſiurandi probatur in l.j.de iurei.de excep.rei iud. probatur in l.j.ff.de re iud.merito iſte tres exceptiones impediunt lit.conteſt.vt l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de condi.indebi.ꝛ ibi not. Idem poſſumus dicere de exceptione preſcriptionis, vt l.fin.pro ſuo.Dicam de preſcrip.long.tempor.l.emptor.ꝛc.

ADDITIO.

a ¶Fratris.Adde ꝙ Bald.in additione ad Spec.in titu.de ſuc.ab inte.dicit ꝙ valet tranſactio inter fratrē legitimū ꝛ ſpuriū, per hāc l.inquantum autem alex.dicit ꝙ ſtante ſtatuto quod omnis cauſa inter coniunctos debeat compromitti,non haberet locum vbi opponeretur exceptio litis finite vel alia impediens litis ingreſſum. Adde Petr.de Ancha.conſi.clxxxiij.Bal.conſi.cxciij.iij.lib.

LEX XI.

DE fideicommiſſo. Hec eſt pulchra l. In ſumma breuiter dicit.Fideicōmiſſum inter fratres poteſt remitti,nec

a ex hoc dicitur minor ledi,[a] licet ex caſu ſibi poſſet eſſe damnoſum, hoc dicit.Iſtam l.habuiſtis.ſ.titu.j.l. cum proponas, ꝛ facit iſta not.lex ad illam.q.quam dixi tibi.ſ.in j.conſtit.C.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶Ledi.limita ſingulariter iſtam regulam,niſi attento veriſimili euentu futuro magis eſſet veriſimile quod in fauore vnius deberet euenire caſus fideicommiſſi,q2 ille non poterit euenire per hanc reciprocam remiſſionem,etiam ſi interueniret decretum iudicis,tanquam leſus poſſit reſtitui.vide Comen.conſi.cxiij. incip.Anto.in ij.dubio.Item vide pro iſta regula que ſcribit Iaſ. in l.pater puelle.C.de inoffi.teſt.

ALIA LECTVRA.

DE fideicommiſſo. Ius fideicōmiſſi poteſt remitti per pactum,ꝛ tranſactionem.h.d. Quero de ratione dubitandi. Dic vt in gl.¶Item not.bene hanc l.ꝙ ſi pupillus,vel minor.vel authoritate tutoris,vel curatoris,faceret pacem cum inimico ſuo,

a quod non videtur [a] concedi beneficium reſtitutionis in integrum, vt poſſit contra pacem venire,per rationem huius legis.

ADDITIO.

a ¶Quod non videtur.Adde Dyn.in d.l.diuus.ff.ad Syllania.ꝛ ibi Ray.de Forli.in apoſt.Iac.de Aret.in l.j.j.in quib.cauſ.in inte.reſt.non eſt neceſſ.ꝛ per Gul.de Cu.in l.ſi pro fure.ff.de condi.furt. Et etiam hic addē que ponunt Bal.ꝛ docto.in l.pactum curatoris.ſupra de pactis.

LEX XII.

1 ☞Adminiſtrator vniuerſitatis quando,ꝛ quod debitum remittere poſſit,ꝛ de ambitione,nu.2.

3 Poteſtas ciuitatum,non poteſt remittere debitum ciuitatis, ſine conſenſu conſilij.

4 Adminiſtrator vniuerſitatis, dicit̄ habere liberā adminiſtrationē.

5 Decreta ambitioſa non ſunt nulla ipſo iure,ſed reſcinduntur per ſententiam.

a * 1 **PReſes.** [a]Adminiſtrator * vniuerſitatis vel ciuitatis poteſt de re dubia trāſigere,nō liquidū debitum remittere.h.d.¶Opp.j.de vſu.l.aduerſus.† Du

cõ gl.ſol.vt ibi.Certe ibi non fuit aliquid remiſſum per pactū,ſed
per adminiſtratorū negligentiā currit preſcriptio. ¶Quero,qđ
b in alijs adminiſtratoribus[b] aliarū vniuerſitatū.Gl.dicit idē,ꝛ bñ,
vt ſ.ti.j.l.pactū curatoris.¶Querit gl.qđ ſi debitū liquidū remi-
ſit,non tñ ambitioſe,ſed qꝛ erat debitū odioſum,an valeat:Gl.vñ
dicere ꝙ ſic.Pla.cõtra per l.pactū.ſ.tit.j.Et iſtud cõiter tenēt oēs
doc.ꝛ gl.etiā hoc vñ tenere.ff.de pac.l.Imperatores.¶Ad rõnes
gl.rñdeo.Non ob.hic tex.dum dicit ambitioſe,qꝛ intelligo qđ fiat
2 ambitioſe.†quicquid non iure fit.Non obſtat l.interdū.§.qui tute
lam.ff.de fur.ꝛ l.ſi pignore.§.fin.qꝛ ibi debitū non fuit liquidū.Ita
intelligit gl.in l.pactū.ſ.ti.j.Non ob.de iniur.l.ſed ꝛ ſi vnius.§.j.qꝛ
ibi nō remittit actionē,ſꝫ impedit eius natiuitatē,vt no.d.l.pactū.
3 ſ.ti.j.¶Quero,vtrum Poteſtas†huius ciuitatis pōt remittere
debitum ſine conſenſu conſilij.Breuiter dico ꝙ non,vt l.prohibe-
4 re.§.plane.ff.ꝙ vi aut clam.not.ff.de pac.l.item magiſtri.¶†Vlti-
mo no.duo.Primō quod iſti adminiſtratores vniuerſitatis dican
tur habere liberam adminiſtrationē quod patet ex eo ꝙ poſſunt
tranſigere quod alias non poſſunt vt ſ.eo.l.tranſactionis,ꝛ l.man
5 dato.ff.de procu.Secundō †no.quod decreta ambitioſa debēt re-
ſcindi per ſententiam,nec ſunt ipſo iure nulla.quod dic vt dixi in l.
ambitioſa.de decre.ab ordi.fac.ꝛc.

ADDITIONES.

a ¶Preſes.Adde de hoc,vt ꝑ Ro.cõſi.l.de prelato,an poſſit trā-
ſigere ſuper legato facto,ꝛ illud remittere,vide Fede.conſi.ix.Ro.
conſi.clxxxiij.ꝛ quid de abbatiſſa mōnialiū per Pe.de anch.conſi.
cxxxv.ſcias etiam ꝙ Pau.de ca.hic dicit quod in prelato tranſigē
te ſup re eccleſie ſufficit ꝙ res ſit dubia,abſqꝫ alio decreto,ꝛ hoc
dicit notandū.Sed tu dic ꝙ contrariū voluit Fede.conſ.xciij.vbi
dicit,ꝙ iura ſatis operantur,vt vigore tranſactionis res prohibi-
ta alienari,tranſigendo poſſit alienari,abſqꝫ eo ꝙ trāſigat ſine ſu
perioris authoritate.Et hoc idē refert,ꝛ ſequitur Abb.conſ.lvj.j.
lib.ꝛ conſi.lxij.ibidē de patre tranſigente ſuper bonis filij in qbus
habet vſumfructū Bal.conſi.cclxxx.dicit conſulo ꝙ fiat authori
tate iudicis.De matre tutrice filiorū,ꝛ trāſigēte vide Ro.cõſ.clxj.

* CLAV.DE SEISS. ¶Adminiſtrator.Ad materiam vide
Alex.conſi.xxij.vol.j.Barb.conſi.vij.vol.j.

b P.PAV.P. ¶Adminiſtratoribus.Vide oĩo Rom.cõſ.xc.ꝛ com.
conſi.clxxviij.in prin.vbi loquitur de magiſtris monetarum ꝙ nō
poſſint facere reſtaurū theſaurario ſi de iure non venit fiēdū.Et ſi
militer de tutore,ꝛ curatore,qꝛ de liquido nō pōt ſed de dubio,vi
de per Comen.cõſi.cxiij.in ij.dubio.Et ad tranſigendū ſufficit ge
nerale mandatum cū libera,ergo etiā ad compromittendū,qꝛ eſt
quedam trāſactio vide ſ.in l.tranſactionis,qꝛ ibi ſcripſi.Adde tñ
quod facta ſemel,ꝛ concluſa ratione cū eis,ſi confiteantur aliqd
non debet amplius retractari,vt ibi per Comen.in ij.dubio.habes
in l.bene a zenone.de quadri.preſcrip.ad Bart.An autem tutor,
vel curator poſſint cōpromittere de iure vel de facto in arbitrato-
rem in cā pupilli,vide Iaſ.in l.iuriſgentium.§.hodie.ff.de pact.Et
ibi etiam quid ſi ſtet ſtatutum ꝙ debeat fieri compromiſſum,qđ
tunc poſſit.Idē de hoc tenet Bologni.in addi.ad conſ.xlviij.Io.
de Ana.Item ꝙ lꝫ iſti adminiſtratores habeant mandatū cum li
bera a lege,ꝙ tñ debilius ſit illud mandatū quā ſi haberetur cum
libera ab homine vide Iaſ.in l.j.in v.notabi.ff.de of.pcu.ceſar.De
tutore etiā ꝛ curatore quomodo poſſint tranſigere,vel cōpromit-
tere,ꝛ an decretū ſit neceſſariū vide Iaſ.in l.ij.in v.no.ff.de of.eius.
Et habes ad Bar.in l.magis puto.§.ne poſſim.ff.de reb.eo.ꝛ alia
quomodo poſſint tutores,vel curatores de bonis minorū diſpone
re.Itē ꝙ iſti adminiſtratores ſiue publici ſiue priuati,quātūcūqꝫ
habeāt amplā poteſtatē lꝫ poſſint tranſigere de debito non liqdo
tñ quod non poſſint cōpromittere,volunt Ang.in l.raptores.C.de
epi.ꝛ cle.vbi aſſignat rōnem differentie.Sed vide Iaſ.ibi in prin.
reprobantē ꝛ Alex.in l.de fideicōmiſſo.ſ.e.Et de prelatis eccleſie
an poſſint ꝯpromittere vel trāſigere,vide que dixit Barb.in c.j.ex
tra depoſi.Abb.in cōſi.xxxvj.in j.vol.in c.contingit.de tranſactio.
Barb.conſi.vij.in j.parte.Et de curatore dato bonis qđ poſſit fa-
cere compromiſſum requiſitum a ſtatuto,vide Decium conſ.xxij.

ALIA LECTVRA.

Preſes. Adminiſtrator ciuitatis de re dubia
pōt tranſigere,ſed debitum liquidū nō
poteſt remittere.¶Not.qđ dixi in ſummario.¶Op.
d.l.aduerſus.j.de vſu.Sol.vt ibi dixi.¶Itē quero qđ
in alijs adminiſtratorib.ꝛ in prelatis eccleſiarū,dicit gl.ꝙ idē quā
gl.ſigna.¶Quid de poteſtate ſeu pretore huiꝰ ciuitatis:Dic ꝙ
non,vt l.prohibere.§.plane.ff.ꝙ vi aut clam.¶Itē querit gl.qđ ſi
adminiſtrator remittit debitū liquidū,ꝛ bona fide.Dicit gl.ꝙ ta-
lis remiſſio valet,per iſtam legem.Pla.fuit in contraria opi.per l.
pactum.ſ.co.Hanc opi.tenent doc.non ob.l.allegā.per gl.qꝛ ibi lo
quitur de debito non liquido.

LEX XIII.

1 ☞ Tranſactio facta metu,nō habetur rata,ꝛ quando,ꝛ per quē
metum reſcindatur.num.5.
4 Pactum inter dominum,ꝛ ſeruum non valet,ꝛ num.8.
6 Factū ab vxore pp minas a viro illatas reſcinditur officio iudicis.
9 Qualitas cauſe q̄ dicatur,ad hoc vt per eā poſſit probari metus.

* Interpoſitas. Breuiter dicit,tranſactio
facta iuſto metu* rata nō
habetur,ꝛ inter dominū,ꝛ ſeruum nō valet tranſactio.
h.d.Habet duas partes principales.Prima tractat
an valeat trāſactio facta metu.Secunda an valeat inter dominū,ꝛ
r ſeruū.Secunda ibi,ſed quoniā.Itē prima ſubdiuiditur,†qꝛ primo
ponit vnū dictū.Secundo illud declarat in theorica.Tertio illud
declarat in practica.Secūda ibi,nec tamen.Tertia ibi,ad vun ta-
men.¶No.ꝙ trāſactio facta metu,nō habetur rata.¶Secundo
2 no.†ꝙ iuſtus metus dicitur metus mortis,vel cruciatus corporis.
3 ¶Tertio not.†ꝙ non preſumitur metus ex eo ꝙ quis dedit ma-
4 gnum pro modico,quod tene menti.Vltimo no.quod†nō valet pa
ctum inter dominū ꝛ ſeruum.¶Opp.ꝛ videtur ꝙ pro illo minori
metu reſcindatur ꝙ eſt actum,vt ff.ꝙ met.cau.l.extat,ꝛ l.iſti quidē.
5 §.fi.ꝛ l.fi.§.j.Huius†timore hic notabiliter dicit gl.ſi tamen intelli-
gatur.Quandoqꝫ quis vult reſcindere aliquod factū metu,ex edi-
cto Pretoris ꝙ met.cau.ꝛ tūc requiritur ille metus,de quo hic lo-
quitur.ꝛ l.metum.ff.quod met.cau.Quādoqꝫ quis vult reſcindere
ex ſententia edicti,ꝛ tunc ſufficit eſſe metū in perſona filij licet non
in perſona ſua,vt d.l.iſti quidē in fi.Quādoqꝫ quis vult reſcindere
per officium iudicis,ꝛ tunc ſufficit metus verecundie,licet nō con-
tineat metū mortis,vel cruciatū corporis,exemplū,Aliquis deuru-
dauit aliquē capite,vel corpore,qui non poterat in publico cōpa-
rere ſine dedecore,huius rei gratia fecit pactū,vel tranſactionem.
Certe reſcinderetur officio iudicis,vt l.fin.§.j.ff.ꝙ met.cau.Quan-
doqꝫ infertur metus alicuius futuri euētus a natura,vt medicus,
qui infirmitatē modicā fecit magnā,ꝛ periculoſam,huiꝰ gratia ex-
torquet promiſſiones illicitas,certe reſcindentur officio iudicis,vt
l.medicus.de var.ꝛ extraor.cog.Quādoqꝫ infertur metus ratione
maioritatis,ꝛ reuerentie,ꝛ iſtud fit dupliciter,nam quedā eſt reue-
rentia,vel maioritas abſque poteſtate publica,vt maioritas,que
habetur a marito in vxorē,a patrono in libertū,ꝛ tunc reſcinditur
etiā per officiū iudicis,vt l.j.§.que onerāde,ꝛ ibi not.qua.re.ac.non
6 da.ꝙ tene menti,qꝛ†ſi vxor facit aliquid propter minas a viro illa-
tas,officio iudicis reſcinditur,vt d.§.q̄ onerāde.qui hic allegatur.
Quādoqꝫ hec authoritas,vel maioritas habetur ex officio publi-
co,vt habet poteſtas,ꝛ capitaneus,ꝛ tūc reſcindetur condictione
ex l.fi.j.ꝙ met.cau.ꝛ vide gl.tuā notabilē,ꝛ videtur mihi ꝙ gl.dicat
idē in l.metū.ff.ꝙ me.cau.¶Op.hic dicitur edicto perpetuo.con-
tra qꝛ actio quod me.cau.durat anno,vt l.j.ff.ꝙ me.cau.So.quod
7 hic dicitur perpetuo,expone.i.generali.vel dic perpetuo,quantū
ad ſimplum.¶Venio ad vltimā partē dicitur hic ꝙ non valet pa-
ctum inter dominū,ꝛ ſeruū.Contra.j.de li.cau.l.cum affirmes.Gl.
8 dicit ꝙ†non valet preterquā in libertate.Certe hoc nō eſt verū qꝛ
nec in libertate quantum ad dominū cōgēdum,ſed poterit exhor-
tari,vt iſtud faciat,ſi videbitur ſibi.Sed contra oppo.ff.de acquir.
here.l.ſi ſeruus.§.ſi quis dederit.Sol.cū domino futuro bene po-
teſt fieri pactū,ſed cū domino preſenti,nō.¶Contra iſtud op.de l.
fi.j.eo.Sol.Ibi erat dubiū an eſſet ſeruus,ideo poteſt ſuper ſtatu
paciſci,hic ſuper alio fiebat tranſactio,ꝛ ideo aſſume tria verba.
Quādoqꝫ fit pactū inter dominū,ꝛ ſeruū de alio quā de libertate,
ꝛ indiſtincte nō valet,vt hic.Quandoqꝫ fit de libertate,ꝛ tūc aut
erat dubiū an eſſet ſeruus,ꝛ valet,vt hic,ꝛ l.fi.j.eo.Aut certū,ꝛ tūc
aut fit cū domino futuro,ꝛ valet,aut cum preſenti,ꝛ tunc ſecus,vt
9 ſ.dixi.¶Quero dicitur hic ꝙ qualitas†cauſe non ſufficit ad pro-
bandum metū,vel dolum.quid eſt hoc dictū,qualitas cauſe:Re-
ſpondet gl.trib.modis.Primo,qꝛ ſi metus fuit in primo contractu
propter hoc nō preſumitur metus in trāſactione facta ex interual-
lo.Pro hoc j.ꝙ met.cau.l.ij.Secundo dicas qualitatē cauſe,id eſt,
conteſtationem quandam,qua pars poteſtatur coram poteſtate,
vel vicinis,ſe metu,vel dolo inductum,vt probatur j.de dolo.l.do
lum.ꝛ l.ſi maior.ꝛ melius.j.quod met.cau.l.metum.Tertio,vt di-
cam qualitates cauſe.vt puta quod magnam quantitatem dimiſi
pro modico,ꝛ iſtam l.tibi poſui tanquam magis nota.ꝛc.

ADDITIO.

* CLAVD.DE SEISS. ¶Iuſto metu.Quid autem ſi in inſtru
mento dicitur,talis ſponte,non vi,non metu,ꝛc.an per hoc purge
tur metus:Vide Panor.poſt antiq.in c.ij.circa fin.de reſtit.ſpol.ꝛ
facit quod in ſimili no.Bal.in l.mater.j.de rei vendi.ꝛ ꝙ ibi ſcripſi.

LEX XIIII.

1 ☞ Pecunia data ob tranſactionem,quando ab ea de voluntate
partium receditur,repetitur cōdictione ſine cauſa,vel ob cauſam.
ꝛ num.6.
2 Tranſactio,quando ab ea receditur partium conſenſu,tollitur
ope replicationis.ꝛ num.7.
3 Si prima actio eſt ſublata ꝑ Aquilianā ſtipulationē,vel accepti
lationē,

lationē,⁊ recedatur a trāſactione,qua actione poſtea agat̄,⁊ nu.8.
5 Quando receditur a tranſactione,an actor debeat redire ad priſti
nam inſtantiam,an vero de nouo inchoare.

Si diuerſa. Conſenſu partiū poteſt a tranſactio
ne recedi,⁊ ad cauſam rediri.hoc di
ci.Dicitur hic,equitatis ratio ſuadet,vt refuſa pecunia,⁊c.
¶ Quero,quo iure petam mihi reddi pecuniā. Dic ꝙ per condi
ctionem indebiti,vt ff.de cond.inde.l.eleganter.iij.reſponſo. Mihi
1 †videtur ꝙ debeat agi condictione ſine cauſa,vel ob cauſam.Nam
condictio indebiti habet locū.quando datur ob cauſam falſam de
preterito.Condictio ob cauſam habet locū quando datur ob cau
ſam de futuro,que non ſequitur,vt l.dedi.de condi.ob cauſ.ſed hic
fuit datū ob cauſam de futuro,vt a lite deſiſteret,ergo ⁊c. ¶ Que
ro ſecūdo dicitur hic,ꝙ cauſa ex integro agitur, quero an ipſo iu
2 re,vel ope replicationis†tollatur tranſactio per conſenſum partiū,
gl.dicit,⁊ bene,ope replicationis,vt l.ſi vnꝰ.ff.de pactis. §. pactus.
3 Queto,quid ſi prima actio fuiſſet ſublata ipſo iure per† Aquilia
nam ſtipulationem,⁊ acceptilationē.Prima gl.arguit ꝙ poſſit agi
antiqua,ſi a tranſactione recederetur,vt l.ſiue.j.eo. In contrarium
facit dicta l.ſi vnus.§. pactus. Finaliter determinat, ꝙ debeat agi
antiqua vtili,argu.j.ſi aduerſus trāſactio.l.j.⁊ l.fi.ſed ille leges non
videntur aliquid facere.Nam ibi fuit conceſſa reſtitutio in integrū,
que omnia in priſtinū ſtatum reponit,merito datur vtilis.hic vero
pars ſua ſponte a tranſactione recedit, vnde eſt quid ſibi impute
tur,⁊ ex iſto per ꝙ a tranſactione receditur non poteſt reſtaurari
actio ſemel extincta,vt d.l.ſi vnus.§.pactus.⁊ ita tenent multi do
ctores.Ego iſtam materiam dixi hoc anno in l.pupilli.§.j.de ſo.qui
tex.videtur prima facie probare opi.gl.hic poſitam. Mihi nūc vi
detur ſic dicendū. Quandoqꝫ per trāſactionem actio prima tolli
tur,⁊ eſt ſublata ope exceptionis,⁊ tunc ſi a trāſactione receditur,
poteſt agi prima actione,⁊ cōtra exceptionem dabitur replicatio,
vt hac l.⁊ hic not.in j.parte gl. Quandoqꝫ tollitur actio ipſo iure.⁊
hic aduerte.quandoqꝫ illa actio ſublata non poteſt per conſenſum
partium reſtaurari,vt obligationes ex delicto, vel quaſi.⁊ tunc ſi a
trāſactione recedatur,agetur prima vtili,eſt caſus in d.l.pupilli.§.
j.de ſol.quicquid ibi dicat gl.nam ibi loquitur de actione,que con
tra magiſtratum dabatur, que cum eſſet ex delicto,vel quaſi,per
pactum fuit ipſo iure ſublata,Si vero poteſt conſenſu partium re
ſtaurari,tunc debet agi condictione ob cauſam,vel ſine cauſa,vt ſe
in priſtinam obligationē reponat,vt l.ſi quis accepto.de condi.ob
cau.⁊ ꝙ ibi not. Ita debes intelligere hanc gl. ¶ Querit gl.que eſt
4 ratio†quod per conſenſum partium, [a] lata ſententia ſuper eo ꝙ ſe
mel iudicatū eſt,non valet ſed valet ſententia lata ſuper eo,de quo
tranſactū eſt,vt hic. Gl.reſpondet,qꝛ trāſactio deſcēdit ex cōſenſu
partium,in ſententia ſecus.⁊ vide gloſſ.quam no.bene. ¶ Hic in
5 tendo querere,quando†recedatur a tranſactione,vtrum actor de
beat redire ad primā inſtātiā an vero inſtantia debeat inchoari de
nouo. Et ꝙ ad primam redeat, videt̄ probari in l.ſiue apud acta.j.
eo.ꝙ debeat inchoari de nouo vr̄ tex.hic dum dicit,cauſam ex in
tegro agi. Pro hoc facit ſ.eo.l.cū mota, vbi per tranſactionē peri
mitur inſtantia,⁊ omnis eius effectus. Si enim nō periret ipſo iure
querela preparata ipſo iure ad heredes trāſiret:ſed ibi dicitur cō
* trarium,nec poteſt inſtantia perēpta conſenſu partiū reſtaurari,*
qꝛ a mero ꝯſenſu partiū nō depēdebat,dubito,iō nō determino ⁊c.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Circa veritatem huius glo. an ⁊ quomodo per pa
ctum poſſit renunciari ſententie,vide omnino Felin.late in c.inter
monaſterium.in prima limitatione.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Reſtaurari. Iſtā partē tenet Rom.
qui alia allegat in l.ſi inſulam.de verb.oblig.

ALIA LECTVRA.

Si diuerſa. A tranſactione poteſt recedi per cō
6 ſenſum partiū.h.d.Dicitur hic,refu
ſa pecunia. Querit gl.qua†actione repetitur pecunia. Gl.
concludit ꝙ condictione indebiti. Aduertatis, qꝛ condictio inde
biti reſpicit falſam cauſam de preterito,vt l.damnus.de cond.inde.
ꝙ no.⁊ in caſu noſtre legis,qꝛ fuit datum ob cauſam de futuro,que
cauſa reuerſa eſt ad non cauſam per conſenſum partiū.⁊ ſic eſt di
7 cendum ſecundū doc.ꝙ cōpetit cōdictio ſine cauſa. ¶ †Querit gl.
an poſſit agi ope replicatiōis,an ipſo iure. Dic vt in gl.per.l.ſi vnꝰ.
8 §.pactus.ff.de pac. ¶ †Itē querit gl.quid ſi actio erat ſublata per
acceptilationē,nunquid habeat locū iſta lex. Gl.arguit pro ⁊ con
tra,⁊ reſidet in hoc ꝙ poſſit agi prima actione vtili,vt l.j.⁊ fi.j.ſi ad
uer.tranſ. ¶ Aduertatis,qꝛ leges ille loquūtur in materia in inte
grum reſtitutionis,que reſtitutio omnia ponit in priſtinū ſtatū,vt
d.l.ꝙ ſi minor.§.reſtitutio.ff.de mino.⁊ ideo nil mirum ſi ibi agitur
vtili actione,quidā approbant d.gl.ſed poſſent eā tollere per.l.pu
pilli.§.j.ff.de ſol. Vel melius dic, Aut prima actio erat ſublata per
exceptionē,tūc poteſt intētari prima,⁊ ſi opponatur exceptio trāſ
actionis,poteſt replicari,ꝙ hoc procedit de cōſenſu partiū. Et ita
videtur ſentire glo.que incipit,agi vt ff.de ſol. Aut actio ipſo iure
erat ſublata,⁊ tūc aut eſt talis que poteſt reſtaurari per conſenſum
partium,⁊ ad hoc poteſt agi prima actione.Et ſi opponatur exce
ptio, replicabitur. aut non poteſt reſtaurari per conſenſum par
tium, ⁊ tunc poteſt habere locum ratio huius glo. quod agatur
vtili ex equitate. Et ita dꝫ intelligi.l.pupilli.§.j. q̄ loquit̄ de actiōe
9 deſcendente ex delicto contra magiſtratum. † Item gl.querit,que
ſit ratio differentie,quod ſententia contra ſententiam non valet ex
conſenſu partium,contra tranſactionem ſic, Dic vt in ea.

LEX XV.

1 ☞ Interroganti turpiter,⁊ male,qū ſit curialiter reſpōdendum.
2 Actio in rem quando tollatur per acceptilationem.
3 Si vnum debetur,⁊ aliud promittitur,quando fiat nouatio.

Ut reſponſum. Breuiter dicit. Trāſactio
facta per Aquilianā ſtipu
lationē,⁊ acceptilationē, omnē actionē tollit, etiā in rem.
1 h.d. ¶ Not.ꝙ ille†qui interrogatur male,debet curialiter reſpon
dere Simile in l.precibus.de impu.⁊ alijs ſubſtit. ¶ Secundo not.
quod acceptilatio perimit omnes alias obligationes perſonales
a in rē,⁊ miſtas. ¶ Opp.ad primū ꝙ debeat reſpōdere ruſtice, [a] vt l.
Domitius.ff.de teſt.Sol. Dicunt quidam.ibi fuit Iuriſcōſultus,
qui forte fuit quidam ruſticus ſuperbus propter ſcientiā effectus,
hic fuit dominus Imperator,qui ſemper eſt curialis,ſed etiā quā
doqꝫ Imperator reſpondet ruſtice,vt l.mercalem.de cond.ob tur.
cau. Breuiter turpiter ⁊ contra bonos mores interroganti,turpi
ter eſt reſpondendum,vt d.l.mercalem. Sed quando interrogatio
nō eſt cōtra bonos mores,tūc aut ſit ab eo cui poteſt imputari in
diſcreta interrogatio,vt a quodam aduocato,tunc poteſt turpiter
ei reſponderi,vt d.l. Domitius.ſed ei cui nō poteſt imputari indi
ſcreta interrogatio, vt mulieri, vel ruſtico, tunc debet ei curialiter
2 reſponderi,vt hic ⁊ d.l.precib. ¶ †Oppo per acceptilationem tol
litur tātum obligatio inducta verbis,vt.ff.de accep.l.an inutilis.§.
acceptum fieri.ergo actio in rē non poteſt tolli. Gl.reſpōdet,certe
hic fuit actio, in rem prius in Aquilianā ſtipulationē deducta. vt
Inſt.qui mo.tol.ob.§.eſt autē.⁊ de acce.l.ex vno.§.j. Sed tūc īſiſto,
qūo actio in rē poteſt in ſtipulationē deduci, cū nemo rē ſuā ſtipu
lari poſſit,vt.ff.de verb.ob.l.nemo rē ſuā. Reſpondeo,ſtipulabitur
pretium. Ita videtur velle dicere gl. Sed tunc inſtatur, quomodo
tunc fiet nouatio,cum pretium nō erat in obligatione. Gl.in d.l.§.
eſt autē.dicit ꝙ pretiū nō erat debitū,ſed quaſi debitum. Pro hoc
3 facit l.ſi ſeruum.§.effectus.⁊ ꝙ ibi no.gl.ff.de verb.obl. †Itē contra
hoc inſtatur,quādo vnū debetur,⁊ aliud promittitur, nō ſit noua
tio,vt l.fundū Cornelianū.ff.de noua.reſpondeo,illud eſt verum ꝙ
nō ſit tacite,ſed ſi agatur expreſſe,bene ſit nouatio. Ita loquit̄ hic.

ADDITIO.

a IO. FR. RV. ¶ Ruſtice.adde caſum in quo Imperator reſpon
dit ruſtice,in l.reprehendam.j.de Inſtitutio. ⁊ alium in quo iuriſ
conſultus ſimiliter reſpondet in l.ij.§. ſeruius ſulpitius,de ori.iur.

ALIA LECTVRA.

Ut reſponſum. Acceptilatio tollit omnem
actionē, etiam realē, vel miſ
tam. ¶ Nota primo in hac l.videlicet ꝙ ſi fiat poſitio con
tra te,⁊ ſit obſcura,rūdere potes per hāc.l.vt reſpōſum habere poſ
ſis,declara poſitionem tuā,vt hic,dū dicit inepte querenti,benigne
reſpōde. ¶ Sed opp.de l.Domitius.ff.de teſt.Sol.in dicto cōtra
rio inepte interrogabatur,ideo fiebat inepte reſponſio,qꝛ interro
gās erat forte peritus.Imperator,qui eſt curialis, aliter rūdebat.
¶ Itē dicitur hic, ꝙ acceptilatio tollit omnē actionē etiā realem.
cōtra de l.an inutilis.§.acceptū.ff.de accepti. Solu.ꝙ fuit deductū
in Aquilianā ſtipulationē id, ꝙ groſſo modo diceretur deberi per
actionem realē,⁊ poſtea fuit ſecuta acceptilatio. ¶ Sed cōtra hoc
opp.de l.nemo.ff.de ver.ob.⁊ de.l.ſcire debemꝰ.§.fi.e.ti.ſolue vt ibi.

LEX XVI.

1 ☞ Statutum dicens quod habeat locum in preteritis,⁊ futuris,
non comprehendit cauſas tranſactione deciſas.
2 Lis ꝙ dicatur tantū poſt litem conteſtatā,cauſa vero ante,⁊ poſt.
3 Tranſactio poteſt ante litis conteſtationem fieri.

a **Cauſas.** [a] Habuiſtis ſimile j.ſent. reſcin.nō poſ.l.fi.
⁊ ibi induxi vobis ad queſtionem de ſtatu
tis,que dicunt,ꝙ habeat locū in preteritis,⁊ futuris,ꝙ nō
b extendūtur ad cauſas trāſactione,deciſas [b] † tene menti perpetuo.
1 ¶ Quero,que differētia eſt inter cauſam,⁊ litē [c]? Gl.vacillat,finali
ter determinat ꝙ cauſa dicatur poſt litē conteſtatā,lis ante,⁊ poſt.
2 Vide gl.⁊ no.eā.Simile no.in l.j.circa prin.ff.de teſti. Ego puto†ꝙ
lis dicatur tantū poſt lit. conte.cauſa vero cū ſit nomē generale,
d ante,⁊ poſt.Et hoc videtur innuere tex.in aut.qui ſemel. [d] qūo,⁊ qū
iudex,⁊ eſt expreſſum extra de ver.ſig.c.ex parte veſtra. ¶ Quero
e ergo, [e] an ante lit.conte.valeat facta trāſactio? Quidā dicūt ꝙ non
3 quaſi nō ſit lis. Contrariū †eſt veritas,qꝛ non requiritur ꝙ ſit lis,
ſed ſperatur vt l.ij.ſ.e.⁊ ibi not. ¶ Itē quero,nūquid valeat tranſ

actio poſt ſentētiam. Dic vt l. poſt rem. ff. eo. ꝛ l. eleganter. §. ſi poſt,
* ff. de condic. indeb. Quero quid ſi ſtatutum, * vel reſcriptum dicit,
non obſt. l. cauſas. Certe dic, vt dixi in l. fin. ē. ſi contra ius, vel vti.
f publ. ꝛ vide ibi, f ꝛc.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Cauſas. Circa iſtā legē inquantū dicit ꝙ res iudicata tolli nō pōt ſine clauſula, nō obſtante, an valeat vide oīno ad Bar. in l. Ulpianus. ff. de exc. tu. Iaſ. hic vide etiā in iſta materia an trahatur ad preterita in l. leges, ꝛ cōſtitutiones, C. de legib. Itē circa iſtā materiā ꝙ ex quacunqȝ poteſtate pleniſſima non intelligatur data poteſtas, vt deciſa reuoluat. Ita dñs Sig. de Homod. q. lxxxvij. inci. ſic preſupponitur. Compoſt. in c. j. extra de reſcr. Iaco. Bu. in aut. quas actiones. C. de ſacroſ. ecc. Ang. in l. ex imperfecto, in vna l. C. de teſta. ꝛ circa materiā huius legis vide Cepo. cautelā ccxlij. Itē adde ꝙ ſi lex vel ſtatutū ſimpliciter ſe trahat ad preterita, nō intelligitur de preteritis, que ſunt finita ſentētia, trāſactione, ſolutione, vel preſcriptione. vide do. Fran. conſ. ciiij. Itē quāprimū eſt factū cōpromiſſum res dicatur deciſa tranſactione, vide Bart. conſi. lxxxvij. in j. vol. Contrariū ꝙ non dicatur deciſa tranſactione niſi ſecuto laudo, dicit do. Lanfrā. in trac. de arbitr. verſic. vlterius quero quid ſi poſt cōpromiſſum. Et quomodo arbitramētū dicatur trāſactio ꝛ qualiter vide Bar. ꝛ que ibi addidi in l. ꝙ ſi Epheſi. ff. de eo ꝙ certo loco, ꝛ ſecuto laudo dicitur purificata cōditio, ſub qua erat cōcepta tranſactio, ꝛ obligatio, que inſurgit ex compromiſſo, non ex laudo, vide Comen. in l. vnū ex familia. in princ. de leg. ij. Bar. in l. ij. C. vbi, ꝛ apud quē in inte. reſt. poſtu. Itē an lex vel ſtatutum trahens ad ſe preterita trahatur ad preterita deciſa tranſactione, vel preſcriptiōe, ꝛ an trahatur ad ea que in iudiciū ſunt deducta, ꝛ ꝙ dicatur finitū quid per preſcriptionem, vide late Com. conſi. clix. inci. in dubiū vertitur. Et ibi etiā ꝙ vbi verba ſunt clara, ꝙ trahantur ad preterita. Et ibi etiā ꝙ pendētia iudicij principalis nō impedit trahi ad preterita, ſed pendentia appellationis ſic. Et ibi etiā arguitur a lege ad reſcriptū principis in iſta materia, licet in inferiore a principe ſecus eſſet, qꝛ etiam ſi vellet expreſſe non poſſet per reſcriptū ſuum circa pendētia vel preterita preiudicare.

b POMA. ¶ Deciſas. Hoc dictum ſequitur Ang. in conſil. ccxlviij. in conſi. liij. Are. conſil. ciij. ꝛ Paul. de Caſtr. conſil. ccxcj. ꝛ Albe. de Roſa. in j. parte ſtatutorum. q. xxiij. ꝛ lxx. ꝛ omnes mod. hic. Pro cuius amplificatione vide Bartol. in l. j. ad fin. ꝛ que ego ſcripſi ff. ad Trebel. vide etiam Fel. in c. ij. verſi. ſecundus caſus. de conſt. ꝛ vide Anch. conſi. clxvij. vbi loquitur in ſtatuto dante arbitrium iudici iudicandi, vt voluerit, vt non valeat ſi non habuit mentem, ꝛ poſſit vigore talis arbitrij iudicare, lite iam finita, vt in text. hic.

c P. PAV. P. ¶ Et litem. vide Rom. conſi. ccccxij. Ange. conſi. ccxj. incip. domina Gulielma. Feli. in c. ſuper queſitis. in princip. de offi. deleg. Barb. in c. de cauſis eod. titu.

d POMA. ¶ Qui ſemel. Uide ad hec Imo. conſi. cxxxiij. ꝛ Barba. ꝛ in c. de cauſis. de offi. dele. in princ. ꝛ Alex. conſi. xcvj. vol. ij. vbi dicitur quod lis dicitur mota demum lit. conteſt. ꝛ de verbo cauſas, vide etiam Gemi. in c. ſi duo. §. fi. de proc. in vj. ꝛ Rom. conſi. ccccxij. ad fi. ꝛ ibi etiam ponit de verbo queſtio.

e AND. BARB ¶ Quero ergo. Quod dicat ante lit. cont. facit c. forus. de verb. ſig. l. fi. §. illud. de tēp. ap. vbi cauſe imponit exordium per citationē facit c. inter ceteras. de reſcrip. c. ij. de lib. ob. Uide in c. j. vt lite nō cōt. ꝛ ibi dixi, ꝛ vide Bart. cōſi. ſuo. ccvj. incip. queritur quādo dicitur in cauſa finita. Lud. Ro. conſi. ccxlvj. ꝛ pondera c. ex parte in ver. mota. de ver. ſig. And. in conſi. cxc. faciat. ca. j. de iudic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Quid ſi ſtatutum. Uide Alex. conſi. cxxxvj. vol. ij.

f ¶ Uide ibi. Adde gl. in aut. hoc inter liberos. C. de nat. lib. ꝛ in aut. qui. mo. na effi. ſui. §. vult, ꝛ in l. j. C. de col. do. ꝛ in l. ſi ita ſcriptum. de le. j. ꝛ in l. diui. de iu. codicil. per Bar. in extrauagan. in verbo nō obſtantib. ꝛ in l. ſciendum. qui ſatiſ. cog. dum alle. gl. in aut. de here. ab inte. circa fi. per Cy. ꝛ Bal. in l. ſancimus. j. de te. Bal. in l. humanū. ē. de leg. ꝛ j. ſen. re. non poſ. in l. impetrata. ꝛ l. itē lapilli. ff. de re. diuiſ. ꝛ in l. dudū. j. de cōtrahē. emp. ꝛ in auth. nauigia. j. de furtis Ang. in l. omnes. j. de preſcri. xxx. anno. Iac. de bel. in aut. de teſt. imper. Io. And. in reg. ꝙ ſemel. de reg. iur. in vj. Fed. conſi. xlvj. ꝛ ccxxxiij. Cal. conſi. xj. Rot. nouiſ. deci. iij. Lap. alleg. cv. Arch. xxv. q. ij. in ſum. Io. And. in c. j. de conſt. ꝛ in c. j. de ſi. preſby. ꝛ in c. j. de exceſ. prela. Lap. Abb. in c. ſi aliquibus, ꝛ c. ſi propter tua de reſcri. in vj. Spe. in titu. de inſtit. edi. §. nunc autem. ver. ꝛ ſcias in tit. de reſcript. preſenta. §. ratione. ver. item quod eſt contra ius, ꝛ Hoſti. in ſum. de reſcript. §. quas vires. Bal. conſi. xiij. ꝛ duobus ſeq. lib. vj.

CAuſas. Uel lites. Cauſa per trāſactionē finita nō reſcinditur per pactū, multo minꝰ per ſtatutū, vt hic ꝛ l. fi. j. ſentētiā reſcin. nō poſ. ꝛ ibi dixi. ¶ Querit gl. q̄ ſit differētia inter cām, ꝛ litē. Gl. ponit duas, vel tres opi. ꝛ reſidet in hoc, ꝙ cauſa dicat poſt lit. cōt. lis ſit nomē generale, tam ante litē quā poſt. Si dictū gl. eſt verū eſt no. ad q̄onē, Pone, dictat ſtatutū ꝙ ſi aduocatus ſe abſentet pro aliqua ambaſiata cōis, debeat ſuperſederi in illa cauſa, aduocatꝰ ſe abſentauit ante litē conteſtatā, debet ne ſuperſederi in illa cā? Secundū gl. iſtā dic ꝙ nō, qꝛ ſtatutū loquit in omni cauſa, que eſt poſt lit. cōt. Sed videtur ꝙ gl. poſſit reprobari per aut. qui ſemel. j. quō ꝛ quādo iud. ꝛ c. ex parte veſtra. extra de verb. ſig. vbi habetur ꝙ cauſa a dicat ante litis cont. ꝛ poſt, ꝛ lis poſt cōteſt. ¶ Itē querit gl. nunquid poſt ſententiā valeat trāſactio. Dic ꝙ non, vt in fi. gl. que eſt vera. Niſi eſſet appellatū, vel reuocaretur in dubiū, vtrū eſſet iudicatū nec ne, vt l. poſt rem ff. e. ¶ Itē querit gl. quid ſi in reſcripto cōtinetur nō obſtante tali lege. Gl. dicit, ꝙ valet reſcriptum. De materia huius gl. vide in l. fi. ē. ſi contra ius vel vti. publi. Signa iſtam gloſſ. quia eſt valde not.

ADDITIO.

a ¶ Quod cauſa. Et ꝙ cauſa dicatur etiam ante litis cōteſt. Adde Ro. in conſi. ccccxij. ꝛ Flo. in l. j. ff. de teſt. ꝛ Pau. de Ca. in conſi. ccc. in nouiſ. inci. gl. iuris ciuilis. ꝛ Ang. in conſil. cxcv. inci. ordinamentum factū. ꝛ ibi alle tex. hoc probantem in l. ij. §. ſinautē. j. de iur. cal. quem dicit meliorem de corpore iuris. Et quando verbum cauſa, ꝛ verbū queſtio, vel lis, vel cōtrouerſia, proferatur a lege, vel ab homine quomodo capiātur, vide per eundē Bart. ꝛ ibi late Alex. in l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. ꝛ d. meus Soc. in conſil. ccxliiij. ver. reſpondetur etiā in ij. vol. Et adde ꝙ opin. Bar. hic ſequitur etiam Lanfr. de Brix. in ſuo tra. de arbi. in vlt. parte. q. xij. ꝛ vltra omnes adde ꝙ dū text. dicit cauſas, intelligitur de criminalib. ꝛ lites de ciuilib. Ita Io. Fa. hic ſed Idem Io. Fa. in l. cum clericis. ē. de epiſ. ꝛ cler. dicit ꝙ appellatione cauſarū nō veniunt criminales. Et ſic infert ꝙ ſi datur cognitio cauſarū alicui, ꝙ nō dicuntur cōmiſſe cauſe criminales. Sed tu de hoc quādo cauſarū appellatione veniant etiam criminales, vide tex. in c. j. in fi. de iur. cal. ꝛ Car. in cle. j. q. xviij. de offi. vica. ꝛ eundē in cle. ij. q. iiij. de procu. qui videtur contrarius.

LEX XVII.

1 Clauſula, rato manēte pacto in trāſactione qd operet, ꝛ nu. 4.
2 Iuramentum, habet vim clauſule, rato manente pacto.
5 Pena, ꝛ res, quando poſſit peti, ſi opponitur de tranſactione.

CUm Proponas. Breuiter dicit ſic, Poteſt, ꝙ eſt datum repeti, ꝛ exceptio opponi, ſi in trāſactione ſit apposita clauſula rato manente pacto, alias exceptio
1 tantū opponitur. h. d. ¶ No. ꝙ dixi in ſummario de eo ꝙ dixi rato manente pacto. Aduerte, op. ff. de pac. l. reſcriptū. §. j. Solu. ibi non fuit appoſita clauſula, rato manente pacto. Secūdo oppo. j. eo. l. ſi quis maior. Sol. Ibi iurauit nō cōtrauenire, ꝙ iuramentum habet
2 † vim illius clauſule rato manēte pacto. Tertio op. j. e. l. vbi pactū. Sol. Ibi prima actio fuit ipſo iure ſublata vnde exceptioni nō eſt locus, repetet ergo data, ꝛ ille non poterit agere nō propter exceptionis obſtaculū, ſed qꝛ actionē non habet. ¶ Quero, dicitur hic ꝙ ſi nō eſt dictū rato manente pacto, ꝙ habet exceptionē. Quero, quid ſi vult exceptionem omittere, ꝛ data repetere, an poſſit, Tex. hic innuit ꝙ nō, cōtrariū eſt verū, vt ē. eo. l. ſi diuerſa. ¶ Sed tunc quero, cuius erit electio, an opponatur exceptio, vel datū repeta-
3 tur. Gl. videt dicere ꝙ ſit electio rei. Breuiter † aduerte. Quādoqȝ quis habet vnū remediū, ꝙ cōpetit ad plura alternatiue, ꝛ tunc eſt electio debētis, hoc eſt eius contra quē iſtud remediū intētatur, vt l. plerūqȝ. §. fi. de iure do. ꝛ in c. in alternatiuis de reg. iur. li. vj. Quādoqȝ cōpetūt plura remedia alternatiue, tūc ſemper eſt electio eiꝰ cui cōpetūt, vt l. ꝙ in hērēdē. §. eligere. de tributo. ac. ita in propoſito, hic reo competūt plura remedia, ſcȝ exceptio, ꝛ dati repetitio.

ALIA LECTVRA.

CUm proponas. Ab eo, cui trāſactio eſt facta cū clauſula, rato manente pacto, ſi veniatur cōtra tranſactionē, poteſt opponi exceptio, ꝛ etiā data poſſunt repeti.
4 ſecus ſi dicta clauſula nō ſit appoſita. ¶ Opp. ꝯtra primū de l. reſcriptū. §. j. ff. de pac. Solue ꝙ ibi non fuit appoſita dicta clauſula, rato manēte pacto, ſed in primo dicto huiꝰ l. ſic Itē op. de l. ſi quis maior. j. eo. So. ꝙ illud pcedit in odiū periurātis. Itē opp. de l. vbi. j. eo. Sol. ꝙ ibi actio fuit ſublata ipſo iure per acceptilationē, ꝛ iō agi nō poteſt, ideo penā ſoluit, ꝛ reſtituit data. Quero, dicitur in fi. huius legis ꝙ cōpetit exceptio, nō repetitio datoꝝ, ſed quid ſi ipſe nō vult exceptionē opponere, ſed data repetere, nūquid pōt? Tex. videt dicere ꝙ non. Tu dicas ꝙ ſic, per l. ſi diuerſa. ē. eo. Nō ob. iſte tex. qꝛ opponere exceptionē, ꝛ repetere data nō cōpetūt ſimul, ſed alterū debet eligi. Sed q̄ro in cuius electione eſt? dic ꝙ in electio-
5 ne repetentis. ¶ Solent querere do. ſi op. de trāſactione, vel alio pac. nudo. nūquid poſſit peti pena ꝛ res, dic aut loquimur de pena legali, aut cōuentionali, primo caſu ſic, vt l. ſi pro fure. §. j. ff. de cōd. fur. Aut eſt pena que ſuccedit in loco cōtēptus arbitri. de quo remitto ad. l. ſi quis rē. ꝛ ꝙ ibi not. ff. de arbit. De ſecūda pena dic, ꝙ aut ſuccedit loco intereſſe particularis, ꝛ tunc res ꝛ pena pōt peti, vt l. traiectitie. §. fi. de act. ꝛ obl. Aut ſuccedit loco totalis itereſſe, ꝛ tunc aut incōtinēti eſt appoſita clauſula, rato manēte pacto, ꝛ tūc
a vtrunqȝ pōt peti a vt l. ꝛ poſt rem. ff. eo. ꝛ hic ſi nō eſt appoſita dicta clauſula tūc nō poteſt peti res, ꝛ pena, ſed altero debet eſſe cōtentus. l. re

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tus.l.reſcriptum.§.ſi pacto.ff.de pac.ſi tamē pena eſſet minoꝛ,poſ-
ſet agi ad reſiduum illius,quo quantitas excedit penā,vt l.ſi qs a
ſocio.ff.pꝛo ſocio.l.pꝛedia.ff.de ac.emp.⁊ vide ꝙ ibi not.circa hoc.
Et omnia pꝛedicta vera,vbi non eſſet appoſitum iuramentū,tunc
quid iuris,ſi fuerit appoſitum videbitis in l.ſi quis maioꝛ.ĩ.eo.

ADDITIO.

a ¶ Et tunc vtrunqȝ poteſt peti. Adde tu vltra alios hic ſm dnm
meum.d.Fran.de Pepio.de Florentia hic ⁊ intellige hoc verum,
quando clauſula pꝛedicta eſt appoſita,⁊ venit ad fauoꝛē adimplē-
tis contractum,qꝛ in eius pꝛeiudicium non operatur ſi ipſe nolit.
Ita dicit Bar.in l.cum pater.§.libertis.ff.de leg.ij.⁊ Ant.de Bu.
in c.dilecto.de arbi.⁊ in c.cum inter.el ij.de elec.⁊ vide tex.in l.ij.ibi
domino volente.ĩ.de iure empt.⁊ pꝛo hoc adde tu do.Phil.Coꝛ.
in cōſi.lj.ver.nec obſtat,ſi eſt adiecta clauſula,in ĩ.parte.vbi refert
ita ſe conſuluiſſe,⁊ idem tenet Are.in cōſi.xiiij.in pꝛin.⁊ alle.Bar.
in d.§.libertis.⁊ de effectu dicte clauſule,rato manēte pacto,vide
eundem d.Pe.Phi.Coꝛ.in conſi.xl.in ij.vol.⁊ ibi etiam de clauſu-
la que pena ſoluta,vel non.Et vnum no.de dicta clauſula,ꝙ dicit
Bal.in addi.Spe.in ti.de locato.ver.quid ſi pena legalis.vcȝ.qꝺ
appoſita in contractu nō operatur niſi ſemel.ꝙ intellige.niſi eſſet
appoſitū ꝙ toties cōmitteretur,quoties ⁊c,qꝛ tunc verificatur in
duabus vicibus.Ita Rom.in rub.de arbi.⁊ Spec.in ti.de arbi.§.
ſequitur.vide tamen Bal.in contrariū in l.ij.ĩ.de his que pe.no.

LEX XVIII.

1 Tranſigere de cauſa capitali,quare poſſit,⁊ ad quem effectuȝ.
nu.7.8.9.14.16.17.
2 Super adulterio quare non admittitur tranſactio,⁊ quando tran
ſigi poſſit.nu. 3.23.24.
4 In actione falſi quare permiſſa ſit tranſactio.
10 In accuſationibus,in quibus agitur ad vindictam publicā,an ſit
locus delationi iuriſiurandi.
11 Super crimine raptus,poteſt tranſigi ⁊ paciſci.
15 Inquiſitio non eſt ius deducēdi in iudicio,ſed quidam modus in
iudicium deducendi alijs competens.
18 In pꝛiuatis criminibus commiſſis,an ſit in poteſtate partis face
re quod non ſit crimen.
19 Si fiat trāſactio ſup criminib.pꝛohibitis,reus habetur pꝛo cōfeſſo.
20 Pactum in criminibus publicis,quando valeat.

a TRanſigere.[a] Hec lex eſt ſubtilis,⁊ ſingula-
ris.⁊ tractat materiam vtilē. Di-
uiditur in quatuoꝛ partes. Pꝛimo ponit vnam regulam
permiſſiuā.ſecūdo ponit exceptionē.tertio ponit regulā pꝛohibiti-
uam.quarto ponit exceptionē.partes patet in litera, que nō eget
ſummario,qꝛ gl.vltima ponit duos verſus,ex quibus ſummatᷣ hec
lex.quos not.Notabilia ſunt clara. ¶ Veniamus modo ad decla-
randum materiā noſtre l.⁊ ſpecialiter videamus rationes huius l.
1 ¶ Que eſt ratio † ꝙ de crimine capitali licet trāſigere[b]. Gl.dicit,ꝙ
b cuilibet eſt licitū redimere ſanguinē ſuū, vt l.j.ff.de.bo.eo.qui moꝛ.
ſibi cōſci.Hoc dicit gl.ſuper verbo pꝛohibitū.poſt pꝛin. Iſta ratio
cōcludit in reo.ſed ex parte actoꝛis que eſt ratio.Reſpōdeo,eadē.
nam cū de iure cōmuni,ſi ipſe accuſatoꝛ nō pꝛobaret,punireᷣ eadē
pena,qua reus accuſatus eſt,vt l.fi.ĩ.de accu.⁊ ideo iſto metu,etiā
ex parte accuſatoꝛis, permittitur trāſactio quo ad iſtā penā capi-
talem euitandā,non quo ad alia,vt ĩ.dicā. Secundo quero que eſt
c ratio[c] ꝙ ſuper adulterio nō permittitur tranſactio. Gl.non dicit.
2 † Quidā dicunt,ꝙ adulteriū eſt maius crimē, ꝙ non eſt verū,quo-
niam grauius eſt homicidiū,parricidiū,⁊ ſimilia. Alij dicunt hoc
eſſe,quia Imperatoꝛ eſt amatoꝛ caſtitatis, vt in aut.de leno.circa
pꝛin.Iſta ratio non cōcludit,qꝛ in hoc idē eſſet in inceſtu,⁊ ſtupꝛo,
ꝙ in adulterio.ſed hic in adulterio tantū dicitᷣ. Alij dicunt,ꝙ iſtud
eſt pꝛopter frequentiā delicti,vt multis graſſantib.locus ſit exem-
plo,vt l.aut facta.in fi.ff.de penis. Et ita dicebat Pet.Nos poſſu-
mus dicere ꝙ ex parte accuſatoꝛis eſt ratio, qꝛ ſi pecuniā accipit
pꝛo cōperto ſtupꝛo, ſiue vt adulteriū celaret, punitᷣ pena l.Iul.de
adult.vt l.auxiliū.in fi.de minoꝛi. vnde accipiendo pecuniā,vt deſi-
ſteret,incideret in illā.l. Ex parte rei ſit ratio,frequētia delicti huiꝰ.
3 ¶ Tertio quero † que eſt ratio in alijs criminib.que penā ſangui-
nis nō ingerunt: Bꝛeuiter ratio eſt,fauoꝛ publice vindicte,qꝛ rei-
publice expedit vt maleficia nō remaneāt impunita,vt l.ita vulne-
ratus.ad l.Aqui.⁊ l.licitatio.§.ꝙ illicite.ff.de publi. ¶ Quero,que
4 † eſt ratio in actione falſi,ꝙ licet trāſigere: Gl.dicit,qꝛ plerūqȝ ac-
cuſatio falſi refertur ad pecuniariā eſtimationē.q.d.accuſatio falſi
plerunqȝ fit pꝛopter pꝛiuatū cōmodū. Iſta ratio nō eſt generalis,
neqȝ bona,nā idē ꝙ hic dicitur in publicis criminib.eſt in accuſa-
tione pꝛiuata,vt ĩ.dicam. Pꝛeterea iſta ratio nō ſe extēdit,quādo
falſum cōmittitur in rationib.publicis, ⁊ ideo dicendū eſt,vt dice-
bat quidā doctoꝛ Longobardus,qui fuit vocatus Hugolinus de
Fontana,cuius dictū refert hic Cy.ꝙ ratio eſt, qꝛ condēnatio iſta
falſi, quāquā hominē nō interimat vel penā ſanguinis nō ingerat,
5 tamē eum totaliter vituperat,qꝛ † non eſt crimē in mūdo,ſecundū
noſtros moꝛes,ita oppꝛobꝛioſum,ideo in eo omnino eſt eadem ra-
tio,que eſt in criminib.ingerētib.penā capitalē. Ratio eſt,vt liceat
honoꝛē,⁊ ſtatum redimere. Iſte perſuaſiones poſſunt dari,licet nō
vſquequaqȝ neceſſario cōcludant.Et venio ad apparatū. ¶ Opp.
pꝛimo,ꝙ hec l.cōtineat ſuperfluū, qꝛ dicit trāſigere vel paciſci.cō-
tra pꝛimā cōſtitutionē.§.quibꝰ.Dicit gl.intelligo trāſigere,ſcilicet
data pecunia, paciſci, ſcilicet gratis.hoc puto verū. licet alij dixe-
runt aliter.vt tangitᷣ in gl.magna.circa fi. ¶ Op.ſecūdo,ꝙ hic ma-
6 le dicit Imperatoꝛ. in alijs autē publicis ⁊c.nā natura huius † di-
ctionis aūt,eſt vt aduerſetur ad factū ⁊ ius,vt l.hoc amplius.§.de
his autē.de dam.infect.⁊ l.ſed ⁊ ſi lege.in pꝛin.§.quod autē,de peti.
hered.⁊ l.ij.⁊ ibi no.ne quis eum qui in ius vocat.⁊c.ſed hic nō ad-
uerſatur ad factū,nam.ſ.dixit de crimine capitali,⁊ hic etiā repetit
de crimine capitali, qꝛ crimē capitale dicitur etiā illud quod ſan-
guinis penā non ingerit,ſed ingerit penā ſeruitutis,vel amiſſionis
ciuitatis,vt l.ij.ff.de pen.⁊ de bon.poſ.l.edicto.§.rei autē capitalis.
Gl. huius timoꝛe dicit ꝙ in pꝛincipio dum dicit, de crimine capi-
tali, accipit ſtricte, hoc eſt de eo ꝙ ingerit penā ſanguinis ad lite-
ram,⁊ tūc bene ſequitᷣ illa aduerſatiua, ⁊ vide gl.ij. ¶ Op.tertio.⁊
nūc intro gl.magnā,⁊ aduerte,qꝛ ille due pꝛime oppoſitiones reſpi-
7 ciunt totā l. ¶ Nūc op.ad pꝛimā regulā tantū, † ⁊ videtur ꝙ de cri-
mine capitali nō liceat trāſigere, vt l.ab accuſatione.ff.ad Turpil.
Gl.dicit licitū eſt trāſigere reo,vt redimat ſanguinē ſuum,accuſa-
toꝛi nō licet, qꝛ incidit in Turpilianū,vt l.cōtraria,⁊ vide gl.ſuper
verbo pꝛohibitū in pꝛin. Vltramon.dicūt ꝙ hic tex.loquitᷣ genera-
liter tam ex parte actoꝛis,quā ex parte rei. Non ob.l.a accuſatio-
ne,qꝛ ante inſcriptionē licitum eſt trāſigere,ita loquitᷣ hic,ſed poſt
inſcriptionē factam,⁊ fideiuſſoꝛē datū de accuſatione pꝛoſequēda,
non licet trāſigere,vt l.contraria.Et ita dicebat Pet.doc.cōmuni-
ter tenēt gl. Aduerte,qꝛ videtur mihi ꝙ per omnia ſcripta intelle-
ctus huius l.non tāgatur,foꝛte gl.habuit bonū intellectū. Pꝛo cu-
ius declaratione debetis ſcire ꝙ in criminib.in quib.nō licet tran-
ſigere,ſi accuſatoꝛ deſiſtat poteſt iudex ex officio ſuo ſuper eodem
pꝛoceſſu pꝛocedere,⁊ diffinire,vt in l.ij.ĩ.de aboli. Nunc ad pꝛopo-
ſitum dico, ꝙ in crimine capitali licita eſt trāſactio ex parte accu-
ſatoꝛis,⁊ ex parte accuſati quantū ad impediēdū pꝛoceſſum,ne iu-
dex vlterius ſuper eo pꝛocedat,⁊ hic eſt caſus hic,quoniam tranſ-
actio ad hoc pꝛincipaliter pꝛoponitur, vt impediat pꝛoceſſum,vt
l.fratris.ſ.eo.⁊ per hoc accuſatus euadit penā, que imponeretur,
ſi pꝛobaretur delictū,⁊ accuſatoꝛ euadit penā capitalē, in quā in-
cideret,ſi in calūnia reperiretur,qꝛ iudex de hoc, de cetero nō po-
terit cognoſcere.ita loquitᷣ hic. Sed ſi trāſactio non eſſet permiſſa,
remaneret pꝛoceſſus,⁊ iudex ex officio ſuo poſſet pꝛocedere,⁊ reū
condēnare,vel accuſatoꝛē,vt d.l.ij.de abolitio. ¶ Nō ob.l.ab accu-
ſatione, quā gl.allegat,qꝛ fateoꝛ ꝙ accuſatoꝛ incidit in Turpil.cu-
ius pena eſt pecuniaria,vt l.pꝛeuaricatio.in fi.ff.de pꝛeuaric.tamē
penā capitalē euitat,⁊ ita debetis intelligere hic,⁊ eſt fundamentū
totius materie noſtre hic poſite. ¶ Quarto op.de l.qui cetu.§.fin.
8 ad l.Iul.de vi pu.Sol.gl. † ꝙ ibi pactū,vel trāſactio pꝛeiudicat pa-
ciſcenti,nō autē alij accuſare volēti,vt l.cōtraria vide gl.ibi.itē nū-
quid, ⁊c. Alius ergo poterit de eodē crimine accuſare de nouo,⁊
nouū pꝛoceſſum inchoare, ſuper veteri pꝛoceſſu nō poterit pꝛoce-
dere,nec ille iudex,nec illi trāſigētes,nec extraneus. Ita loquitᷣ hic
ideo quantū eſt reſpectu illius pꝛoceſſus,⁊ illius inſtātie. pꝛeiudi-
9 cat omnib. Cōtra illud op.ꝙ etiā reſpectu actionis, † ſeu accuſatio-
nis debeat alijs pꝛeiudicare.l.pꝛeuaricatio.ff.de pꝛeuari.⁊ ff.de iu-
reiur.l.eū qui.§.in popularib. Sol.gl.cōtraria loquūtᷣ in ſententia,
ſeu iureiurādo iudiciali,ꝙ pꝛeiudicat omnib.pꝛopter authoꝛitatē
iudicis,hic autē loquitᷣ in trāſactione,que habet tantū partiū con-
ſenſum. Vide gl.pꝛout loquitᷣ de ſententia.verū dicit, qꝛ nō debet de
delicto eiuſdem hois ſepius queri,vt l.pe.in fi.nau.caupo.ſtabula.
pꝛout loquitᷣ de iureiurādo, hoc nō eſt verū ſimpliciter,nā l.eū qui
§.in popularib.loquitᷣ in actiōe populari.cuius cōmodū eſt ꝓpꝛiū
partis agētis poſt lit.cōteſt.vt l.ſi cui.de ver.ſign.queſtio noſtra lo
10 quitur in accuſationib. † que intentantᷣ ad vindictā publicā,in qui-
bus an ſit locus delationi iuriſiurādi in gl.tāgit in l.iij.in pꝛin.ff.de
iureiuran.⁊ l.in bone fidei.ĩ.de iureiurā. Et ego dixi plene in l.ma-
ritus.ff.de qſtioni. Alij vero dicūt ad d.l.qui cetu.§.fi.ꝙ ibi loqᷣtᷣ in
pacto,hic in trāſactione ꝙ nō placet,qꝛ etiā de pacto hic dt ⁊ ĩ.di-
cam. ¶ Op.ad regulā,⁊ aſſumo oppoſitionē factā in fi.gl.de l.iuriſ
gentiū.§.ſi paciſcar.⁊ §.ſeq.ff.de pac.Glo.dicit,ꝙ illa lex diſtinguitᷣ
per iſtā,qꝛ illa pacta cōtra Rēpublicā non valēt.Fallit in crimina-
libus que ingerūt penā ſanguinis,vt hic. Alij dicūt,ibi loquitur in
pacto,hic in trāſactiōe,⁊ ꝙ dicitᷣ trāſigere,vel paciſci itelligo paci-
11 ſci pacto nō gratuito,⁊ vide gl.in fi. Pꝛimo,iſta ſol. † nō eſt vera,qꝛ
quantū ad impediēdū pꝛoceſſum eadē ratio eſt in trāſigēte,⁊ paci-
ſcente vt hic dicitᷣ. ¶ Quantū ad alia,vtrū quis habeatᷣ pꝛo cōfeſ-
ſo vel nō,bene eſt differētia inter trāſigentē,⁊ paciſcētē,vt l.furti.§.
pactus.ff.de his qui notā.infa.⁊ ĩ.dicā circa ſecūdū regulā. ¶ His
expeditȝ venio ad exceptionē.dicitᷣ,excepto adulterio,cōtra.ĩ.qui-

bus ex cau.ſer.pꝛo pꝛemio liberta.merue.l.pe.⁊ reuertoꝛ ad oꝛdi-
nē gl.Sol.dicūt quidā,ꝙ hic deficit,ibi ſuppletur,qꝛ etiā de crimi-
ne raptus non lꝫ trāſigere.Jo.fuit in cōtraria opi.ꝙ de crimine ra
ptus liceat trāſigere.ꝙ pꝛobat p tex.l.cōtrarie ibi,pactione tranſ
miſſum ⁊c.Et ſic apparet ꝙ trāſactio eſt pmiſſa,Quidā Moder.
doc.dānant opi.Jo.nā video ꝙ pater trāſigēs de raptu punit,vt
l.j.ante fi.ff.de rap.virginū.ergo nō eſt licita,qꝛ ſi eſſet licita trāſa-
ctio,nō mereret penā,puto Jo.bn̄ dicere.pꝛimo,qꝛ ceſſant rōnes
que ſunt in adulterio.nā vt ſ.dixi.in adulterio eſt rō ex parte accu
ſatoꝛis,qꝛ nō lꝫ accipere pecuniā,vt celet adulteriū,imo incidit in
l.Jul.de adul.hoc nō reperitur in raptu.Jtē erat ibi rō,frequētia
delicti,qꝛ adulteriū freqnēter cōmittitur,ſꝫ iſta rō nō eſt in raptu,
12 qꝛ raptus nō frequenter cōmittitur.Puto † ergo ꝙ liceat paciſci,
vel trāſigi,vt l.q cetu.§.fi.ff.ad l.Jul.de vi pub.⁊ hac l.que ſolū a-
dulteriū excipit.Nō ob.ꝙ pater trāſigēs punitur,qꝛ vt ſ.dixi,iſta
tranſactio vꝫ quantū ad impediendū pꝛoceſſum.ita loquitur hic.
Jtē quantū ad euitandā penā capitalem,ſi reperitur in manifeſta
calūnia,ſed tanquā deſiſtēs punietur minoꝛi pena,p d.l.j.j.de rap.
virg.qꝛ ſicut in aliis criminib⁹,trāſigēs pena Turpiliani punitur.
¶ Op.ſecūdo ad iſtā exceptionē in aut.vt lice.ma.⁊ auie.§.fi.So.
ꝙ ibi dꝛ,nō refertur ad crimē adulterij,ſed ad alia capitalia crimi-
d na.⁊ iſta bona.¶ Op.ad iſtā exceptionē,in aut.vt nulli iudi.§.a-
13 dulterā.poſito.j.de adulter.aut.ſed hodie.Solu.Jbi lꝫ † paciſci de
adulterio poſt penā impoſitā,ante nō.Quidā tn̄ dixerunt,qꝺ ho-
die per illā aut.lꝫ indiſtincte trāſigere de adulterio.nā non habe-
mus expectare,id cuius,nihil operatur euentus,ſed poſt ſn̄iam lꝫ
paciſci,ergo ⁊ ante.ſed illud plꝫ,qꝛ verū eſt,qꝺ poſt ſn̄iam lꝫ paci-
ſci,⁊ poſt penā impoſitā,vt in cōtrario,ante nō.¶ Opp.ad idē.ff.
de adul.l.ſi maritus.§.ſi negauerint.Gloſſ.dicit,qꝺ ibi repudiauit
non aūt tranſegit,vel pactū fecit.ibi gl.ſe multū inuoluit in ſolutio
ne huius contrarij,bꝛeuiter illa lex pōt habere duplicē intellectū.
Pꝛimo qꝺ intelligamus de repudiatiōe facta antequā inchoaret
iudiciū,tunc ad hāc l.nō obſtat,qꝛ hic loquitur qn̄ iudiciū erat in-
choatū.Jtem pōt intelligi poſt inchoatū iudiciū,tunc dico,qꝺ il-
la repudiatio non valet quantū ad impediendū pꝛoceſſum.Jta lo
quitur hic,qꝛ iudex poterit ſuper eo.pꝛoceſſu pꝛocedere,valet ta-
men quantum ad repellendum accuſatoꝛem,tanquam ſuſpectū,
vt ff.ad Turpil.l.qui deſiſtit.⁊ j.qui accuſa.non poſ.l.accuſationē.

Sumus expediti de j.parte ⁊c.Uenio ad ſcꝺam regulā
pꝛohibitiuam,⁊ in hac pꝛocedo per modū que
14 ſtionum.Dicit hic,in aliis autē publicis criminib.⁊c.¶ † Quero,
quid in pꝛiuatis criminibus,an liceat tranſigi.Quidā dicūt ꝙ ſic,
arg.huius l.a cōtrario ſenſu.Alij dicūt contra qꝛ de eis nō poteſt
cōpꝛomitti,vt l.non diſtinguemus.§.Jul.ff.de arbit.Pꝛo hoc etiā
facit l.quoniā.⁊ l.furti.§.pactus.de his qui not.infa.Gl.diſtinguit.
Aut agitur ciuiliter,⁊ poteſt trāſigi,⁊ paciſci.Aut criminaliter,⁊
tunc ſecus.Et vide gl.Jac.But,diſputauit iſtā q.⁊ determinauit
quod indiſtincte valeat pactū ſuper pꝛiuato crimine,⁊ pꝛeiudicat
omnibus etiā iudici inquirenti,quādo eſt permiſſum ex foꝛma ſta-
tutoꝛū,ꝙ poſſet inquirere de quolibet crimine,⁊ pꝛimo pꝛobat per
hanc l.a cōtrario ſenſu.ſecūdo in criminib.pꝛiuatis,eſt in poteſtate
partis facere ꝙ crimen non cōmittatur vt iniuriā non reuocet ad
animum,vt Jnſti.de iniu.in fi.Jtem in furto ſi non adeſſet volūtas
cōtrectandi,qꝛ furtum eſt cōtrectatio rei aliene inuito domino ⁊c.
Ad quod facit Jnſti.de obl.que ex delicto.§.placuit.⁊ l.inter oēs.
§.recte.ff.de fur.ergo eſt in eius poteſtate crimen cōmiſſum extin-
guere.Pꝛeterea,⁊ ſuper hoc ſe fundabat,pꝛo ſic,crimen publicum
dicitur,ꝙ pꝛopter ſui immanitatē inferret iniuriā publicā,vt ſ.de
hereti.l.Manicheos,de epiſ.⁊ cler.l.ſi quis in hoc.⁊ Jnſti.de publ.
iudi.in pꝛin.⁊ in illo caſu.licet iniuria ſit pꝛiuata,exercitiū compe-
tit cuilibet de populo,ad cōmodum publicū,non ad commodum
ipſius agentis.merito non poteſt pacto,vel tranſactione remitti.
crimen vero omnino pꝛiuatū infert iniuriam pꝛiuatā,quod patet,
quia pꝛiuatus tantū poteſt accuſare,merito poterit ipſe accuſatio
nem ſuam,ſeu actionē ſuam remittere,vt l.ſi quis in conſcribendo.
ſ.tit.j.¶ Nec ob.ff.de iniur.l.j.§.vſqꝫ adeo.qꝛ ibi ex vno facto plu-
res naſcebantur iniurie,vna patri,altera filio,merito facto vnius
non tollitur actio alterius.Sed in pꝛopoſito vni tantū,ſcilicet of-
fenſo naſcitur actio,ergo ipſe poteſt remittere,etiā quādo per ſta-
15 tutum cōceditur iudici,ꝙ poſſet inquirere.Nam inquiſitio † nō eſt
ius pꝛoſequēdi in iudicio,⁊c.ſed quidā modus deducendi in iudi-
cium,ius cōpetens alij.Nam iudex repꝛeſentat locū accuſatoꝛis,⁊
illam accuſationē,que actoꝛi cōpetebat ipſe in iudiciū deducit,vt
j.de euict.l.ſi ob cauſam.⁊ l.a diuo Pio.§.ſi poſt additū.ff.de re iu-
di.⁊ l.pꝛoperandū.§.ſinautē.j.de iudi.vbi abſentia partis repletur
pꝛeſentia Dei,hoc eſt iudicis.vnde ſicut ipſe accuſatoꝛ ſuā accu-
ſationem pꝛoducet in iudicio,⁊ poſſet remittere,ita quando iudex
inquirit.Et per hoc cōcludebat ipſe,quod ſi iudex inquirit contra
aliquem de furto,ſi dominus vadit ad iudicem,⁊ dicit quod hoc
contra eius volūtatem non fuit factum,quod extinguitur crimen
16 furti,⁊ ceſſat illa pena.Mihi videtur † quod glo.tua dicit optime.
Nam quando de crimine agitur ciuiliter,poteſt trāſigi,vel paciſci
vt d.l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar.ff.de pact.⁊ j.de furtis.l.poſt deci-
ſionem.⁊ ff.de condic.fur.l.ſi pꝛo fure.⁊ de furtis.l.interdum.§.qui
tutelam.⁊ ff.de pactis.l.ſi tibi.§.quedam.Fallit in quibuſdam caſi-
bus,in quibus non licet tranſigere,qꝛ reus habetur pꝛo cōfeſſo,⁊
infamatur,licet quantū ad impediendū pꝛoceſſum,⁊ inſtantiā pa-
ctum valeat,de his qui not.infa.§.pactus.Si vero agitur crimina
liter,tunc non valet tranſactio,nec pactum,neqꝫ ex parte actoꝛis,
neqꝫ ex parte rei.Ex parte rei non valet pꝛopter regulam,que eſt
quod in caſibus fiſcalibus,qui aduerſarium ſuum coꝛrumpit data
pecunia,habetur pꝛo cōuicto,vt l.eius qui delatoꝛē.ff.de iure fiſci.
Sed iſta cauſa criminalis intentatur ad publicam vtilitatem,⁊ ad
penam applicandā fiſco.ergo,⁊c.Ex parte actoꝛis nō licet,quia eſt
textus.l.ſi quis repetere.§.j.ff.ad Turpil.ideo deſiſtens extra oꝛdi-
nem punitur.Et pꝛo hoc etiam regula generalis,qꝛ contra publi-
cam vtilitatem,vt l.iuriſgentium.§.⁊ generaliter.Non obſt.hec lex
a cōtrario ſenſu,quia fateoꝛ quod non eſt pꝛohibita trāſactio per
17 hanc l.ſed per alias.¶ † Non ob.quod dicit Jac.de Aret.quod in
pꝛiuatis criminibus eſt in poteſtate partis,ne ſit crimen.Pꝛimo
quia hoc nō eſt verum indiſtincte.nam in criminibus,ſeu iniuriis,
que habent ledere coꝛpus,non eſt in poteſtate partis facere ne ſit
crimen,quia nemo eſt dominus membꝛoꝛū ſuoꝛum,vt l.lib.homo
ad l.Aquil.Jtem ſi ipſemet ſe percuteret,puniretur,vt l.fi.§.pe.de
bo.eo.qui moꝛ.ſibi cōſci.⁊ l.omne delictū.§.qui ſe.ff.de re mili.Pꝛe-
terea,vt in illis caſibus,in quibus eſt in poteſtate partis,ne crimē
oꝛiatur,non concludit eius ratio.Nam multi poſſunt impedire ne
oꝛiatur actio ex crimine,qui eam natam nō poſſunt extinguere,vt
habuiſtis no.ſ.ti.j.l.pactum curatoꝛis.¶ Non ob.quod ipſe dicit,
quod crimina dicuntur publica ideo,quia infertur iniuria public.
quia nego iſtam.imo dicūtur crimina publica,quia aliqua l.eſt ex-
pꝛeſſum quod ſint publica,vt l.pꝛeuaricati.in fi.ff.de pꝛeuarica.⁊ l.
j.ff.de public.iudi.⁊ quod dictum ſuum ſit falſum.oſtendo.Pono
quod ego occidi hominē,poteſt agi contra me actione iniuriarum
pꝛiuato iudicio,⁊ poteſt agi publico iudicio.l.Coꝛn.de Sicar.vt l.
Pꝛetoꝛ edixit.§.j.ff.de iniuriis.ſi eſſet verum illud.quod ipſe dicit,
quod ideo dicuntur publica,quia fit iniuria publica,quacunque
actione,ſeu accuſatione ageretur,ſemper eſſet publicū iudicium,
qꝛ agitur de iniuria publica.ſed hoc eſt falſum,vt pꝛedixi.ergo,⁊c.
Ex quibus concludo,quod in criminibus pꝛiuatis pars non po-
teſt paciſci,nec tranſigere quo ad impediendum pꝛoceſſum,etiam
quo minus iudex inquirat,arg.d.l.ij.j.de aboli.que loquitur gene-
18 raliter.Pꝛedicta † vera poſt accuſationem pꝛopoſitam nam ante-
quam veniatur ad iudicium,bene poteſt quis paciſci ad impediē-
dum ſe,non ad impediendum alium,arg.d.l.qui cetu.§.fi.ad l.Jul.
de vi publ.⁊ l.ſi maritus.§.ſi negauerit.de adul.Et ſi dicis,ſi impe-
ditur agere,alij non admittentur,quia accuſatio eſt pꝛiuata,ergo
nullus admittetur.Reſpondeo,imo admittētur alij de agnatione,
e qui videntur iniuriati per illam iniuriam factam conſanguineo[e] vt
de iniuriis.l.lex.Coꝛn.in pꝛinc.facit ad hoc ff.de libe.cau.l.ij.iij.⁊ iiij.
¶ Pꝛocedo vlterius,quero dicitur hic quod in his criminib.non
licet trāſigere.Quero quid ſi tranſactio fiat.Gl.dicit,⁊ bene.quod
19 tranſactio non valet,⁊ reus habebitur,† pꝛo confeſſo[f],vt dicit gl.
nec tamen pꝛoceſſus impedietur,quia iudex ex ſuo officio illū pꝛo-
ceſſum expediet,vt d.l.ij.de aboli.tamen illum accuſatoꝛem tranſi-
gentem non audiet,non quod eum impediat tranſactio,ſed eum
impedit deſiſtentia,⁊ infamia,que ſequitur ex deſiſtentia,vt l.qui
accuſare.ff.de accuſa.⁊ ad Turpil.l.qui deſiſtit.Per hoc eſt expe-
dita vltima queſtio,que eſt poſita in hac glo.vltima,an tranſactio
valeat inter eoſdem.¶ Quero,an pactum valeat in iſtis crimini-
bus publicis?Quidam,dicunt quod ſic,quia nō repetit,niſi tran-
20 ſigeret.Ex hac † gl.nota quod ea que dicta ſunt in pꝛecedentibus
non intelliguntur repetita in ſequenti.in diſpoſitione legali.Hic
Dy.ſequendo Ultramon.dicit contra per l.Titia.§.idem reſpon-
21 det.ff.de verb.obli.⁊ l.item quia.ff.de pact.¶ † Uidete,ſi tu queris
an liceat paciſci quantū ad hoc,vt tranſigens reus habeatur pꝛo
confeſſo,vel non.Gl.dicit verum,quia reus paciſcens non habe-
tur pꝛo confeſſo,vt d.l.furti.§.pactus.ff.de his qui no.infa.Si que-
ris,an liceat paciſci quantum ad impediendum pꝛoceſſum,tunc
non licet paciſci,ſicut nec deſiſtere,quia nullo modo licet deſiſtere.
arg.l.ij.j.de aboli.⁊ ff.ad Turpil.l.⁊ in pꝛiuatis,⁊ l.ſi quis repetere.
§.j.¶ His pꝛemiſſis,venio ad vltimum,dicitur hic citra falſi accu-
ſationem,quero vtrum habeat locum in quolibet falſo.Quidam
dicunt quod non.Tu dic quod habet locum in quolibet falſo,vt
dixi ſ.circa rationem iſtius exceptionis.Modo pꝛo declaranda
iſta materia eſſent videnda tria,vel quatuoꝛ,per modū diſtinctio-
nis.Pꝛimo an in criminalibus liceat tranſigere,vel paciſci quo ad
impediendum pꝛoceſſum.Secundo an liceat paciſci,vel tranſige-
re,quo ad hoc,vt reus non habeatur pꝛo cōfeſſo.Tertio,an liceat
tranſigere,vel paciſci,quo ad hoc,vt accuſatoꝛ in Turpil.nō inci-
dat.

dat. Quarto an liceat paciſci quo ad hoc, vt accuſator ipſe vlteriꝰ non audiat, que potes per teipſum per modū diſtinctionis reaſſumere. Dixi anno ſuperiore in l. ſi maritus. §. ſi negauerit. de adult.

g 22 ¶ Quero hic dicit tráſigere, vel paciſci, excepto[g] adulterio, ꝛ j. dicit excepto crimine falſi, qd de mandāte ꝛ alijs, qui mandat fieri falſum, vtrū ſit idē ꝙ in faciente falſum? Rn̄deo, verba legis ſunt ſcripta in rē ꝛ ideo habent locū in faciente, ꝛ fieri faciēte, ꝛ auxiliāte, vt l. hec verba. de adult. ꝛ l. aut qui aliter. §. ſi. ff. quod vi aut clam. ꝛc.

ADDITIONES.

a ¶ Tranſigere. Aduerte quod Bar. in l. hac l. tranſigere. arguitur de condictione. Sed in quo articulo, ꝛ pro ſaluatione Barto. vide concordiam quam poſui ad l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. de adult. P. PAV. P. ¶ Tranſigere. An diſpoſitio huius l. habeat locum de iure Cano. vide Ro. ſing. lxxix. inci. tu audiuiſti. Item not. quod in caſib. in quib. de crimine non eſt licita tráſactio, non eſt etiā licitum compromiſſum facere. Vide Alex. cōſi. lxxxij. ad fi. Item quid debeat facere tranſigens vel paciſcens vt euitet infamiā vide Cep. cautela clxxxviij. Item no. ꝙ licet ſuper adulterio non poſſit tranſigi, tamē ſuper eo poteſt fieri pax, ꝛ ꝙ debeat fieri cum marito nō cum vxore, vide Bar. in conſ. clxxv. in j. vol. Itē limita ꝛ declara regulam huius l. vt per Bart. in j. q. per eum diſputata, inci. Lucane ciuitatis, circa fin. Ro. ꝙ de iure Canonico in cauſis ſpiritualibus nunquā eſt licitū deſiſtere pecunia accepta. vide Bar. in tract. diff. inter ius ciuile ꝛ can. Quid autē ſi aliquis promittat centū Titio ne eū accuſet de morte patris ſui, an per hoc videat aliquo modo fateri delictū, vide Bal. in c. j. §. iniuria. de pace iur. fir. Itē adde ꝙ regula huius l. in cauſa miſta quādo pars pene venit applicanda parti ꝛ pars fiſco. vide notabiliter Alex. conſi. lxxxij. vol. j. ad fin.

b ¶ Tráſigere. Adde an ſtante ſtatuto, ꝙ pro pena capitali debeat condēnari in mille. ſi quis tranſegerit, vel pacem fecerit, cōe debeat habere mille. Jo. An. in ad. ad Spe. in ti. de accu. §. d. ver. ſed pone.

c ¶ Ratio. Dicit Pau. de Caſt. ꝙ difficile eſt reddere rationem, niſi perſuaſiuam, vt per frequentiam delicti, vel fauore matrimonij.

d ¶ Opp. ad iſtam. Et an poterit fieri pax in crimine adulterij, vide Bart. in conſi. clxxv. incip. domine Poteſtas, in j. vol. An procurator conſtitutus ad faciendum pacem, poterit obligare dominum ſuum, vt nō poſſit ſtare in ciuitate, vide Pet. in conſi. lxxj. Et quid ſit pax. vide Bart. in conſi. lxvj. incip. ad declarationem. in j. vol. Et an ſufficiat habere pacem a marito duntaxat, diſponente ſtatuto de adulterio pacificando. vide ibi. q2 dicit, quod ſufficit fieri a marito. pondera, ſi dici poſſit illud verum, quando ſit cum vxore voluntarie adulterium, ſecus ſi per vim. vide conſilium Barto. clxxv. incip. domine poteſtas terre. in j. volu. vbi dicit, quod in volentem non infertur iniuria. ꝛ ſic ſentit illud quod ego dixi.

e POMA. ¶ Conſanguineo. Aduerte ꝙ Bar. hic videt velle vnū, ꝙ per l. non probatur, nā nō habemus legē ꝙ ſi fiat tibi iniuria, q' alijs etiā agnatis detur actio iniuriarū. Non ob. l. Cornelia, q2 loquitur quo ad poteſtatē iudicādi, ꝛ cognoſcēdi. Preterea, ſpeciale eſt in patre. l. ſed ſi vnius. §. filio. e. ti. de iniu. ergo in ꝯriū eſt ius cōmune, ꝛ imo pro defendēdo Bar. eſt neceſſe tractare, an ꝓ crimine ꝓuato criminaliter quilibet poſſit agere, de quo vide gl. ꝛ Bar. in ru. ff. de pri. act.

f ¶ Pro cōfeſſo. Adde diligenter notandā ſecundū Paul. de Caſt. q2 licet talis tráſigēs habeat pro cōfeſſo ꝛ cōuicto, ſi tamē moriat anteqā cōdēnetur, iſta pena nō tráſit ad heredē eius, imo per mortē crimē extinguit. Caſus eſt ſin. in l. eius qui delatorē. ff. de iur. fiſ. que fuit j. lex q̄ daret honorē Bar. in ciuitate Peruſij, per ꝙ patet ꝙ ſi ſtatutū diceret ꝙ cōtumax habeatur pro cōfeſſo ꝛ cōuicto, ſi tamē moriatur antequā condēnetur, nō poteſt eius heres condēnari. ꝙ eſt menti tenēdū. pro eo ꝙ habetur in l. ij. j. de iud. ꝛ c. j. de cōfe. in vj.

g ¶ Excepto. Adde an liceat tranſigere de adulterio, ꝛ vitio Sodomitico attentato, Bart. conſi. xxviij. ij. lib.

ALIA LECTVRA.

TRanſigere Glo. hic in fi. ponit duos verſus, q2 de quolibet crimine capitali ingerēti penā ſanguinis, pōt tráſigi, niſi de adulterio, ſed ſi nō ingerat pena ſanguinis, non pōt tráſigi, niſi de crimine falſi. ¶ Aduerte primo ꝙ iſta lex tradit vnā regulam permiſſiuā, ꝛ durat vſqꝫ ad verſi. excepto. deinde ponit vnā exceptionē a dicta regula, ꝛ durat vſqꝫ ad ver. in alijs, deinde ponit vnā regulā prohibitiuā, ꝛ durat vſqꝫ ad verſ. citra, ꝛ a dicta regula ponit vnā exceptionē ꝛ durat vſqꝫ ad fi. ¶ Op. ꝛ videt ꝙ iſte tex. ſit ſuperfluus, cōtra. §. quib. in prima cōſtit. ¶ Huius timore eſt facta j. gl. ¶ Itē op. ꝛ ſum in gl. que incipit. trib. nō. op. de primo dicto ad ſecūdū. Timore huius eſt facta gl. ꝙ hoc capitale crimē debet ſumi tripliciter, per l. edicto. §. rei capitalis. ff. de bon. poſſ. Dicit gl. ꝙ hoc capitale crimē debet ſumi ſtricte pro eo crimine, pro quo ingeritur pena ſanguinis, tūc ꝓcedit prima regula. ¶ Itē dicit hic, ꝙ licet tráſigere, de crimine capitali. cōtra, ꝙ licitū eſt, nō meretur penā. l. Gracchus. j. de adulterijs, ſed accuſator tráſigens meretur penā, vt l. vt ab accuſa. ff. ad Turpil. ergo tráſactio nō videt licita.

Soluit gl. ꝙ accuſato licitū eſt tráſigere, vt hic, ſed accuſatori non, vt in cōtrario. Et huius timore gl. cōcludit ꝙ hec lex nō habet locum, niſi in accuſato. Vltramōtani intelligūt iſtā legē tam in accuſatore quā in accuſato. Ad cōtrariū dicūt ꝙ ante inſcriptionē, ꝛ ſubſcriptionē datā licitū eſt accuſatori tráſigere, vt hic, ſed poſtea nō, vt in cōtrario. Vel potes dicere ꝙ etiam in accuſatore habet locū iſta lex, q2 debetis ſcire ꝙ ſi accuſator accuſationē nō probet, ꝛ reperiatur in calūnia, puniſ per iudicē pena talionis, vt in l. fi. j. de accuſat. Et aduerte, q2 punit ipſum ex officio ſuo. l. j. j. de calumniato. Modo ad propoſitū dico, ꝙ licitū eſt tráſigere, tā accuſatori, quā accuſato. Nam ſicut eſt licita tráſactio ex parte rei, vt redimat ſanguinē ſuū, ita eſt licitū accuſatori eadē ratione, quia ſi nō reperitur probaſſe accuſationē poſſet puniri modo quo dixi ſ. ꝛ ſic tráſactio eſt ſibi licita, vt ſanguinē ſuū redimat, ꝛ valebit, cū tráſactio impediat proceſſum iudicis, vt l. fratris. ſ. eo. exceptio tráſactionis oppoſita proderit reo, q2 non condēnabitur, ꝛ accuſatori, quia cōtra eum nō poterit procedi ad penā talionis, ſi appareat nō probaſſe. Ad l. ab accuſatione. reſp. videlicet ꝙ ſi accuſator tráſigat, incidit in Turpillianū, vt l. preuaricationis. §. fi. ff. de preuari. cum per hāc tráſactionē euitabit penā corporalē. ꝛ ſic pōt habere locū in vtraque. ¶ Item op. de l. qui cetu. ff. ad l. Iul. de vi pub. §. fi. Sol. quod tráſactio eſt licita quantū ad hoc, vt tráſigēs nō poſſit venire contra, non tamē preiudicat alijs de populo, quin illud poſſint proſequi. ¶ Sed opp. de l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. ꝛ d. l. preuaricationis. Solue, vt gl. ſoluit. ¶ Itē opp. ꝛ hec opp. ſoluitur in gl. circa fi. gl. magne, que reſpicit primā regulā de l. iuris gētium. §. ſi paciſcar. ff. de pac. Glo. dat duas ſol. Prima eſt vera, ꝙ illa debet intelligi ſecundū iſtā. ¶ Itē oppo. ꝛ exceptio eſt prime regule, vt ſ. vidiſtis, ſolūmodo de adulterio excipitur, de quo nō eſt locus tráſactioni, contra, q2 videtur quod debeat excipi raptus virginū, vt l. pe. j. ex quib. cau. ſer. pro pre. lib. meru. Gl. dedit duas ſol. ſecundum primā fatetur cōtrariū. Aliā ſol. dedit gl. ꝛ iſta cōmuniter approbat, ꝙ de raptu ſit licitū tráſigere. Ita expreſſe probat ille tex. dum dicit, pactione tráſmiſſum. Remanet igitur ſolum exceptio in adulterio, ſecundū formā huius l. tamē j. ſol. poſſet tolerari per tex. in l. j. circa fin. j. de rap. virg. vbi patri non licet paciſci, de rap. virg. ¶ Itē opp. de §. fi. in aut. vt lice. mat. ꝛ auie. Sol. quod ibi dicitur, nō refertur ad adulterium, ſed ad alia capitula, de quib. loquit tex. ille. ¶ Itē opp. de §. adulteram. in aut. vt nulli iudi. coll. ix. Sol. Ibi pena erat impoſita pro adulterio. ¶ Itē oppo. de l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. de adult. Sol. vt in gl. Pro cuius declaratione ſic dicas ſecundū d. Iac. quod loquimur de criminib. publicis, ingerentibus penā ſanguinis. ꝛ iſto caſu ſunt quatuor cōſiderāda. Nā aut queritur, nūquid tráſactio ſit licita, quātū ad hoc quod accuſator nō incidat in Turpilianū. Aut queritur nūquid ſit licita, quātum ad hoc vt ipſe idem accuſator nō poſſit venire cōtra tráſactionē, ꝛ proſequi crimē. Et dico quod iſta tráſactio nō eſt licita, vt precludatur via alijs volentibus proſequi. per l. qui cetu. §. fi. ff. ad l. Iul. de vi publi. Aut queritur nūquid ſit licita ad hoc, quod reus tráſigens habeatur pro cōfeſſo, vel non. Et dico quod licita eſt, nec habetur pro cōfeſſo, quantū ad accuſationē, quia ſit lege permittēte. Et his patet clare j. regula. ¶ Tráſeo ad exceptionē prime regule, circa quā exceptionē dicas, quia aut queritur, nunquid ſit licitū tráſigere ſuper adulterio. Et dico quod non, vt hic. Aut queritur an ſit licitū renūciare accuſationi de adulterio, ꝛ dico quod eſt licitū. Et ita intelligo. l. ſi maritus. §. ſi negauerit. ff. de adult. Aut queritur nūquid ſit licitum marito eam reuocare ad ſe, ꝛ quodāmodo crimē diſſimulare. Et ita loquitur §. adulterā. in aut. vt nul. iud. hec autē vera in criminib. publicis ingerētibus penā ſanguinis. ¶ In ſecundo caſu prin. vbi crimen nō ingerit penā ſanguinis, nunquid ſit licitū paciſci gratis. Et dic quod ſic, per l. in fiſci. ff. de iur. fiſci. l. furti. §. pactus. ff. de his qui no. infa. ꝛ ita ſentit gl. que incipit, vt j. de contrah. ꝛ committen. ſtipul. Ita ſonat tex. qui in ij. regula facit mentionē ſolū de tranſactione. ¶ Sed ſi queris nūquid ſit licitum tranſigere, nota regulā quod nō eſt licitū, ꝛ exceptionē a regula in crimine falſi, per iſtum tex. Sed quero, dicit gl. in ij. ꝛ iij. caſu quādo non eſt licitū, quid ſi tráſigat? Dic vt in gl. ꝛ omnia habent locū in criminibus publicis. ¶ Sed querit gloſ. quid in priuatis delictis. Gl. arguit pro ꝛ cōtra. finaliter determinat quod aut agitur ciuiliter, ꝛ poteſt tranſigi, aut criminaliter, ꝛ non licet. Aduertatis quia quandoqꝫ queritur, nūquid ſit licitū paciſci gratis de priuatis delictis, ꝛ per cōſequens vtrū reus habeatur pro cōfeſſo, vt l. furti. §. pactus. de his qui no. infa. Et gl. dicit verū. non ob. l. quoniā. de his qui no. infā. que debet intelligi in tráſigente, vt ibi no. ¶ Quādoqꝫ queritur, nunquid ſit licitū facere cōpromiſſum. ꝛ tunc recurritur ad d. l. nō diſtinguemus. §. Iulianus. Et que ſit ratio, dic vt ibi not. Et aduertatis, quia per predicta, ꝛ per hanc leg. non videtur bona equiparatio quam facit gl. in aut. vt differ. iudi. §. ſi vero cōtigerit. vbi gl. equiparat cōpromiſſum factum in arbitrū, ꝛ tranſactionē, que equiparatio reprobatur per hanc l. ¶ Quādoqꝫ querit nun⸗

quid ſit licitum tranſigere,⁊ tunc habet locum gl.que eſt hic.⁊ no.
eam.⁊ ſcias vnum ꝙ d.Jac.diſputauit hāc q.pone,quod iudex ſe-
cundum formam ſtatuti inquirat de crimine priuato,⁊ inquiſitus
tranſigat cum perſona offenſi,nūquid tranſactio valeat,⁊ nūquid
per hanc trāſactionē procedat inquiſitio iudicis. Ipſe tenuit opi.
Joan.poſitam hic in gl.ſuper verbo.publici.⁊ dicit ꝙ impediatur
inquiſitio iudicis.Nam pars offenſa poteſt iniuriā factam non re-
uocare ad animū.§.fi.Inſt.de iniurijs.Item facere ꝙ furtū non ſit
furtū,dicendo nō eſſe factū contra ſuam voluntatē.l.inter omnes.
§.recte.ff.de fur.Et ſi dicas,quomodo inquiſitio non eſt ius proſe-
quendi in iudicio,ideo.⁊c.ſed eſt quidā modus deducendi in iudi-
cio ius partis offenſe,⁊ iudex fungitur vice perſone offenſe.arg.l.ſi
ob cauſam.j.de euic.⁊ ar.ſ.de offi.rect.prouin.l.ij.ſed nemini venit
in dubium,ꝙ pars poteſt remittere iniuriā,igitur mirū ſi tranſ-
actio partis impedit inquiſitionē iudicis.Et ſi opponeretur de l.j.
§.vſqꝫ adeo.ff.de iniur.dic vt ibi.Ex illa iniuria oriunt plures actio-
nes.vna patri altera filio.vnde ſi filius remittat actionē ſuam,non
tollit actionē patri.Contrariū determinatur per l.eius qui delato-
rem.ff.de iur.fiſ.vbi reus qui delatorē corrumpit habetur pro con-
feſſo.Facit etiā contra l.ſi quis repetere.§.fi.ff.ad Turpil.vbi deſi-
ſtēs a crimine priuato,punitur extra ordinē.⁊ ſigna gl.que incipit,
in alijs.ibi,quid autē in priuatis. ¶ Quero,que ſit ratio prime re-
gule. Ratio eſt iſta,quia cuilibet licitū eſt redimere ſanguinē ſuū.
Que colligitur ex l.j.de bo.eo.qui mor.ſibi conſci.⁊ hoc non poteſt
habere locū in perſona accuſatoris,per ea que dicebam ſ. ¶ Sed
quero,que eſt ratio exceptionis. Dixerūt quidam,quoniā crimen
eſt valde magnum.Uel aliter,quia princeps eſt amator caſtitatis.
Iſta non eſt bona ratio,quia eodem modo deberet dici de ſtupro.
Unde dicas ſecundū Petrum,quod ideo eſt,quia frequentia cri-
minis eſt ratio principalis exceptionis. ¶ Sed quero,que ſit ra-
tio ſecūde regule.Dic vt in gl.fi.Quid ſi in pena pecuniaria? De-
clarantur multa alia in l.pen.§.ad crimen.de pub.iud.per Dy.⁊ de
abſciſſione membri dic quod eſt gl.ord.in l.imperium.ff.de iuriſdi-
a om.iudi. ¶ Quero an liceat [a] pacem facere ſuper crimine adulte-
23 rij,vt habeat locum certe partis condemnationis remiſſio † ex for-
ma ſtatuti,⁊ an ſufficiat facere pacē cum viro tantū,an cum vxore.
Super primo dico quod ſuper adulterio poteſt fieri pax.Adulte-
rans gaudet beneficio ſtatuti,non obſtante iſta l.tranſigere. Nam
ſciendum eſt quod tranſactio ſit de re dubia,⁊ lite incerta,⁊ ſic ad
impediendum proceſſum,ne amplius ſuper tali crimine proceda-
tur,⁊ iſtud non licet ſuper crimine adulterij,vt iſta l.ita in ſimplici
pacto,vt ibi.Quedam eſt pax ⁊ concordia,per quā rancor.⁊ male-
uolētia,que eſt in animo iniuriati,remittitur,licet pena minoretur
ex forma ſtatuti.⁊ iſta pax in omni maleficio eſt licita,vt Inſt.de in-
iurijs.§.fi.de pac.conuen.l.ſi tibi.§.quedam.Et quod de adulterio
poſſit fieri pax,eſt tex.expreſſus j.de adul.aut.ſed hodie.⁊ in auth.
vnde ſumitur. Unde licet marito iniuriato per adulteriū vxorem
24 reconciliare ſibi,quod nihil aliud eſt,niſi pacem facere. ¶ † Super
ſecundo dico quod ſufficit pacem habere cum marito tantū. Ipſe
enim eſt ille,qui principaliter iniuriatus eſt,⁊ qui omnib.prefertur
in iniuria vindicāda,vt ff.de adult.l.ij.§.fi.vbi eſt caſus.⁊ j.de adul.
l.quāuis adulteri. Cum muliere non poteſt fieri pax,cum nō poſſit
dici iniuriata,quia in volentem fuit factum propterea ipſa de hac
iniuria nō poteſt conqueri accuſando adulterum,quia ſocia cri-
minis vt j.de liber.cau.l.ſi filium.⁊ xv.q.iij.c.nemini preterquā.igi-
tur ab eo non requiritur remiſſio,apud quem non eſt eius iniurie
proſecutio.arg.de iure delib.l.ait pretor.Item arg.de inoffic.teſt.l.
Papinianus.iūcta l.ſed ſi vnius.§.filioſa.cum gl.ſuper verbo.filio
actio.ff.de iniu. Preterea.probatio facta cōtra adulterū non pre-
iudicat mulieri.l.denunciaſſe.§.fi.j.de adul.Mulier non confitetur
ſe adulteram,ſed iniuriatam,⁊ ſic ab ea nō requiritur pax,quia ſe-
cundum hoc ſequeretur quod confiteretur ſe adulteratā,vt l.quo-
niā.ff.de his qui not.infa. Secundū contrariū facit j.de rap.virg.l.
j.⁊ in aut.de rap.⁊ quod no.per Dy.in c.ſcieti.in j.cōtrario.de reg.
iu.in vj.ſed illud verū in muliere rapta,ſecus in adulterio ſimplici.

ADDITIO.

a ¶ Quero,an liceat. De hac queſtione late vide per Joan.de
Ana.in c.j.extra de collu.detegen.⁊ idem quod Bald.hic dicit de
marito,adde quod idem tenet Bart.in ſuo conſi.clxxv.quod inci-
pit domine poteſtas.in j.volu.

LEX XIX.

1 ☞ Tranſactio quando reſcindatur pretextu inſtrumenti de no-
uo reperti.
3 Actio de dolo,qualiter habeat locum contra ſubtrahentē inſtru-
menta.vel celantem,⁊ extorquentem tranſactionē ab aduerſario.
4 Dolus dans cauſam trāſactioni,quādo reddit eam nullam.⁊ n.5.
6 Tranſactio licet ſit ſtricti iuris,tamen de ea iudicatur vt de omni
contractu ſtricti iuris liberatorio,ſecundum naturam illius actio-
nis ſuper qua interponitur.
7 Libellus ſup actione de dolo.qn̄ dolus dedit cauſam trāſactioni.

a **Sub pretextu inſtrumētorū.** [a]
Breuiter dicit.Tranſactio nō reſcinditur pretextu inſtru-
menti de nouo reperti.⁊ ſi dolus rei dat cauſam trāſactioni,actori
per replicationem,vel doli exceptionem ſuccurritur.h.d. ¶ Opp.
b ad primum [b] dictum,⁊ videtur † quod tranſactio reſcindatur pre-
1 textu inſtrumenti de nouo reperti,vt ff.de re iudi.l.Imperatores.
Dicit gl.quod hec regula.que ponitur hic,fallit in caſibus,quos
vide in j.gl. Primo in eo quod gl.alleg.l.Imperatores.de re iudi.
ibi loquitur in ſententia.⁊ habuiſtis ſimile no.j.de re iudi.l.ſub ſpe-
cie.tamen hec eſt bona allegatio,quia quantum ad hoc eiuſdē au-
thoritatis eſt ſententia.⁊ tranſactio,vt j.l.proxima.Itē in eo quod
2 gl.alleg.ff.eo.l.de his.not.ſemper † ⁊ perpetuo tene menti,quando
facis inſtrumentum tranſactionis,compoſitionis,vel alterius pa-
cti,ſuper his que ex teſtamēto dependent,facias quod ſemper di-
catur,inſpectis,⁊ cognitis verbis teſtamenti,alias non valeret,vt
d.l.de his.niſi aliter ſcientia probaretur.quod eſſet difficile.ad idē.
ff.quemadmodū teſta.ape.l.j.§.pe. ¶ Ex predictis apparet,quod
per diuiſionem factam inter fratres nō poteſt videri ſublatum ius
fideicōmiſſi,niſi de notitia teſtamenti appareat. ¶ Uenio ad ſe-
cundam partem,⁊ opp.actio de dolo non habet locum vbi habet
locum alia,vt infra de dolo.l.ij.⁊ ff.de dol.l.j.§.ait pretor.ſed hic di-
citur quod inſtrumēta fuerunt ſubtracta,ergo habet locum actio
furti,⁊ per conſequens ceſſat actio de dolo. ¶ Huius timore ſunt
3 hic tres ſol.Una gl. † quod hic fuerunt inſtrumenta ſubtracta tali-
ter quod vitium furti non cadit,quod ſit duobus mod.vt gl.ponit
exemplum.Iſte ſolutiones continent veritatem in ſe tamen nimis
iſtam legem reſtringunt. Unde Pet.dicit quod actio furti,⁊ actio
de dolo concurrunt,non per illam rationē quod ſint famoſe,quod
hic reprobatur in gl.ſed quia cōpetunt ad diuerſa,nam actio furti
datur ad duplum.vel quadruplum,actio de dolo datur ad inter-
eſſe.ff.de dolo.l.arbitrio. Iſta ſolutio Pet.non videtur vera. Nam
actio de dolo nunquam habet locum pro illo facto,quod cadit in
certam ſpeciem delicti,quia pro eo non competit actio de dolo,vt
l.ij.j.de dolo.de crimine ſtellio.l.iij.ſed hic eſt illud factū,quod ca-
dit in certum nomen delicti,ergo non habet locum actio de dolo,
vt l.ij.ff.de dolo.vnde Jac.But.dicebat ſic,⁊ bene.Duplex eſt do-
lus.Unus cōmiſſus in ſubtrahendo,⁊ ex illo competit actio furti,
⁊ non actio de dolo. Secundus eſt dolus commiſſus in celando,⁊
extorquendo a te tranſactionem,⁊ ex iſto ſecundo dolo non oritur
actio furti,quia aſſidua cōtrectatione non naſcitur,vt l.ei qui.ff.de
furtis.Merito agitur de dolo.⁊ iſto caſu iſta lex loquitur ita.⁊ hec
eſt vera. ¶ Opp.tertio,videtur quod quando dolus dat cauſam
contractui tranſactionis,tranſactio ſit ipſo iure nulla,vt l.in ſum-
4 ma,in prin.ff.de condi.inde.Sol.Dicit gl.hic † ⁊ vbiqꝫ in l.contra-
ria,⁊ l.ij.ſ.eod.Si quidem dolus actoris dat cauſam tranſactioni,
tunc eſt ipſo iure nulla,vt in contrario. Sed ſi dolus rei,tūc valet,
ſed datur actio de dolo,vel replicatio doli. Ita loquitur hec lex,⁊
vide glo.Pet.dicit quod non eſt differentia inter actorem ⁊ reum,
cōmittentes dolum. Nam vbiqꝫ valet tranſactio ⁊ reus poteſt ea,
que ſoluta ſunt,repetere,vt d.l.in ſumma,propter dolum actoris,
⁊ actor propter dolum rei poſſet repetere quod promiſit,vt hac l.
Iſtud dictum Pet.non videtur verum,nam ſi tranſactio valeret,
reus eſſet tutus,antequā ſolueret,doli exceptione,⁊ ſic exceptione
odioſa,vnde ſoluens non repeteret indiſtincte,vt de condic.indeb.
l.qui exceptionem.ſed d.lex in ſumma,concedit repetitionem indi-
ſtincte.ergo apparet quod tranſactio ipſo iure non valebat.Unde
ego audiui dominum Jac.in d.l.in ſumma,dicere quod ſpeciale eſt
in contractu tranſactionis,vt propter dolum actoris ſit ipſo iure
nullus.Poſtea audiui eum quod hic ſic dixit in l.iſta,⁊ melius.⁊ eſt
ipſa veritas.Quandoqꝫ dolus cōmittitur in calumnioſe litigādo,
⁊ in hoc concedo dictum gl.quod dolus actoris facit tranſactionē
c nullam ipſo iure,dolus rei nō.Hic eſt caſus in d.l.in ſumma [c].⁊ hec
eſt ratio,q2 fauorabiliores ſunt rei,vt regula iuris,fauorabiliores.
Quidam eſt dolus,qui cōmittitur in extorquēdo tranſactionē ab
aduerſa parte,⁊ in iſto eſt idem,ſiue committatur ab actore,ſiue a
reo. Ita etiam intellige iſtam l.quia nulla lege reperitur diſtinctū.
¶ Tunc opponitur,quando dolus dat cauſam cōtractui contra-
ctus eſt ipſo iure nullus,vt l.⁊ eleganter.in prin.ff.de dolo. Gl.hic
ponit duas ſolutiones,que videntur ſibi inuicē aduerſari,nec ad-
5 uerſantur. ¶ † Et aduerte,primo dicit gl.licet contractus ſit ipſo
iure nullus,tamen ſi ſequat traditio,reuocatur per actionē de do-
lo,vt d.l.⁊ eleganter.in prin.ſed hic in trāſactione ſecuta eſt libera-
tio que habet vim traditiōis,merito datur actio de dolo.Uel ali-
ter. Qn̄ dolus dat cauſam cōtractui bone fidei,tūc contractus eſt
ipſo iure nullus,vt l.cōtraria.Sed qn̄ contractui ſtricti iuris,tunc
valet cōtractus ipſo iure.Ita loquit hic,⁊ probatur j.de inutil.ſti-
pula.l.dolo.vide gl.Iſte ſol.videntur cōtrarie,q2 vna preſupponit
cōtractum trāſactionis non tenere,alia preſupponit tenere.Certe
quelibet eſt vera,recte intelligēdo.Nam aut nos intelligimus hāc
legem

legem, ꝙ tranſactio fuerit interpoſita ſuper actione bone fidei, ꝛ
6 tunc procedit ſolutio prima. Nam † licet tranſactio de ſe ſit ſtricti
iuris, tamen iudicamus de ea vt de omni contractu ſtricti iuris li
beratorio, ſecundū naturam illius actionis, ſuper qua interponit.
Ita no. in d. l. de tutela. ſ. de in inte. reſt. Erit ergo nulla tranſactio,
ſed liberatio ſecuta habet vim traditionis, que ꝑ actionem de do
lo reſcinditur. Ita loquitur hic, ꝛ ſm hoc illud ꝙ hic dicitur de re
plicatione doli, ꝛ de exceptione pacti, erit exceptio facti, ꝛ replica
tio facti, non iuris. Nā cum nōn ſit ſecuta liberatio, pactū tranſa
ctionis non producit exceptionem. q2 nullū, ideo non eſt opus re
plicatione iuris. Si vero hanc legē intelligimus, ꝙ fuerit interpo
ſita trāſactio ſuper actione ſtricti iuris, tunc ſine dubio, ꝛ ſine ſcru
7 pulo procedit ſcc̄da opi. ¶ † Et eſt differētia iſtius ſubtilitatis in
formādo libellū ſup actione de dolo. Naꝫ qñ tranſactio valuit, qs
petit per actionem de dolo reſcindi trāſactionē, vel petit intereſſe
q2 deceptus in tranſactione. Sed qñ tranſactio non valuit, tūc pe
tit quis reſcindi liberationē ſuam, vel intereſſe, q2 liberauit. Sic dꝫ
intelligi. ſ. eo. l. actione. hec ſunt vera, ſm opinionem noſtrā cōem.
¶ Pe. de bella pert. fuit in ſua opinione mirabiliter, in hac mate
ria dicens, ꝙ non eſt verū ꝙ contractus bone fidei ſit ipſo iure nul
lus, q2 dolus dat ei cauſam. Ratio, q2 cōtractus habet ſua ſubſtā
tialia. Et eius opi. refert Cy. in l. ij. ſ. de reſcin. ven. Pro eo facit ta
lis ratio. Facilius impeditur dominij tranſlatio, quam perſonalis
obligatio. Hoc ꝓbatur in venditione rei ſacre, ꝛ liberi hominis. ff.
de contrah. emp. l. liberi. de verb. obl. l. liber homo. la picola. ſed ſm
nos dominij tranſlatio non impeditur, quādo dolus dat cauſam
cōtractui bone fidei, ergo multo minus impeditur obligatio pſo
nalis. Opinio gl. noſtrarū eſt vera, vt d. l. ꝛ eleganter. in prin. de do
lo. ꝛ l. iij. in fi. ff. pro ſo. vbi eſt caſus expreſſus. Non ob. ꝙ dicit Pe.
8 ꝙ contractus hꝫ ſua ſubſtantialia, nam nego, q2 bona † fides eſt de
ſubſtātia cōtractus bone fidei, vt d. l. iij. in fi. ff. pro ſoc. vbi eſt caſus
expreſſus. Non ob. ꝙ ipſe dicere poſſet ꝙ facilius impeditur dñij
tranſlatio, quam perſonalis obligatio, ꝛc. Nā debes ſcire ꝙ ꝓhibi
tio, ꝛ quelibet iuris diſpoſitio limitatur ſm cauſam ſuam, vt l. cuꝫ
pater. ſ. dulciſſimis. de leg. ij. ꝛ l. cū tale. ſ. falſam. de cond. ꝛ demon.
ꝛ l. non dubiū. ſ. de leg. Unde quandoqꝫ cā prohibitionis reſpicit
dñium nō obligationem perſonalē, ꝛ tunc facilius impeditur dñij
tranſlatio. ita loquitur predicta ratio. ¶ Quādoqꝫ cauſa prohibi
tionis reſpicit obligationē perſonalē, ꝛ non dñium. ꝛ tunc facilius
impeditur obligatio quā dominium, ita loquitur noſtra materia.
¶ Opp. vlterius extra glo. videtur quod non habeat locum actio
de dolo, cum alia cōpetat, vt l. j. ſ. ait pretor. ff. de dolo. Sol. Iſtud
eſt verum, niſi in actione amittēda quis paſſus ſit dolum. ¶ Item
opponitur, ꝛ videtur, quod habeat locum condictio ob cauſ. vt l. ſi
quis accepto. de condic. ob cauſ. Sol. hic reus impleuit, quicquid
conuenit ex parte ſua, ideo condic. ob cauſ. non poteſt conueniri.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Sub pretextu. Uide circa legem Comen. conſ. clvj.
vbi dicit quod tranſactio eſt ipſo iure nulla quando aduerſarius
ſubtraxit vel ſolum occultauit inſtrumēta aduerſarij, ꝛ quod dum
text. loquitur de exceptione intentionis ꝛ facti, ꝛ ibi etiam quod
qualitercunque arguatur dolus aduerſarij vel occultando inſtru
menta vel aliter, reſcinditur tranſactio. Et etiam quod ſi aduerſa
rius faciat quicquid potuit, ꝛ habere inſtrumenta que non potuit
habere etiam ſine dolo ꝛ facto aduerſarij, quod ſaltem ex equitate
reſtituitur in integrum aduerſus tranſactionem, repertis poſtea
inſtrumētis. Et idem ſi ex defectu notarij nolentis exhibere inſtru
menta, nō potuit ea habere. Uide per eum. Et de hoc vltimo vide
etiam in l. Imperatores. ff. de iudi. vbi multa addidi.
b POMA. ¶ Ad primum. Uide in ſimili Old. in tracta. de arbi. q.
pen. vbi in ſimili querit, quid iuris in arbitramento. ꝛ vide non ab
re Alexand. conſil. xxx. volu. v.
c ¶ In ſumma adde que ibi poſui poſt Bar. ꝛ eſt aduertēdū ſecun
dum Pau. de Ca. quod in caſibus ſpecialibus, in quibus reſcindi
tur ſententia per inſtrumēta de nouo reperta, vt in minore ꝛ eccle
ſia, quia reſcinditur per remedium reſtitutionis in integrum, ſed in
tranſactione reſcindenda per inſtrumenta nouiter reperta, non eſt
neceſſaria reſtitutio, ſed poteſt mero iure redire ad actionē primā,
vel de dolo. ꝛ in hoc maioris authoritatis eſt ſentētia quam tranſ
actio, q2 difficilius reſcinditur ſententia. Sed quid in arbitramen
to? Bal. dicit quod ſi petita eſt reductio ad arbitrium boni viri, in
caſu reductionis, poterunt produci inſtrumenta de nouo reperta,
ſicut poſſent produci in cauſa appellationis, ſed ſi nō eſt petita re
ductio, ꝛ ſit tranſactū tempus petendi. tūc ſecus, niſi in caſib. ſpe
cialibus, ꝛ mediante beneficio reſtitutionis in integrum, ſed tranſ
actio quā faciunt partes per ſeipſas, nō petitur reduci ad arbitriū
boni viri, ꝛ hoc dicit Pau. menti figendū, quia alibi non meminit
ſe legiſſe, ſubdens quod idem Bal. vult, quod ſi pars abſtulit pro
bationē teſtium, corrumpēdo, vel minādo eis, quod non teſtificen
tur, ꝙ habeat locū hec lex ꝙ per dolū poſſit reſcindi trāſactio, quia
teſtes ꝛ inſtrumenta equiparantur. l. in exercendis. ſ. de fide inſtru.

ALIA LECTVRA.

3 ☞ Tranſactio an valeat, quando dolus dedit cauſam contractui.

Sub pretextu inſtrumētorū.

Sub Pretextu inſtrumēti de nouo reperti, nō reſcinditur tranſ
actio. hoc pri. no. Item ſi dolus rei dat cauſam trāſactioni, ſuccur
ritur actori. h. d. ¶ Opp. de l. Imperatores. ff. de re iudi. in ſ. ſanci
mus. in auth. de non alie. coll. ij. de l. rem publicam. ſ. de iure rei pu
bli. li. xj. Sol. ꝙ ibi ſunt caſus ſpeciales. Circa materiam vide gl. de
1 ſen. aduer. fiſ. l. j. lib. x. ¶ Itē op. de l. de his. ff. eo. Sol. Illa loquitur
in teſtamentis, ꝛ in vltimis voluntatibus, in quibus non valet niſi
2 inſpectis, ꝛc. Aduerte, † quia cum facio tranſactionē ſuper aliquo
legato, vel cum ſoror eſt dotata a fratre, ꝛ iſta contentatur dote, ꝛ
facit ſibi quietationem de omni eo quod poſſit petere de heredi
tate, ꝛc. debet apponi in inſtrumento, viſo teſtō, alias non valeret,
vt d. l. de his. prealle. ¶ Item opp. actio de dolo nō concurrit cum
aliqua actione, ſed hic competeret actio furti. ergo, ꝛc. Sol. vt in
3 gl. ij. ¶ † Item opp. ꝛ videtur quod cum dolus dedit cauſam con
tractui ſiue tranſactioni, videtur quod tranſactio non valeat ipſo
iure, vt l. ꝛ eleganter. ff. de dolo. Gl. fi. dat duas ſolutio. Una quod
liberatio venit infirmanda, licet tranſactio non valeat ipſo iure.
¶ Alia, quod contrarium habet locū in bone fidei contractibus.
Sed tranſactio eſt ſtricti iuris. Iſte ſolutiones videntur cōtrarie,
q2 prima ſol. preſupponit tranſactionē non valere. Alia preſuppo
nit valere. Unde dic. Quod aut trāſactio interponitur ſuper con
tractu bone fidei, ꝛ tūc habet locū prima ſolutio. Si interponatur
ſuper contractu ſtricti iuris, poteſt habere locū ſecunda ſo. ¶ Itē
opp. de l. ſi quis accepto. ff. de condi. ob cau. Solue vt in gl. fi. Bar.

LEX XX.

1 ☞ Acta de nocte an tantum valeant, quantum de die.
3 Actus neceſſarij, vt iudicia debent fieri de die, alias non valent.

Non minorem.

Non minorem. Tranſactio ꝛ res iudicata
equiparātur, ꝛ tantum vi
2 delicet factum de nocte [a], quantum de die. h. d. ¶ Opp. ꝙ
maioris authoritatis ſit tranſactio, quā res iudicata, vt habuiſtis
no. ſ. eo. l. ſi diuerſa. Sol. Hec regula fallit in quibuſdam caſibus, ꝙ
gl. ponit hic, ꝛ latius in l. ij. ff. de iureiur. ¶ Secundo no. ꝙ tantum
1 † valeat actum de nocte, quantū de die. Contra in aut. de iud. ſ. ſe
debunt. extra de offic. deleg. c. conſuluit. Debes ſcire quod de iure
quedā ſunt, que nō ſortiunt effectū, vt delicta, ꝛ ita puniunt de no
cte, ſicut de die, licet de nocte grauius, vt l. ij. ff. de furib. balnearijs.
ꝛ l. iiij. ff. ad l. Aquil. de adul. l. Gracchus. Quedā ſunt, que de iure
ſortiūtur effectū, ꝛ in his dic, aut queris qua die dicatur factū, aut
qris an factū valeat? Primo caſu dic vt l. more Romano. ff. de fer.
2 Secūdo caſu dic, aut ſunt actus † volūtarij vt cōtractus, ꝛ vltime
voluntates, ꝛ ita valent de nocte, ſicut de die, vt hic, ꝛ l. ad teſtium.
3 ſ. poſſe. de teſt. Aut ſunt † actus neceſſarij, vt iudicia, ꝛ tūc debēt de
die fieri, alias nō valerēt, vt ſ. ſedebūt. ¶ Fallit ex cauſa, ſi iuriſdi
4 ctio expiraret, vt d. c. cōſuluit. de off. dele. ¶ † Quero, an qñ ſit de no
cte, debeant eſſe luminaria. Dico ꝙ ſic, vt l. j. ſ. tria luminaria. ff. de
ven. inſpi. Ratio, q2 teſtes debēt cognoſcere partes, ꝙ non bene ſit
in obſcuro, vt l. fi. ſ. ſin autē dubius. de iure delibe. ꝛ de teſti. l. teſtiū.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ De nocte. Et an debitor poſſit ſoluere de nocte cre
ditori, ꝛ quedā alia, ꝛ quod regulariter omnia poſſint fieri de no
cte ſicut de die, vide Decium in c. conſuluit. de offic. deleg.

LEX XXI.

Cum ea que.

Cum ea que. Breuiter dicit. Simulate vēditio
nis pretium peti non poteſt. h. d.

LEX XXII.

Si maior tranſegiſti.

Si maior tranſegiſti. Non eget ſum
mario propter
breuitatē. De hoc videbitis in l. metum. ſ. ꝙ metus cau. ꝛc.

LEX XXIII.

Nec intentio.

Nec intentio. Exceptio facti, vel intentionis,
non poteſt opponi poſt tranſ
actionem lite finita. hoc dicit. ¶ Opp. ff. de tut. ꝛ ra. diſtra.
l. ſi ex duobus. Sol. vt in gl. ibi loquitur in pluribus tutoribus, vel
curatoribus, qui tenebātur inſolidum, quorum ſolutio vnius pro
deſt alteri. ¶ Quero vtrum ſolutio facta per iſtum, qui non erat
heres, proſit alij, qui eſt heres. Sol. vt in gloſſ. que dicit quod non,
quia ſoluit pro ſua obligatione.

ALIA LECTVRA.

Nec intentio.

Nec intentio. Pro dato, vel promiſſo, ex cau
ſa tranſactionis, non competit
exceptio. hoc dicit. ¶ Opp. de l. in ſumma. in prin. de con
di. inde. ff. Sol. vt in gl. ¶ Querit gl. nunquid per ſolutionem hu
ius heredis putatiui factā ex cauſa trāſactionis, liberentur here
des veri. Et nūquid a veris heredibus poſſit repeti iſtud ſolutum?

Uidetur quod ſic,per l.ſi quis poſſeſſoꝛ.ff.de peti.here. Gl.deter‑minat contrarium. ¶ Ad l.ſi quis poſſeſſoꝛ.reſponde vt in gl.

LEX. XXIIII.

1 ☞ Confeſſio ſola rei dicentis ſe debere certam quantitatem, non preiudicat creditoꝛi.
2 Reus ſi ſoluit creditoꝛi ex eo non oꝛitur preſumptio, qd nihil de‑bet recipere a creditoꝛe cui ſoluit.
3 Confeſſio creditoꝛis quando ſibi preiudicat.

SI quidem. Solutio partis ex cā trāſactionis inducit liberationē a toto: ſecus
1 in confeſſione partis facta a reo.h.d. † Uides ergo ꝙ at‑teſtatio rei dicentis ſe debere certam quantitatē,ſola non preiudi
2 cat creditoꝛi. ¶ † Sed quero,vtruʒ preiudicet ipſi reo,ita vt ex eo quod aliquid ſoluit ſit preſumptio qd nihil debet recipere a credi‑toꝛe cui ſoluit. Tex.eſt quod non in l.ſi cum dos.in princ.ff.rerum amo. ¶ Quero quid in creditoꝛe. Creditoꝛ cōfeſſus eſt debere ha
3 bere centum † a Titio,vtrū videatur dicere,⁊ nihil vltra,adeo qd ſibi preiudicet in reſiduo? Breuiter,aut ipſe appoſuit aliquā di
a ctionem taxatiuam[a],vt ſi dixit,centum ſola,vel centum tantum,⁊ tunc in reſiduo preiudicat ſibi,alias non.hic eſt tex.cum gl.ſecun‑dum opinio. Azo.in l.rationes.j.de proba.que eſt vera.probatur in l.iij.§.cum Titio.ff.de adim.leg.⁊c.

ADDITIO.

a IO. FR. RV. ¶ Dictionem taxatiuam. Limita niſi creditoꝛ cō‑fiteatur ſibi deberi centum pro reſto.ſecundum Ang.Sali.Jmol. ⁊ alios quos Jaſo.hic refert ⁊ ſequitur.

ALIA LECTVRA.

SI quidem. Repetitio partis,ex cauſa tranſa‑ctionis liberat reum a toto.Sed ſi reus partem tantum confitetur debere, non preiudicat creditoꝛi quo ad reſiduū.h.d. ¶ Querit gl.que erat ratio dubitā‑di in ij.caſu. Dic vt in gl.aduerte,qꝛ confeſſio debitoꝛis circa par‑tem non preiudicat creditoꝛi circa aliam.Sed quero de confeſſio‑ne creditoꝛis, nunquid confeſſio creditoꝛis ſibi preiudicat circa aliam partem. De hoc eſt gl.in l.rationes.j.de proba.⁊ per illum tex.in l.iij.§.cum Titio.ff.de adi.leg.

LEX XXV.

SI maioꝛes. Tranſactio non reſcinditur ob de‑fectum cauſe non expꝛeſſe.h.d. An per pactum factum cum matre filij ſuccedant in minus. Dic vt l. pactum.j.de colla.⁊c.

LEX XXVIII.

1 ☞ Tranſactio vt valeat, neceſſario nō debet fieri apud acta, nec in ſcriptis,⁊ quod eſt contractus innominatus.nu.5.20.21.22.23.
2 Agi quod poſſit ex pacto nudo tranſactionis.
3 Reus obſeruans pꝛomiſſa conuenitur pꝛima actione, ad quam reuertitur actoꝛ.
4 Condictio ob cauſam,cui competat ⁊ de natura illius,nu.16.
7 Actio pꝛeſcriptis verbis quare competat reo,⁊ non actoꝛi.
9 Actoꝛ quando dicatur liberare reum.
10 Cautio Mutiana an habeat locū in cōtractib.inter viuos.⁊ n.27.
11 Cautio que pꝛeſtatur de modo implēdo,an habeat locum in con‑tractibus bone fidei.
Tranſactione interpoſita ſuper aliquo contractu,de ea iudicatur ſicut de contractu,ſuper quo interponitur.
13 Actoꝛ quod poſſit cogi ad cauendum, ſi tranſactio eſt interpoſita ſuper contractu bone fidei.
14 Cauere quis quod non cogatur in vltimis voluntatibus de im‑plendo,coactione pꝛeciſa,ſed cauſatiua.
17 Peti quod non debeat,vt fiat id,quod factum non releuat.
18 Actoꝛi ⁊ reo, quando ſubuenîatur per actionem de dolo, pꝛopter non obſeruantiam tranſactionis.
24 Tranſactio ſi non fiat per vt,ſed per dictionem ſi,an ſit cōtractus innominatus.
25 Actoꝛ agens ob non ſeruatam trāſactionem, an debeat pꝛoſequi pꝛimam inſtantiam,vel de nouo inchoare.
26 Titulus ſuperueniens poſſeſſoꝛi, quod faciat eum querere domi‑nium ex perſona eius,a quo habet titulum.

a **SIue apud acta.** [a]Breuiter dicit. Trāſ‑actionibus legitime fa‑ctis ſtari conuenit,⁊ ſi fiant pacto nudo ex eis non agi‑tur,ſed ad pꝛimam actionem actoꝛ reuertitur.h.d. Di‑uiditur, quia pꝛimo loquitur in genere.ſecundo infert ad ſpecies.
1 Secunda ibi, ſed quoniam. ¶ † Nota pꝛimo, quod de ſubſtantia trāſactionis non eſt quod fiat apud acta,vel quod exinde fiat ſcri‑
2 ptura,vt ſ.eo.l.cum te,⁊ ſ.tit.j.l.pactum quod bona fide. ¶ † Se‑cundo nota quod ex pacto nudo tranſactionis non poteſt agi.
3 ¶ † Tertio no.quod ſi reus non obſeruaret pꝛomiſſa,poteſt con‑ueniri pꝛima actione. Uidiſtis.ſ.tit.j.l.cum pꝛoponas.la ij. ¶ Ue‑niamus ad declarationē materie noſtre legis,⁊ videbitis pulcher‑rimam legem. ¶ Oppo.dicitur hic quod ex tranſactione non po‑teſt agi,ſed agitur actione pꝛima. Contra.ff.de condic.ob cauſ.l.iij. §.j.de condi.inde.l.eleganter.§.penult. Sol. Dicit glo.fateoꝛ quod
4 non poteſt agere actoꝛ, vt hic, ſed reo † bene competit condictio ob cauſam ad repetēdum ea que dedit,ſi actoꝛ non obſeruat pꝛo‑miſſa,⁊ vide glo.ſuper verbo,ex pacto.in pꝛinc. Aduertatis.fateoꝛ quod reo competit condictio ob cauſam,ad repetendū,vt dictum eſt,ſed iſta nō oꝛitur ex pacto tranſactionis,ſed extra id quod agi‑tur,vt l.ſi is.in fi.ff.cōmo. Et hoc ſentit gl.vlt.huius.l.circa fi.quam vide. Unde pꝛopꝛioꝛ ſolutio eſſet,vt dicamus quod condi.ob cau. non oꝛitur ex pacto tranſactionis,ſed extra id quod agitur in con‑tractu,ex illo negotio geſto inter te ⁊ me,vt l.ſi in area.de cōdi.ind.
5 ¶ Antequam intrem gl. † quero,vtrum reo implenti contractum ex parte ſui, detur actio pꝛeſcript.verb.contra actoꝛem? Uidetur quod non,quia ſufficit ſibi exceptio.vt l.j.§.ſi reus.ff.de eo per quē fa.erit. Contrarium eſt veritas.nam cum cōtractus tranſactionis, ſit quidam contractus innominatus,vt j.dicam, implenti tantum competit actio pꝛeſcr.ver.ad intereſſe.vt l.naturalis j.de pꝛeſc.ver. Non obſt.l.j.§.ſi reus,qꝛ ibi ſufficiebat exceptio,pꝛopter quam ſua deſinebat intereſſe,vnde actionem ex illo edicto non habet. ¶ Ex pꝛedictis habes ꝙ reo tranſigenti,ex trāſactione cōpetunt tria re‑media.pꝛimo exceptio.ſecundo ob cauſam condic.tertio pꝛeſcrip.
6 verb.actio,ſi contractū impleuit ex parte ſua. ¶ † Sed quero,an actoꝛi cōpetat actio pꝛeſcri.verb.contra reum,ex contractu tranſ‑actionis. Et videtur ꝙ ſic,quia cōpetit reo cōtra actoꝛem,vt ſ.di‑ctum eſt,ergo eadē ratione actoꝛi cōtra eum. Jn cōtrarium eſt ca‑ſus hic,ꝙ ex tali cōtractu nulla oꝛitur actio,ſed de neceſſitate actoꝛ reuertitur ad actionē pꝛimā. ¶ Sed nūc reintro gl. Quero,que eſt
7 ratio, † quod reo cōpetit actio pꝛeſcri.ver.⁊ non actoꝛi? Et vide gl. ſuper verbo ex pacto ibi,ſed quare nō actoꝛi,⁊c. Dicunt quidam, ꝙ contractus trāſactionis eſt facio vt des, ex quo oꝛitur actio de dolo,nō pꝛeſcri.ver.vt l.naturalis.§.quod ſi faciā.ff.de pꝛeſcri.ver. Jſtam repꝛehendit gl.qꝛ imo eſt,do vt des,cum remittere ſit dare, non facere,vide gl. Jſta repꝛehenſio gl.non eſt bona,qꝛ l.ſi mulier, quam gl.allegat,loquitur quando debitū certū remittitur,que ſtio
8 noſtra loquitur quando dubium debitū remittitur,tunc † enim re‑mittere eſt facere,non dare,vt dixi in l.actione ſ.eo.⁊ ibi not.ſecun‑dum vnam opi. Sed iſta ratio gl.nō eſt bona.pꝛopter aliam ratio‑nem.nam §.quod ſi faciam.habet locū,quādo ex facto alteri parti nihil adeſt.ſed hic alteri aliquid adeſt, qꝛ ſtatim ex illa remiſſione queritur ſibi exceptio,ideo haberet locū actio pꝛeſcri.verb.ſicut in do vt des,vel do vt facias,vt not.in d.§.quod ſi faciam.⁊ dixi.ſ.eo. l.actio.⁊ l.cum mota. Aſſignauit gl.aliam rationē, quia in contra‑ctibus innominatis oꝛitur actio pꝛeſcri.ver.ei qui impleuit cōtra‑ctum ex parte ſua,vt d.l.naturalis.§.j.de pꝛeſcrip.ver.ſed reus po‑teſt implere contractum ex parte ſua,dando illud quod conuenit, actoꝛ vero, qui pꝛomiſit non petere vel non agere, nunquā poteſt implere cōtractū ex parte ſua, qui ſi non petit,vel agit hodie,cras poterit petere,⁊ ſic de ſimilibus in perpetuū, vt l.eleganter.§.pen. ff.de cond.inde. Unde quia contractū,non impleuit,ideo ſibi actio pꝛeſcrip.ver.non datur, ideo de neceſſitate ad pꝛimam actionē re‑ditur.hic eſt caſus in l.noſtra.⁊ vide gloſ. Jſta gl.ponit veriſſimam opinionem,⁊ rationem habuiſtis not.in l.j.in fi.mag.glo.ſ.de pact. ⁊ in l.in actione.ſ.e. ¶ Ad iſtud ergo quod habuiſtis,quod actoꝛi non competit actio pꝛeſcrip.verb.quia non poteſt implere contra‑ctum ex parte ſua. Opp.⁊ videtur quod actoꝛ poſſit implere libe‑rando reum per acceptilationē,cum acceptilatio tollat etiā actio‑nem in rem,vt ſ.eo.l.vt reſponſum. Quidam fatentur contrarium, qꝛ ſi actoꝛ liberaret per acceptilationē, haberet actionem pꝛeſcri. verb. Alij, vt Hug.dicunt quod tunc nō impletur cōtractus,quia etiā tunc poterit agere de facto,licet actio ſit ſublata,vt j.eo.l.vbi
9 pactū. Ueritas eſt iſta,quod attendas qualiter † verba tranſactio‑nis fuerunt cōcepta.nam aut dixit, pꝛomitto liberare te, ⁊ tu reus dabis mihi centum,⁊ tunc poſſet impleri cōtractus ex parte acto‑ris liberando, ⁊ tunc haberet actionem pꝛeſcri.ver. Aut pꝛomiſit non agere vel non petere,⁊ iſtud nunquā poteſt implere, quia ſal‑tem de facto poteſt agere, vt d.l.vbi pactum.⁊ l.eleganter.§.pe.de condi.inde. Et illo caſu debet intelligi.l.noſtra, quod actio pꝛeſcri. ver.non cōpetat ſed reuertitur ad pꝛimā actionem. Et iſtud gl.di‑xit.ſ.de pact.l.j.in fi.mag.gloſſ. ¶ Ad idem oppo.⁊ videtur etiam, quando pꝛomiſit non agere,vel nō petere, quod poſſit impleri ex parte actoꝛis,cauendo de non agendo, vel de non petēdo in futu‑rum. Nam cautio Mutiana habetur pꝛo implemēto.vt l.Mutia‑ne.de conditio.⁊ demonſtr.⁊ de condit.inſtit.l.iij.§.j. Sol.dicit gl. Fateoꝛ hoc cōtrarium,quod per hanc cautionē impletur iſte con‑tractus,ſicut in quibuſdam caſibus ſimilibus qui ponuntur in gl.
10 Tenet ergo iſta gl. † quod cautio Mutiana habet locum in con‑tractibus inter viuos. Contrarium tenet glo.in l.j.in fi.magne glo. ſ.de pact.⁊ in l.Mutiane.ff.de conditio.⁊ demonſtra.⁊ l.ita ſtipu‑latus.ante fin.ff.de verboꝛ.obligat.⁊ de condi.ob cau.l.dedi.circa pꝛinci

princi. Et ibi iſtum paſſum examinat Gul. de Cu. ⁊ videtur tenere
glo. hic poſitam, quod non puto verum. nam contractus innomi-
nati ſunt per modum modi. vt do vt des, vel do vt facias, vel facio
vt facias, vel facio vt des, omnia reſpiciunt modum. cautio Mu-
tiana habet locum in condictionibus negatiuis, vt. d. l. Mutiane.
Unde iſta materia non habet locum hic, ſed magis eſſet vidēdum
11 † de illa cautione, que preſtatur de modo implendo, per l. ſi tibi le-
gat. de leg. iij. de condictione ⁊ demonſtr. l. quibus diebus. §. Ter-
b milius. no. ̄j. de donat. que ſub modo. l. j. Et certe[b] iſtam cautionem
non reperio locum habere in contractibus bone fidei, niſi in caſu l.
c inſulam[c]. §. fi. ff. loca. Iſtam materiam latius explicaui in d. l. Mu-
tiane. tamen quantum ad propoſitum poſſemus ſic dicere. Aut
tranſactio interponitur ſuper contractu, ſeu ſuper actione bone
* fidei, ⁊ tunc iudicamus de ea *, ſicut de contractu bone fidei. ⁊ vi-
diſtis no. ̄s. eo. l. ſub pretextu. ⁊ l. de tutela. ̄j. de in integ. reſtit. ⁊ tunc
cauendo de non agendo, vel de petendo, videtur impleri contra-
ctus. argumentum d. l. inſulam. §. fina. Si vero interponitur ſuper
contractibus ſtricti iuris, tunc per hanc cautionem non videtur
cōtractus impleri. ⁊ ita loquitur hic. Iſtam, vt videtis agitur actio-
ne in rem, que eſt ſtricti iuris. Et ſecūdum iſtum modum debet in-
telligi quod nota. ⁊ vobis dixi ̄s. eod. l. actione. ¶ Contra predicta
opp. ⁊ videtur quod per cautionem nunquam impleatur. vnde vi-
detur obſtare. ff. de conditio. ob cauſ. l. dedi, in principio. Dixit glo.
fateor quod actor poteſt cauere de implendo, non poteſt tamen
cogi ad cauendum niſi in cōtractibus bone fidei, vt l. in omnibus.
ff. de iudici. ⁊ in ſeruitutibus. ff. ſi ſeruit. vendi. l. harum. ⁊ in vltimis
voluntatibus. vt l. Mutiane. de condit. ⁊ demonſt. ⁊ vide gl. tuam.
12 Uidetur ergo tenere iſta gloſſ. † quod l. in omnibus. ff. de iudic. non
habet locum niſi in contractibus bone fidei. Idem tenet glo. in l. ij.
in princi. in ij. gloſ. ff. ſolu. matr. ⁊ d. l. dedi. in princ. ⁊ d. l. in omnibus.
Contrarium eſt verum, vt l. vniuerſa. ̄s. de precib. Imperato. offer. ⁊
l. ſi creditores. de priuileg. cred. ⁊ not. in l. in poſſeſſione, quibus ex
13 cau. in poſſeſſio. eatur. † Tamen quantum ad propoſitum, bene fa-
teor iſtud quod glo. dicit, quod actor poterit cogi ad cauendum ſi
tranſactio eſt interpoſitā ſuper contractu bone fidei, quia cautio
habet implere contractum, vt ſupra dixi in aliis contractibus ſe-
cus. Et quod dico, poteſt cogi ad cauēdum, intellige vt preſtet in-
tereſſe, quia iſta eſt natura actionis preſcri. ver. que oritur ex con-
tractu innominato, vt d. l. naturalis. §. j. de preſcri. ver. Illud etiam
14 † quod dicit gl. quod in vltimis voluntatibus quis cogitur cauere
per l. Mutiane. ff. de condictio. ⁊ demonſtr. non eſt verum coactio-
ne preciſa, ſed cauſatiua. vt ibi. not. ¶ Item oppo. ad iſtam legem,
quod ad promiſſa agatur ex pacto tranſactionis, vt ſupra eadem
l. cum proponas. Sol. ibi interceſſit ſtipulatio, hic non. ⁊ ſecundum
hoc iſta oppo. vadit ad legem vel formaleam aliter, ⁊ ſic vadit
15 ad predicta. † videtur quod cōtractus tranſactionis poſſit impleri
ex parte actoris, ita ꝙ poteſt agere, vt l. cum proponas. ̄s. eo. Sol.
Ibi tranſactio fuit facta per ſtipulationē, que eſt veſtita in ſeipſa
verbis. nec eget implemento rei interuentu, hic loquitur de tranſ-
actione facta pacto nudo, que rei interuentu ex parte actoris non
poteſt impleri. Ita loquitur hic, nam veſtimētum quod fit verbis,
fit ex diſpoſitione contrahentium, quod lex non denegat. ſed illud
quod fit rei interuentu, fit ab vna parte, tantum lege cooperante.
vnde ſuum lex, non tuum tibi denegat auxilium, ⁊ vide gl. ¶ Item
oppo. ad predicta, ⁊ videtur quod poſſit agi preſcrip. ver. ex parte
actoris, vt l. ſi pro fundo. ̄j. eod. Gloſſ. dicit quod ibi fallit. Uel dic
quod ibi loquitur de actione preſcri. verb. datiua, non natiua. Iſta
ſol. quātum ad illam l. ſi pro fundo. non eſt bona, quia nulla eſt ra-
tio, quare hic non daretur actio preſcrip. verb. ſicut ibi. nam hic rei
vēdicatione agebatur, ſicut ibi. ergo dicit Pet. ⁊ credo, quod bene
dicat in hoc quod l. ſi pro fundo, debet intelligi, quando tranſactio
fuit facta per talia verba, que reſpiciunt implementum ex parte
actoris, vt promitto te liberare, vel actioni propoſite renunciare,
ideo ibi datur actio preſcrip. verb. actori impleto contractu ab eo.
ita loquitur ibi. ¶ Item ad illud opp. ⁊ videtur quod actori com-
petit actio preſcrip. verb. vt ̄s. eo. l. cum mota. Solu. vt ibi dixi. Uel
intelligas quod ibi fuit taliter conceptus, quod poteſt impleri ex
parte actoris, ⁊ fuit impletus, vel ſi dicas quod ex parte actoris
non poteſt impleri, tunc in ſubſidium datur actio preſcript. verb. a
lege, que eſt datiua, non natiua. cum in priſtinam obligationem ſe
non poſſit reponere, vt ibi dixi, ⁊ vide gl. tuam. ¶ Uidimus quod
reo datur actio preſcr. ver. ⁊ condictio ob cauſam. Item vidimus
vtrum actori detur actio preſcrip. verb. ſicut reo. ¶ Quero, vtrum
16 actori detur cōdictio ob cauſam, † vt reus ſe reponat in priſtinam
obligationem, ſicut reo datur, vt actor reſtituat accepta. ⁊ quod
actori competat. glo. videtur hic tenere, ⁊ in l. actione. ̄s. eod. Idem
tenet in l. cum mota. cum actio eſt talis. que poteſt conſenſu partiū
reſtaurari. Et videtur caſus in l. ſi quis accepte. de condic. ob cauſ.
¶ In contrarium videtur hec lex. que dicit quod ſit neceſſe agere
actione prima. ¶ Item videtur caſus rotundus in l. ſi pro fundo.
̄j. eo vbi dicitur expreſſe ꝙ ad actionem primam nō poteſt dari re-
greſſus. Pro hoc etiam facit ̄j. eod. l. quamuis. Aduerte, dicas ſic.
Quandoqꝫ reus impleuit cōtractum ex parte ſua, quantū potuit,
quandoqꝫ noluit implere. Primo caſu non datur actori condictio
ob cauſam vt reus ſe reponat in priſtinam obligationē, vt ̄j. eo. l. ſi
pro fundo. ibi enim reus dedit rem actori, licet fuiſſet euicta. ⁊ eſt
ſpeciale in tranſactione fauore minuendarū litiū, licet ſecus eſſet in
aliis cōtractibus innominatis, vt l. ſi. de condi. ob cau. Secūdo ca-
ſu, quādo reus noluit implere, ⁊ tūc aut eſt talis actio que non po-
teſt per cōſenſum partiū reſtaurari, ⁊ nō datur cōdictio ob cauſam
vt ̄s. eo. l. cum mota. ⁊ ̄j. ad Turp. l. quāuis. Si vero per conſenſum
partiū poteſt reſtaurari, ⁊ tūc actor vult per cōdictionē ob cauſ. ex
ſua penitentia reſtaurari, ⁊ hoc nō poteſt, vt ̄j. eo. l. quāuis. Aut ex
aduerſarii mora, ⁊ tūc ſi quidē ipſe potuit implere, ⁊ impleuit con-
tractum ex parte ſua, habet locū condi. ob cau. alias haberet locū
actio de dolo, vt no. in l. actione. ̄s. eo. ⁊ ibi dixi. Predicta vera, quā-
do per tranſactionē actio fuit ipſo iure ſublata. nā ſi ſublata nō eſ-
ſet. duraret actio prima, ideo nō eſſet locus condic. ob cau. vt ſe re-
poneret in priſtinā obligationē, ⁊ hic eſt caſus. ¶ Sed contra hoc
opp. video quod reus, cui legatur liberatio, habet actionē ex teſt.
vt liberetur. licet ſit tutus exceptiōe, vt l. ij. §. j. ff. de lib. leg. ergo ea-
dem ratione, licet iſte actor habeat replicationē, poteſt petere, vt
reus ſe reponat in priſtinam obligationem, ⁊ faciat pactum de nō
petendo. Et hoc tenebat Iaco. de Rauen. quod doct. noſtris non
17 placet, † quia non debet peti vt fiat id quod factum non releuat. vt
l. hec ſtipulatio. §. diuus. vt leg. no. caue. ſed hic actio nihil releuat,
quia ex pacto de non petendo conſequeretur replicationem tan-
tum, vt in l. iuriſgentium. §. pactus ne peteret, quam replicationem
habet ſine eo. Et per hanc legem nō obſtat quod dicitur de eo cui
relinquitur liberatio, qꝛ illud ideo, qꝛ nō eſt in poteſtate rei, quādo
conuenitur, vt ſic opponat exceptionē. Ut igitur ſibi pareret pro-
bationes. permittitur ſibi agere vt liberet. ſed in poteſtate actoris
eſt agere quādo vult, ⁊ ſic replicationē opponere, ita loquitur hic.
Hoc ergo viſo, hoc eſt qualiter actori ſubueniatur per cond.
18 ob cauſ. reaſſumo † qualiter ſibi ſubueniatur per actionē
preſcri. verb. Et dicas ſic. Aut verba tranſactionis ſunt concepta
affirmatiue, ita quod ex parte actoris poſſunt impleri, ⁊ tūc imple-
mento ſecuto ei competit actio preſcri. ver. vt l. ſi pro fundo. ̄j. eo. ⁊
l. naturalis. §. 4. de preſcri. ver. Aut ſunt cōcepta negatiue, ita quod
non poſſunt impleri, ⁊ tunc aut eſt interpoſita ſuper contractibus
bone fidei, ⁊ cauendo implet, vt l. inſulam. in fi. ff. loc. ⁊ ſic ei cōpete-
ret actio preſcri. verb. Ita intelligo gl. hic poſitam. Aut ſuper con-
tractibus ſtricti iuris, ⁊ tūc aut actio prima non eſt ſublata. ⁊ non
datur actio preſcriptis verbis, ſicut nec cōdictio ob cauſam, vt di-
ctum eſt ̄s. ſed de neceſſitate reuertitur ad actionem primam. Ca-
ſus eſt hic. Aut actio ſublata eſt talis, que poteſt cōſenſu partium
reſtaurari, ⁊ tunc actio preſcriptis verbis non habet locum dati-
ua vel natiua. Natiua non, quia contractus non eſt impletus ex
parte actoris. Datiua non, quia ceſſat equitas, propter quam da-
tur, quia poteſt agere condic. ob cau. vt ſe reponat in priſtinā obli-
gationem, vt ̄s. dixi. Aut non poteſt conſenſu partium reſtaurari,
⁊ habet locum actio preſcri. verb. datiua, non natiua, vt l. cum mo-
ta. ̄s. eo. Omnia que dixi ex parte actoris quādo verba cōtractus
ſunt concepta, quod ex parte eius non poſſunt impleri, intellige
etiā ex parte rei, ſi poneres verba ita cōcepta, quod ex eius parte
impleri non poſſent. ita intelligo iſtam materiā. ¶ Contra omnia
predicta op. dixi quod tam actori quā reo ſubuenit per condic. ob
19 cau. vel actionem preſcrip. verb. ¶ Contra imo † per actionem de
dolo, vt ̄s. eo. l. actione, ⁊ l. ſub pretextu. ergo apparet quod iſte due
actiones nō habent locū, quando actio de dolo non cōcurrit cum
aliis. Glo. hoc tangit in vltima gl. Tu circa hoc dicas breuiter ſic.
Quandoqꝫ queritur de dolo commiſſo circa actionem, ſuper qua
trāſigere poſſet, ⁊ de hoc nō dico hic, gl. tāgit in l. actione. ̄s. eo. ⁊ ̄j. l.
proxi. ⁊ ibi dicā. Quandoqꝫ queritur de dolo cōmiſſo in litigando
circa litem, de qua trāſigitur, ⁊ tunc aut dolus cōmittitur ex parte
actoris. aut ex parte rei. Primo caſu, trāſactio eſt nulla. ſed ſi reus
actori nomine trāſactionis aliquid dederit, habet locū actio de do-
lo, ad reſtituēdū data, ſed ex parte rei valet trāſactio, ⁊ datur actio
de dolo actori, ad reſcindendā tranſactionē ſi primā actionē ſuſtu-
lit, vt ̄s. e. l. ſub pretextu. ⁊ ibi no. ff. de cōdi. inde. l. in ſumma. in prin.
quandoqꝫ cōmittitur dolus inducēdo aliquē ad trāſigendū, ⁊ tūc
dic, aut trāſactio interponitur ſuper cōtractibus bone fidei, aut ſu-
per cōtractu ſtricti iuris, ⁊ de hoc dic vt ̄s. eo. l. ſub pretextu. Quā-
doqꝫ dolus cōmittitur in nō obſeruādo promiſſa, ⁊ tūc loquitur ma-
teria noſtra, qꝛ regulariter habet locū condi. ob cau. vel preſcr. ver.
vel agitur actione prima, vt ̄s. dixi, videlicet quando actio extincta
non poteſt reſtaurari per condictionem ob cauſam, que non com-
petit ex penitentia, vt l. quamuis. ̄j. eo. Item no. quod ex mora ad-
uerſarii qū actor non poteſt implere ex parte ſua, non datur actio
preſcri. verb. eadem ratione, ſcilicet, quia actor nō poteſt implere,

⁊ ideo datur actio de dolo, ſecundum opi. Pla. notabilem. In caſu
tamen non poteſt agi actione de dolo, vt ſ. eo. l. actione.
20 His † premiſſis reſtat quod veniamus ad queſtiones, ⁊ pri-
mo quero, vtrum tranſactio ſit cōtractus. Certe ſic. qꝛ vl-
tro citroqꝫ naſcitur obligatio, vt l. Labeo. §. cōtractum. ff. de verb.
21 ſig. ⁊ ſ. l. cū te. ioi. ſi de fide contractus. ⁊c. ¶ † Quero ſecūdo, vtrū
ſit contractus nominatus, vel innominatus. Et videtur ꝙ ſit no-
minatus, qꝛ habet elegans nomē ſicut emptio, ⁊ venditio, depoſi-
tum, ſocietas, ⁊ pignus. ita tranſactio habet nomē elegans. In cō-
d trarium eſt veritas, qꝛ contractus nominati producunt actionē
ex ꝓpo ꝙ ponuntur abſqꝫ aliquo implemento, vt l. iuriſgentiū. in
prin. ff. de pac. ſed tranſactio non producit, actionem, niſi implea-
tur rei interuentu, ergo apparet ꝙ non eſt contractus nominatꝰ,
22 vt hic, ⁊ hoc ſentit iſta glo. tota, ⁊ iſta eſt veritas. ¶ † Sed tūc que-
ro, quare non eſt nominatus ſicut emptio, ⁊ venditio. In permu-
tatione reperio legem hoc dicentem, j. de rerū permu. ſuper rub. ⁊
in d. l. iuris gentiū. §. j. Nā permutatio ſm̄ veram opi. ideo non dici-
tur contractus nominatus, qꝛ habet nomen generis, non ſpeciei,
nam etiam emptio poteſt dici permutatio, quia permutatur res
cum pecunia. Idem in locatione permutatur opera cum pecu-
nia. vnde permutatio generis, ⁊ appellatio generis, non facit cō-
tractum dici nominatum, vt de cond. ⁊ demon. l. ſi nominatim. ⁊ de
libe. ⁊ poſth. l. j. Idem poſſumus dicere in tranſactione. nā ſiue rece-
das a lite, pacto gratuito, ſiue ſimplici renunciatione, ſiue ſenten-
tia pōt dici tranſactio, hoc eſt, tranſactum a lite, vel tranſactū ab
actione. qꝛ proprie ex parte actoris dicitur tranſactio, vt habui-
ſtis no. in l. ij. ſ. eo. Cū ergo ſit nomen generis, non facit contractū
dici nominatum. Preterea, ⁊ iſta eſt melior ratio que poſſet reddi.
Contractus nominati habent ſuos fines determinatos. In em-
ptione, ⁊ venditione emptor dat pretium, venditor dat rē. In lo-
catione locator dat rem, conductor pretium, ſed tranſactio nō ha-
bet fines determinatos, qꝛ qñqꝫ actor dat pecuniā, quandoqꝫ re-
cipit, vt l. ij. ⁊ l. ſi ſuper poſſeſſione, ſ. eo. Uel dic ꝙ ideo nō eſt nomi-
natus, qꝛ non placuit conditoribus iuris eam ponere inter cōtra-
23 ctus nominatos, ⁊ forte non eſt mala ratio. ¶ Quero † quis cōtra-
ctus innominatus eſt hic? Quidam dicunt quod eſt facio vt des,
qꝛ remittere eſt facere. Alij dicūt, ꝙ eſt do vt des, nō curo. Aduer-
te, gl. noſtre conſiderant contractus innominatos, penes modum
ineundi contractum, vt habuiſtis no. ſ. e. l. cum mota. ⁊ hac l. Sed
ego teneo cum Ultram. ꝙ debeamus inſpicere vtrāqꝫ partem, vt
ex vna parte ſit facio vt des, ⁊ ex alia parte, ſit do vt facias. Idem
in ſimilibus vt dixi in l. cum mota ſ. eo. Nunc ad propoſitum dico,
quod contractus tranſactionis communiter eſt remittere, vt de-
tur aliquid, ⁊ iſtud remittere ſecundū quoſdam, eſt idem quod da-
re, vt hic dicit glo. circa prin. Secundum alios, quando remittitur
debitum dubium non eſt dare. ſed facere. vt ſ. dixi. ⁊ dixi in l. actio-
ne. ſ. eo. ⁊ ſic ſecundum aliquos, eſſet facio vt des, ſecundum alios,
do, vt des. tamen in hoc non eſt curandum. quia cum ex iſto facto
aliquid abiit parti, datur preſcriptis verbis, ſicut in do, vt des. Cū
ergo idem ſit effectus, non eſt curandum quis contractus ſit, vt l.
Gallus. §. ſi eius. ff. de lib. ⁊ poſth. tamē poteſt eſſe, quod tranſactio
vere eſt, facio vt des ex parte actoris. Exemplum. Actor petebat
ſibi dari fundum, deuentum eſt ad trāſactionem hanc, quod actor
iret Romam, pro reo, ⁊ reus ſibi daret fundum, tunc eſſet facio vt
des, ex parte actoris, ex parte rei, do vt facias. Item poteſt eſſe ex
parte actoris do vt des, in exēplo premiſſo, ſi in tranſactione fuiſ-
ſet conuentum, vt actor daret centum, ⁊ reciperet fundum, vt ſ. eo.
l. ſi ſuper poſſeſſione, ⁊ tunc ex vtraqꝫ parte erit do vt des, cum ex
vtraqꝫ parte ſit datio. Item poteſt eſſe ex parte actoris. do vt fa-
cias, ⁊ tunc ex parte rei erit facio vt des, poſſet etiam eſſe ex parte
vtriuſqꝫ facio vt facias, vt diligens inueſtigator poterit perquire-
re, vnde contractus tranſactionis, poteſt cadere in qualibet ſpecie
contractus innominati. Hoc vult ſentire j. gl. tua mag. circa fi. ⁊ vi-
24 de eam. ¶ Queritur, quid ſi tranſactio † non fiat per vt, ſed per ſi,
hoc modo, ſi dabis mihi cētum, remittam tibi actionem, vtrum ſit
cōtractus innominatus. Uidetur quod non, quia non oritur vltro
citroqꝫ obligatio, ergo non eſt contractus proprie, vt l. Labeo. §.
contractum. de verb. ſigni. Illud enim quod eſt in conditione, non
eſt in obligatione, vt l. ſi quis ſub conditione. ſi quis omiſ. cau. teſt.
⁊ hoc videtur tenere gloſſ. in l. ſi quis cum debitore. ff. de iureiurā.
¶ In contrarium, quod ſit tranſactio, ⁊ cōtractus innominatus,
videtur text. ſ. eo. l. ſi ſuper poſſeſſione. Et videtur tenere gloſſ. ff. de
pact. l. ſi intra. ff. de do. l. hoc iure. Gul. de Cu. in d. l. ſi quis cum de-
bitore. dicit. Aut in conditione venit aliquid per quod parti ali-
quid adeſt, ⁊ erit contractus innominatus. Aut non venit id, per
quod parti aliquid adeſt, ⁊ non erit cōtractus innominatus. ⁊ hoc
ſatis poteſt procedere. Ad id quod dicitur, quod nō eſt in obliga-
tione illud quod eſt in conditione, reſpondeo ⁊ concedo oppoſitū,
⁊ dico quod ille contractus innominatus tunc incipit eſſe contra-
ctus, quando quis cōditionem implere incipit, vt no. in d. l. ſi quis
25 cum debitore. ff. de iureiurand. ita debetis intelligere. ¶ † Quero,
dicitur hic. ⁊ vendicatione pendente, vtrum actor habeat proſequi
primam inſtantiam, vel habeat neceſſe de nouo inchoare. Tex. hic
videtur velle quod proſequatur inſtantiam. Dixi ſ. eo. l. ſi diuerſa.
hoc declarabo in ſequē. q. ¶ Quero, dicitur hic, quod ſi reus vult
euadere primam actionē, cogitur parere tranſactioni. Quero vſqꝫ
ad quod tempus poteſt actionē primam euadere, parendo tranſ-
actioni? Glo. dubitat. dicam j. eo. l. ſi maior. ¶ Ultimo glo. format
vnum contrarium, ⁊ non ſoluit, ſuper verbo pendente. ibi. ff. ad leg.
Falc. l. iij. §. j. Sed melius ſtat l. iiij. quia l. iij. nihil ad propoſitū. Itē
l. iij. non videt contradicere prima facie, ſed recte inſpiciendo con-
26 tradicit ad id quod gloſ. proxime dicit, † nam titulus ſuperueniens
poſſeſſori facit eum querere dominium, ex perſona eius, a quo ha-
bet titulū. Sed hic poſſeſſori ſuperuenit titulus, ſcilicet tranſactio,
ergo videtur, quod ex perſona actoris querat dominiū, ⁊ ſic actor
deſinat eſſe dominus. cuius contrarium hic dicitur. Solu. Uerba
tranſactionis hic non reſpiciunt tranſlationem dominiū, ſed ſolum
tendunt ad impediendam actionem, quia promiſit non agere, vel
petere, vt ſ. dixi. merito dominium non transfertur, vt videbitis. j.
cod. l. ſi pro fundo.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Siue apud. Uide do. Pet. in c. ſi quando. de
offic. deleg. qui aliter allegat iſtam legem.
b AND. BARB. ¶ Et certe. Nota quod Bartol. tenet, quod in
contractibus bone fidei, ⁊ trāſactione ſuper ea facta, habet locum
cautio Mutiana. ⁊ ſic tenet iſta glo. hic, que ſingularis reputatur,
ſecus in contractibus ſtricti iuris, ſed in l. Mutiane. tenet contra.
⁊ aliter locutus eſt in l. quibus diebus. §. fi. de condi. ⁊ demon. Ioā.
de Imol. in prealleg. l. Mutiane. tenet quod nec in bone fidei con-
tractibus. habet locū cautio Mutiane, cum hoc non ſit iure cau-
tum, ⁊ reſpondet ad l. inſulā. §. fi. ff. locati. Ang. in l. dedi. ff. de cond.
ob cauſ. dicit quod ſolitus eſt tenere id quod Bar. tenet hic. ⁊ ad-
dit quod in ſtricti iuris cōtractibus, debitore effecto ſuſpecto, ha-
bet locum cautio Mutiana.
c ¶ Inſulam. Adde ſecundum Paul. de Caſt. quod videtur dicen-
dum oppoſitum, quod non habeatur pro impleto. nam l. inſulam.
§. fi. loquitur in cōtractu nominato, ex quo oritur obligatio ⁊ actio
ſtatim, etiam ante ſecutum implementum. licet obſtet exceptio vſ-
que quo impleatur, vt l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. Si ergo
non poteſt impleri ex parte actoris, niſi prius impleatur ex parte
rei, quia venit fiendum implementum, ex eo quod reus dabit, vt ſi
locas mihi opus fiendum pro centum, quod de illis centum face-
re debeo, tunc equitas dictat, quod agere poſſum antequam fa-
ciam, ⁊ quod cauendo de faciendo debeat ſufficere, cum mihi non
obſtet exceptio. ⁊ ita loquitur ibi. Non enim habes actionē ex im-
plemento, ſed ex ſolo conſenſu, ſed nos loquimur in contractibus
innominatis in quibus antequam impleam nō eſt orta obligatio,
⁊ actio, que debet oriri ex implemento, vt l. iuris gentium. §. j. ff. de
pact. Non ſic ergo dictat equitas. quod cautio de implemento fa-
ciat mihi oriri actionem ⁊ obligationē nec ita faciliter, ſicut dictat,
quod actionē non datā poſſit exercere ſine obſtaculo exceptionis.
hoc enī facilius fit, ⁊ hoc dicit eſſe ita verū ſicut Deus eſt in celis.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Iudicamus de ea. Sed hoc non vide-
tur procedere, qꝛ nunquam eſt dare paritatem terminorum: nā ſi
hic iſta cautio haberet vim implementi, certe operaretur produ-
ctionem actionis. ſed in caſu d. l. inſulam. non operatur hoc, imo
ſolum tollit exceptionem, vt declarat Bart. in l. quibus diebus. §.
fi. ⁊ clarius in l. Mutiane. ff. de cond. ⁊ demonſt. vnde militat ratio,
quod facilius eſt habere exercitium actionis, quam de nouo pro-
ducere actionem: vt hic in terminis declarat Bald. ⁊ iſta clarius
innuit ponere Pau. de Caſt. Angel. ⁊ omnes.
d POMA. ¶ Eſt veritas. Uide Alexan. vbi tenet quod eſt contra-
ctus innominatus, conſi. xl. vol. v.

ALIA LECTVRA.

Siue apud acta. Tranſactio legitime facta debet obſerua-
ri, ⁊ ſi fiat nudo pacto, ex eis non agitur, ſed ſi promiſſa
non obſeruantur, prima actione agitur, ⁊ ſi opponatur
exceptio tranſactionis, replicatur de dolo. h. d. vſque ad fin. ⁊ diui-
ditur in duas partes, quia primo ponit dictum in genere. ſecundo
infert ad ſpeciem. Secunda ibi, ſed quoniā. ¶ Opponitur ⁊ intro
gl. magnam. dicitur hic quod ex nuda cōuentione non poteſt agi,
ſed agitur prima actione. Imo videtur quod competat actio, vt l.
iij. poſt prin. ff. de condic. ob cauſ. Sol. gl. quod reo cōpetit actio ad
repetendum, quod dedit, ſed actori non, vt hic. Aduerte, quia lex
contraria loquitur de condictione ob cau. que competit vt ibi. Et
aduerte, quia condictio ob cau. dicitur extra id quod agitur inter
cōtrahentes, vt l. ſi quis. §. j. ff. mand. lex autem noſtra prohibet in-
tentari actionem ex nuda conuentione, non autem prohibet quin
poſſit agi alia actione, puta condictione ob cauſam. ¶ Ex hoc no.
quod

quod vbi reus cum quo ſit tranſactio, implet cõtractum ex parte
ſua, ei datur condic. ob cau. ad repetendum quod dedit, vt d. l. iij. ſi
actor non obſeruat promiſſa. ¶ Item, cõpetit ſibi exceptio tranſ-
actionis, vt per totũ hunc titulũ. Item, ex eo ꝙ implet cõtractum
ex parte ſua, poteſt ſibi cõpetere actio preſ. ver. habet ergo tria re-
media. Dixi ꝙ reo datur condi. ob cau. ¶ Querit gl. que eſt ratio,
quod actori nõ datur actio preſc. ver. ſicut reo? Dicunt quid ꝙ ex
parte actoris trãſigentis dicitur eſſe facio vt des, ex quo cõtractu
oritur actio de dolo, vt l. naturalis. §. ꝙ ſi faciã. prealle. ſed actio de
dolo nõ poteſt cõpetere cũ alia, vt l. j. §. ait. ff. de dolo. ideo actori nõ
datur actio ſicut reo. Hãc reprobãt gl. qꝛ iſtud eſt verbũ generale,
ꝙ ex parte actoris trãſigentis ſemper dicit̃ cõtractus, facio vt des
imo poteſt eſſe do vt des, cum remittere ſit dare, vt l. ſi mulier. ff. de
condi. ob cau. ꝙ eſt verũ, ſecundũ d. Jac. ſi debitũ eſſet purũ, vt dixi
in l. actione. ſ. eo. Unde gl. dicit ꝙ nõ datur actori, qꝛ hic fuit nudũ
pactũ, ⁊ nõ eſt veſtitũ aliquo veſtimẽto cõtra rationẽ gl. ¶ Opp. ⁊
videtur ꝙ fuerit veſtitũ, qꝛ eo ipſo reus liberatur, ⁊ per cõſequẽs ei
cõpetit actio, vt l. iiij. §. fi. de cõdi. inſt. So. gl. per interẽptionẽ, qꝛ li-
cet actor liberet reũ, adhuc ex parte ſua non dicit̃ impletus cõtra-
ctus, ⁊ ideo ei datur actio, qui ſaltẽ poſſet agere de facto, vt l. vbi. j.
eo. Uerũ eſt, tamẽ dicit gl. ꝙ ſi actor caueret ſe nõ acturũ, tũc vide-
tur plene impleuiſſe cõtractũ ex parte ſua, qꝛ talis cautio habetur
loco veſtimenti, vt d. l. iiij. §. fi. ⁊ ideo agit. Concludit ergo gl. ꝙ iſta
cautio Mutiana habeat locũ in diſpoſitionibus inter viuos. Ita
ſentit glo. hic. Contrariũ fuit no. in l. j. ſ. tit. proxi. Contrariũ no. in l.
Mutiane. ff. de cond. ⁊ demõ. Gul. in d. l. iij. in prin. de cõdi. ob cau.
tenet, ꝙ cautio Mutiana habet locũ in ꝯtractib. alle. l. ſi fideiuſſor.
§. fi. qui ſatiſ. cog. l. Imperatores. §. fi. ff. de appel. l. preſenti. §. fi. ſ. de
his qui ad eccle. cõfug. alle. §. ſi vero intra. aut. de mona. coll. j. Pre-
terea eſt gl. ordinaria in l. noſtra. Dicas ꝙ alie gloſſe ſunt vere, ⁊ nõ
iſta. Ratio, qꝛ cautio Mutiana habet locũ ſolũ, vbi diſpoſitio eſt
ſub cõdictione negatiue cõcepta. Sed materia cõtractuũ innomi-
natorũ, de quibus loquit̃ lex noſtra, habet locũ vbi diſpoſitio pro-
27 cedit ſub modo per vt. †Et ꝙ cautio Mutiana nõ habeat locum
vbi diſpoſitio ſit ſub modo, gloſ. eſt no. in l. cum pater. §. Titio. que
incipit. quo caſu. de leg. ij. Non obſt. iura allegata in cõtrariũ, quia
illa iura loquũtur de cautione inducta ab alijs iuriſconſultis, non
a Mutio, ⁊ ex permiſſione aliarum legum, ⁊ loquũtur de cautione
omnino diuerſa, ſecundũ diuerſas materias, vt patet ex dictis iu-
ribus. Uel potes dicere ꝙ hec gl. nõ eſt neceſſaria illic, qꝛ hec gl. lo-
quitur vbi quis ſponte recipit hãc cautionẽ. Sed l. Mutiane, cum
materia ſua loquit̃ quãdo heres debet dare legatũ ſub conditione
de nõ faciẽdo. Si offertur cautio Mutiana, habet neceſſe accipere
dictã cautionẽ, ⁊ ita debet intelligi hic. ¶ Itẽ opp. de l. iij. in prin.
ff. de condic. ob cau. Sol. gl. ꝙ ſi actor vult cauere ſe nõ acturũ, po-
teſt, non tamẽ cogitur. ⁊ ſic tollit cõtrariũ, ⁊ ꝙ dixi, nõ cogitur, eſt
verũ, niſi in caſibus, vt in cõtractib. bone fidei, ⁊ in vltimis volũta-
tibus, alleg. gl. l. in omnib. ff. de iudi. ¶ Quantũ ad illũ paſſum cum
gl. dicit, de cõtractibus bone fidei, gl. videtur innuere ꝙ l. in omni-
bus, nõ habeat locũ in cõtractibus ſtricti iuris. Iſtud nõ eſt verũ,
qꝛ lex illa habet locũ etiã in ſtricti iuris iudicijs. ¶ Itẽ in eo ꝙ di-
cit gl. ꝙ in vltimis volũtatib cogitur, intellige nõ preciſe, ſed cauſa-
tiue, ſi legatarius vult cõſequi legatũ. ¶ Itẽ op. de l. cũ mota. ſ. eo.
l. ſi pro fundo. j. Gl. dat duas ſol. illa videt̃ verior, ꝙ in iurib. cõtra-
rijs datur actio preſcri. ver. a lege, adeo ꝙ nõ ſit natiua, ſed datiua.
Ita fuit no. in d. l. cũ mota. prealle. ¶ Itẽ op. ⁊ ſum in gl. fi. ⁊ op. per
hũc modũ, videtur ꝙ hec lex ſit in ſeipſa cõtraria. Nã dicit primo,
ꝙ ex pacto nudo nõ naſcitur actio, poſtea dicit in fine, poteris vr-
gere aduerſariũ. Huius timore eſt factũ prin. huius gl. quia aduer-
ſarius vrgebatur nõ preciſe, ſed cauſatiue, qꝛ ſi nõ vult teneri, ad ꝙ
tenebat̃ prima actione obſeruabit promiſſa per cautionẽ. Simile
vidiſtis in l. ſi pacto quo penã. ſ. tit. proxi. ¶ Itẽ op. dicitur hic, nõ
agitur ex nuda cõuentione, contra. Aut in trãſactione interuenit
dolus, ⁊ poterit agi actione de dolo. Aut nõ obſeruant̃ promiſſa, ⁊
poterit agi condi. ob cau. Sol. gl. qꝛ lex iſta prohibet actionẽ naſci
ex nudo pacto, nõ tamẽ prohibet agi actione de dolo, ⁊ nõ prohi-
bet quin poſſit agi condic. ob cau. que omnia oriuntur ex pacto. ꝙ
intellige vt dixi ſ. ¶ Quero, nunquid trãſactio dicatur eſſe cõtra-
ctus? Dic ꝙ cõtractus eſt, vt dicitur in l. cum te. ſ. eo. ibi, ſi de fide
cõtractus, vt probatur per l. vbi. j. eo. vbi in acceptilatione que in-
teruenit in tranſactione dicitur eſſe vinculum, ⁊ ſic obligatio, vt
Inſti. de obligationib. in prin. ¶ Sed quero, que ſit differentia in-
ter tranſactionem ⁊ contractum facio vt des? Dic vt in glo. quam
no. ⁊ eſt gl. ma. in fi. veruntamen volo quod ſciatis, quod trãſactio
poteſt cadere in quamlibet ſpeciem cõtractus innominati, poteſt
enim ex parte actoris eſſe facio vt des. verum eſt quod gloſ. noſtra
differentiam aſſignat hic. Uerbi gratia, per totum iſtum tit. Ego
actor deſiſto a lite vt des mihi decem, ex parte tua eſt do vt facias,
quandoque facio vt facias. pone, agebam contra te, conuenimus,
quod irem pro te Romam, ⁊ tu pro me Peruſium. ¶ Item poteſt
cadere in illam ſpeciem, do vt des. pone petebã fundum mihi dari,
peruenimus ad trãſactionem quod ego actor darem tibi centum,
⁊ quod tu dares mihi fundum. hic eſt tranſactio. ¶ Item poteſt
cadere in illam ſpeciem contractus innominati, do vt facias, quia
remittere eſt dare, vt dixi ſ. ⁊ probatur in d. l. ſi mulier. Modo, ſi
peruenimus ad trãſactionem, quod remitto tibi actionem, vt va-
das pro me Romam, tranſactio incidit in contractũ, do vt facias.
Quero, qualiter debet intelligi pendente. Dic vt in gloſſ. ⁊ bene. ⁊
tene menti iſta. hic non ſunt alia.

LEX XXIX.

1 ☞ Tranſactio, quando porrigatur ad ea, de quibus non eſt co-
gitatum. ⁊ num. 5.
2 Remiſſio generalis, quando comprehẽdat ea, que ſpecialiter ſunt
incognita. ⁊ num. 4.
3 Tranſactio ⁊ ſententia ſunt eiuſdem conditionis.
6 Compromiſſum quando comprehendat incognita.
7 Remiſſio doli, an veniat in generali tranſactione.

a **Sub pretextu ſpecierum.**[a]

Ubi eſt petitio generalis, tranſactio generalis refertur
ad omnia que in actione propoſita poterant compre-
hendi, ſecus in his que poſtea emergunt. h. d. ¶ Ad primum di-
1 ctum extra gl. op. ⁊ videtur †quod tranſactio nõ porrigatur ad ea,
de quibus nõ eſt cogitatum, vt l. cum Aquilina. ⁊ l. qui cum tuto-
ribus. ff. eo. Huius timore dicũt quidã quod hec lex debet intelligi
de illis ſpeciebꝰ, de quibus cogitatũ fuerat. Et ita intelligit Mar.
Sil. Contra quem expreſſe hec litera dum dicit, poſt repertarum.
ergo apparet, quod primo de hoc cogitatum non fuerat. Unde
b doc.[b] Ultramon. dicunt, ⁊ bene iudicio meo, quod quãdoqꝫ poteſt
de re aliqua cogitari ſpecialiter, ⁊ illo modo non fuit cogitatũ hic.
poteſt etiam cogitari de re generaliter, vt qꝛ habeo intentionẽ re-
mittendi quicquid in actione tutele poſſit venire. ⁊ iſto modo fuit
cogitatũ hic. ⁊ ſic intelligũtur cõtraria, videlicet, in generali tranſ-
actione non veniũt ea de quibus non fuit cogitatum. ſ. generaliter,
vel ſpecialiter. ſed hic fuit cogitatum generaliter. Et iſta diſtinctio
cogitari vel generaliter vel ſpecialiter. probatur per text. ff. de teſt.
mili. l. qui iure militari. ita debet intelligi hic. ¶ Hoc premiſſo ve-
2 nio ad gl. op. quod †ea que ſunt ſpecialiter incognita, non veniunt
in generali remiſſione, vt l. tres fratres. ff. de pac. So. Ibi erat inco-
gnitum propter dolum aduerſarij, hic alterius. ¶ Opp. ⁊ ad idem
ff. e. l. de his. ⁊ l. nõ eſt. Sol. Ibi loquitur de his que ex teſtõ depen-
dent, que in trãſactione non veniũt, niſi inſpectis ⁊ cognitis verbis
teſtamẽti. ¶ Op. ad idẽ j. de iudi. l. licet. Sol. Dicunt quidã, quod
ibi fuit petitio ſpecialis, licet generalis ſententia. hic fuit vtrunque
generale. Gl. reprobat iſtam ſol. quia etiam ibi fuit generalis peti-
tio. Alij dicunt, ꝙ aliud eſt in ſententia, vt ibi, aliud in trãſactione,
vt hic. ⁊ aſſignant duas rationes. Primo, quia iudiciũ redditur in
inuitum. trãſactio fit inter volentes. Et ex hoc ſequitur alia ratio,
quia trãſactio eſt fauorabilis, iudiciũ odioſum. Iſta eſt truffa, quia
3 †eiuſdem cõditionis eſt trãſactio, ⁊ ſententia, vt ſ. eo. l. non minorẽ.
4 Dicendum †eſt ergo, quod ibi fuit petitio generalis, ⁊ ſentẽtia ge-
neralis. ſed proſecutio cauſe fuit ſpecialis, merito, in non pſecutis
ſentẽtia non obſtat ope replicationis, hic vero fuit petitio, proſe-
cutio ⁊ trãſactio generalis. nam ſi hic fuiſſet proſecutio ſpecialis,
eſſet idem quod in ſentẽtia, vt in l. contraria. ¶ Ulterius op. de l. j.
j. ſi aduer. rem iudi. Solue vt in gl. quia ibi ope reſtitutionis iuua-
tur, quo etiã remedio iuuaretur hic, ſi eſſet minor. ¶ Item op. de l.
age. ſ. e. So. Ibi fuit petitio generalis, ⁊ trãſactio ſpecialis, hic ve-
ro fuit vtrunqꝫ generale, vt ibi no. ¶ Op. de l. ſi de certa. j. e. So. ibi
fuit petitio ſpecialis, ⁊ tranſactio generalis, hic vero oĩa generalia
5 fuerunt. Ut †ergo tibi liqueat materia huius principij, ⁊ gl. que eſt
in l. age. ſ. eo. dic. Quãdoqꝫ eſt petitio generalis, ⁊ trãſactio, ⁊ pro-
c ſecutio[c] ſpecialis, tunc in non proſecutis nõ obſtat exceptio tranſ-
actionis in effectu, qꝛ ope replicationis eliditur, vt j. de iudi. l. licet.
Aut fuerunt omnia generalia, ⁊ tũc aut alique ſpecies non fuerũt
note propter aduerſarij dolũ, ⁊ tunc ad illas tranſactio non porri-
gitur, vt l. tres fratres. ff. de pac. Aut abſqꝫ aduerſarij dolo, ⁊ tunc
aut ille ſpecies incognite depẽdebãt ex vltima volũtate, ⁊ tunc ad
illas generalis trãſactio non porrigitur, vt l. de his. ⁊ l. nõ eſt. ff. eo.
tit. Aut non dependebãt ex vltima volũtate, ſed aliunde, tunc por-
rigitur ad omnia, que ſub generalitate actionis propoſite poſſunt
cõprehendi, vt hac l. in prin. ſecus de his que poſtea de nouo emer
ſerunt, vt hac l. no. ſecũdũ vnam lect. Aut omnia fuerũt ſpecialia, ⁊
tunc trãſactio non porrigitur ad aliud, quam ad id ſuper quo ſpe-
cialiter eſt trãſactũ, vt l. ſi vnus. §. in ſumma. ff. de pac. Aut fuit ge-
neralis petitio, ⁊ ſpecialis trãſactio, ⁊ tunc non porrigit̃, niſi ad ea
que in tranſactione venerũt. ſ. eo. l. age. Aut econtra fuit ſpecialis
petitio, ⁊ generalis trãſactio, ⁊ idẽ quod ad ſpecificata in petitio-
ne porrigitur, vt l. ſi de certa. j. eo. quod intellige, vt ibi ſtatum dicã:
6 vbi perficietur iſta materia. ¶ †Quero, quid in cõpromiſſo. Gloſ.

dicit idem,quod in trãſactione,⁊ bene pꝛobatur in l.de rebus.ff.de
7 arbit.¶ †Item querit gloſſ.vtrum in generali tranſactione veniat
remiſſio doli commiſſi in adminiſtratione.Glo.remittit ad notata
in l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac.Iſta materia eſt multum ſubtilis.Dic
vt plene dixi in l.Aurelio.§.Caius.ff.de lib.leg. ¶ Uenio ad ver,
erroꝛ autem. Quero de intellectu huius.§.Dico quod iſte §.legi-
tur in gloſ.duobus modis pꝛincipaliter.Uno modo,quod Impe-
ratoꝛ loquatur actoꝛi. Alio modo,quod loquatur reo. Secũdum
8 pꝛimum modum legitur tribus modis in glo. Pꝛimo †quod tran-
ſigens tempoꝛe trãſactionis putabat rem eſſe ſuam,vel apud eum
cum quo tranſigebat, cum eſſet apud alium. Certe ſi poſſeſſio de
nouo peruenerit apud eum cum quo eſt facta trãſactio, illa gene-
ralis trãſactio non poꝛrigitur ad hanc rem,quin poſſit ipſam ven-
dicare,⁊ ſic ipſi actoꝛi non nocet. Iſta lect.poteſt eſſe vera.per l.ſi
quis ad exhibendum.ff.de exce.rei iudi.⁊ l.de eo.§.ſepius.ff.ad ex-
hiben. Pꝛo hoc etiam facit,quia ſub actione pꝛopoſita pꝛimo ille
res non poterant claudi,ergo in trãſactione facta ſuper illa actio-
ne non veniunt. Secundo modo legitur econtra,quia in veritate,
pꝛimo tempoꝛe tranſactionis erat apud eum cum quo quis tran-
ſigebat,ſed putabat trãſigens eſſe apud alium.Certe iſte erroꝛ ſibi
non nocet, quin ipſam rem poſſit vendicare. Et iſta lect.colligitur
ex gloſſ.dum dicit,vel econtra.⁊ vide glo.Iſta lect.poteſt eſſe vera,
ſi ponas quod ille,apud quem res erat,occultabat eam,⁊ ſic dolo
ſuo non erat cognita agenti,merito non venit in tranſactione,vt l.
tres fratres.ff.de pact.⁊ ſ.dixi,⁊ ſecundum hoc in iſto §.fuit erroꝛ
circa poſſeſſionem rei,non circa pꝛopꝛietatem. Et debes literam
legere ſic. Erroꝛ autem rei apud alium extra perſonas tranſigen-
tium,tempoꝛe trãſactionis conſtitute,nil poteſt nocere circa pꝛo-
pꝛietatem. Iſte lect.ſunt vere,vt vidiſtis,tamen ſecundum hoc li-
tera non legitur recte, ideo alij legunt alio modo vt hic ſit erroꝛ
circa pꝛopꝛietatem, ⁊ tranſigens putabat dominium rei, que erat
apud alium, non pertinere ad ſe. Certe hoc ſibi non nocebit, quin
poſſit poſtea rem vendicare, cum eam comperit eſſe ſuam. Et iſta
lect.ponitur in fi.gloſſ.ſecundum quam debet litera legi, ⁊ recte.⁊
vide gloſſ.Iſta lect.poteſt eſſe bona,ſecundum quam habes,quod
in hac tranſactione generali non venit niſi illud quod poteſt peti
ex eadem cauſa,ſecus ſi ex alia,vt hic. Nam pꝛius fuit tranſactum
ſuper actione tutele,certe bene poterit peti res rei vendicatione,ſi
comperit rem eſſe ſuam. Ita loquitur lect.hec.⁊ hoc modo debet
intelligi queſtio, que.ſ.foꝛmatur in gloſſ. Secundo modo pꝛinci-
paliter legitur,vt Imperatoꝛ loquatur reo quaſi dicat,erroꝛ trãſ-
actionis non nocet reo,quin generalis tranſactio ad omnia poꝛri-
gatur. Uide gloſſ.ibi. Alij dicunt contra.quod dirigit,⁊c.iſta lect,
poteſt eſſe bona, ſi tu intelligas, quod actoꝛ non inducebatur in
in hunc erroꝛẽ dolo aduerſarij. Item opoꝛtet te intelligere, quod
in actione pꝛopoſita,ſuper qua eſt tranſactum,iſtud veniebat,ſiue
ponas rem eſſe apud reum,ſiue apud alium habentem cauſam ab
eo,vt l.illicite.ff.de reb.eo.⁊ l.nec vllam.§.pen.⁊ ibi not.ff.de pe.her.
Et ſecundum hanc lect. habes quod vbi ignoꝛantia non impedit
tranſactionem , ibi nec erroꝛ. ¶ Sumus expediti de hac l.alia di-
cemus in l.ſi de certa.⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Sub pꝛetextu. Pꝛo concoꝛdia.Aduerte,quãdo generalis fuit
petitio, ⁊ pꝛoſecutio fuit ſpecialis, ⁊ facta eſt tranſactio generalis
in effectu,an habeat ſaltem ope replicationis obſtari exceptio ſo-
lum in qua actoꝛ fuit ſpecialiter pꝛoſecutus. Bart.videtur tenere
quod ſic, in hac l.ſub pꝛetextu ſpecierum.contra videtur tenere in
l.tres fratres.ff.de pact. Tu dic,verum eſt quod obſtat ſolũ in ſpe-
cialiter agitatis, vt in d.l.tres fratres.niſi ope replicationis elida-
tur exceptio.⁊ ita loquatur in hac l.ſub pꝛetextu.⁊ ita ſupplendo
concoꝛdat vbiqꝫ.quod ſolum in effectu pꝛeiudicatur quo ad ſpiri-
tualiter pꝛoſecuta ſi replicetur ab agente non fuiſſe pꝛoſecutum.
Uel aliter poſſet intelligi Bart.in hac l.ſub pꝛetextu.vt loquat̃ in
vno ex duob.caſib.ſpecialib.poſitis in d.l.tres fratres.pꝛo fallen.
POMA. ¶ Sub pꝛetextu. Iſtam l.alleg. Spec.in tit.de arbit.§.
excipitur.ver.ſed pone Titius,⁊c.ad notabilem queſtionem.vt ibi
per eum,ad materiam huius legis,vide Alexand.conſi.xj.volu.ij.
Barb.conſi.xvj.vol.ij.⁊ aliquid conſi.xxj.eod.vol.⁊ conſi.xxvj.eod.
volu.⁊ conſi.lx.eo.volu.
b POMA. ¶ Unde doct. Declara iſtam ſolutionem, vt per Bar-
tolum in l.ſi de certa.j.eod.in verſi.cogitate autem.⁊ Panoꝛ.in c.j.
extra eod.titul.⁊ vide Alexand.conſil.xliij.volum.j.⁊ Aret.xxxiij.
Rom.ccccij.
c IOAN. FRANC. RVER. ¶ Pꝛoſecutio ſpecialis. Adde
quod contra Bart.tenent Bald.Salic.Ful.⁊ Alexand.hic. Sed
cum Bart.quod trãſactio generalis reſtringatur ad ſpeciem pꝛo-
ſecutam, tenent Petr.Cyn.Ray.Franc.Tigri.Angel.⁊ Paul.de
Caſt.⁊ domi.Iaſ.hic ⁊ Iacob.Butr.in l.ſi de certa.j.eod.Innoc.⁊
Imol.in c.conquerente.de offic.oꝛdi. Abb.in c.j.extra eod.tit.⁊ ſic
opi.Bart.eſt magis communiter per doct.appꝛobata.

ALIA LECTVRA.

Sub pꝛetextu ſpecierum. Ubi pe-
titio, ⁊
tranſactio,eſt generalis, tranſactio in omnibus nocet ⁊ ad
omnia refertur.hoc dicit.¶ Op.dicitur hic,quod generalis tranſ-
actio nocet.contra de l.tres fratres.ff.de pact. Sol.quod ibi fallit.
¶ Item opp.de l.age.ſ.eo.Dic quod ibi fuit tranſactio ſpecialis.
¶ Item opp.de l.licet.j.de iudi. Sol.quod ibi loquitur in ſenten-
tia que fuit generalis,⁊ omnia continet,fuit etiam petitio genera-
lis,licet pꝛoſecutio ſpecialis. ¶ Item op.de l.ſi de certa.j.eo.Sol.
quod ibi fuit ſpecialis petitio, ¶ Item op.de l.j.ſi aduer.rem iudi.
Sol.vt hic not.¶ Querit gl.quid in compꝛomiſſo.Glo.quam no.
que eſt glo.mag.in fi.dicit eſſe idem in compꝛomiſſo,quod in tranſ-
actione,quod pꝛobatur in l.de reb.de arbit.Equiparatur ergo cõ-
pꝛomiſſum tranſactioni. Gl.eſt in auth.vt diff.iud.§.j.colla.ix.que
equiparatio non eſt vſquequaque bona, vt dixi in l.tranſigere.
¶ Quero de intellectu ſecundi verſic. Iſte verſic,legitur duobus
mod.in gl. Uno modo quod Imperatoꝛ reſpõdet hic actoꝛi tran-
ſigẽti,⁊ hec lect.poteſt intelligi dupliciter,vt patet in gl. Alio mo-
do,ꝙ reſpondet reo.⁊ ita tangitur in fi.gl.⁊ vtraqꝫ poteſt tolerari.

LEX XXX.

1 ☞ Allegans turpitudinem ſuam non auditur.
2 Poſitioni criminoſe quis non tenetur reſpondere.
a **Tranſactione finita** [a] Breuiter.h.d.
Quis non po-
teſt ſuum dolum ad ſuum commodum allegare. ¶ Nota
b quod allegans turpitudinem [b] ſuam non auditur.concoꝛ.ſunt in
1 gloſſ.vt dixi,hoc eſt verum, ad ſuum commodum, ſed ad ſuum in-
commodum bene poteſt quis allegare dolum ſuum,licet quãdoqꝫ
ſibi parcatur,vt vidiſtis in aut.nouo iure.j.de pe.iudi.qui ma.iud.
2 ¶ †Et facit iſta lex quod quando eſt poſitio criminoſa,vt qꝛ con-
tinet crimen eius qui debet reſpondere, non tenetur quis reſpon-
c dere [c], vt hic in fi.patet. De quo habemus in c.dudum.el ij.extra
de elect.⁊ Spec.tractat.hoc in tit.de poſitio.§.vij.ver.xix.Ego hoc
plene dixi in l. Marcellus.§.j.j.rerum amo.⁊ tetigi in l.fina.de his
quibus vt indi.⁊ l.non intelligitur.de iure fiſci,text.eſt in l.quoties,
§.pretoꝛ.de nox.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Tranſactione. Uide Feli.in c.iij.loco extra de pꝛe-
ſum. Et etiam in materia an ⁊ quando quis poſſit allegare turpi-
tudinem ſuam,vide Fe.late in c.ſciſcitatus.in verſi.non ſe excuſat,
extra de reſcrip.in c.latoꝛ.extra de re iudi.vbi etiam an quis poſſit
venire contra factum ſuum pꝛopꝛium, vide Alex.conſi.cxxiij.
b ¶ Turpitudinem. Adde Bart.in l.iuſiurandũ quod ex conuen-
tione.ff.de iureiur.⁊ cano.in c.inter dilectos.extra de don.⁊ in c.cũ
M.de conſt.Bal.in l.ſi mulier.ff.ſo.ma. Bart.in l.de tutel.de reſti.
mi.⁊ in l.filios.j.que in frau.cred.per ſpe.⁊ Ioan. And.in addi.ad
Spec.in tit.de don.vbi ponitur queſtio de patre,qui emancipauit
filium,⁊ ei donauit omnia bona ſua ne committens maleficium in-
ueniatur habere bona,ſi filius dicat,neſcio te,cum pater illa petit,
an poſſit alleg.ſimilia.ibi vide,⁊ per Pet.de Anch.conſi.ccxxviij.
c ¶ Reſpondere. Adde eundem Bart.conſi.cxciiij.incip.cecus de
ſpoleto.in j.vol.

LEX XXXI.

2 ☞ Tranſactio quomodo poꝛrigatur ad ea, de quibus nõ eſt lis.
6 Tranſactio facta ſuper vna re,an poꝛrigatur ad omnẽ actionem,
ex qua poſſet illa res peti, etiam ex alia cauſa, an tantum ad pꝛo-
poſitum.
a **Si de certa.** [a] Breuiter dicit, Uerba generalia
tranſactionis reſtringuntur ad rẽ,
de qua litigabatur.h.d.hec l.no. ¶ Oppo.dicitur hic,ſi de
certa. ¶ Contra,ſuper certo non poteſt tranſigi, vt l.j.ff.cod.Sol.
hic erat res certa.ibi autem erat dubium pꝛopter litem. ¶ Opp.
de l.ſub pꝛetextu.ſ.eo.Sol. Ibi fuit petitio,⁊ tranſactio generalis,
hic fuit petitio ſpecialis ⁊ tranſactio generalis.Licet hoc ſit ſatis
bene dictum vt ibi modo dixi,tamen pꝛopꝛius poſſumus loqui,vt
dicamus quod hic interpoſita eſt tranſactio ſuper actione ſingu-
lari,ibi ſuper actione vniuerſali,⁊ vniuerſaliter pꝛopoſita. ¶ Op.
1 ſecundo,⁊ modo intro materiã huius l.ad quam aduerte. Uerba
b generalia [b] debent intelligi generaliter, vt l.j.§.generaliter.de leg.
pꝛeſtan.⁊ a ſignificato verboꝛum non debemus recedere,vt l.non
aliter.de lega.iij.ſecundum hic dicitur contrarium, quare male,qꝛ
hic verba generalia reſtringuntur.Huius timoꝛe gloſ.in l.emptoꝛ.
§.Lucius.ff.de pact.dicit aliud in pactis, vbi verba generalia ge-
neraliter intelliguntur, aliud in tranſactionibus, vbi verba gene-
ralia reſtringuntur , vt hic, ⁊ illi qui volunt hoc tenere, aſſignant
rationem , quia tranſactio eſt de re dubia,⁊ lite incerta , ideo ver-
ba tranſactionis non extenduntur vltra id,de quo eſt lis.⁊ hoc vi-
debatur tenere d.Cy.in antiqua lec.ſua ſuper l.ſub pꝛetextu.poſt-
ea ſuperuenit Guil.de Cug.qui dicit in pactis idem quod in trãſ-
actionibus

* actionibus,vt clauſula generalis*reſtringatur ad rē, ſeu cauſam ſpecificatam,vt l.queſitum.§.j.de leg.iij.⁊ l.Aurelius.§.Sticho.de lib.lega.⁊ l.fi.§.idem queſiuit.ff.de cond.inde.Et quod dicitur, ꝙ verba generaliter debent intelligi, eſt verum, niſi aliud de mente proferentis appareat,⁊ apparere videtur per expreſſionem certe rei,vel cauſe,vt dictum eſt.⁊ ita ex verbis Gul.d.Cy.fecit additio nem.Pro gl.videtur caſus in l.pluribus.ff.de accep.¶Contra gl. videtur caſus in l.ſi ex plurib.in princ.ff.de ſolu.Breuiter ſic dico. Quandoq; verba generalia ſalua ratione recti ſermonis poſſunt reſtringi ad rem,ſeu cām ſpecificam,⁊ tunc ad illud reſtringuntur. hic eſt caſus hic,⁊ d.l.ſi ex plurib.ff.de ſo.Si vero ſalua ratione re cti ſermonis non poſſunt reſtringi,tunc non reſtringuntur.Ita lo quitur l.plurib.de accep.Exempla plura ponere clarū eſt,⁊ ſecun
c dum hoc idem erit in pacto ꝙ in tranſactione.¶Et ſm hoc c di
a ces† tu,quomodo tranſactio porrigitur ad ea,de quibus non eſt lis?Dicebat dominus Iacob.quod iſtud erat ex vigore ſimplicis conuentionis,magis quam ex vigore tranſactionis.Verius puto quod etiam ex vigore tranſactionis.Hoc ſic probo.In tranſactio ne poteſt eſſe quod ex parte actoris datur aliud reo ꝓpter illud, quod a reo recipit, vt habuiſtis not.ſ.in l.ij.⁊ probatur in l.ſi ſu per poſſeſſione.ſ.eod.Modo quid repugnat quod reus det cer tam quantitatem pecunie nomine tranſactionis,⁊ actor eodē mo do liberet eum ab actione propoſita,⁊ etiam ab alijs actionibus, quantūcunq; liquidis?Certe nihil repugnat.Eſt enim iſtud pars eius,ꝙ datur nomine trāſactionis.ar.l.fundi partem.ff.de cōtra
3 hen.emp.vt†tn̄ iſta effugiantur,ideo notarij apponunt iſta verba, ad j.ſcriptam tranſactionem,compoſitionem,pactum ⁊ conuen tionem deuenerūt,⁊c.vt ſe non reſtringat,ꝙ ſit pura tranſactio.tā
4 gam etiam in l.proxi.¶†Quero vlterius b quando verba generali
b ter intelliguntur,vtrum referantur ad ea que actor ignorabat ſi bi competere.Ego vidi ſuper hoc quoddam conſilium Ia.de are. qui dixit ſic.Liberare aliquē,eſt donare,vt l.cōtra iuris.ff.de pac. ſed ignorans non donat,vt j.de do.l.nec ignorās.ergo ⁊c. Ad idē facit ff.de inof.teſt.l.mater.¶Hic aduerte,breuiter credo eū bene dicere,niſi de incognitis eſſet generaliter cogitatū.vt l.ſub pretex tu.in prin.ſ.e.⁊ ibi dixi. Probatur in l.⁊ vno.§.j.de acce. Inſtitu. quib.mod.tol.obl.§.eſt ante prodita.Cogitatum ante preſumitur vniuerſaliter,quādoq; ex natura actionis propoſite, q: ipſa de ſe erat vniuerſalis,⁊ tunc videtur cogitatum de omni eo ꝙ in illa a ctione poterat deuenire, vt d.l.ſub pretextu.niſi dolus aduerſarij vel teſtium interueniat,vt ibi dixi.¶Si vero loquimur in alijs iu
e dicijs particularibus,eſt neceſſe quod appareat e, ex verbis,quod ipſi voluerunt illam conuentionem, ſeu tranſactionem extendi ad
5 omnia, vt d.§.j.cum ſimilib.⁊ ideo † notarij apponunt hodie in in ſtrumentis, ita quod ſit generalis liberatio, ⁊ generaliter intelli gatur, ⁊ porrigatur ad omnia, etiam incognita, quod tene menti. ¶Venio ad gl.vlti.vidimus ſ.de generalitate rerum, modo que
6 rimus † de generalitate cauſarum,vt puta,tranſactio eſt facta ſu per vna re,fateor,quod non porrigitur ad aliam rem. Sed vtrum iſta tranſactio porrigatur ad omnem actionem,ex qua poſſet peti iſta res etiam ex alia cauſa,an ſolum ad actionem, ⁊ cauſam ſuam propoſitam. Quidam dicunt quod tranſactio non porrigitur ad aliam actionem ex alia cauſa venientem, ſicut nec res iudicata, vt l.cum queritur.de except.rei iudic. Hugo dicit contrarium tribus rationibus. Prima ratio eſt.Generalis tranſactio nocet in omni bus,etiam in quibus nō eſt cogitatum,vt ſ.eo.l.ſub pretextu.ergo eadem ratione porrigetur ad omnem actionem. Certe iſta ratio non eſt bona,quia porrigitur ad ea,de quibus nō erat cogitatum, quando tamen ſub actione propoſita poterant comprehendi,vt dixi in l.ſub pretextu. ſupra eodem, ſed hic illa alia actio ex noua cauſa prouenìens, ſuper actione propoſita, non poterat compre hendi.ergo ⁊c.¶Secundo probat ſic.Vbi quis nō poteſt habere litem,non poteſt agere ex iure ſuperueniente, vt l.ſtipulatio iſta.§. queſitum.⁊ §.ſed quatenus.de verbor.obliga.ſed iſta ratio non eſt bona, quia ibi ideo non poteſt agere, quia de euictione tenetur. ¶Tertio probatur per l.ſi vnus.§.pen.ff.de pact. Gloſſ.reſpon det, quia ibi ex eadem cauſa petebatur. Breuiter contra opinio. Hugo.eſt caſus expreſſius in l.ſi ita quis.§.fin.de verborum oblig. Et ibi feci te notare, quod intellige verum, ſi actio ſpecialiter fuit propoſita, nam ſi actio fuit propoſita generaliter, ſicut res iudi cata obſtaret in omnibus, ita tranſactio vt l.final.j.de annali ex ceptione. Et eſt hodie textus expreſſus.in cap.abbate ſane.de re iudic.lib.vj.⁊c.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶Si de certa.Vide Ludouic.Rom.in conſil. ccclxij.gloſſ.in ca.j.de tranſact.⁊ ibi per ſcribentes. Et nota pro eo quod hic Bart.dicit,vide eundem in l.de pupillo.§.ſi in pluribus, ff.de ope.no.nun.vbi dicit quod tranſactio non refertur niſi ad ea, ſuper quibus erat lis, hic dicit contra. Vide ibi ſcribentes, vide Innocen.⁊ Ioan.de Imol.⁊ alios in c.conquerente.de offic.ordi. vide Bartol.in l.emptor.§.Lucius.ff.de pact. Bart.in l.Aurelio. §.Caius.ff.de libe.lega.vbi dicit quod non extenditur ad incogni ta,etiam ſi verba non patiantur vt intelligatur in ſpecificatis.

POMA. ¶Vide Alexan.conſi.xj.in ij.vol.incip.viſo,ac vt opor tet,conſiderato themate,⁊ conſiderata dubitatione.⁊ Aret.conſi. cxxxviij.⁊ conſil.clxj.⁊ Alexand.conſil.j.volu.ij.vbi per hanc l.ſi de certa.⁊ ſimiles dicit,quod proteſtatio facta ſuper capitulis expreſ ſis,de quibus contendebatur,non porrigitur ad capitula,⁊ pacta poſtea inita ex penitētia, in primis poſt finitum tempus ipſorum. ⁊ Bald.conſi.ccccxvij.in v.par.vbi ponit pulchrum caſum.

b ¶Verba generalia.Pro concordia aduerte,ꝙ generalis tranſa ctio non porrigitur niſi ad ea de quibus fuit litigatū : ſecus in pa cto:q: ad omnia refertur.ita videtur velle Bart.in d.l.de pupillo. §.ſi pluribus.ff.de no.ope.nun.Contrariū tenere alleg.ſm Alex.in hac l.ſi de certa.Tu dic ꝙ Bar.hic non firmat pedem in hoc,imo ſuam diſtinctionem hic ſequūtur cōiter doc.ſcz ꝙ aliquādo verba cum congruentia recti ſermonis poſſunt reſtringi ad illam cām de qua agitur.⁊ tunc caſus eſt hic,ꝙ reſtringuntur:alias generaliter intelliguntur ita in pacto ſicut in tranſactione.licet Bar.det cau telam ad euadendum iſtam difficultatē. Adde Alex.cōſi.xj.vol.ij.

* CLAV. DE SEISS.¶Clauſula generalis.Ad hanc materiā, vide pulchre per Alex.conſi.cxvij.volu.j.⁊ conſil.xj.volu.ij.⁊ Ro ma.conſi.ccclxxij.

c ¶Et ſecundum hoc. Adde tamen circa hoc,⁊ vide Alexand.de Imol.in conſi. vj.per totum in ij.vol.

d AND. BARB. ¶Quero vlterius.Et vide do.Pet.de Anch. in c.j.de tranſact.vbi allegauit conſi.Iacob.de Aret.

e ¶Eſt neceſſe quod appareat. Adde tu eundem Bart.in l. Aure lio.§.Caius.ff.de libe.leg.⁊ iij.l.cum Aquiliana.ff.eod.tit.⁊ Alex.in conſi.xj.in verſic.vnde dixit Bart.in ij.vol.

ALIA LECTVRA.

SI de certa Vbi petitio eſt ſpecialis,⁊ trāſ actio generalis, tranſactio re ſtringitur ſolum ad petita.hoc dicit. ¶Not.quod dixi in ſummario,quia iſta lex eſt multum no. ¶Opp.dici tur hic,ſi de certa re,contra de l.j.ff.eod. Sol.vt in j.gloſſ. ¶Item opp.dicitur hic, quod generalis tranſactio reſtringitur ad petita. contra quia videtur quod generaliter debet intelligi.vt l.j.§.gene
7 raliter.de leg.preſta. †Timore huius gloſſ.in l.emptor.§.Lucius. ff.de pact.facit differentiam inter pactum ⁊ tranſactionem. vt pa ctum generale generaliter debeat intelligi,ſi petitio preceſſerit ſpe cialis,ſed tranſactio generalis debet reſtringi ad petita. Et ratio huius gloſſ. eſt, quia cum tranſactio non fiat, niſi ſuper re dubia, non debet extēdi niſi ad ea, de quibus litigabatur,⁊ que erant du bia,⁊ non alia de quibus non videtur cogitatū. Sed cum pactum fiat ſuper re non dubia,⁊ fiat gratis, merito debet extendi ad om nia, quia in pacto ceſſat illa ratio, que eſt in tranſactione. Gul.in d.§.Lucius.tenet contrarium differentie gloſſ.quia ipſe intelligit illam gloſſ.in dubio.Sed vbi apparet contrarium,ſiue ſit pactum, ſiue tranſactio generalis ſemper reſtringitur ad petita,vbi petitio ſpecialis preceſſerit ſecundum quod fuit in caſu illius.§.adde.l.ſi. de vi.tri.oleoque leg. Facit l.Aurelius.§.Sticho.ff.de libe.leg. Et aduerte quod ipſe tenet,quia ſemper contrarium dicitur appare re,vbi precedit petitio ſpecialis. Ita tenet ipſe,tu tamen tene glo. illam que eſt vera,⁊ eſt caſus pro illa gloſſ.in l.pluribus.ff.de acce ptila. ¶Querit gloſſ.quid ſi fuit actum ad certam rem,ex aliqua cauſa fuit facta tranſactio, modo actor ad illam eandem rem vult agere,non obſtante trāſactione,nunquid poteſt?videtur quod ſic. Sicut enim dicimus in ſententia que abſolutoria lata nō parit ex cept.rei iudi.gloſ.determinat contrarium,per tres rationes,quas vide in gloſſ.contra opin.Hug.⁊ gloſ.videtur caſus in l.ſi ita quis. §.fin.ff.de verb.oblig. Aduertendum eſt,quia ſi actio eſſet propo ſita generaliter in omnibus caſibus,dico quod tranſactio noceret, ſicut ⁊ ſententia,⁊ ſic ſpecialiter.arg.in l.ſi.de anna. except.⁊ eſt ca ſus decretalis.extra de re iudi.c.Abba.ſane.lib.vj.

LEX XXXII.

1 Tranſactio ſuper eo,de quo eſt iudicatum,non valet.
Res iudicata habetur pro veritate,⁊ ei ſtandum eſt.
2 Tranſactio quod non poſſit fieri ſuper inſtrumēto guarentigiato.
3 Trāſactio facta ſuper iudicato per acceptilationē, ꝙ non valeat.
4 Species tranſactionis eſt duplex.
5 Tranſactio ſi non valet vt trāſactio,non valet vt pactum nudum.
Pacta liberatoria ſi nō valent vt agitur,valent vt valere poſſunt.
6 Clauſula apponenda in tranſactione ad hoc, vt ſi non valeat vt tranſactio, valeat vt factum.

SI cauſa cognita Breuiter dicit.Su per eo quod eſt iu dicatum, non poteſt tranſigi, ſed poteſt acceptilatione
1 remitti.hoc dicit. ¶Nota quod tranſactio † que fit ſu
a per eo, de quo eſt iudicatum, non valet a. Ratio, quia tranſactio

fit de re dubia. vt l. j. ff. eo. ſed quando eſt iudicatum, ita quod non
poteſt aliquo modo reſcindi nullo modo habetur dubitatio, quia
res iudicata habetur pꝛo veritate, vt l. res iudicate. j. de reg. iur. ⁊
ei ſtandum eſt, vt l. j. infra de re iudica. Idem credo de inſtrumen-
2 tis † cõfeſſionatis, ſeu guarentigiatis.[b] que ſecundum formam ſta-
tutorum Italie merentur executionem, ſicut ſententie diffinitiue;
c vt ſuper his non poſſit tranſigi, niſi ex aliqua cauſa reuocaretur[c]
in dubium, ſicut hic dicimus de ſententia. ¶ Querit gl. circa hãc
3 l. quid ſi tranſactio † fuit facta per acceptilationem ſuper iudicato,
an valeat? Quidam dicunt quod ſic per hunc text. quidam quod
non, ⁊ bene, quod no. nam hic repꝛobatur tranſactio, ergo queli-
bet eius ſpecies vt l. ſi. j. de vſu. rei iudi. ⁊ l. j. in fi. ⁊ ibi not. ff. de ſuis
4 ⁊ legi. Sed † ſpecies tranſactionis eſt duplex, qꝛ quedam fit pacto
nudo, quedam acceptilatione. ergo nullo modo valebit. not. hic.
text. qꝛ verum eſt, quod tunc acceptilatione quis liberatur a ſen-
tentia, quando voluerunt partes quod valeret iure ſimplicis ac-
5 ceptilationis, ⁊ liberationis, non tranſactionis. Et † ſic habes hic
quod tranſactio que non valet vt tranſactio, non valet vt pactum
nudum. tene menti, ⁊ vide iſtam gl. no. ¶ Contra hoc videtur, † qꝛ
in pactis liberatoꝛijs, (vel quaſi) ſi non valet quod ago vt ago, va-
let vt valere poteſt, vt l. an inutilis. in pꝛin. ff. de acceptila. l. ſi acce-
ptolatum. eo. tit. de pactis. l. ſi vnus. §. ſi acceptilatio. Reſpondeo,
quod tranſactio non eſt pactum mere liberatoꝛium, imo vltro ci-
troqꝫ naſcitur obligatio: nam nullo dato, retento, vel pꝛomiſſo nõ
d valet, vt j. eod. l. tranſactio. ⁊ ideo cũ ſit pactum obligatoꝛium,[d] ſi
non valet vt ago, non valet vt valere poteſt, vt l. j. §. ſi quis ita. de
ver. obl. ⁊ ideo notarij in inſtrumentis tranſactionis apponũt iſta
6 verba † que dixi in l. ſub pꝛetextu. ⁊ l. ſi de certa. s. eo. ad j. ſcriptam
tranſactionem pactum, conuentionem, ⁊ liberationem, ⁊c. Et om-
nia iſta verba inculcant, vt non referant ſolum ſe ad tranſactionẽ,
⁊ ſic valet omni modo quo poteſt ⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Non valet. Adde hoc intelligenduꝫ verum, niſi ſit dictum, non
obſtante ſententia, quia tunc valet compꝛomiſſum ⁊ tranſactio,
ſecundum doc. hic quib. adde etiam Ro. conſi. ccclxiiij.
b ¶ Guarentigiatis. Adde intelligendum Bart. ſecundum Paul.
de Ca. ſi contra tale inſtrumẽtum non poteſt opponi aliqua exce-
ptio ex forma ſtatuti ad impediendam executionem: nam tunc ha-
bet ſimilitudinem cum ſententia, vt l. peremptoꝛias. j. ſententiam
reſcindi non poſ. ſed ſi non eſſet tale ſtatutum, tunc qꝛ contra tale
inſtrumentũ poſſunt opponi omnes exceptiones, que poſſunt ob-
ijci in iudicio oꝛdinario, ante latam ſententiã, ex his que no. Bart.
in l. j. de eden. ⁊ in l. ij. de leg. ij. non haberet vim ſententie, ideo poſ-
ſet tranſigi, ⁊ cõpꝛomitti. Tu dic quod pꝛo hoc facit quod voluit
Bal. conſi. lxxiij. lib. ij. quod ſtante ſtatuto quod cauſe debeant cõ-
pꝛomitti, quod illud debet intelligi vſqꝫ ad cõcluſionem in cauſa. ⁊
quod voluit idem Bal. conſ. cxciij. lib. iij. quod ſi inſtrumẽta mutui
habeant executionẽ paratam ex forma ſtatu. ⁊ aliquis petat com-
pꝛomiſſum ex forma alterius ſtatuti, quod nõ debet intelligi de di-
ctis inſtrumẽtis habentibus executionem paratam. Ad quod vi-
de etiam Pet. de Anch. conſi. clxxxiij. Pau. de Caſt. conſi. lxxiij.
c P. PAV. P. ¶ Reuocaretur. Idem clarius dicit Paul. de Caſtr.
hic. ⁊ Alex. ⁊ voluit etiam Bart. in l. eleganter. in pꝛinc. ff. de condi.
indeb. ideo Comen. conſi. cxlij. poſt pꝛinc. dicit quod lex vel ſtatutũ
mandans ſententiam vel inſtrumenta executioni mandari, debet
intelligi de inſtrumentis liquidis, ⁊ ſententijs, que nullo remedio
poſſint impugnari, ⁊ contra quas nihil poſſit opponi, ⁊ intelligi-
tur de valida ⁊ indubitata, vide Feli. in c. monaſteriũ. verſi. demum
colligendo. de re iudi.
d ¶ Obligatoꝛium. Adde ſecundum Bald. quod hoc non poteſt
procedere, ⁊ ideo ſi non valet quod ago, nõ valet vt valere poteſt,
quia dicit ipſe, nam pactum de non petendo continet obligatio-
nem, vt no. in d. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ⁊ tamen ſi non valet
quod ago, valet vt valere poteſt. ideo dic quod in actu liberato-
rio, ſi non valet quod ago vt ago, valet vt valere poteſt, ſi includi
poteſt in actu facto. ſicut concluditur pactum ſub accepti. ſecus ſi
non poteſt includi, qꝛ ſint ſpecies oppoſite, ſicut tranſactio, ⁊ ſim-
plex pactum gratuitũ, vt hic. ⁊ ſi non valet trãſactio vt tranſactio,
valeat vt pactum gratuitum. vide Ang. conſi. xciij. ⁊ de hoc bꝛo-
cardo ſi non valet quod ago ⁊c. vide etiam Bald. conſi. cxl. lib. j.

ALIA LECTVRA.

SI cauſa Poſt ſententiam appellatione, vel in
integ. reſtit. non ſuſpenſam, non valet
tranſactio, niſi reuocaretur in dubium, vtrum eſſet iudi-
catum. h. d. cum gl. ¶ Not. l. iſtam quod ſicut non valet
tranſactio, poſt ſentẽtiam, ita in arg. non videtur valere tranſactio
ſuper inſtrumento guarentigie, vel confeſſionis, quia ex forma ſta-
tuti inſtrumentum guarẽtigie habet in ſe pꝛeceptum tabellionis,
⁊ dicitur clarum, ⁊ habet pꝛomptam executionem, ex forma ſtatu-
ti. ſed poſt ſententiam non valet tranſactio. ergo nec in dicto caſu.

LEX XXXIII.

2 Actoꝛ ex contractu tranſactionis, an habeat actionem pꝛe-
ſcriptis verbis, vt pꝛomiſſa ſeruentur.
3 Tranſactio, tribuit titulum poſſidenti in re, que ex cauſa tranſ-
actionis traditur.
4 Dominium rei, que apud reum erat, non transfertur, licet quis re-
nuntiet liti, ⁊ cauſe.

a SI pꝛo fundo. [a] Hec lex eſt ſin. valde bꝛe-
uiter hoc intendit. Si fun-
dus ex cauſa tranſactionis traditus, euincatur, de eui-
ctione agitur ſed ſi non eſt traditus, ſed apud tranſi-
gentem dimiſſus, eo euicto non agitur. h. d. hec lex ſingularioꝛ de
1 toto iſto titulo. ¶ † Pꝛimo no. quod in tranſactione ſi non ſeruan-
tur pꝛomiſſa, non habet locum condic. ob cauſ. vt quis ſe reponat,
in pꝛiſtinam obligationem, quod apparet ex iſto text. qui dicit in-
ſtaurari non debere litem finitam. videte textum ibi, inſtaurari ⁊c.
¶ Ad iſtam op. de eo quod habuiſtis nota. s. eo. l. actione. ⁊ l. ſiue
apud acta. gloſ. in nulla parte ſoluit iſtud contrarium, in quantum
reſpicit condic. ob cau. Pet. hic dicit, quod ſpeciale eſt hic odio li-
tis, dicens indiſtincte, quod in tranſactione non eſt locus condict.
ob cau. Ego in l. ſiue apud acta. hoc limitaui, quia iſtud eſt verum,
quando reus quantũ in ſe fuit, impleuit, quod conuenit, tradendo
rem licet poſtea euincatur. ſecus ſi per eum ſtaret quo minus im-
pleretur, quia tunc daretur condic. ob cauſ. ita intellige materiam
iſtam. ⁊ notatur in l. actione. s. eod. ¶ Secundo, ad iſtud op. quod
agatur actione. j. vt l. ſiue apud acta. s. eod. ⁊ l. cum pꝛoponas. s. de
pac. Sol. duob. mod. Pꝛimo dic quod actio fuit hic ipſo iure ſub-
lata, ibi ſecus. vel dic ꝙ ibi reus nullo modo obſeruauit pꝛomiſſa.
hic obſeruauit quantum in eo fuit. Modo habes pꝛimum no. ſin-
2 gulare hic. ¶ Secundo habes hic notare ꝙ ex contractu † tranſ-
actionis, actoꝛ habet actionẽm pꝛeſcr. verb. vt pꝛomiſſa ſeruentur,
⁊ vide glo. ⁊ tex. ¶ Contra hoc expꝛeſſe eſt. s. eod. l. ſiue apud acta.
Gl. j. iſtud ſoluit ibi, dicens quod hic eſt actio pꝛeſcrip. ver. datiua,
non natiua. tu dic, quod hic fuit contractus trãſactionis per talia
verba cõcepta, qui potuit impleri perfecte ex parte actoꝛis. merito
ſibi implenti datur actio pꝛeſcriptis verbis. In l. ſiue apud acta.
non poterat impleri, vt dixi. ⁊ hoc ſatis placet. Et intelligo verba
ſic concepta in dubio per tex. huius legis quando dico, pꝛo fundo
quem peto, pꝛomittis mihi dare alium fundum, vt hic in pꝛincip.
Nam illa verba pꝛo fundo, quem peto, poſſent intelligi pꝛo fundo,
ſcilicet de cetero non petendo ⁊ ſecundum hoc nunquam poſſet
impleri. ¶ Item poſſent intelligi, pꝛo fundo, ſcilicet dimittendo
apud reum. Et iſtud poteſt impleri, quia nunquam a reo inuito
poterit extoꝛqueri. Unde iſta verba in dubio intelliguntur conce-
pta in caſu, qui poteſt impleri. quod not. ¶ Tertio habes notare
3 † ex iſta l. tota quod contractus tranſactionis tribuit titulũ poſſi-
denti in re, que ex cauſa trãſactionis tradit᷑, non in re que ex cauſa
tranſactionis retinetur. Ita colligitur ex hac l. quia tradens tene-
tur ad tradendum dominium, dimittens vero non. ita vides hic.
Ita ſentit glo. in l. pen. j. pꝛo empt. ⁊ ff. pꝛo empt. l. j. quod perpetuo
tene menti. ¶ Sed contra iſtud vlti. oppo. per glo. ⁊ videtur quod
etiam dimittens, det titulum poſſidenti, vt l. ſi donate. ff. de don. in-
ter virum ⁊ vxoꝛ. Solu. ibi ſoluit litis eſtimationem, que ſimilis eſt
emptioni, vt l. litis. ff. pꝛo empto. hic vero trãſegit. Ita etiam intel-
4 ligitur. ff. de rei ven. l. eius rei. ⁊ l. hoc ſi res. ¶ Ultimo no. † ex hac l.
quod licet quis renunciet liti ⁊ cauſe, non tamen per hoc transfer-
tur dominiũ rei, que apud reum erat, ſed contra ſuam actionẽ pa-
ratur exceptio, vt s. tit. j. l. poſtquam liti. quod pꝛobatur ex hac l. in
eod. quod pꝛo re, quam apud te dimitto, non teneoꝛ ad aliqua ⁊c.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Si pꝛo fundo. Uide quod ſingulariter dicit
Bald. per iſtam in c. j. de contro. inter vaſal. ⁊ alium de beneficijs. ⁊
allegat iſtam l. per do. Pau. in conſi. clxxv. quando ſtatutum dicit,
cauſa compꝛomittatur inter conſanguineos, an habeat locum ſi
petitur ſententie executio. hoc ponas in l. ſi cauſa. ſupꝛa eodem.
P. PAV. P. ¶ Si pꝛo fundo. Iſtũ text. pꝛo ſingulari allegat Bal.
in c. j. de contro. inter vaſal. ⁊ alium. quod dimittens ex cauſa tranſ-
actionis non transfert dominium, licet ſecus in alijs cõtractibus.
Et ideo nota cautelam quod trãſigens dicat ſe dimittere ex cauſa
tranſactionis, non autem tradere, vide Crem. ſing. cxxxij. Item an
⁊ quando in trãſactione veniat euictio, vide Bal. in c. j. de pꝛohib.
feu. alie. per Fed. An autem diuiſio ſit vere ⁊ pꝛopꝛie traditio, vide
Bald. in pꝛoemi. feu. Et quod licet diuiſio transferat dominium in
contractibus ad hoc tendentibus interdum. §. inſtit. ⁊ re diui. Se-
cus in contractibus pꝛincipaliter tendentibus ad liberationem vt
tranſactio ⁊ iuſiurandũ. vide Alex. in l. nam ⁊ poſtea. §. ſi. de iureiu.

ALIA LECTVRA.

4 SI pꝛo fundo. Si res ex cauſa trãſactionis
data euincatur, ex ſtipulatio-
ne nomine euictionis, ſi ſtipulatio interceſſerit, alias pꝛeſc.
verb.

verb.agitur,ſed parte remanente penes eū, cum quo fit trāſactio,
non competit actio nomine euictionis.h.d.vſq; ad fin.¶ Opp.de
ſeipſa ad ſeipſam.Sol.quod hic eſt mutatio perſonarū,vt dicit gl.
¶ Item opp.contra vltimum dictum de l.ſi donate.ff.de dona.in-
ter vir.⁊ vxo.Sol.gl.quod ibi reus habuit cauſam ab actoꝛe. Pro
declaratione huius,vide quod no.per Dyn.in c.pꝛo poſſeſſoꝛe.ex-
tra de reg.iur.lib.vj.¶ Item no.iſtam l.quod gl.cōmuniter dicunt
in l.libera.j.de ſenten.⁊ interloc.om.iud.⁊ in l.eleganter.in pꝛinc.de
pig.act. quod vbi res pꝛo re ſit data euincitur,agitur pꝛima actio-
ne nomine euictionis.Sed vbi res datur pꝛo pecunia,⁊ euincitur,
agitur ex empto. Contra pꝛimum membꝛum gloſſ.eſt iſta lex quia
datur res pꝛo re ⁊ non agitur pꝛima actione. Contra ſecundum
membꝛum eſt.l.qui res.ff.de ſol.Quantum ad contrarium huius l.
dicas quod in caſu noſtro ſit ſpeciale fauoꝛe litium finiendarum.

LEX XXXIIII.

Pollicitatio de hereditate futura,non obligat aliquem.
2 Trāſactio facta hoc modo,ſi me heredem feceris, libero te,quod
4 non valeat.
5 Matrimonium vt quis contrahat,induci poteſt,ſpe pꝛemij.

Cum donationis. Breuiter dicit. Scietī nō infer-
tur dolus,⁊ pollicitatio ſucceſſionis non obligat polli-
citantē.h.d.¶ Not.ꝙ ſcietī † nō infertur dolus.De hoc
1 habes regulā de re.iu.li.vj.in c.ſcietī.⁊ dic vt ibi per Dy.¶ Ex fine
2 huius l.no.† ꝙ pollicitatio de hereditate futura nō obligat aliquē,
vt l.pactū qđ dotali.§.ti.j.⁊ l.ſtipulatio hoc modo.ff.de verb.oblig.
3 ¶ † Quero, quid ſi ſtipulatio interceſſerit de faciēdo aliquē here-
dem? Reſpōdeo,ꝙ nō valet.⁊ gl.dicit idē ꝙ non valet,qꝛ eſt cōtra
4 bonos moꝛes,vt l.ſtipulatio hoc modo.ff.de ver.obli. ¶ † Querō,
quid ſi verba trāſactionis fuerūt cōcepta cōditionaliter,vt puta,ſi
me heredē feceris,libero te.Gl.dicit ꝙ nō valet trāſactio,qꝛ eſt fa-
cta ſub cōditione,que eſt cōtra bonos moꝛes,vt inſti.de inuti.ſtip.
a §.impoſſibilis.⁊ l.impoſſibilis.ff.de ver.obl.Pet.dicit cōtra[a].ꝙ eīn
quis obliget ad faciendū aliquē heredē,iſtud eſt bene cōtra bonos
moꝛes,ſed ꝙ quis inuitetur ſpe alicuius lucri ad faciēdū quē here
dem,iſtud nō eſt cōtra bonos moꝛes,vt l.Titio centū.§.j.de cōdi.
⁊ demon.Videtur ꝙ Pet.dicat male contra caſum in l.ille autē.de
here.inſtit.⁊ ibi no.Nam nec metu pene,nec ſpe pꝛemij,quis debet
inuitari ad hoc.Non ob.l.Titio centū.§.j.qꝛ ibi loquitur in matri-
5 monio.ad † quod quis inuitari pōt ſpe pꝛemij.poteſt enim ibi in-
tercedere pecunia ex vtraq; parte,vt dos,⁊ donatio pꝛopter nu-
ptias,ſecus in alijs.Ita videtur mihi ꝙ ibi dicit gl.¶ Sed querit
b glo.[b] quid ſi hoc fiat † per modū modi,vt remitto vt me heredē fa-
6 cias? Certe glo.dicit bene *, quicquid dicat Pet.ꝙ ille cōtractus
* cōtinet turpitudinē,ideo in pari cauſa eſt melioꝛ cōditio poſſiden-
tis.vt l.ij.j.de cōdi.ob turpē cām.Ille autē caſus eſt indubitabilis,
ſi poneremus ꝙ quis fecit ſpe ſucceſſionis,⁊ hoc fuit in mēte retē-
tum,nō expreſſum,vt §.e.l.ſi maioꝛes.qđ no.⁊ tene mēti ꝑpetuo.

ADDITIONES.

a ¶ Dicit contra.Adde vt per Alexand.hic.
b POMA. ¶ Querit gl. Pꝛo iſta opi.bene facit quod no.Bart.in
auth.ingreſſi.in verſi.quero vlterius.in fi.§.de ſacroſanc.eccle.opi.
Bar.vtroque membꝛo eſt communis,vt hic inquit Decius ⁊ ſeq.
* CLAVD.DE SEISS. ¶ Gloſ.dicit bene.De veritate huius
gl.vide Angel.⁊ Alex.in l.impoſſibilis.de ver bo.obligat.

ALIA LECTVRA.

Cum donationis. Scietī,⁊ cōſentiēti nō infertur iniuria,
neq; dolus.h.d.¶ Querit gl.quid ſi interceſſerit ſtipu-
latio.dic ꝙ nō valet.¶ Itē ſi cōditio fuit facta ſub mo-
do.Dic vt in gl.quā not.que incipit.cum ſit contra bonos moꝛes.

LEX XXXV.

1 Metus,ceſſat quando amicoꝛum pꝛeſentia interuenit.⁊ nu.4.
1 Tranſactionem Breuiter † dicit.Pꝛe-
ſentia amicoꝛum facit
ceſſare pꝛeſumptionē metus.h.d.hec.no.lex,quā perpe-
tuo tene mēti.Dixi vobis in l.interpoſita.§.eo.ti.quod
ſi vxoꝛ pꝛopter metum,⁊ reuerentiā viri, facit aliquid.quod reuo-
catur,licet nō interuenerit metus moꝛtis, vel cruciatus coꝛpoꝛis.
2 Vt igitur ceſſet † iſta pꝛeſumptio metus,facias ꝙ quādo iſte domi-
ne faciunt iſtos contractus, ꝙ adhibeatur amicoꝛū pꝛeſentia.arg.
huius l.¶ Item ad tollendam pꝛeſumptionē doli,⁊ metus,qui al-
legarentur cōtra te,ſis memoꝛ facere pꝛobationes,ꝙ amici inter-
3 uenerūt,per iſtam l.¶ Item ex hac l.not.rationem † ſtatutoꝛū,que
ſunt per Italiā,ꝙ mulieres,⁊ minoꝛes non poſſunt cōtrahere ſine
a pꝛeſentia conſanguineoꝛum[a], hoc fit ad tollendam pꝛeſumptionē
* doli,⁊ metus*,per hāc l.Sed ſi in ſtatuto adijcit,ſine pꝛeſentia cō-
ſanguineoꝛum,⁊ pꝛoximoꝛū.Ir eo quod dicit,pꝛoximoꝛum,eſt ra-
tio,qꝛ cum ad eos ſpes ſucceſſionis pertineat eſt veriſimile quod
diligētius hoc videbūt.Facit ad hoc ſi.de legi.tut.l.j.ꝙ tene mēti.

ADDITIONES.

a ¶ Conſanguineoꝛum.Adde ſecundum Bald.quod ſi conſangui-
nei nolunt adeſſe,ne impediatur cōtractus, quod poteſt adhiberi
authoꝛitas iudicis loco iſtoꝛum.arg.l.bonoꝛū.j.qui admit.⁊ Pau.
de Caſtr.dicit hunc caſum vidiſſe de facto. de quo vide in l.ſi cum
dotem.§.eo autem tēpoꝛe. ibi poſui.ff.ſol.mat. POMA. ¶ Et ſic
collige ex doctrinā Bart.hic,quod quando ſtatuto cauetur quod
mulieres ⁊ minoꝛes nō poſſunt cōtrahere ſine pꝛeſentia ⁊ ꝙ nō de-
bet intelligi de pꝛoximioꝛib.ita ꝙ ſi tales adhiberent contractus,
etiā teneret pꝛoximioꝛib.pꝛeſentib.ꝙ ſequitur Ang.cōſil.clx.⁊ iſtā
conſuetudinē ſequitur.⁊ ita dicit Jac.But.in l.j.j.vnde vir ⁊ vxoꝛ.
quod quidē notandū eſt,qꝛ doctoꝛi illuſtri atteſtāti de cōſuetudine
creditur, vt inquit Jac. Aret.⁊ ibidē Bal.in fi.apparatus ſui.in l.
de quibus.ff.de legi.De iſto puncto,⁊ vltra adducta per Alex.hic
vide Bal.in rub.j.de contrah.emp.⁊ in l.ſi marito.§.ſi volūtate.ff.
ſol.mat. Et vtrum credatur doctoꝛi atteſtāti de cōſuetudine.vide
que ponit Alex.in l.poſt dotē.ff.ſo.ma.⁊ Barb.cōſi.viij.vo.j. Vide
etiā Barb.cōſi.xij.vol.j.⁊ xxj.vol.ij.⁊ xxxiij.vol.ij.⁊ Bal.in pꝛeludi.
feu.cōtra tamen docrinā Bar.hic quam tenet etiā Jac.de Aret.⁊
Sal.in l.j.j.vnde vir ⁊ vxoꝛ.tenet Bal.in l.fi.j.de ver.ſig.⁊ Ang.ſibi
cōtrarius in cōſ.clxxij.incip.itē ſtatuimus.⁊ de materia huius ſta-
tuti vltra §.tradita vide Bal.in l.j.⁊ in l.in copulādis.⁊ in l.vidue.
j.de nup.⁊ l.j.j.vnde vir ⁊ vxoꝛ.⁊ ibi etiam Sal.in l.fi.j.de teſta.mil.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Pꝛeſumptionem doli ⁊ metus.Pꝛe
dictum tamen ſtatutum non impedit contrahere pꝛedictos ad
ſuam vtilitatem.vt no. Bal.per illum tex.in l.lex que tutoꝛes.j.de
adminiſtrat.tutoꝛ.

ALIA LECTVRA.

a Tranſactionem. [a] Pꝛeſentia amicoꝛum tollit pꝛeſum-
ptionem metus.hoc dicit.No.iſtam legē,quia eſt valde
4 not.quia licet venditio facta † per vxoꝛem ob reueren-
tiam maritalē,veniat reſcindenda per officium iudicis,vt l.j.§.que
onerande.ff.qua.re.act.non da.tamē ſi interueniunt conſanguinei
vxoꝛis, valet contractus.⁊ eodem modo ſi opponatur exceptio
contra te.quod intuliſti metū,potes replicare,interuenerunt con-
ſanguinei vel amici.Et hic ſumitur pꝛactica,quādo mulier,vel mi-
noꝛ vendit,debet eſſe pꝛeſentia conſanguineoꝛum,vel amicoꝛum.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Tranſactionem. Tene menti hanc doctri-
nam, ſed certe text.videtur contra in c.caſum matrimonij.de offic.
deleg.vide ibi Joan.de Jmol.poſt alios qui aliter loquitur quam
Bart.hic.Simile idem voluit in l.j.C.de pꝛe.cur.lib.x.⁊ vide Bar.
in l.ſi.ff.ſi quis ali.te.pꝛohi.

LEX XXXVI.

1 Moꝛam intra,quantum tempus quis offerendo purget.
2 Moꝛe purgatio vſque ad quod tempus admittatur.
4 Moꝛe purgatio etiam admittitur poſt litem cōteſtatam quando
moꝛa non pꝛoceſſit.

a Si maioꝛ annis. [a] Breuiter dicit.Etiā poſt terminū reus of-
ferendo pꝛomiſſa,implet tranſactionem,⁊ ſibi parat ef-
ficacem exceptionem.Hoc dicit ſecundum intellectum
magis cōmunem.¶ No.tex.in fi.dum dicit,nec offeratur.¶ Circa
1 hanc legem quero,intra quātum tempus † quis offerendo purget
moꝛam.Gloſſ.in l.ſiue apud acta.§.eo.dicit quod vſque ad ſenten-
tiam,⁊ etiam poſt, quouſq; conueniatur iudicati. Vide gl.in l.ſiue
apud acta.ſuper ver. vigere.glo.hic videtur velle quod habeat ne-
ceſſe offerre in lite illa.Iſte determinationes videtur contra l.in in-
ſulam.de ver.obli.⁊ l.interdum in fi.eo.tit.⁊ quod ibi no.in l.ſi poſt
tres.ff.ſi quis cau.videlicet quod lite conteſt.non admittitur pur-
gatio moꝛe.Vnde Pet.intelligit hanc l.ſic,lex contraria loquitur
quando fuit moꝛa commiſſa ante lit.conteſt.quod lit.conteſt.ſecu-
ta non admittitur purgatio, hic loquitur quando moꝛa fuit com-
miſſa poſt li.conteſt.⁊ hic admittitur purgatio.ita loquitur hic.In-
telligit ergo ipſe has leges quod poſt lit.conteſt.fuit facta tranſ-
actio,⁊ quod reus non impleuit pꝛomiſſa, actoꝛ fuit pꝛoſecutus
pꝛimam inſtantiam,vt l.ſiue apud acta.vnde non fuit facta conte-
ſtatio poſt tranſactionē,ſed pꝛoceſſerat.⁊ hoc ſatis placet.¶ Sed
2 tunc quero, vſque ad quod tempus † admittatur iſta purgatio.
Videtis hic gl.variantes, puto quod gl.poſita ſuper hac lege ve-
3 rum dicit quod admittitur purgatio vſque ad ſententiam. † Non
obſt.l.item veniunt.§.idem recte.de pet.here.que videtur cōcedere
purgationem, quouſque conueniatur iudicati, quia debes ſcire,
quod quando eſt vnum in obligatione,aliud in ſolutione,ex diſpo-
ſitione legis,tunc §.idem recte, habet locum quando vnum eſt in
obligatione aliud in ſolutione,ex diſpoſitione hominis,⁊ tunc ille.
§.non habet locum,vt l.ſi quis ſtipulatus fuerit decem in melle.ff.
de ſolu.Sed in materia noſtre legis vnum eſt in petitione,aliud in
ſolutione, ex diſpoſitione hominis, ſcilicet ex cauſa tranſactionis.

ergo §.idem recte.non vendicat ſibi locum in hac materia. ¶ Et
b ex hoc habes limitationem ad l.ſi inſulam[b].cum materia, quod
4 poſt lit.conteſt.non habet locum purgatio moꝛe † hoc eſt verum ſi
moꝛa pꝛeceſſit,alias ſecus,vt his legib.pꝛobatur,quod tene menti,

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Si maioꝛ allegatur iſta l.quod periurus repellitur ab agendo. quod eſt verum, ſi velit agere ſuper eo, ſuper quo eſt periurus,alias ſecus,cap.dilecti.per doct.de except. Vide do.Pet.in conſi.ccclxvij.

b ¶ Inſulam. Adde ſecundum Paul.de Caſt.quod Bald.ſubtiliter vult quod etiam ſi moꝛa ſit commiſſa ante lit.conte.puta, dedi libellum contra te in centum,comparuiſti,⁊ ante lit.conteſt.tranſegimus,vt dares quinquaginta,⁊ ego pꝛomiſi vlterius non pꝛoſequi.non dediſti.ego pꝛoſequoꝛ litem ſuper libello pꝛimo.⁊ facta eſt lit.conteſt.vult Bal.⁊ Paul.poſt eum,quod poſſis adhuc offerre poſt lit.conteſt.vſque ad ſententiam excluſiue,⁊ ſi hoc feceris,non condemnaberis in pꝛima actione ad totam ſummam, imo cogoꝛ accipere,quod conuenimus ⁊ abſolueris.Non obſtat d.l.ſi inſulam. quia tunc litis conteſta.pꝛecludit viam purgandi moꝛam,quando eſt facta ſuper intereſſe, vel ad penam, ad quam, vel ad quod,oꝛta eſt mihi actio pꝛopter moꝛam tuam,ſed dudum ante ex contractu celebꝛato tecum.⁊ hoc dicit ſubtile ⁊ ſingulare.aliquantulum vltra vide per Pau.ipſum.

ALIA LECTVRA.

SI maioꝛ annis. Si reus intra terminum non ſoluit cauſa tranſactionis ad terminum datum, poſt terminum auditur offerens,⁊ ſoluens.ſi non ſeruātur pꝛomiſſa cauſa tranſactionis pena committitur. Item tranſactio aliquo dato,vel retento valet,hoc dicit,cum l.ſequen.

LEX XXXVII.

PRomiſſis. Si non implentur pꝛomiſſa, ex cauſa tranſactionis,pena tamen appoſita committitur.hoc dicit. ¶ Gl.querit hic,quid ſi aliquis non vult petere penam, ſed vult petere illud, quod pꝛincipaliter eſt pꝛomiſſum. Gloſſ.hic videtur dicere quod non poſſit.vt l.apud Celſum.§.idem Labeo.de doli except. Iſtud venit in illam magnam dubitationem, vtrum ſtipulatio penalis nouet pꝛecedentem ſtipulationem.de qua plene in l.ita ſtipulatus.de verboꝛ.oblig. ¶ Querit gloſſ.an ad euitandum pene commiſſionem admittatur purgatio moꝛe, remittit ad not.in l.ſi pacto quo penam.§.tit.j.dicam in l.magnam.j.de contrahen.⁊ committ. ſtipulat.⁊c.

LEX XXXVIII.

a **TRanſactio nullo dato.** [a]Opp. gloſ.de l.de fideicommiſſo.§.eod.Solut.ſupple hic,vel remiſſo.
1 Et ſi tu dicis, nonne remittere eſt dare. Certe non, quando remittitur dubium,vt l.ſiue apud acta.§.eodem.⁊ ibi dixi. ¶ Opp.de l.ſi ſuper poſſeſſione.§.eod.titu.Solu.Ibi non fuit datum culpa partis intercedente.quod not.⁊c.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Tranſactio. Ad declarationem huius l.vltra tradita hic ⁊ per Bald.in l.fin.j.de except.rei iudic.vide Paul.de Caſt.in l.quod ſi Ephe.§.fin.ff.de eo quod cert.loc.⁊ quod not. Ang.contra xciij.queſt.ij.notabili. Et noſa quod ſi in inſtrumento dicatur, qualiter partes receſſerant a lite,ex cauſa traſactionis,aliquo dato, vel pꝛomiſſo.quod hoc non creditur, niſi pꝛobetur datum, aut pꝛomiſſum.ſecundum Paul.de Caſt.

b ALEX. ¶ In l.ſuus quoque.de repud.hered.

LEX XXXIX.

QVamuis Contractus tranſactionis,non reſoluitur ex penitētia.hoc dicit.not. ¶ Opp.contractus tranſactionis eſt cōtractus innominatus,vt habuiſtis not.§.eod.l.ſiue apud acta.ſed in contractibus innominatis eſt locus penitentie, re integra, vt l.iij. §.j.j.de condi.ob cau.⁊ l.ſi pecuniam.in pꝛinc.ergo ⁊c. Sol.duplex eſt opin. Huius timoꝛe dicunt quidam,quod eſt ſpeciale in tranſactione fauoꝛe minuendarū litium,vt hic,⁊ vicatis in l.ſi pꝛo fundo.§.cod.⁊ l.ſi maioꝛ.⁊ hoc placet. ¶ Alij dicunt,vt Iac.de Rau, quod eſt ſpeciale fauoꝛe liberationis.vt in quacunque liberatione ſit idem,vt ex penitentia nō poſſit reſolui. Pꝛo hoc facit ff.de pꝛeſcript.ver.l.ob eam cauſam.Sed gloſ.ibi ſoluit. Puto igitur quod
a in alijs contractibus innominatis[a], in quibus liberatio vertitur, ex penitentia contractus reſoluatur,vt l.ſi quis accepto.de condi. ob cau.⁊ notatur in d.l.ob eam cauſam.de pꝛeſcript.verbis.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Innominatis.opin.Barto.hic eſt communis ſecundum Pet.hic.⁊ vide Cyn.⁊ Pau.de Caſt.in l.j.in ij.queſt.§.de pac. ⁊ in l.licut.de act.⁊ oblig.

LEX XL.

2 Acceptilatio an habeat vinculum obligatoꝛium.⁊ num.16.
4 Exceptio tranſactionis non poteſt opponi poſt ſententiam.
5 Moꝛe purgatio non admittitur, quando pena committitur pꝛopter maleficium.
7 Agere quando quis poſſit,⁊ dicatur ſine actione.⁊ nu.8.⁊ nu.18.
8 Pacta circa actionem ſublatam,que non poteſt reſuſcitari,qualiter fieri debet.
11 Tertius etiam,cuius non intereſt, quando aliquid continet publicam vtilitatem,comparere poteſt.
12 Pena non ſuccedit loco rei pꝛomiſſe, quando tranſactio ſit per Aquilianam ſtipulationem,⁊ acceptilationem.
13 Reo qualiter ſubueniatur,qn̄ actoꝛ venit contra tranſactionem.

a **VBi pactum.** [a]Lex iſta eſt multum difficilis,⁊ ſingularis, ⁊ pꝛo declaratione eius, ⁊ materie, debetis ſcire quod quando reus non ſeruat conuenta in trāſactione, qualiter ſubueniatur actoꝛi,habuiſtis not.plene.§.eod.l.ſiue apud acta. Qualiter vero ſubueniatur reo contra actoꝛē non ſeruātem tranſactionem, pleniſſime explicatur hic.⁊ lectura huius l.variatur diuerſis modis,⁊ circa diuerſa,vt videbitis.j.in ſolutione cōtrarioꝛum.tamen ſecundum lec.quam intendo tenere bꝛeuiter.hoc dicit.Si ſtipulatione, ⁊ acceptilatione, tranſactio eſt firma actoꝛ contraueniens repellitur,⁊ data repetuntur.⁊ pena per eum pꝛomiſſa petetur.hoc dicit.hec l.ibi,aut pena,ſcilicet ſi actoꝛ cōtraueniret. Notabilia colliguntur multa in ſolutione contrarioꝛū,ideo pꝛo modo nota tantum quod dixi in ſummario. ¶ Opp.quod hec lex contineat ſuperfluum in eo quod dicit,pactum vel trāſactio.nam tranſactio eſt pactū.vnde opp.de j.conſtit.§.quibus.in pꝛin.huius libri. Sol.Dicūt quidam,ꝙ hic dicit,pactū,intellige gratuitū.quod ſequitur trāſactio,intellige non gratuita. Alij dicunt,ꝙ hic exponitur vel,pꝛo,id eſt, ⁊ iſta vera,nā in iſta l.nihil dicit̃ de pacto gratuito, quod apparet ex eo, ꝙ dicit vna, cū his que data pꝛobātur ⁊c.
1 ¶ † Et hoc notant quidā, quod vbicunq; alternatiua ponit̃ inter genus ⁊ speciē, reſoluitur in dictionem expoſitiuā,id eſt.⁊ vide gl. Simile habes in l.ij.circa pꝛinc.ff.ad l.Aquil.ibi, quadrupedē vel pecudem.⁊ ibi no.ſed iſtud eſt verum,quādo de mente pꝛoferentis apparet, vt hic, ⁊ d.l.ij.alias dictio alternatiua poſita inter genus ⁊ ſpeciem,ſignificat pꝛoferentē voluiſſe aliam ſpeciē ſub illo genere compꝛehendi,vt ff.de re.dub.l.j.⁊ ibi no.ſecundum vnam lec. Dixi plene in l.ſi is qui ducenta.§.vtrum.eo.ti. ¶ Opp.ſecundo ⁊ vado per oꝛdinem.glo.dicit hic. Aquil.ſtip.⁊ accep.vinculis.⁊ ſic innuit
2 quod acceptilatio habeat in ſe vinculū. ¶ Ad iſtud opp.acceptilatio fit ad liberandū,non ad obligandum,vt Inſti.de accept.§.eſt autem.⁊ ſic non habet in ſe vinculum obligatoꝛiū. Glo.dicit,quod fit ad liberandum,ſcilicet a pꝛecedenti obligatione,ſed habet in ſe quandam obligationē naturalem, ad non petēdum, ſicut pactum de non petēdo.ff.de pac.l.ſi vnus.§.pactus.⁊ vide gl.quā not. Iac. de Aret.dicit,quod acceptilatio eſt etiam vinculum ciuile ad non petendum. Si enim ex pacto nudo oꝛitur naturalis tantum,ergo ex acceptilatione,que eſt veſtita verbis, oꝛitur ciuilis ⁊ naturalis. Et ex hoc ſequit̃ quod ex hac acceptilatione poterit agi certi condictione ad intereſſe.ſi contraueniat ſecundū eum. Iac.But.dicit quod ex acceptilatione nulla oꝛitur obligatio,neq; ciuilis,neq; naturalis,nam actus agentiū non operantur vltra intentionē eoꝛum vt l.non omnis.ff.ſi cer.pe.⁊ l.Labeo.de ſuppel.leg.⁊ l.obligationū ſubſtātia.de actio.⁊ obl.ſed acceptilatio fit ad liberandū, ergo non inducit obligationem. Pꝛeterea,acceptilatio eſt imaginaria ſolutio,vt d.§.eſt autem. Inſtit.quib.mod.tol.obli.in pꝛinc.ſed ex ſolutione nulla oꝛitur obligatio, ſed nata diſſoluit̃.vt Inſti.quib.mod. tol.obl.in pꝛin.ergo obligatio nō inducitur. Pꝛeterea,idem actus non parit liberationem, ⁊ obligationē,vt l.cum his.§.i.ff.de condi. inde. Ita dicit ipſe. Quid dicemus? Non obſt.ſecundū eum.§.pactus ne peteret.quia ibi fuit expꝛeſſe pꝛomiſſum nō petere, hic autem nihil eſt pꝛomiſſum.ſed confitetur ſe recepiſſe. ¶ Contra dom. Iac.But.videtur quod quandocunq; poteſt quis remoueri a petitione, tenetur naturaliter non petere,vt l.Menia.§.ſi.ff.ſol.mat. vbi hoc dicit Iac.de Aret.ſuper illo verbo,nō teneri. Mihi videtur quod omnes quodammodo habuerunt bonum intellectū, ſcilicet tam gl.quā do.Iac. Nam quādoq; verba cōuentionis continent pꝛomiſſionē de non petendo,⁊ tūc ſine dubio quis obligatur naturaliter nō petere. Quandoq; nullā continent pꝛomiſſionē,ſed ſoli fiunt ad reſoluendū,vt apparet in acceptilatione,⁊ apparet in pactis per que a vēditione recedit̃,⁊ ex illo pacto nulla oꝛitur obligatio,ſed pꝛopter pactum oꝛitur quedā naturalis equitas,ex qua quis obligatur naturaliter. per quā obligationē quis tenetur naturaliter nō petere, Ita intelligo hic gl. Idē dico in omni actu liberatoꝛio,nam ſi ſoluo tibi,equū eſt quod de cetero nō petas a me,⁊ ideo teneris naturaliter ad non petēdum, nec oꝛitur ex ſolutione, ſed pꝛopter ſolutionē ex equitate naturali,vt dixi in d.l.Menia.§.ſi.

Ita

Ita intellige gl.hic poſitã.⁊ iſto modo poſſet intelligi.d.l.ſi vnus.
§.pactus ne peteret.cum ſua gl.

Venio Modo ad vlteriora,⁊ fortiora.⁊ intro glo.magnã.
¶ Opp.qd reus non poſſit repetere data,vt l.de-
diam prin.⁊ l.ꝯ Seruius.de cond.ob cau.Solu.non põt repetere,
niſi actor contrauenıat.Ita loquitur hic.⁊ ſic concor.cũ cõtrarijs.
¶ Op.dicitur hic.qd pena vna cum his que data probãtur, ante
cognitionem cauſe inferenda eſt,⁊ ſic innuit ꝙ prius cognoſcatur
ſuper petitione pene,⁊ repetitione datorũ,quã ſuper actione pro-
poſita per actorẽ.contra.qui prior appellat.prior agat.ff.de iudi.
l.qui prior.Huius timore variatur hec lec.tribus modis.Uno mo
do,ꝙ illa verba,ante cauſe cognitionem,determinent verbum eſt,
poſitum hic in fi.legis.⁊ tunc procedit contrariũ. Dicũt quidam,
hic eſt ſpeciale.In contrariũ eſt regula,⁊ iſtã tenebat Ja.de Ra.⁊
aſſignabat rationẽ,qꝛ hoc eſt in electione rei,vel petere penã,⁊ re-
petere data,vel repellere actorem agentez exceptione,⁊ ſic poſſet
iſte reus variare quoqz etiam poſt ſñiam,vt l.eum qui certarum.in
fi.ff.de ver.ob.Unde ſi cauſa propoſita per actorem prius agere-
tur,⁊ reus condẽnaretur.ſequeretur ꝙ poſt ſñiam,reus poſſet ex-
ceptionem tranſactionis opponere.ꝙ eſſet iniquum.⁊ ideo prius
agitur cauſa,quã petatur pena:⁊ repetuntur data,vt ſic de trãſa-
ctione nõ poſſit poſtea opponere.Ita dicit Pe.Iſta ſua ratio nõ
eſt vera,qꝛ intelligo quod iſta tria omnia poſſunt fieri,ſcz ꝙ actor
repellatur.pena petatur,⁊ data repetãtur,vt j.dicam. Preterea,
3 eius ratio non eſt vera,†Nam quando quis vna obligatione tene
tur ad plures res alternatiue. tunc habet locum l.eum qui certa
rum.§.fi.de verb.obl.Sed quando aliquis habet plura iura alter
natiue.electiõe vnius ſibi preiudicat in alijs.nec admittitur varia
tio poſt conteſtationẽ.vt l.qd in heredem.§.eligere.ff.de trib.Facit
4 qd habuiſtis no.in l.cũ pponas.š.eo.ti. Preterea,†exceptio trãſa-
ctionis non põt opponi poſt ſententiam,vt l.eleganter.§.ſi poſt.de
cond.inde.Et ideo Pe.legit iſtã legem alio modo,vt illa verba,an
te cognitionem cauſe,determinant verbum,maluerit,quaſi dicat,
vel actor repelletur.vel pena petetur.⁊ que data probãtur, repetẽ
tur,prout aduerſarius elegerit ante cauſe cognitionẽ.⁊ ſic nõ ob.
l.qui prior.Certe iſta lec.procedit ſm opi.eorũ qui dicũt eum non
poſſe cõſequi omnia iſta tria.ſed ſm illos quos ſequor iſta lec.non
eſt bona,vt j.dicã.¶ Alij legũt iſtũ tex.iij.modo.⁊ iſte eſt in gl.ꝙ il
la verba.ante cauſe cognitionẽ,determinẽt participiũ data.quaſi
dicat.pena vna cũ his que ,pbãtur data añ cauſe cognitionẽ infe-
renda eſt ⁊ ſecũdum hoc nihil obſtat.⁊ iſtã teneatis, ⁊ videatis gl.
¶ Alterius op.ego dix.š.qd eſt in electione rei cõuenti,vel acto-
rem repellere, vel penã,⁊ data repetere.Contra,ille qui primo fuit
actor in illo iudicio, in quo petit pena. eſt reus, ſed in alternatiuis
eſt electio rei.vt l.plerunqz.in fi.ff.de iu.do.ergo eius debet eſſe ele-
ctio.Huius timore lex iſta legitur duob.mod. Primo vt hic Im-
perator loquatur reo.qui queſiuit qualia remedia haberet contra
actorẽ.Cui reſpõdet Imperator,vel actor obtẽperabit placitis,vel
ab eo auferetur pena,vna cũ his que data probanẽ,prout ipſe ma-
luerit,ipſe dico actor,qui modo in hoc iudicio eſt reus ⁊ vide glo.
Iſta lec.poteſt eſſe vera,ſi queſtio proponatur principi,antequam
actor contra veniat.quaſi dicat, eſt in electione aduerſarij tui , vel
obtẽperare trãſactioni,vel ſoluere penã.⁊ reddere data.Nã ſi pro-
poneretur queſtio quod iam actor cõtrauenıſſet, non poſſet eſſe in
electione ſua.imo preciſe cõpelleretur ſoluere penã,reddere data,
5 quia †quando pena cõmittitur propter maleficiũ.non admittitur
purgatio,vt l.qui ea mẽte.ff.de fur.Alio modo legitur,ꝙ Impera-
tor loquatur hic actori,⁊ ſecundũ hunc modum poſui tibi caſum.
Dicitur enim ꝙ vel actor obtẽperauit ſentẽtie,vel ſi ipſe cõuenit,⁊
aduerſarius eius velit, cogitur ſoluere penã, ⁊ reddere data. Nec
6 ob.†ꝙ tu dicis,ꝙ actor modo eſt reus,ergo ipſe debet habere ele-
ctionem, qꝛ quãdo plures res alternatiue ſunt in obligatione, tũc
eſt electio rei in dubio,vt d.l.plerũqz.in fi. Sed quãdo plura reme-
dia cõpetunt alternatiue,eſt electio eius,cui cõpetũt iſta remedia,
non eius, cõtra quẽ cõpetũt,vt l.iij.§.generaliter diffinit Sceuola.
⁊ §.fi.ff.de eo ꝙ cer.lo.⁊ l.ꝙ in heredẽ.§.eligere.de trib.⁊ l.cũ filius.
§.varijs.ff.de leg.ij.⁊ j.de fur.l.j.cũ ſi.ſed hic iſta remedia repellẽdi
actorẽ,vel repetẽdi data, ⁊ petẽdi penã,cõpetũt ipſi reo:ergo eius
eſt electio.⁊ iſta eſt vera.Habes expeditũ principiũ gl.modo venio
ad fortiora,⁊ vtilia huius l.¶ Oppo.hic innuit ꝙ ſi reus vult pe-
tere penã, ⁊ repetere data, ꝙ actor audiatur ſuper prima actione
propoſita.vel ſi reus vult,repellat actorẽ,⁊ nõ petat penã,⁊ repe-
tat data. Opp.ſine actione nemo experitur,vt l.ſi pupilli.§.videa-
mus.de neg.ge.ſed actor hic nullã habebat actionẽ,qꝛ erat ſublata
7 per acceptilationẽ, ergo nullo modo agere poterit. Si † tu dicis,
cõcedo,ꝙ actor nõ poterit agere, tũc ſequeretur ꝙ reus cõſeque-
retur iſta tria.ſ.ꝙ actorẽ repelleret, quod penã peteret,⁊ repeteret
data ꝙ eſt expreſſe cõtra l.cũ proponas.š.eo. Horũ cõtrariorũ ti-
more intellectus huius l.variatur quinqz modis. Secundũ primũ
agitur de facto reo volẽte.ſecundũ tres alios agitur de iure,ſecun-
dum quintũ agitur de facto reo inuito. ¶ Modo examinemᵘ iſta
per ordinẽ,dico ⁊ ad contrariũ reſpõdeo ꝙ hic agitur de facto pri-
ma actione reo volente hoc pati.⁊ hoc eſt ꝙ dicit hic tex.ſi aduer-
ſarius maluerit.quaſi dicat,bene poterit reus oĩa iſta tria remedia
habere.ſi velit,ſed ſi vult actorẽ admittere.⁊ ſolũ petere penã,⁊ re-
petere data,hoc poteſt.Et iſtã lec.tenet Azo.quã probat trib.ra-
tionib.Primo,qꝛ hoc eſt in odiũ remittẽtis tam ſolẽniter.vt j.eo.l.
proxi.qꝛ remiſit per aliquã ſtipulationẽ.⁊ acceptilationẽ.Secũdo,
b qꝛᵇ actio prima eſt ipſo iure ſublata,ſicut dicimus in pacto.quan-
doqz ipſo iure, vt l.ſi vnus.§.pactus.ff.de pact. Tertio,qꝛ ſi iudex
interrogabit actorem,qua actione agis ? actor nõ põt dicere,⁊ ſic
iudex abſoluet reum. Ita dicit Azo.Et ſecundũ hoc nõ ob.l.cum
proponas.š.eo.qꝛ hic reus abſoluitur , non ideo qꝛ accipit, ſed qꝛ
iudex reperit actorem ſine actione agere.Unde fateor ꝙ reus non
poſſet excipere.ſed iudex de neceſſitate habet reum abſoluere, qꝛ
reperit actorem ſine actione agere. Ibi vero habebat actionẽ que
elidebatᷣ exceptione, vnde cũ exceptio nõ poſſit proponi,procedit
actio.vide iſtã gl.Ego iſtã opi.Azo.teneo tãquã veriſſimã.vt ,pbo.
j.in v.opi.¶ Alij dicũt,ꝙ hic agitᷣ de iure,qꝛ reo petẽte penã,⁊ re-
petẽte data reſti.reſuſcitatᷣ actio. j.ſublata,arg.j.de nõ nu.pec.aut.
cõtra qui propriã.⁊ qñ licet ab emp.diſcedere.l.j.ſicut qñ per pactũ
quis recedit,vt l.ſi diuerſa.š.eo. Sed Azo contradicit.qꝛ hic reus
hoc nõ facit vt actionẽ primã reſuſcitet, vel trãſactionẽ reſcindat,
imo,vt ſibi debitum cõſequatur.⁊ dicit bene.qꝛ etiã ſi expreſſe hoc
ageret,vt actio prima reuiuiſceret.pacto nudo nõ poſſet fieri,vt l.
ſi vnus.§.pactus.ff.de pac.⁊ dixi.š.e.l.ſi diuerſa.Nec ob.aut.contra
qui propriã, qꝛ ibi nondũ reſuſcitatᷣ actio prima ſed datur noua.ſ.
cõdictio ex illa.l.Nec obſt.l.j.qñ licet ab emp.diſcedere.qꝛ ibi actio
prima nõ erat ſublata,ſed eliſa. ¶ Alij ergo dicũt,ꝙ hic agitur de
iure,ſcilicet actione prima, que reuiuiſcit, ideo qꝛ reus petit penã
⁊ data,arg.j.ſi aduer.trãſactio.l.j.⁊ ij.Certe ille leges non faciũt.qꝛ
ibi fuit impetrata reſtitutio,cuius natura eſt primã actionẽ reſuſci
tare. ¶ Alij dicunt hic agi de iure hoc modo.ꝙ primo actor aget
cõdictione ſine cauſa,vt reus reponat ſe in priſtinam obligationẽ,
quo facto aget actione prima de iure. Certe hoc nõ placet.qꝛ ideo
hic deuenitur de cauſa ad nõ cãm,qꝛ actor deliquit veniẽdo cõtra
trãſactionẽ,⁊ ſic nõ eſt equũ ꝙ ex ſuo delicto cõſequatur cõdictio-
nem ſine cauſa,vt l.itaqz fullo.ff.de fur.Unde nõ poteſt ſuſtineri,ꝙ
hic agatᷣ de iure.Unde dicũt alij,⁊ eſt v.opi.ꝙ hic agitur de facto,⁊
reus cogitur hoc pati.ſi vult petere data,vt omnia iſta tria conſe-
quatur,ſecundũ l.cũ proponas.š.e.⁊ ſecundũ hoc exponitᷣ hic text.
ſi aduerſarius hoc maluerit.q.d.eſt electio rei,vel actorẽ repellere,
vel debere eũ admittere,⁊ repetere penã, ⁊ data.⁊ vide iſtã gl.que
hic ponit iſtã lec.quintã ꝙ de facto agitᷣ nõ de iure,licet reo inuito.
Pet.de bel.perti.alle.pro caſu.l.Julianus.§.quãtũ autẽ.ff.ad exhi.
Certe dñi, illa lex nihil facit nã ibi de facto agitᷣ reo volẽte liberari
ab vna actione qui patitur ſe cõueniri de facto,ſed eo inuito nõ vt
dicitur ibi.¶ Ad l.nuda.⁊ l.ſi Titius.quas gl.alleg.reſpõdeo per
8 iſta verba.Quãdoqz †quis nõ habet actionẽ,ſed eã habere ſperat
per cõteſtationẽ factã ſuper actione ,ppoſita de facto,tũc bene ad-
mittitur ꝙ quis agat de facto,vt d.l.ſi Titius.de ver.obl.⁊ d.l.nu-
da,ſecundũ vnã lect.Quãdoqz quis nõ habet nec habere ſperat,⁊
tũc ſi quidẽ queris,an admittatᷣ ad agendũ de facto,quãtũ ad hoc
vt poſſit cõſequi illud qd petit, ⁊ tũc nõ admittitᷣ niſi reo volẽte,vt
hic.⁊ d.l.Julianus.§.quãtũ autẽ.reo vero inuito nulla.l.reperitur.
Et ideo ſtandũ eſt regule que dicit,ꝙ ſine actione nemo experitur.
Si vero agit,nõ vt illud ꝙ petit cõſequatur,ſed vt aliã obligatio-
nem faciat committi, tũc admittetur,vt l.nuda.⁊ ſic teneo hic opi.
Azo.ꝙ ſi reus vult,actor repelletᷣ,pena petetur,⁊ data repetẽtur,
⁊ ꝙ dico,actor repellitur,nõ erit vigore exceptionis ,ppoſite.nulla
enim exceptio cõpetebat,cũ nulla eſſet actio,ſed erit ideo,qꝛ iudex
reperit actorẽ ſine actione experiri.poſito ꝙ reus nullã exceptionẽ
obijciat.Et ꝙ hoc ſit verũ,dico ꝙ eſt caſus in l.ſi vnus.§.pactus.ff.
de pact.vbi qñ actio tollitur ipſo iure per pactũ, ꝙ eſt in actionib.
deſcendentib.ex delicto,per aliud pactũ non poteſt reus facere ꝙ
actor poſſit agere. Ita hic cũ actio prima tollitur per acceptilatio
nem,nõ poteſt pacto nudo tacito ꝙ induceretᷣ per petitionẽ pene,
⁊ repetitionẽ datorũ fieri ꝙ agatur actione prima.nec poteſt dici,
agetur de facto,vt d.§.pactus.vbi indiſtincte dicit ꝙ non poterit
agere,⁊ ſic reſiſtit in facto.nõ eñ dicit, nõ habet actionẽ, ſed dicit,
agere nõ poterit. Preterea.ſi hoc eſſet verũ ꝙ poſſet agi de facto,
fruſtra eſſet introducta actio preſcri.ver.datiua.de qua loquitᷣ.l.cũ
mota.š.eo,gl.tangit in l.ſiue apud acta. Itẽ fruſtra ageretᷣ,vt quis
ſe reponat in priſtinã obligationẽ, ſi actio prima iterata de facto
ſufficeret, Ad quid ergo fieret circuitus,vt l.dñs teſtamẽto.de cõ-
9 di.inde.Certe hoc nõ video.Et ideo qñ fiũt iſta pacta circa actio-
nem ſublatã,que nõ põt reſuſcitari. deberẽt ſic fieri.vt ſtatim dicã.
Pone exẽplũ, liberaui te ab actione iniuriarũ per pactũ de nõ pe-
tendo,ſi facis mihi pactũ de petendo.actio prima nõ reuiuiſcit,vt
d.§.pactus.fiat ergo pactũ ſic, ꝙ tu reus promittas de illo pacto

de non petendo nihil dicere, vel opponere, vel in iudicio allegare,
ſub certa pena. tūc ſi allegabis, incides in penam. ſi nō allegabis,
tūc poterit te cōuenire de facto, ⁊ iudiciū procederet, vel cautius
ſup tali pacto de nō opponēdo, vel nō allegādo in iudicio interpo
nat iuramentū. q̄ tūc iudex nō audiet te cōtra iuramētū tuū, vt in
auth. ſacramēta. j. ſi aduer. ven. ⁊ ideo nō poterit ſibi liquere actorē
ſine actione experiri, alias ſi ſibi liqueret, haberet neceſſe reū abſol
uere, vt hic ſm lec. Azo. veriſſimā. Et ideo iā de facto dixi. Statu⸗
10 to caueetur † ꝙ exbānitus poſſit impune offendi.[c] modo quidā of⸗
fendit exbānitū. inquirebatur de hoc maleficio, reus nō audebat
cōparere ad hoc allegādū, cōparuit quidā tertius ⁊ dixit, Dn̄e, il⸗
le, qui fuit offenſus p talē, erat exbānitus, ⁊ produxit bānū, ⁊ liqui
b dauit de bāno. Ego dixi[d] ꝙ iudex debebat illū reū abſoluere, ⁊ non
* pōt vlterius procedere. * Rn̄d. q̄ liquet iudici iſtud non eſſe deli⸗
ctū. ⁊ illud iudiciū ſine actione, ſeu accuſatione ꝓcedere. Caſus eſt
* hic ſm vnam lec. Azo. * veriſſimam. Et ſi dicatur,[e] q̄mo admittitur
c iſte tertius ad hoc dicēdū. Dico, † ꝙ hoc cōtinet publicā vtilitatē,
11 vt exbanniti poſſint offendi, vt l. j. ⁊ ij. ȷ. qn̄ lic. ſine iu. ſe vin. Sed qn̄
hoc opponeret, cōtineret, vtilitatē tm̄ priuatā. nō admittitur, niſi
ipſe cuius intereſt. ¶ Procedo vlterius extra gl. Op. ꝙ pena ſuc⸗
cedit loco rei, vt l. ſi qs a ſocio. ff. pro ſocio. ⁊ l. predia. de actio. emp.
dixi in l. petēs. ȷ. ti. j. Si actor obſeruaſſet promiſſa, ab eo nō repete
retur data, ergo ſi ſoluit penā cū videatur obſeruare promiſſa nō
debet ab eo poſſe repeti data. hic dicit ꝯtrium, quare male. So. Di
12 co † ꝙ qn̄ tranſactio fit p Aquilianā ſtipulationē, ⁊ acceptilationē,
pena nō ſuccedit loco rei ꝓmiſſe, Nā certū eſt ꝙ actor amplius nō
poterit reū inuitū exigere, ſuccedit ergo loco contēptus quo caſu
13 pena ⁊ data poſſunt repeti, vt l. ſi quis rē ff. de arb. ¶ † Et ideo pro
huius declaratione ſcias ꝙ qn̄ actor venit cōtra trāſactionē, qua⸗
liter ſubuenitur reo: Dicas. aut trāſactio fuit firmata iureiurādo,
⁊ tūc ſine dubio actor repellitur, pena petetur, ⁊ data repetētur, vt
j. l. prox. Aūt nō fuit iuramēto firmata, ⁊ tūc aut fuit actio pri⸗
ma ipſo iure ſublata, vel acceptilatiōe. vel pacto, in caſibus in qui
bus pacto tollitur, ⁊ tunc idē, q̄ actor repellitur, ſi reus vult penā
petet, ⁊ data repetentur, vt hac l. ſingul. ſm lec. Azo. Aut actiō pri
ma non fuit ipſo iure ſublata, ⁊ tunc aut fuit dictum, rato manente
pacto, ⁊ exceptio obijcietur, ⁊ pena repetetur. non aūt repetentur
data, vt l. cū proponas. ȷ. eo. tit. ff. eo. l. qui fidē. Aut non fuit dictū,
rato manēte pacto, ⁊ tunc eſt in electione rei, vel opponere exce⸗
ptionem, vel petere penam, vel repetere data cōdictione ob cauſ.
vt d. l. cū ꝓponas, ⁊ dixi in l. ſiue apud acta, poſſet etiā agere actiōe
preſcriptis ꝟbis, vt d. l. ſiue apud acta. ¶ Ultimo op. quācūqȝ opi.
teneas, apparet ꝙ hec pena cōmittitur, qn̄ de facto agitur. Cōtra.
j. ſi man. ita fue. alie. l. ea quidē. de ver. obl. l. ſtipulatio iſta. §. queſitū.
14 Sol. Quādoqȝ † querit, vtrū ſufficiat de facto fieri, quantū ad ha⸗
bendā, ſeu dandā actionē. Et dic vt l. mulier. §. penul. de cond. inſti.
Quādoqȝ querit, an ſufficiat de facto fieri quātū ad euitādā pene
cōmiſſionē. Dic vt not. p Dy. in l. quidā cū filiū. in fi. de ver. obl. ⁊ ibi
etiā ponit de precedēti mēbro. Quādoqȝ queritur vtrū ſufficiat de
facto fieri quātū ad pene cōmiſſionē, ⁊ iſta eſt materia noſtre legis,
in qua dic breuiter tria verba. Aut queris de pena legali aut con⸗
uētionali. Si de legali, aut factū nō pōt ſortiri de iure effectū, ⁊ cō
ſūmationē, ⁊ ſufficit de facto fieri, vt l. cū q. ȷ. de adul. ȷ. de ſepul. vio.
l. j. de ſa. ſan. eccl. l. iubemus. ⁊ l. nemo martyres. ⁊ qđ ibi no. Aut pōt
ſortiri effectū, ⁊ cōſumationē, ſaltē de facto, ⁊ habet locū materia l.
ſi quis nō dicā rapere. ȷ. de epiſ. ⁊ cler. Secūdo caſu, qn̄ queritur de
pena cōuentionali, ⁊ tūc aut fuit actū ꝙ cōmittatur ſi cōtra fiat de
facto, ⁊ hoc conſtat, ⁊ cōmittatur, ⁊c. l. qui Rome. §. Flauius Her⸗
mes. de verb. obli. ⁊ l. Lucius. §. tres heredes. ad Trebel. Aut fuit
f actū quod cōmittatur ſi de iure cōtra fiat[f], ⁊ hoc cōſtat, ⁊ nō com⸗
mittitur ſi fiat cōtra de facto, vt l. ſtipulatio iſta. §. queſitū. de ver.
oblig. Aut dubitatur, ⁊ tunc ſi fiat de facto, aut fit incōmmodum
aduerſario, ⁊ pena committitur, vt hic. Aut aduerſarius non in⸗
commodatur, ⁊ pena non committitur, vt l. ea quidē. ȷ. ſi manc. ita
fue. alie. ⁊ l. continuus. §. cum quis. de verb. obl. ⁊ ibi de hoc dixi ⁊c.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Ubi pactum. Circa materiam huius l. an ⁊ quando
iudex poſſit repellere agentem ſine actione, ⁊ an iſtud procedat qn̄
competit actio ſed inefficax, vide Fel. in c. ad aures. extra de reſcri.
Item vide Aret. in l. ſi ita ſcriptum. de leg. j. vbi dicit hoc eſſe verū
ſi ex actis non appareat iudici agentem carere ex verbis Bar. ibi.

b ALEX. LOS. ¶ Secundo, quia. Annota verba gloſſ. que hic
Bar. referre intendit, ita cantare. Secundo, quia ipſo iure tollitur
ſtipulatio per ſtipulationem, licet non ſic in pacto, vt ff. de pactis.
l. ſi vnus. §. pactus. verum tamen eſt dictum Bart. vt ex gloſſ. in d.
§. pactus. ⁊ ſequentibus patet.

c P. PAV. P. ¶ Offendi. Uide Aret. in opere maleficiorum. in ver.
comparent dicti inquiſiti. in verbo. defenſiones. Et vide Alexand.
hic ⁊ moder. ⁊ alia multa que habes ad Bart. in l. penul. §. ad cri⸗
men. ad fin. ff. de pub. iudic.

d ¶ Ego dixi. Adde eundem Bar. in l. pen. §. ad crimen. de pub. iud.
per Cyn. in l. reos. ⁊ ibi Bald. ȷ. de accu. ⁊ in cap. j. §. iniuria. de pace
iu. fir. ⁊ in l. j. §. Offilius. ff. ne quis eum qui in ius vo. eſt. vi eximat.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ulterius procedere. Idem etiam dicit
Are. in c. j. de accu. etiam ſi nullus opponeret, nec iudex repelleret,
⁊ in hoc dicit differre accuſationem ab actione. ⁊ vide quedā pro ⁊
contra per Philip. in c. nonnulli. de reſcrip.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Secundum vnam lect. Azo. Adde qđ
vult Bar. in l. ſi ſeruus. ⁊ qđ ibi ſcripſi. ȷ. de his qui ad ecc. confug.

e AND. BARB. ¶ Et ſi dicatur. Uide Bart. in l. penult. ad cri⸗
men. de public. iudic. vbi pro ſeruo monacho, ſubdito, in cauſa cri⸗
minali poteſt comparere dominus.

f POMA. ¶ Contra fiat. Quando quidem de iure debet fieri, non
ſufficit quod de facto fiat. not. tamen quod ſi aliquid de facto in
ciuitate obſeruaretur, quod de iure non teneret, quod perinde eſ⸗
ſet, ac ſi de iure valeret. de quo eſt gloſſ. in l. qui habebat. in fi. ff. de
ina. teſt. ⁊ propter hoc vide que dicit do. Alb. in l. j. ȷ. de ſum. tri. ⁊ in
queſtione de fideiuſſ. circa vſuras.

ALIA LECTVRA.

Ubi pactum. Ueniens contra tranſactio⸗
nem, Aquiliana ſtipulatio⸗
ne ⁊ acceptilatione firmatam, repellitur ab agendo.
Item penā ſoluit, ⁊ accepta nomine tranſactionis re⸗
ſtituit. h. d. ſecundū verā lec. Azo. ¶ Opp. dicitur hic, vbi pactum
15 † vel tranſactio. Iſte text. videtur ſuperfluus, vt in §. quibus. ȷ. in j.
conſti. Huius timore eſt facta prima gl. que exponit hūc textū du⸗
pliciter. ¶ Prima expoſitio nō eſt bona, q̄ hic in textu dicit, his,
que data probātur, ⁊ tamen pactū debet eſſe gratuitū. Tene ergo
ſecundā expoſitionē. Habētis ergo intelligere ſolū in trāſactione, ⁊
ex iſto intellectu no. vbi dictio, vel ⁊ aut, ponitur inter genus ⁊ ſpe⸗
ciem, tunc ponitur pro, id eſt, vt hic. ⁊ l. ij. in prin. ff. ad l. Aquil. ⁊ ibi
no. ꝙ poteſt eſſe verū, vbi apparet de mente proferētis. ſecundū ꝙ
hic alias ponitur. Aliter vidiſtis in l. trāſigere. ȷ. eo. ¶ Itē op. di⸗
16 citur hic, appellationis † vinculis ⁊c. iſte tex. videt innuere, ꝙ in ac⸗
ceptilatione ſit vinculū, ſi tamē acceptilatio fiat ad liberandū, non
debet operari eius contrariū. ſ. obligationē, arg. l. cū tale. §. falſam.
de cōd. ⁊ demō. Sol. gl. ꝙ eo, qđ quis liberatur per acceptilationē,
ex parte liberati, nō habet vinculū obligationis in ſe, ſed ex parte
liberātis ſic, q̄ tenetur ad nō petēdū naturaliter. Dictū huius gl.
reprobat Iac. But. q̄ nūquā acceptilatio operat contrarios effe⸗
ctus. ſ. liberationē ⁊ obligationē, vt l. cū is. §. j. ff. de cōdi. inde. Pre⸗
terea, dicit ipſe, agentiū actus nō debēt operari vltra eorū intētio⸗
nem, vt l. nō omnis. ff. ſi cert. pet. Sed intētio trāſigentiū per modū
acceptilationis eſt, vt cōtingat liberatio, ⁊ non obligatio, ⁊ ex his
cōcludit gl. male dicere. Bene fatetur tamē ꝙ vbi fuit pactū de nō
petēdo ibi eſt obligatio ad nō petendum, ſecus in acceptil. Tamē
poteſt ſaluari tam dictū gl. quā dictū do. Iac. vt dicat ꝙ in pacto, ⁊
acceptil. illa, naturaliter non dicitur oriri obligatiō ex acceptil. ſed
propter acceptilationē ex quadā naturali equitate petere obligat
a modo nō. Contra ſolet dici in l. ex hoc iuregentiū. ff. de iuſti. ⁊ iur.
¶ Itē opp. ⁊ ſūm in prin. gl. magne, dr̄ hic, ꝙ nō pōt peti pena, niſi
cū ventū fuerit cōtra tranſactionē. ¶ Itē op. dr̄ hic in textu noſtre
legis, ꝙ aut ſubſecutis acc. aut pena inferenda eſt ante cognitionē
cauſe. ſ. principalis. Iſte tex. vr̄ innuere, ꝙ ſi actor qui tranſegit, ve⸗
niat cōtra trāſactionē agēdo, ⁊ reus petit penā appoſitā in tranſ⸗
actione, ꝙ iſta qō, ⁊ pena primo debeāt terminari quā principalis
cauſa. Iſtud eſt falſum. per l. qui prior. ff. de iudi. Huius timore iſta
litera legit dupliciter in gl. Tertio modo ſecūdū vltramō. Primo
intelligit ꝙ iſta verba, ante cogni. cauſe, determinētur ab illis ver⸗
bis. inferenda eſt, ⁊ ad contrariū reſpōdet, ꝙ hic ſit ſpeciale. Ratio
ſpecialitatis nō apparet in iſto caſu, ⁊ ideo non vr̄ vera. Intelligit
alio modo ꝙ hec verba, ante cognitionē, determinent a participio
data, ⁊ tūc in nullo obſtat. ¶ Intelligit tertio modo, ſecūdū vltra⸗
mōtanos, ꝙ determinent ab illo verbo, maluerit, quaſi velit dicere
ſi aduerſarius malit ante cognitionē cauſe principalis petere pe⸗
nam ⁊ repetere data pōt. Iſte intellectus ſonat ꝙ reus nō habeat,
niſi duo remedia, videlicet petitionē pene, ⁊ repetitionē datorū, ⁊
in hoc fuit opi. vltramon. Iſte intellectus nō eſt verus. imo habet
tria remedia, ⁊ ſtatim videbitis, q̄ ⁊ actor pōt repelli. Tene ergo,
ꝙ iſta verba determinent ab illo participio data, ⁊ cōtrariū nō ob.
¶ Itē op. dicit hic in tex. ſi aduerſarius maluerit. Iſte tex. videtur
innuere, ꝙ electio ſit rei, cui rūpitur trāſactio. ¶ Sed tūc op. ⁊ vi⸗
detur eſſe electio actoris, qui trāſactionē rūpit, eo ꝙ nūc cū agitur
cōtra eum ad penā, ⁊ ad data, ipſe dicitur reus, ⁊ videt teneri alter⸗
natiue, vt hic. Sed in alternatiuis eſt electio debētis, vt l. plerunqȝ.
ff. de iu. do. in fi. Timore huius iſta verba, ſi aduerſarius maluerit,
in gl. exponūtur dupliciter. vno modo, ꝙ exponat aduerſarius, id
eſt reus, qui conuenitur ad penā tunc, qui tamen actor fuit primo.
Alio modo exponūt aduerſarius, id eſt actor, qui penā petit, ⁊ tūc
qui primo erat reus, cū fuit trāſactio rupta, ambe iſte due expoſi⸗
tiones

tiones poſſunt tolerari. Nã antequã perueniatur ad iudiciũ, eſt in
electione primi actoris vtrũ vellet obſeruare tráſactionẽ, an penã
ſoluere ⁊ reſtituere data, ſed poſtquã ipſe venit cõtra tráſactionẽ, ⁊
ſic neutrũ, alias ventũ eſt ad iudiciũ, quia petitur pena, ⁊ repetun-
tur data, tunc nõn eſt in electione primi actoris, ſed põteſt cogi ad
ſoluẽdã penã, ⁊ ad reſtituendũ data, vt hic videtis. Poterit etiã eũ
repellere ab agẽdo, vt ĩ. videbitis, ſecundũ vnã lec. ⁊ ſic intelligẽdo,
17 iſte expoſitiones tolerãtur, ⁊ ſimilia. Itẽ opp. † ⁊ ſum in gl. magna,
in verſi. qui incipit, ex predictis patet. Vos videtis ꝙ tráſactio fuit
facta ꝑ acceptil. ⁊ ſic tráſactio fuit ſublata ipſo iure, vt inſtit. quib.
mod. tollitur oblig. §. eſt autẽ, ⁊ hoc dicit tex. quod venit cõtra trã-
ſactionẽ, ⁊ ſic ſine actione agit. contra. l. ſi pupilli. §. videamus. ff. de
nego. geſt. ¶ Huius cõtrarij timore lex legit̃ quinq; modis in glo.
Et aduerte ad ordinẽ gl. q2 due opiniones, videlicet prima, ⁊ vlti-
ma tendũt ꝙ in lege noſtra agatur de facto, ſecundũ primã opi. agi
tur de patiẽte reo, ſecũdũ vltimã inuito reo. Ne tres opi. ſcilicet ſe-
cunda, tertia, ⁊ quarta tẽdũt ꝙ agatur de iure. venio ad primã que
ipſa veritas eſt, ⁊ fuit opi. Azo. ⁊ eã tenet do. Iac. hic. Prima eſt. ꝙ
hic agatur de facto, ⁊ reus patiat̃ quaſi dicat tex. Si aduerſarius,
id eſt reus, cui rũpitur tráſactio, malit penã petere, ⁊ data repetere
poteſt hoc velle ⁊ ſi actorẽ vellet repellere, etiã poteſt. quaſi cõclu-
dat tex. ꝙ omnia iſta remedia reus poſſit habere penã, repetere da
ta, ⁊ actorẽ repellere. ⁊ tũc poteſt exponere aut pro ⁊. Ratio huius
opi. eſt triplex, ⁊ videbitis in gl. noſtra. tertiã rationẽ, que eſt multũ
notãda ad id quod ĩ. dicã, ⁊ eſt ratio ibi, tertia, quia cũ iudex. ¶ Se
cũda fuit opi. quod hic agatur de iure; allegat gl. pro hac opi. l. j. ĩ.
quando licet ab emp. diſ. ⁊ auth. cõtra qui propriã. ĩ. de nõ nu. pec.
Azo cõtradicit, cui9 fuit predicta opi. vt hic videtis, poteſt eſſe a-
lia ratio, quia actio extincta nunquã reſuſcitatur, vt l. q res. §. areã.
ff. de ſol. Tertia fuit opinio, quod hic agatur actione vtili. alleg. gl.
l. j. ⁊ ij. ĩ. ſi aduer. tráſactio. Ille leges nihil faciũt ad materiã noſtrã,
vt dixi in l. ſi diuerſa. ꝫ. eo. loquũtur enim in reſtitutione in integrũ.
Unde alij dicũt ꝙ hic agitur per actorẽ, vt reus ponat ſe in pꝛiſtinã
obligationẽ, ⁊ agitur cõdictione ſine cauſa, ⁊ ita agitur de iure ſecũ
dũ hãc opi. ⁊ etiã ſecũdũ duas precedẽtes, ⁊ ita cõtrariũ nõ obſtat,
q2 qui agit, actionẽ habet. Iſta opi. nõ eſt vera q2 licet cauſa ſit re-
uerſa ad nõ cauſam, vbi tráſactio rũpitur, tamen cũ cauſa reducat̃
ad nõ cauſam propter dolũ actoris venientis cõtra tranſactionẽ, ex
iſto ſuo dolo nõ debet conſequi condictionem ſine cauſa, arg. ff. de
fur. l. itaq; fullo. ideo hec opinio nõ eſt vera. Unde alij dixerũt. ⁊ iſta
eſt quinta, ⁊ vltima ꝙ hic agatur de facto, ⁊ nõ de iure. etiã reo in-
uito. per l. cũ proponas. ꝫ. eo. ſcilicet ꝑ rationẽ, quã gl. aſſignat. Hac
opinionẽ tenẽt Ultramõtani, ⁊ do. Cy. ⁊ dẽ hac faciẽbat mentionẽ
in l. ea quidẽ. ĩ. ſi manci. ita fuer. alie. iſta nõ eſt vera. Nã ſi poſſet agi
de facto, eo reo inuito, ad quid diceret lex quod vbi actio eſt ſubla
ta ipſo iure, preſcriptis verbis, actio cõpeteret datiua, ſecundum
quod dicit̃ in l. cũ mota. ꝫ. eo. Item ad quid diceret lex quod poteſt
agi, vt reus reponat ſe in priſtinã obligationẽ, vbi actio eſt ſublata
ipſo iure, ſecũdũ ꝙ dicit l. ſi quis accepto. de cõd. ob cauſam, Certe
nõ eſſet ratio cõtra. Tene ergo primã rationẽ. Reſpõdeo per tres
rationes, quas aſſignant, ⁊ eſt vera. Ex qua opinione cõcludas, ꝙ
vbi rũpitur tráſactio firmata acceptilatione, ⁊ Aquiliana ſtipula-
tione, pena poteſt peti, data poſſunt repeti. Itẽ actor repellit̃, ⁊ ſic
reus habet tria remedia, ⁊ ſic opponi. de tex. qui loquitur alternati
ue. expone vt ſupradixi Et ſi tu diceres, quomodo repellitur per ex-
ceptionẽ, cũ nulla ſit actio, quia ſublata eſt per acceptilationẽ, ⁊ ex-
ceptio ſit actionis excluſio, vt l. j. de excep. dico ꝙ actor repellitur
nõ virtute exceptionis, ſed potius per officiũ iudicis vidẽtis acto-
rem ſine actione agere, quia iudex interrogabat ꝑ modũ, quẽ habe
tis in gl. in prima opi. Azo. in tertia ratione, ⁊ ſecundũ do. Iac. iſta
ratio tertia facit ad q. pone, ſtatuto cauetur ꝙ nõ ſoluẽs collectas,
nõ audiatur ad ius, neq; etiã agẽdo, neq; etiã defendẽdo. Tu non
ſoluis collectas, agã cõtra te, excipis, agere nõ potes, quia nullã a-
ctionẽ habes cõtra me, replico cõtra te, quia tu non ſoluis collec-
tas, non poteſt reddi ius, neq; in agẽdo, neq; in defendẽndo. quis
obtinebit? Reſpõdeo nõ ſoluẽs collectas. Nã licet eũ poſſim repel
lere virtute defenſionis, q̃ non cõpetit ex forma ſtatuti, tamẽ iudex
officio ſuo vidẽdo me nõ habere actionẽ, poterit me repellere, ⁊ in-
terrogabit me ſecundũ formã huius gl. ¶ Itẽ valet ad aliud. pone
ꝙ bãnitus nõ poteſt audiri ad ius, agit exbãnitus cõtra me nõ ex-
cipio ipſum eſſe bãnitũ, quia forte timeo. Certe quãtũcunq; nõ ex-
cipiã, tamẽ ſi iudici eſſet notũ per aliũ modũ, ipſum agẽtẽ eſſe exbã
nitũ, ⁊ exbãnito nõ cõpetit ius agẽdi, Iudex, ſine aliqua exceptio-
ne, poterit eũ repellere, eo quod videbit me ſine actione, ⁊ faciet in-
terrogationẽ ſecũdũ formã huius. gl. ¶ Itẽ opp. ſecũdũ primũ in-
tellectũ, quẽ dixi quod etiã pena ſi agatur de facto, petitur. ⁊ tunc
opp. de l. ea quidẽ. ĩ. ſi mãci. ita fue. alie. Sol. vt ibi dixi. Itẽ opp. de
l. ſtipulatio iſta. §. queſitum. de verb. ob. Sol. vt hic no. in gl.

LEX XLI.

3 ☞ Pena huius l. quando habeat locum.
4 Pena legalis, vt committatur, requiritur quod quis peruenerit
vſq; ad ſententiam, ſecus in conuentionali.
6 Periurus eſt infamis.
7 Ueniens contra tráſactionem iuratam, reddit data, ſoluit penam,
⁊ perdit actionem.
10 Pena hui9 legis quod infertur ipſo iure, nec expectatur ſentẽtia.
11 Iuramentum, impedit moram purgari in reo.

a SI quis maior. [a] Hec eſt ſingu. lex, quã no.
⁊ breuiter. h. d. Qui venit
contra tranſactionẽ iuratam per Deum vel Principem,
b infamatur, penam ſoluit, [b] ſibi data reddit, ⁊ actionem
perdit, que parti obſeruanti applicantur. h. d. Uadam per ordinẽ,
no. quod iſta lex tantũ habet locũ in maiore. Quero, quid in mino-
re iurante? do. Iac. But. dicebat. Aut ipſe iurauit non venire con-
tra, rationẽ minoris etatis, ⁊ tunc ſatis eſt, quod iuramẽtũ eum re-
preſentat maiorem, vt pena huius cõſtitutionis nõ teneatur. Aut
iurauit non venire cõtra, ratione minoris etatis, vel alia, ⁊ tunc te-
neatur pena huius cõſtitutionis, quia duo iurauit propter primũ
repreſentatur maiori, propter aliud teneatur pena huius conſtitu-
1 tionis. Satis † poſſumus dicere, quod iſta cõſtitutio non habet lo-
cum in minore etiam ita iurante, nam quod iuramẽtum faciat eum
maiorem, iſtud eſt interpretatiue. ergo ad eum hec lex nõ extendi-
tur. vt l. iij. §. hec verbã. de neg. geſt. Fateor tamen quod iuramentũ
validat contractum, ſecundum aut. ſacramenta. ĩ. ſi aduer. vendi. ⁊
quod ibi dicitur, nõ autẽ quod teneatur pena huius legis. ¶ Se-
cundo habẽs id quod hec lex habet locum in tranſactionibus fa-
2 ctis nullo cogente imperio, ſed libero arbitrio. Et ex hoc dico. †
quod ſi fuerit iuratum ſuper compromiſſo, vel tranſactione, quẽ
fiunt a parte inuita, ex forma ſtatuti, vel precepto iudicis, quod pe
na huius cõſtitutionis non teneatur. dicit enim nullo cogente im-
c perio. [c] ¶ Nota quod hic dicitur, * quod venire cõtra, fit vel inter
* pellando iudicem, vel ſupplicando Principibus, vel non implen-
do promiſſa. Contra. ff. rem ra. habe. l. amplius non peti. vbi dicitur
3 quod requiritur litis cõteſt. Sol. † Plures ſunt conceptiones ſti-
pulationum, quandoq; promittit quis non contrauenire, ⁊ tunc
iſta ſtipulatio committitur ſecundum formam huius legis, quod
multum nota propter ſtatuta, ⁊ propter alia que dicunt, ſi quis cõ
trauenerit, vel contra fecerit, ⁊ ſimilia. Quandoq; quis promittit
amplius non petere, ita loquitur lex contraria, quia requirit litis
conteſtationem. Quandoq; quis promittit controuerſiam nõ mo-
uere, tunc loquitur. l. diuus. ff. de peti. here. ⁊ de his, ⁊ multis alijs
dixi latius in l. amplius non peti. ¶ Opp. ad iſtud, ⁊ videtur quod
requiratur quod perueniat vſq; ad ſentẽtiam, vt l. qui cum maior.
4 §. accuſa. de bonis liber. Solu. Ibi † in pena legali, hic in conuen-
5 tionali. ⁊ mitius † agitur cum lege quam cum homine, vt de arbit.
l. Celſus. dixi plenius in d. l. amplius. ¶ Item habes hic notare,
6 quod periurus † eſt infamis, ⁊ hoc plene no. in l. Lucius. ff. de his
qui notan. infam. tetigi in l. fi. ff. de crimine ſtelliona. ¶ Alterius no
7 ta ex lege iſta † quod quando eſt iuratum ſuper tranſactione, vel
pacto, quod qui venit contra, reddit data ⁊ ſoluit penam, ⁊ perdit
actionem. ¶ Contra. ꝫ. eod. l. cum proponas. ⁊ ff. eo. l. qui fidẽ. Sol.
Iſtud eſt hic propter iuramentum, quod no. multum bene. Nam
d iuramentum [d] habet vim illius clauſule, † que apponitur in ſtipu-
8 latione penali, rato manente pacto ⁊c. imo maiorem vim habe-
9 bit, vt ex iſta. l. patet. ¶ Item dico quod iuramentum habet † vim
illius clauſule, ſi nõ valet iure tranſactionis, valeat omni iure quo
e valere [e] poteſt, vt l. cum pater. §. filius matrẽ. ff. de leg. ij. ⁊ ideo pu-
to quod ſi tranſactio non valebat iure tranſactionis, valeret iure
pacti propter iuramentum. quod ſecus eſſet alias, vt l. ſi cauſa. ꝫ.
10 eod. ⁊ ibi habuiſtis no. ¶ † Alterius no. hic, ꝙ iſte pene infligũtur
f ipſo iure, [f] nec expectatur ſententia. ꝙ apparet ex eo ꝙ dicit, actio
ne priuatus, ⁊ ſic loquitur in preterito. Item apparet ex eo, ꝙ in-
fra ſequitur. itaq; omnia eorum mox commoda deputabuntur ⁊c.
Nam ex dictione mox, apparet quod ſit ipſo iure, vt in auth. de in-
ceſt. nup. §. j. dixi in l. iubemus. §. economus. ꝫ. de ſacroſ. eccl. ¶ Et
g ex hoc nota [g] etiam quod † iuramentũ impedit purgationem mo-
11 re. hoc enim ſonant verba huius legis. Hoc etiam probatur, quia
vbicunq; ſit executio a lege non admittitur purgatio more, vt l. ſi
12 is cui. ff. de leg. ij. ¶ Ultimo quero, de duobus. Primo † an hec lex
habeat locum in reo, ſicut in actore cõtrauenientе? Bl. dicit quod
* ſic, * in illis penis, que ad ipſum poſſunt adaptari. ¶ Item quero
13 an habeat locum in alio † contractu, quam in contractu tranſa-
ctionis? Puto quod ſic in omnibus. ibi in prin. l. cum dicit, aduer-
ſus pacta, vel tranſactiones, in eo quod dicit pacta, omnia cõpre-
hendit. ¶ Item hoc apparet in fi. dum dicit, pactis, ⁊ ĩ. dicit, pa-
ctionum. ⁊ ſic loquitur in omnibus pactis, nõ ſolum in tranſactio-
ne. Non habetis hic alia, ergo ⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Si quis maior aduerte quod Bart. in hac l. ſi quis maior. ar-
guitur de contrarietate, ſed in quo allegetur contradicere, ⁊ pro

ſaluatione Bar.vide cõcordãtiã poſitã ad l.ſi qs ꝑ eo.ff.de fideiuſ.
a POMA. ¶ Si quis maior. Et procedat etiã ſi iſtud iuramentum
eſſet ſibi illegitime relatũ preſente parte,ꝛ non citata. Anc.in cõſi.
ccclxxiij.inci.recento ordine in verſ.ꝛ ex hoc etiam ſubſequenter.
P.PAV.P. ¶ Si quis maior. Per iſtum tex.ſingularem ſolet di-
ci quod iuramentũ impedit purgationem more de quo vide Alex.
conſ.clviij.in ij.vo.quod tamen limita procedere in foro iudiciali.
Secus in foro penitentiali.gl.ſingularis.xxxij.q.j.c.apud miſericor
dem.allegat ro.ſingulari.ccccl.v.impediente iuramẽtum. Nunquid
autem heres extraneus puniatur pena huius l. vide Ang.conſil.
cccxxxiij.ꝛ cccxxxvj.in ij.par.inci.ex themate ꝛ actis.in prin. Pau.de
Caſt.conſi.lxviij.vbi ponit quid ſi heres ſit minor. Et nunquid he-
res contrauenieus tranſactioni iurate per defunctum cõfecto ta-
men inuentario poſſit vti beneficio inuẽtarij,vt nõ teneatur ad pe-
nam vltra vires hereditarias,vide Ang.conſ.cccxxxvj.incip.teſta-
tor tranſegit,ꝛ cccxxix.ꝛ eſt in ij.par. Item in materia huius.l.vide
omnino Alex.dicentem multa conſ.xcij.in j.vo. vbi inter cetera di-
cit,quod ille qui eſt ex aliquo cõtractu iurato cõſecutus dominiũ
alicuius rei,ſi cõtrauenit, non perdit dominiũ ipſo iure,ſed opus
eſt vt cõtra eũ agatur cõdictione ex hac lege. Item quod iſta con-
dictio non datur contra tertiũ poſſeſſorem. Item quod ad has pe-
nas incurrẽdas requiritur dolus. Et ibi in vltimis verbis ſingula-
riter dicit,quod contrauenieus ſolum tenetur ad verã eſtimationẽ
rei,nõ aũt ad aliquid plus,ſi ex induſtria ſua ſuperlucratus fuerit.
Uide etiam eundem Alex.in l.fin.in fin.ff.qui ſatiſd.cogant. Item
an habeat locum in reo,ꝛ ꝙ intelligatur in inſtrumẽto valido,vide
Alex.conſ.dxxxviij. Itẽ quod pena huius legis habeat locũ,etiã ſi
quis ꝑmiſiſſet ſimpliciter ſub fide ſua,vel ſub fide Chriſti,vide Fel.
in c.ij.de ſpõſa.circa prin. Uide in Bertachi.in verbo, fides. Iaſ.in
l.iij.§.j.ff.de iureiurã. Itẽ ad id quod dixi.s.penã huius l. committi
cõtra heredẽ cõtrauenientẽ trãſactioni iurate, faciũt que habes ad
Abb.in c.veritas.extra de iureiur.vbi habes ꝙ iuramentũ eſt per-
ſonale,ꝛ nõ ligat heredes. Itẽ quod ſi quis impugnet ſolũ teſtamẽ
tum tranſactionis ipſum tantũ negando,incidat in penas huius l.
Pondera Alex.cõſi.lvj.vo.ij.in prin. Itẽ quid ſi apponatur pactũ
tẽpore iuramenti quod per cõtrauentionẽ quis non incidat in pe-
nam huius.l.an valeat. Uidetur quod nõ,quia pene huius legis in
currunt ex dolo cõtrauenẽdo,vt hic. Ergo dolus futurus remitti
non poteſt.l.ſi vnus.§.illud nulla.ff.de pac.vbi habes ad Bart. Et
ad hoc facit quod no. Abb.in c.ſolite.de reſti.ſpol. Itẽ quod nõ im
plẽs ex parte ſua nõ poſſit agere cõtra aduerſariũ ad penas huius
l.vide Alex.cõſ.ccclxv. Item no.ſingulariter ꝙ ſi quis cõtraueniat
ſupplicatione,facta tamẽ mẽtione de trãſactione, non incideret in
penã. Ita infertur ex his que dicit Fel.in c.ceterũ.ad fi.extra de re-
ſcri.vide eundẽ in c.ex tenore.extra de reſcri.vbi late examinat, an
per ſolã ſupplicationẽ nõ vtẽdo reſcripto incidat in penã. De quo
vide omnino. Alex.cõſi.xxxiiij. in j.vo.vbi concludit cum Paul.de
Caſt.hic,licet hic teneat cõtrariũ. Uide Fel.in c.ex tenore. Iaſ.hic,
Itẽ an ꝛ quãdo periurus ſit infamis,vide late Fel. in c.teſtimoniũ.
extra de teſtib. Et ibi etiã an iſta lex procedat in eo qui iurauit ſol-
uere vſuras,ꝛ nõ ſoluit,ꝛ quãdo repellatur ab agẽdo,vide late De
ciũ in c.intelleximus.de iudi. Itẽ quod ille qui primo fuit in mora,
vt q2 primo euenerit dies ſue promiſſionis,incidat in penas, ꝛ ad-
uerſarius cogatur poſtea ſimpliciter, vide Math.not.l.vbi quedã
alia materia huius legis. Quomodo aũt tũc poſſit cõmitti mora,ſi
aliquis non impleuerit,vide ad Bart.in l.fi.in fi.ꝑ.in. de excep. Itẽ
quod periurus eſt infamis,ꝛ de multis alijs penis periurij, vide ꝑ
Iaſ.in l.ſi duo patroni.§.fi.ff.de iureiu. Itẽ an requiratur dolus ad
hoc vt quis dicatur periurus etiã inquãtũ ad penas huius legis,
vide Iaſ.in l.qui iuraſſe.in prin.ff.de iureiu.ꝛ in l.videamus.ff.de in
litẽ iurãdo.vbi repetit omnia que dixit in d.l.qui iuraſſe. Sed quod
quantũ ad penas huius legis ſufficiat culpa, vide eundẽ in l.in a-
ctionibus.de in litem iurando. Item quod licet periurus ſit infa-
mis,ꝛ repellatur ab agẽdo,nõ tamen a ſe defendẽdo,vide Alexan.
conſi.xxxvij.vo.ij. Decium in c.intelleximus extra de re iudicata.
b POMA. ¶ Penã ſoluit. Intellige quod cadit ab actione,quãdo
fuit periurus ſuper cauſa illius actionis, ſecus ſi fuiſſet periurus
ſuper alia cauſa. Ita Alex.conſi.xvij.incip. põderatis his.in j.vol.
Fely.in c.dilecti filij.in prin.de exceptio.ꝛ vide ad iſtã l. Math. no-
tabi.ſuo l. Fel.in c.teſtimoniũ.de teſti.verſi.ſed inquantũ. ꝛ Barba.
in c.licet ex ſuſcepto.in decimo caſu. Pan.ibi de foro compe.vbi di
cit quod iſta l.habet locum,etiam ſi quis iuraret per Regem.ꝛ vi-
de etiam Cardin.conſil.cxlviij.in ij.dubio.ꝛ Barbar.in c.ex literis.
poſt Bald.ibi de conſti.ꝛ Ro.ſing.ſuo cccc xcij.inci.tu Fel.c.j.de iu-
reiu.ꝛ Barba.in c.j.de offic.deleg.ꝛ Alexand.conſi.xxxij.ad fin.vo.
ij.ꝛ xxxij.eo.vol.ꝛ Fel.in c.querelã.de iureiur.vbi ponit, an habeat
locum in violatore fidei,ꝛ vide que ponit do. Sign. in conſil. ccliij.
incip.queſtionibus,ad hoc vt procedat iſta lex, requiritur dolus.
Ita Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci.ff.de offi.proconſ.ꝛ Alexan.in
conſ.xcij.incip.perſpectis his que in themate narrãtur in j.vol.ꝛ in
l.fi.ff.qui ſatiſd.cog.vide etiã in materia huius l. Ang.in cõſ.cclxvj.
incip.ex themate ꝛ actis.ꝛ Corſe.in repetitione rubrice de iureiur.
in j.ꝛ in ij.priuile. Alex.in conſi.xv.vol.ij.ꝛ conſ.xvij.vol.iij. Fel.in c.
dilecti filij.de exceptioni.ꝛ Card.Flo.in conſil.xxv.in fin.vide etiam
de iſta lege per Barb.in conſil.xxiiij.vol.j.
c ¶ Imperio. ADDE ſecũdum Pau.de Caſt. ꝛ Ful. quod hoc ve-
rum,ſi fuiſſet compulſus iurare,ꝛ compromittere, ſecus ſi cõpro-
mittere tantũ,quia ſi ſpõte iurauit veniendo cõtra, incidit in iſtas
penas,cũ illud iuramentũ ſit preſtitũ nullo cogẽte imperio.ſi tamẽ
de cõſuetudine preſtaretur iuramẽtũ,ſatis dicitur eſſe de neceſſita
te ſtatuti,ar.l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua.ff.de edil.edic. Dicit etiã
Salic.has penas nõ habere locũ,quãdo in cõpromiſſo appareret
quod neceſſitate ſtatuti eſſet cõpromiſſum,alias ſecus. Uide qui
neceſſitatem allegabit,probabit.l.fideicom.§.ſi rem.de lega.iij. Tu
de materia huius l.vide Alex.in conſilijs ſuis. Aliquid per Abba.
conſ.xij. Ang.conſ.lix. Pet.de Anch.conſi.ccclxxxiij.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Nota ꝙ hic dicitur. De hoc vide
per Alexan.conſil xxxiij.in j.dub.vol.j.
d ¶ Iuramentum. ADDE quod iuramentum habet vim ſtipula-
tionis,vt voluit Bal.conſi.cxliij.ꝛ clauſule derogatorie, vt etiam
eius conſil.ccclxj.eo.lib.j
e STRA. ¶ Quo valere poteſt. ADDE tu,ꝛ collige ex iſto.d.Bar
tol.quod iuramẽtũ ſemper addit diſpoſitioni ſuper qua interponi
tur. Et adde ad hoc eundẽ Bar.in l.eam quã.verſ.vj.caſus.j.de fi-
deic.ꝛ ꝙ tradit Bal.in l.fi.in ij.q.j.cõmo.ꝛ ponũt Mode.in l.ſi cõ-
uenerit.de iuriſd.om.iud.ꝛ ponit de eis in repeti.c.j.extra de iudi.
f ¶ Ipſo iure. ADDE poſtea que dicit Alex. de iſtis verbis, ipſo
iure videndum Bald.conſil.ccclxix.lib.iiij.
g POMA. ¶ Ex hoc not. Uide Ro.cõſil.xlvij. An ante iſtud,quod
morã non poſſit purgari iuramento interueniente, habeat locũ in
his omnibus quatuor penis,de quibus hic,licet Bar.videatur in
diſtincte tenere quod ſic.ſcias tamen,quod Ang.in l. ſi inſulam.in
v.q.Bart.ff.de verb.oblig.ꝛ Paul.de Caſtr.hic dicunt opi. Bart.
procedere quo ad infamiam,ꝛ actionis omiſſionẽ ab ipſa lege,non
autem quo ad penam.ꝛ data reſtituẽda de quibus aſſererent facti
hominis requiri,quaſi volẽs quod potius hic nõ admittitur mo-
re purgatio,ex eo quod fiat executio.l.quapropter.ibi iuramentum
interuenerat,vt plene per eos habetur. Imo. tamẽ ꝛ aliqui Modo
der. Peruſini.d.l.ſi inſulam.in loco preallegato, dicunt quod opi.
Barto.indiſtincte procedit quo ad omnes penas de quibus hic,
eo quia vna determinatio reſpiciẽs plura determinabilia,ea equa
liter determinare debet.l.nam hoc iure.ff.de vul.ꝛ pupil. Huic ſen-
tentie quidam reſpondent,ꝛ eſt de mẽte Alex.hic,ꝙ illud eſt verũ,
vbi eſt eadẽ ratio.l.ſi ita ſcriptum fuerit.vbi Bart.la ij. ff.de man.
teſta.ꝛ in l.ſi ſeruus.de ſtat.lib.ſed hic eſt diuerſa ratio,ergo ꝛc. Se-
cundo pro Bart.facit ſecundũ Imo.ibi quia iſta lex nullam habe-
ret ſpecialitatem cum clarũ ſit ꝙ vbi fit executio a lege non admit-
titur more purgatio.huic reſpondent ibi primũ ad ſentẽtiam, ꝛ eſt
de mente d. Alex.hic ꝙ inuenit ſpeciale quo ad infamiam ꝛ actio-
nis priuationem,dic vt per eos. Tertio facit ſecundum do. Petru-
cium hic,ꝙ vna res non debeat diuerſo iure cẽſeri.l.cum qui edes.
ff.de vſucap. Huic reſponde vt primo ar. Quarto facit ſecundum
eum tex.hic in dictione mox, que excludit omne temporis inter-
uallum. Huic reſpondet,quod imo non excludit.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Quod ſic. Et hoc ideo forte quia
reus priuaretur exceptione,ſicut actor priuatur actione. in cõtra-
rium vide Alex.conſil.xlix.vol.iiij. Et facit quod dicit Bart. in l.
poſtquam liti.circa.fin.s.de pact.

LEX XLII.

2 ☞ Tranſactio facta pretextu falſorum inſtrumentorum, quando ſit nulla, vel reſcindatur, ꝛ quo iure.nu.7.
4 Iuramentum tollit reſtitutionem, que eſt de iure ſpeciali, nõ eam, que eſt de iure communi.
6 De falſo quatuor modis cognoſcitur.
8 Exceptio, vel replicatio in caſu huius legis quando competat abſqꝫ reſtitutione in integrum.
10 Reſtitutio dotis ſi debet fieri, ꝛ ille, cui fieri debet, tenetur ex forma ſtatutorum recipere poſſeſſiones in ſolutum, qualiter tunc debeat fieri.
12 Inſtrumentum ſi eſt falſum pro parte, an ſit falſum in totum.
13 Executio ſi fuit demandata per iudicem, quãdo pereat finito eius officio.
14 Falſitas in teſte quando noceat producenti.

SI ex falſis. Breuiter dicit, Trãſactio eatenus reſcinditur, quatenus facta fuit pre-
textu falſorũ inſtrumẽtorum, etiã ſi fuerit iuratum, niſi fue-
rit ſuper falſo trãſactũ, hoc dicit. ¶ Notabilia ſunt clara. ¶ Opp.
hic dicit, ꝙ debeat tranſactio retractari, ꝛ ſic innuit ꝙ valeat. gl.ra
s.de diuer.reſcrip.[illegible]in. Solu. aliud eſt in reſcriptis, in quib⁹ ſilet
tacita

†tacita conditio,ſi preces veritate nitātur,qđ in tranſactione non
eſt.¶ Secundo opp.ad idem ꝙ trāſactio ſit ipſo iure nulla,vt l.in
ſumma.in prin.de cond.inde.Habuiſtis not.ſ.eod.l.ſub pretextu.
2 Solu.† Quandoqȝ quis petit trāſactionem reſcindi, qꝛ facta ſub
pretextu falſorum inſtrumentorū,abſqȝ dolo partis,tunc ſine du-
bio habet locum iſta l.ꝙ debet reſcindi.Quandoqȝ arguitur falſi
tas inſtrumēti,ꝛ dolus partis,ꝛ tunc ſi quidē dolus eſſet ex parte
actoris,eſſet trāſactio nulla,vt in l.cōtraria.ſi ex parte rei,nō,vt d.
l.ſub pretextu.ſ.eo.tamen iſto caſu non loquit' hic,qꝛ hec lex loqui
tur indiſtincte in actore.Et ſic debes intelligere hic, quando ſola
3 falſitas arguitur,non dolus aduerſe partis.Ex quo no.† ꝙ ti.ſi ex
falſis inſtrumentis.j.ꝛ ff.de re iudic.l.diuus.hȝ locum, etiā ſi fue-
rint producta inſtrumenta falſa abſqȝ dolo partis.lȝ quidam Al-
tramon.dicant contrarium.ꝛ hoc tȝ iſta gl.quam vide ſuper ver-
bo.precipimus.ibi,nec diſtinguo.¶ Op.j.ſi mi.ſe ma.dixe.l.ſi alte
rius.vbi iuramentū impedit reſcindi pactū factum dolo aduerſa-
rij.Sol.Ibi fuit ſimplex dolus.hic fuit plus,ſcȝ falſitas.¶ Op.j.
4 ſi aduer.vend.l.j.Sol.per †iuramentū tollitur reſtitutio,que eſt de
a iure ſpeciali,ᵃ vt ibi nō ea que eſt de iure cōmuni.ita loquitur hic.
Vel poſſumus dicere,hoc eſt ſpeciale in trāſactione facta preter-
tu falſorū inſtrumentorū.¶ Op.j.de fal.l.ipſe.Sol.ibi fuit tranſa-
ctū de fal.¶ Op.de l.j.j.de plus peti.ff.de exce.l.qui agnitis.Sol.
gl.quod iſte leges non obſtāt,ſi bene inſpiciantur.¶ Circa legem
5 noſtram queruntur plura.Primo †quero.hic dr ex falſis inſtrumē
tis,quid de teſtibus?gl.dicit idem,ꝛ idem no.in l.j.ꝛ ij.j.ſi ex fal.in-
ſtru.ꝛ hoc eſt verum,vt l.diuus.ff.de re iud.facit ff.de fide inſtru.l.j.
¶ Secūdo quero,dicitur hic,etiam ciuiliter falſo reuelato.Quot
6 modis cognoſcatur de falſo?gl.que eſt hic,dicit† quatuor modis.
Primo criminaliter accuſando l.Cornel.de fal.Secūdo p actionē
in factū ad intereſſe.Tertio p exceptionē,vt ſi actor agat ex tran-
ſactione,excipiatur de falſis inſtrumētis. Quarto p replicationē.
qꝛ ſi reus excipiat de trāſactione,actor replicabit de falſo.Poteſt
etiā de falſo cognoſci per inquiſitionē,vt l.iubemus.j.de prob.de
teſt.l.nullum.¶ Itē illud ꝙ gl.facit duo membra,de exceptione,ꝛ
replicatione,pōt claudi ſub vno membro.Nam replicatio eſt exce
ptio.vt l.ij.ff.de excep.tamen qđ iſtis duobus modis cognoſcatur
de falſo in hac l.videtur contra id ꝙ glo.dicit j.prox.q.¶ Quero,
7 dicitur hic,falſo reuelato retractari precipimus.quero,†quo iure
retractatur iſta trāſactio.Dicit gl.per reſtitutionē in inte.vt ff.de
re iud.l.diuus.ꝛ j.ti.iij.l.j.vide gl.ſuper verbo.precipimus.in prin.
¶ Aduerte tū tex.hic dicit,falſo reuelato retractari precipimus
ꝛ ſic innuit ꝙ antequam retractetur,dȝ de falſo cognoſci.Item di
cit gl.ꝙ cognoſcitur per exceptionē.vel replicationē,ſed exceptio
8 †vel replicatio non pōt habere locum,niſi prius reſtitutione impe
trata.vt l.nam poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiurā.ꝛ l.necnon.§.exem-
plo.ff.ex quib.cau.maio.ꝛ l.exceptio.in fi.de exceptio.ꝛ ſic videtur
quod prius debeat peti reſtitutio,ꝛ poſte i proponi exceptio.glo.
dicit econuerſo.¶ Hic aduerte,dicunt quidā. ꝙ poterit opponi
exceptio compenſationis.Nam cum actio in factū ad intereſſe p-
pter falſum detur a lege, ipſo iure poterit opponi exceptio,ꝛ de
iſta exceptione compenſationis glo.loquitur.quod non plȝ.Nam
cum non ſit liquidum illud debitum,non poteſt ex eo cōpenſatio
opponi,vt j.de compenſatio.l.fi.Dico igitur ſic. Quāqȝ quis vult
opponere exceptionem ad impediendā petitionē tm̄,ꝛ tunc hoc
pōt fieri ſine aliqua reſtitutione de mūdo.Et ita loquitur hec lex,
ꝛ l.ſi.j.ſi ex falſis inſtru.dum dicit.iudicati executio ſolet ſuſpendi
ꝛc.Quādoqȝ quis vult plus,ſcȝ quod ſuper cauſa primo propoſi
ta procedatur,ꝛ diffinitiua ſnīa determinetur.tunc ſi quidē prima
actio non erat ipſo iure perempta,qꝛ non fuit facta tranſactio per
Aquilianam ſtipulationem,ꝛ acceptilationem,videtur prima in-
ſtantia durare ſecundum quod innuit l.ſiue apud acta.ſ.e.ꝛ ideo
dico qđ reo ſufficeret exceptio,ꝛ actori replicatio ſine aliqua reſti
tutione.Ita loquitur gl.ſuper verbo,ciuiliter.Sed ſi poneremus
primam actionem eſſe ipſo iure peremptam.ꝛ per conſequens in-
ſtantiam,ſuper ipſa actione,ꝛ tunc eſſet neceſſe qđ peteretur reſti
tutio in integ.ſicut dicitur in ſententia,vt d.l.diuus.ff.de re iudica
ta.ꝛ quod ibi dixi.Querit gl.quid ſi a lite eſſet receſſum.pretextu
falſi iuramenti.Glo.diſtinguit,ꝛ bene.dic vt in ea.¶ Quero circa
9 iſtam partem,que erit forma proponende exceptionis? Reſpon
deo breuiter ſic.Si volumus proprie loqui.nō deberet quis exci-
pere,bene ageres,niſi tranſactio eſſet facta ex falſis inſtrumentis,
qꝛ vere tranſactio non eſſet facta ex falſis inſtrumētis tanquaȝ ex
cauſa proxima,ſed extrinſeca,qꝛ niſi eſſent falſa inſtrumenta,pars
non tranſegiſſet.Debet ergo dici,bene ageres,niſi tranſactio eſſet
falſe facta pretextu vel timore falſorum inſtrumētorum,ꝛ hoc ſen
b tit gl.tua.j.quā vide.¶ Venio ad ſecundā partem,gl.querit vnaȝ
questionē,ꝛ inducit in argumentum ad illā.¶ Queritur quidᵇ ſi
10 trāſactio fuerit facta pretextu falſorum inſtrumentorū ſuper vno
capitulo tm̄,ꝛ pro omnib.capitulis fuit data vna ſententia.Dicit
gl.ꝛ bene,quod debet videri ꝛ examinari,quantum veriſimile fuit
datū pro illo capitulo,ſuper quo eſt trāſactū,ꝛ illud reddatur. ar.l.
qui ſolidū.§.j.ff.de leg.ij.ꝛ vide gl.tuam quā nota.rogo te. ¶ Et be
11 ne facit ad q.de facto ſtatutū eſt hic,quod ille cui debet fieri reſti-
tutio dotis,teneatur recipere poſſeſſiones ſecūdū eſtimationē cata
ſtri,prout ipſe elegerit.Contingit quod vni debebat fieri reſtitutio
dotis mile librarū reperiebatur vnū podere eſtimatū trib.milib. li-
bris.Ille volebat eligere tertiā partē illius poderis ſecundū men-
ſuram,ꝛ eligebat ſibi totū bonū , ita quod illa tertia pars erat me-
lior,quā ille due partes ſecundū bonitatē. Ego dicebā,ꝛ credo di-
cere veritatē,quod ſibi nō eſt dāda illa tertia pars ſecundū menſu-
ram,ſed ſecundū bonitatē,quod nota tu Peruſine. Dicebā quod
cum fuerit facta eſtimatio fundi totius vniuerſaliter, ꝛ particulari
ter cuiuſlibet partis per ſe,videntur eſtimatores eſtimaſſe quālibet
partē ſecundū bonitatē ſuā,ꝛ ideo illi debebatur tertia pars ſecun
dum menſurā,argu.huius gl.ꝛ l. qui ſolidū.§.j. de leg.ij. ꝛ arg.ff.de
12 euic.l.j.¶ Iſta gl.inducit hanc l.in argumentum,eſt queſtio, ſi in-
c ſtrumētū eſt falſum pro parte,an preſumatur falſum in totū. ᶜ Iſtā
queſtionem ponit Inno.de hereticis.c.fraternitatis.Specu.ponit
eam in tit.de inſtr.edi.§.inſtrumentū.ergo.verſ. quid ſi aliquod in-
ſtrumentū.Breuiter debemus ſic dicere,aut inſtrumētū eſt falſum
propter vitiū notarij,ꝛ ſine dubio totū eſt falſum, vt l.ſi aliquid. de
ſuſcep.ꝛ arc.lib.x. ꝛ l.ſi quis ex argentarijs. §.j.ibi no.ff. de edendo.
Aut propter aliū defectū,ꝛ tunc aut eſt defectus circa ſolennia vt
circa diē ꝛ cōſulē,ꝛ vitiatur totū inſtrumentū,vt in auth.vt prepo-
na.nomē Impera.circa princip.Facit ad hoc quod not.ſ. de vete-
ri iure enucleādo.l.fin.in fi.Aut eſt defectus circa ſubſtantiā inſtru
menti,tunc aut eſt defectus in eo.capit.aut in diuerſis.ſi in eodem,
totum illud cap.vitiatur,vt hic.Aut in diuerſis,ꝛ tunc ſi ſunt capi
tula connexa,tunc idem,vt l.etiam.§.ex cauſa.ff.de mi. Aut ſunt
d capitula ſeparata, tunc ſecus,vt hic.¶ Quero quid in teſtibus?ᵈ
Dic vt extra de teſtib.c.in noſtra.ꝛ ibi plene ꝛc.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Speciali.Circa iſtam ſolutionem vide Alexan.in l.
cum quidam.ff.de acquir.hered.ꝛ Aret.conſi.lxvij.ꝛ cōſi.ciij.Ideo
forte hoc eſt odio falſitatis.

b AND. BARB. ¶ Queritur quid. vide Ang. in auth. hoc niſi.j.
de ſol.vbi tranſit ſimpliciter cum Bart.

c ¶ In totū. ADDE vltra Bar.de hoc Bal.conſ.cclxiiij.li.j.ꝛ conſ.
xxviij.li.iij.inci.in quodā inſtrumēto. ꝛ inquantū addit, quod ſi fal-
ſitas eſt in verbis enunciatiuis , vt in oppoſi.continuū loci ꝛc. vide
tu Bal.conſ.ccxiiij.inci.dubitabatur de quodam notario.

d POMA. ¶ In teſtibus.vide Feli.in c.licet cauſam.in nono no.de
proba.ꝛ Cepo.cōſi.xxxij.ꝛ Feli.in ca.j.de re iudi.ꝛ Bar. cōſ.lxx. vo.
ij.ꝛ Alex. cxxxiij.vo.j. ꝛ are.ix. ꝛ lxxj.ꝛ Bart.lxxxviij.in j.vo.ꝛ Old.
xxxvij.ꝛ vide ad hoc Barb.in c.cum ſuper.de offi.dele.ꝛ Iaſ.in l.ij.
C.de bo.poſ.ſecūdum tab.ꝛ Bal.in c.ſi qui teſtium. de teſtib. ꝛ ſeq.
ꝛ Alex.conſ.xxvij.vo.ij.ꝛ xliiij.vbi dicit quod teſtis iurās dicere ve-
ritatem ſuper omnib. interrogatis, ſi deponit falſum in vno etiam
impertinēti,ꝛ per verbum credit. quod non creditur ſibi in aliquo
etiam in his que ante dixerat, vo.ij.dicēs hoc procedere ſiue igno-
ranter,ſiue ſcienter admiſcuerit falſum vero,ꝛ ſiue capitula ſint ſe-
parata,ſiue connexa.ꝛ conſ.lxxx.in fi.eo.vo.ꝛ ibi dicit quod dictum
teſtis non poteſt pro parte acceptari ꝛ pro parte non.ꝛ Ale.conſi.
cxxxiij.vo.ij.ꝛ Bal.in rub.de controuer.inueſt.ꝛ aliquid in c.in no-
ſtra.per Are.de teſtib.ꝛ Soc.conſ.clv.

ALIA LECTVRA.

Si ex falſis. Eatenus quatenus tranſactio fit
pretextu falſi inſtrumenti reſcindi-
tur,licet fuerit iurata,niſi ſup trāſactione falſi.h.d. ¶ Op.
vos videtis ꝙ trāſactio licet iurata reſcinditur.Innuit cōtra.l.fin.
de diuer.reſcr.ſoluit gl.ꝙ illa lex loquitur in reſcriptis.in quib.ineſt
tacite illa clauſula,ſi preces veritate nitātur. ꝙ nō eſt in trāſactio-
ne.¶ Itē op.de l.in ſumma.ff.de cōd.ind.Sol.ꝙ ſi quis allegat fal
ſitatē aduerſarij cōmiſſam in trāſactionib.ꝛ tunc habet locum hec
lex.Quādoqȝ quis allegat cōtra aliū ſimpliciter dolū, nō falſitatē,
ꝛ tūc ſolue ꝛ dic vt ibi dicit in no. ¶ Itē op.de l.fi.j.ſi minor ſe ma.
dixe.Solue ꝙ hic interuenit maior falſitas.ꝛ ſic reſcindit. ¶ Op.
de l.j.j.ſi aduer.ven.Solue vt in gl.Vel dic ꝙ nō venit cōtra ſacra-
mentū,qꝛ facilius tollitur in integrū reſtitutio,que eſt ius ſpeciale,
quā remediū huius legis.ꝙ eſt ius cōmune , vt in §.qꝛ vero.in aut.
de nō alie.co.ij.¶ Itē op.de l.ipſe.j.ad l.Corne.de fal.quod ibi fuit
cognitū de falſitate,hic nō.¶ Itē op.de l. qui agnitis.de excep. vt
in gl.ꝛ vide ꝙ ibi no.per Dy. ¶ Querit,quid ſi fuit facta ex falſis
teſtib.gl.j.dicit idē.propter idētitatē rationis poteſt peti de falſita-
te.Gl.dicit ꝙ agitur quatuor modis,p accuſationē criminalē. Itē
eſt quintus modus,qꝛ poteſt procedi p inquiſitionē cōtra teſtē fal
ſum,vt l.nullū.j.de teſti.ꝛ no.per gl.in l.ij.§.ſi publico.ff.ad l.Iul.de
adul.Et licet de falſitate queratur per modū exceptionis,vel repli
cationis,tamē ſi pbaret p modū exceptionis , tu nō potes puniri.
Gl.eſt in d.§.ſi publico.ꝛ ſigna gl.que incipit, nō ſolū criminaliter.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

¶ Itē querit gl.quid ſi iuraſti falſo,nunqd poſſit puniri iuramen tũ? Dic vt in gl. Itē quero,quo iure reſcindit? Dic ꝓ in integrũ reſtitutionē. ¶ Querit ſi eſt data pecunia nomine trāſactionis,⁊ nō apparet cui fuerit data. Gl.determinat ꝙ debet inſpici rerũ pretium,ſm eſtimationē illam preſumitur data pro rata. Itē gl.inducit hanc legē in arg.ꝙ inſtrumentum non dicitur falſum rōne partis. Ita ſentit gl.pe.quā no. Similē gl.habetis ĩ l.fi.de vet.iur.enu. ¶ Aduerte tñ,ꝙ aut queritur de vitio falſitatis,aut de alio defectu. Si de vitio falſitatis,dic ſm doc.ꝙ ratione partis falſe,⁊ rōne tabellionis totũ dicitur falſum. Ratio eſt,q: ratione falſitatis tabellionis alia inſtrumēta reddūtur ſuſpecta,vt l.ſi aliquid.ĩ.de ſuſcep.⁊ arca.lib.x. Hoc tetigit gl.in l.ſi quis ex argentarijs.in prin. ff.de eden. Quod tñ intellige de inſtrumētis confectis poſt ſententiam latā. Ita debet intelligi.§.fi.in aut.de tabellio.co.iiij. Si alia reddūtur ſuſpecta,multo magis debet,dici totũ illud falſum,ſup quo falſitas eſt cōmiſſa. Si vero de alio vitio falſitatis queratur, dic ꝙ aut loquimur de vitio ſolennitatis,⁊ tunc totũ dicitur vitiatum,vt in auth.vt prepo.no.Impe.in prin. Et ita pōt intelligi qđ no.in d.l.fi. Si vero loquimur de vitio ſubſtantie,⁊ tunc aut ſuper vno cap.⁊ inſtrumētum hʒ plura cap.⁊ tunc aut ſunt indiſtincta, aut nō.⁊ vide ꝙ no. Itē quero quid in teſtib⁹? vide gl.no.ſup hoc. in c.in noſtra.circa prin.extra de teſt. Unũ tñ no.ꝙ poſito ꝙ teſtis nō diceret verũ ſuper vno articulo de appendicijs cauſe principalis.g.v.eſt interrogatus teſtis vtrũ ſit conſanguineus partis, ipſe rñdit mendaciter ꝙ non eſt,lʒ mendaciter reſpondeat,non pōt puniri,q: non omne mendaciũ eſt falſum, vt l.quid ſit.ff.de fal. ¶ Et ſunt verba do. Iac.in l.Lucius.de his qui no.infa.not.gl.ibi,item no.hic arg.⁊ melius,vt no. Inn.in c.fraternitatis.extra de her.vbi tenet qđ ſi inſtrumentũ eſt falſum,propter falſitatem per tabellionem cōmiſſam nō in totũ,ſed in vno capitulo tñ eſt dicendum falſum. Ratio,q: ex quo voluit qđ ſit tabellio dānatus propter vnũ inſtrumentũ falſum, denegat fidē omnibus alijs inſtrumētis, q̄ in futurũ faceret,vt colligitur ex gl.l.ſi quis ex argētarijs.ff.de edē.l. iud.ĩ.de digni.li.xij.⁊ l.ſi aliquid,de ſuſcep.⁊ arca.quāto magis falſitas in vno inſtrumēto cōmiſſa circa vnũ capitulũ,reddet falſum ⁊ aliud capitulũ. Et de his plene vide vt no.gl.xix.di.in decretis.c. ſi ad ſcripturas.⁊ q: gl.in hac l.ſup verbo, inſtrumētis.dixit ꝙ idē eſt in inſtrumētis executioni mādatis,de neceſſitate interloquit,q de neceſſitate ſui officij tenetur id facere,ergo de neceſſitate interloquitur,⁊ mādat nũcio ꝙ illud exequatur, ⁊ ideo poſt finē officij ſui poterit nuncius exequi. Si aũt iudex interloquit ſimpliciter.

13 nā mādat nũcio vt exequat,⁊ tũc dico ꝙ talis interlocutoria peribit finito officio iudicis interloquētis. Et ꝑ hũc modũ rñdet ad §. irē acquirimus.l.j.de acq.poſ.⁊ ad l.que eſt in l.eius qui.in prin.q: in illis legibus ille q̄ habebat neceſſe facere mādauit. Sʒ vbi ſolũ interloquitur aliquid,⁊ nō mādauit executioni mandare,⁊ tũc iſte §.⁊ illa gl.no ob.huic ſolutioni. Frā. Tigri.vide ꝙ no.gl. Inn.in c.

14 fraternitatis.†vbi ipſe idem no.ꝙ tunc eſt verum,ꝙ falſitas dicta per teſtem in atteſtationibus inducit preiudicium producenti, ⁊ ipſi teſti,quādo falſitas dicitur ſuper negotio principali,ſup quo examinatus eſt. Sed quando diceret falſum ſuper aliquo adminiculari.puta,ſi interrogatur teſtis,an attineat alicui parti ⁊c.ſi in hoc dicit falſitatem,non preiudicat. Fran.Tigri doc.

LEX XLIII.

2 ☞ Tranſactio in cauſa conuerſionis vel monachationis non valet.

3 Tranſactio in cauſa matrimonij quando valeat.

1 **LUbemus.** Tranſactio facta ſup cā ſtatus vʒ.h.d. ¶ Querit gl.†quid ſi fiat trāſactio,vt ille remaneat ſeruus,an valeat? Gl.dicit qđ non,⁊

2 tex.c. ¶ Quero,† an in cā conuerſionis,⁊ monachationis,⁊ matrimonij, valeat trāſactio. Rñ.gl.qđ ſic,ſʒ requirit decretũ Epiſco. ¶ Cōtrariũ no.in l.iij.§.quacũqʒ.ff.de iur. Sol. Uerũ eſt qđ in cā conuerſionis,⁊ monachationis,nullo modo vʒ trāſactio ſiue fiat vt monachus remaneat ſiue nō,q: cōtinet ſimoniā vt extra eod.ti.c.

3 ſup eo. Super†cā matrimonij ſi quidē fiat vt remaneat vxor,⁊ poterit fieri. Ita pōt loqui gl.iſta,q: in matrimonio nō eſt prohibitũ vt detur pecunia,q: poteſt dari pecunia,vt quis inuitetur ad matrimoniũ,vt ff.de condi.⁊ demon.l. Titio.§.j. Aut ſit tranſactio vt vxor non remaneat,⁊ tunc non valet,q: nullo modo licet,vt extra de re iudi.c.lator.⁊ ita poteſt intelligi gl.contraria.

ALIA LECTURA.

LUbemus. Trāſactio facta ſuper cauſa ſtatus, tenet ⁊ valet.h.d. ¶ No.quod lex ſequens trahitur ad negotia preterita,iam decila,vt confirmentur.non quod infirmentur,vt l.cauſas vel lites. ſupra eodem. ¶ Querit gloſſa quid ſi hec tranſactio fiat inter dominum ⁊ ſeruum. Dic vt in glo. ¶ Ultimo inducit in ar.quod ſic,valet tranſactio vt in gl. Ex quo vide quod no.per decretiſtas in c.ſi.⁊ c.ſuper eo.extra eodem.

De errore calculi. Rubrica. V.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶ De errore calculi. Circa materiam erroris calculi, ⁊ maxime vtrũ poſſit poſt ſentētiā allegari,vide Pau.de Caſt.cōſi. xxxvj.vbi etiam ponit quid ſi pars negauerit calculum qui poſtea ſit probatus,an poterit poſtea opponere de errore calculi. Itē an ſententia ſemel lata facto calculo poſſit retractari.tanquam fuerit erratũ in calculo,⁊ quomodo intelligitur illud quod calculus ſemper poſſit reuideri.vide Io.de ann.conſ.inci.viſo puncto.

LEX VNICA.

2 ☞ Sententia,vel tranſactio,pretextu erroris,quando reuocetur.

4 Tranſactio an reuocetur per errorem calculi.

5 Error,q eſt in cauſa,nō impedit cōſenſum,q̄ adhibetur in pacto.

ERrorem calculi. Breuiter dicit, quod ſi in calculo eſt erratum,poteſt ſepius retractari, niſi ſuper eo ſit iudicatũ, vel trāſactum, ⁊ indebitum promiſſum condicitur. h.d.

1 ¶ No.tu iuuenis,quod licet inter †plures mercatores ſit ſolidata ratio,⁊ ſumma,tamen poteſt adhuc petere debitor vel creditor,vt

a iterum [a] computetur, ⁊ videatur ſi eſt erratum in calculo, vt hic.

2 ¶ Secundo no.quod ſententia†vel tranſactio non reuocatur pretextu erroris calculi. Ad iſtam op.ff. que ſen.ſine appel.reſci.l.j.in prin.⁊ §.j.prout hic in ſentētia loquitur gl. reſpōdet duob.modis. Primo, ibi fuit expreſſus error in ſententia, hic vero non. Iſtam Sol.damnauit Iac.de Ra. quia ſemper refertur ad acta, vt l.hec ſentētia.ĩ.de ſen.que ſine cer.quāti.l.ait pretor.§.j.de re iudi. ⁊ ideo ſatis eſt,quod error ex actis appareat. Pro hoc inducitur ipſe tex. in d.l.j.§.j.ibi dum dicit.ſed ſi putauerit,⁊c. Unde ſecundum eum, non videtur diſtinguendum vtrum appareat error in ſentētia, vel non. Sed pro gl.noſtra videtur caſus in l.preſes.ff.de re iu.⁊ l.ij.ĩ. quando prouo.non eſt neceſ.⁊ ideo dic, Quandoqʒ expreſſus error eſt in ſententia ⁊ ſententia eſt ipſo iure nulla, vt d.l.ij.ĩ. quando prouo.non eſt neceſ.⁊ l.j.ff.que ſen.ſine appe.re. Quandoqʒ non eſt expreſſus error in ſentētia,ſed apparet in actis,tunc aut ſententia

* eſt lata per relationem ad illa acta,in quib.eſt error,* ⁊ videtur eſſe error in ſentētia,vt l.hec ſentētia ĩ.de ſen.que ſine certa quāti.⁊ l.ait

b Pretor[b].§.j.de re iud. Aut eſt lata ſententia ſimpliciter,⁊ tunc aduerte,quia quedā ſunt acta ad que de neceſſitate refertur ſentētia, vt libellus,vt l.vt fundus.cōmuni diui. Item ſententia appellationis de neceſſitate refertur ad ſententiam primā,quia iudex appro-

3 bat,vel reprobat eam,vt l.eos.ĩ.de app.⁊ tunc eo caſu ſi†in libello, vel in ſententia prima eſt error expreſſus ſententia ſimpliciter lata

c videtur eundem errorem continere,[c] merito eſſet nulla. vt d.l.j.que

* ſen.ſine.ap.re.⁊ iſto caſu poſſet eſſe vera opin. Iac.de Ra.. *Si vero error appareat in alijs actis per hoc nō redditur ſentētia nulla. Ita loquitur opi.gl.hic poſita ⁊ d.l.j.§.j.que ſen.ſine.ap.re. ⁊ l.preſes.ff.de re iudi. Secunda ſol.eſt ꝙ hic errauerant partes.in cōtrario errauit iudex,⁊ ſatis eſt bona,quia tunc non eſt expreſſus error in ſentētia,quando errauere partes, ꝙ tamē debet intelligi ſecundum premiſſam diſtinctionē. ¶ Quero,quid de trāſactione,an re-

4 uocetur per errorē calculi.† Quidā dicunt ꝙ tranſactio indiſtincte valet.licet expreſſum errorē contineat,tamē in eo, in quo eſt error, obſtat exceptio doli,vel replicatio arg.ff.ſi quis cau.l. ſed ⁊ ſi quis. §.ſi.⁊ de fideiuſ.l.ſi quis poſtquā. Iac.de Ra.hoc reprehēdit, quia error impedit cōſenſum,vt l.ſi per errorē.de iuriſd.om. iu. ergo impedit tranſactionē,que ſit conſenſu partiũ. Pet.tenet gl. Nā error

5 †qui eſt in cauſa,non impedit conſenſum, qui adhibetur in pacto, vt in toto tit.de condi.inde.⁊ de condi.ſine cau.⁊ hac l.in ſi. Puto, opi. Pet.eſſe verā. Poteſt eſſe, vt ſiue ſit expreſſus error in tranſactione ſiue non,in eo ꝙ eſt erratũ,ſuccurritur parti leſe. Exēplum, quando error eſt expreſſus, apparet manifeſte conuentũ inter te,⁊ me vt de eo ꝙ petebas darē tibi tertiā partē nomine trāſactionis, petebas xxx.tertiũ de xxx.eſt x.ſed ego puto ꝙ ſit xv.ego promitto tibi xv.hoc continet expreſſum errorē cōputationis,ideo in v. ſuccurritur promiſſori per exceptionē doli, ſed ſi fuiſſent promiſſa xv. ſimpliciter,⁊ in trāſactione nō fuiſſet facta cōputatio, tũc error nō eſt expreſſe cōmiſſus in tranſactione,ſed apparet ex eo quod agebatur,quia non agebatur,niſi de tertia,⁊ fuit expreſſum de medietate,tunc enim poterit condici liberatio,⁊ oppō.exceptio,⁊c.

ADDITIONES.

a ¶ Iterum ADDE vt per eundem Bart.in l.inſtar.ĩ.de iure fiſ.li. x.⁊ quando ſentētia lata per errorē ſit nulla,adde ⁊ vide per Fran. de Are.in c.quoniam contra.extra de proba.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Error. Uide Alex.conſi. cxxiij.vol.j.

b ¶ Ait pretor. ADDE, vt per Bal. hic, ⁊ in cōſ.cxxij.j.li.vbi tenet ꝙ valet ſentētia,ſi iudex dixerit,quia per a.⁊ b.eſt probatũ ideo cōdemno,licet probatũ non fuerit,⁊ idē tenet Pet.de Anc.conſ.ccix. ⁊ de materia huius l.quando petitur,vt iterũ cōputetur ratio. vide.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN